

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Pavlína Petráčková

**PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE ČLENA
PŘEDSTAVENSTVA A NÁHRADA ÚJMY ZA
JEJÍ PORUŠENÍ**

Rigorózní práce

Vedoucí rigorózní práce: prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

Tematický okruh: Obchodní právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 14.8.2020

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 365 985 znaků včetně mezer.

V Praze dne 14.8.2020

Mgr. Pavlína Petráčková

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí rigorózní práce, paní prof. JUDr. Stanislavě Černé, CSc., za cenné rady a připomínky při jejím zpracování.

Zároveň děkuji své rodině za neutuchající podporu při studiu i praxi.

OBSAH

ÚVOD	1
1. HISTORICKÝ EXKURS VE VZTAHU K PÉČI ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE A SOUVISEJÍCÍ ODPOVĚDNOSTI.....	7
1.1 Římskoprávní kořeny	7
1.2 Obecný zákoník občanský (ABGB) z roku 1811.....	9
1.3 Všeobecný obchodní zákoník (AHGB) z roku 1862.....	11
1.4 Nařízení ministerstev vnitra, financí, obchodu, práv a orby ze dne 20. září 1899, č. 175/1899 ř. z. (Akciový regulativ).....	12
1.5 Zákon o vkladních knížkách (listech), akciových bankách a o revisi bankovních ústavů, zákon č. 239/1924 Sb. z. a n.....	12
1.6 Zákon o akciových společnostech, zákon č. 243/1949 Sb.	13
1.7 Občanský zákoník, zákon č. 141/1950 Sb. a Hospodářský zákoník, zákon č. 109/1964 Sb.	13
1.8 Obchodní zákoník, zákon č. 513/1991 Sb.....	14
2. PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE.....	19
2.1 Pojem a podstata péče řádného hospodáře	19
2.1.1 Povinnost náležité péče (potřebné znalosti a pečlivost).....	21
2.1.1.1 Potřebné znalosti	23
2.1.1.2 Potřebná pečlivost.....	24
2.1.2 Povinnost lojality	25
2.2 Péče řádného hospodáře a delegace	29
2.2.1 Vnější (vertikální) delegace.....	29
2.2.1.1 Řádný výběr	30
2.2.1.2 Řádné vedení a součinnost	32
2.2.1.3 Řádná kontrola	32
2.2.2 Vnitřní (horizontální) delegace	33
2.3 Péče řádného hospodáře a pokyny do obchodního vedení.....	34
2.3.1 Obecná pravidla a vymezení obchodního vedení	34
2.3.1.1 Obecná pravidla ve vztahu k pokynu do obchodního vedení	34
2.3.1.2 Vymezení obchodního vedení	35
2.3.2 Pokyn vyžádaný	38

2.3.2.1	Kdo může o pokyn požádat	39
2.3.2.2	Formulace pokynu	41
2.3.2.3	Udělení pokynu	42
2.3.2.4	Závaznost pokynu	42
2.3.2.5	Důsledky uposlechnutí pokynu.....	43
2.3.3	Pokyn nevyžádaný, pokyn nad rámec vyžádaného	44
2.3.4	Pokyn v rámci koncernu.....	45
2.3.4.1	Obecný výklad k pokynu v rámci koncernu, specifika péče řádného hospodáře členů představenstva řídicí osoby	46
2.3.4.2	Závaznost pokynu	48
2.3.4.3	Odpovědnost při udělení a uposlechnutí pokynu, specifika péče řádného hospodáře členů představenstva řízené osoby.....	49
2.4	Péče řádného hospodáře a insolvence.....	51
2.5	Péče řádného hospodáře a zánik funkce.....	55
2.5.1	Péče řádného hospodáře a odstoupení z funkce	55
2.5.2	Péče řádného hospodáře a povinnosti po zániku funkce	56
3.	PRAVIDLO PODNIKATELSKÉHO ÚSUDKU.....	57
3.1	Obecné vymezení	57
3.2	Existence podnikatelského rozhodnutí	59
3.3	Povinnost jednat informovaně	60
3.4	Povinnost v dobré víře rozumně předpokládat.....	61
3.5	Povinnost jednat v obhajitelném zájmu společnosti	62
3.6	Pravidlo podnikatelského úsudku v judikatuře.....	64
3.6.1	Nakročení k pravidlu podnikatelského úsudku	65
3.6.2	Odpovědnost za řádný výkon funkce, nikoliv za výsledek	65
3.6.3	Souhrn dosavadních judikatorních závěrů	67
4.	DŮSLEDKY PORUŠENÍ POVINNOSTI PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE.....	70
4.1	Obecné vymezení odpovědnosti členů představenstva.....	70
4.1.1	Pojmové vymezení odpovědnosti a její funkce	70
4.1.2	Právní režim odpovědnosti za újmu a předpoklady jejího vzniku	73
4.1.2.1	Smluvní základ odpovědnosti za újmu	74
4.1.2.2	Zákonný základ odpovědnosti za újmu	75

4.1.2.3	Kombinace zákonného a smluvního základu	78
4.1.2.4	Osobní závěr ohledně právního režimu odpovědnosti za újmu	81
4.1.3	Limitace odpovědnosti.....	82
4.2	Důkazní břemeno.....	84
4.2.1	Přenos (obrácení) důkazního břemene	84
4.2.2	Nesení důkazního břemene.....	86
4.2.3	Znovu obrácení důkazního břemene	87
4.3	Náhrada újmy v důsledku porušení péče řádného hospodáře	88
4.3.1	Povinnost náhrady újmy.....	88
4.3.1.1	Újma na jmění (škoda)	88
4.3.1.2	Nemajetková (imateriální) újma	90
4.3.1.3	Vypořádání nároku na náhradu újmy	91
4.4	Žaloby akcionáře v souvislosti s náhradou újmy	97
4.4.1	Akcionářská žaloba.....	97
4.4.2	Žaloba na náhradu reflexní újmy	101
5.	PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE V ANGLICKÉM PRÁVU.....	104
5.1	Povinnost řádné péče	105
5.1.1	Standard řádné péče.....	105
5.1.2	Obsah řádné péče.....	109
5.2	Fiduciární povinnosti.....	112
5.3	Pravidlo podnikatelského úsudku.....	117
5.4	Srovnání české a anglické právní úpravy	119
ZÁVĚR		123
SEZNAM ZKRATEK		143
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY		145
SEZNAM POUŽITÉ JUDIKATURY		154
ABSTRAKT		162
ABSTRACT		164
KLÍČOVÁ SLOVA (KEY WORDS)		166

ÚVOD

Tématem mé rigorózní práce je „Péče řádného hospodáře člena představenstva a náhrada újmy za její porušení“. Předkládaná práce se zaměřuje na jedno ze stěžejních a tedy i hojně diskutovaných témat práva obchodních korporací, a sice na povinnost člena představenstva jednat s péčí řádného hospodáře a dále také na vybraný důsledek jejího porušení – náhradu újmy. Možná by mohlo být namítáno, že toho již o péči řádného hospodáře a související odpovědnosti bylo napsáno mnoho, domnívám se ovšem, že přesto existuje celá řada jednoznačně nezodpovězených otázek, které však nejsou nijak marginální. Prostor pro další interpretaci a diskuzi tedy není dle mého názoru vůbec vyčerpán. Nadto je rovněž třeba brát v úvahu již platnou novelu zákona o obchodních korporacích,¹ která měla dle mého názoru bezesporu příležitost vyjasnit některé sporné body ve vztahu k péči řádného hospodáře a případné odpovědnosti za její porušení či alespoň posunout prostor pro další diskuzi. Jejím zhodnocení a analýze dotčených novelizovaných institutů se v této práci rovněž budu věnovat.

Volbu uvedeného tématu ovlivnilo několik důvodů. Kromě již zmiňované obecné významnosti a aktuálnosti je to rovněž významnost směrem k jednotlivým členům představenstva, kteří se s otázkou péče řádného hospodáře a související odpovědnosti setkávají při svém každodenním podnikatelském rozhodování. Její vyhodnocení v jednotlivém případě má nepochybný vliv na jejich konkrétní jednání a prosperitu společnosti² jako celku. Že to není úkol snadný, dokládá i obsáhlá judikatura a právní doktrína. Členové představenstva totiž musí v rámci výkonu své funkce brát v úvahu celou řadu faktorů a priorit, které často mohou být i v rozporu. Jsou to především zájmy společnosti samotné a zájmy jednotlivých akcionářů či míra přípustného rizika ve vztahu k možnému prospěchu společnosti. Odpovědnost za její řádné splnění je toliko odpovědností členů představenstva, na které jsou tak trvale kladeny opravdu vysoké nároky. Právě institut péče řádného hospodáře a s ním související pravidlo podnikatelského úsudku tak představuje určité vodítko, jak se mají členové představenstva v jednotlivých případech zachovat.

¹ Zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, který byl dne 13.2.2020 zveřejněn ve Sbírce zákonů a nabude účinnosti ke dni 1.1.2021.

² Pro účely této práce budu používat termínu „společnost“, namísto obecného termínu „obchodní korporace“ či „obchodní společnost“, obdobně jako v ustanovení § 1 odst. 1 a 2 ZOK.

Cílem této práce je tedy především popis a analýza institutu péče řádného hospodáře, pravidla podnikatelského úsudku a odpovědnosti za újmu v případě porušení péče řádného hospodáře, včetně jejich historického vývoje. Důraz bude také kladen na podobu a standard péče řádného hospodáře ve vybraných oblastech, které v životě společnosti hrají důležitou roli. Bude se jednat především o problematiku delegace, žádostí a udělování pokynů k obchodnímu vedení, insolvenční či péči řádného hospodáře člena představenstva ve vztahu k zastupování společnosti či po zániku jeho funkce, a to zejména s ohledem na stěžejní otázky, které v těchto oblastech vyvstávají. V této souvislosti bude pro ilustraci vyložena nejenom současná judikatura a právní doktrína, ale i dřívější judikatorní závěry a závěry odborné veřejnosti, které se uplatní i v současném právním prostředí. V neposlední řadě se tato práce bude věnovat i právní úpravě péče řádného hospodáře a pravidla podnikatelského úsudku v anglické právní úpravě. Prostor bude věnován nejenom obecnému výkladu jednotlivých institutů, ale rovněž také závěrům judikatury a srovnání s českou právní úpravou.

Práce je rozdělena do pěti kapitol. **Úvodní kapitola** představí historický původ péče řádného hospodáře. Bude se zaměřovat jak na rozbor římskoprávního přístupu k povinnosti jednat s péčí starostlivého otce rodiny, tak na rakouské prvopočátky péče řádného hospodáře upravené v obecném zákoníku občanském, všeobecném obchodním zákoníku a akciovém regulativu. Na to poté bude navazovat rozbor československé, resp. české právní úpravy obsažené v zákoně o vkladních knížkách (listech), akciových bankách a o revisi bankovních ústavů, zákoně o akciových společnostech, socialistickém občanském a hospodářském zákoníku a v neposlední řadě samozřejmě také v obchodním zákoníku.

Obsahem **druhé kapitoly** bude analýza pojmu a jednotlivých součástí péče řádného hospodáře, jakož i standardu péče řádného hospodáře ve vybraných oblastech života společnosti. Důraz bude kladen na výklad judikatury a právní doktríny, protože i když je základní rámec povinnosti péče řádného hospodáře vymezen v zákoně, jsou to právě judikatura a právní doktrína, které jej obsahově blíže vymezují a stanoví mantinely, co je ještě v souladu s péčí řádného hospodáře a co už nikoliv. Toto vymezení považuji za velmi důležité a v předkládané práci mu právem náleží významné místo.

V první podkapitole se zaměřím na výklad pojmu péče řádného hospodáře a její jednotlivé složky, tj. potřebné znalosti, pečlivost a loajalitu. Budu si klást otázku, jaké úrovně musí dosahovat znalosti člena představenstva, jakým způsobem je posuzována míra potřebné pečlivosti člena představenstva či jaká je obsahová náplň povinnosti loajality člena představenstva, to vše k tomu, aby člen představenstva dostal povinnosti péče řádného hospodáře. Rovněž vyložím různé přístupy k posuzování péče a učiním závěr, který z vyložených standardů (objektivní, subjektivní nebo kombinovaný) se uplatňuje v současné právní úpravě.

Ve druhé podkapitole se budu věnovat možnostem delegace působnosti člena představenstva na třetí osobu (tzv. vnější, vertikální delegace) či na jiného člena představenstva (tzv. vnitřní, horizontální delegace). Budu se mj. zabývat případy, kdy je nezbytné přistoupit k delegaci na třetí osobu a dále také podmínkami, za kterých je možné oddelegovat část působnosti člena představenstva na jiného člena představenstva. Dále budu zkoumat, jaká kritéria musí člen představenstva v souvislosti s delegací splnit, proto aby naplnil požadavky péče řádného hospodáře.

Ve třetí podkapitole se zaměřím na péči řádného hospodáře člena představenstva v souvislosti s pokyny do obchodního vedení, a to jak pokyny vyžádanými, tak udělenými v rámci koncernu. V úvodu se nejprve zamyslím nad obsahem pojmu „obchodního vedení“, jakožto zásadního pojmu této podkapitoly, protože zákon jej bohužel nikde přesně nedefinuje. Ve vztahu k vyžádanému pokynu budu stát před otázkou, zda o něj může požádat kterýkoli člen představenstva samostatně, nebo pouze představenstvo, jakožto kolektivní orgán, po přijetí příslušného rozhodnutí, a dále jaké jsou jeho obsahované náležitosti a zejména také to, zda je udělený pokyn pro člena představenstva závazný a zda uposlechnutí pokynu zbavuje člena představenstva povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře či nikoliv. Krátký prostor bude dále věnován pokynům nevyžádaným a pokynům nad rámec vyžádaného. V souvislosti s pokyny v rámci koncernu budu poté řešit specifika péče řádného hospodáře člena představenstva řízené a řídicí osoby, a obdobně jako u pokynů vyžádaných jejich závaznost a důsledky jejich uposlechnutí.

Čtvrtá podkapitola bude zaměřena na specifika péče řádného hospodáře v souvislosti s insolvenčí společnosti. Budu si klást otázku, za jakých podmínek bude představenstvo společnosti povinno podat za společnost insolvenční návrh a jaká

všechna kritéria bude muset splnit, aby dostalo naplnění povinnosti péče řádného hospodáře. V závěru rozeberu odpovědnost člena představenstva v případě nepodání insolvenčního návrhu v rozporu se zákonem a také důsledky takového jednání.

Konečně v páté podkapitole budu řešit, jaké nároky jsou na člena představenstva kladeny v souvislosti s naplněním požadavku péče řádného hospodáře při odstoupení z funkce a dále také po jejím zániku. Budu se zamýšlet nad výkladem tzv. doby nevhodné a důsledků, které by odstoupení v době nevhodné pro člena představenstva mělo.

Třetí kapitola se bude zaměřovat na výklad pojmu pravidla podnikatelského úsudku a na předpoklady jeho aplikace. V této souvislosti se pokusím o vymezení podnikatelského rozhodnutí, jakožto jediného typu rozhodnutí představenstva, na které se pravidlo podnikatelského úsudku vztahuje. Dále se budu snažit nalézt odpověď na otázku, jaká úroveň informovanosti je potřeba k tomu, aby člen představenstva přijal informované rozhodnutí, jak posuzovat dobrou víru člena představenstva a v neposlední řadě jak obsahově vymezit obhajitelný zájem společnosti. Budu také zkoumat, zda se české právní prostředí kloní spíše k modelu *shareholder value* nebo *stakeholder value*, popřípadě jejich kombinaci. Na závěr potom zanalyzuji nejvýznamnější judikáty v souvislosti s aplikací pravidla podnikatelského úsudku a naplnění požadavku péče řádného hospodáře, a to jak dle současné právní úpravy, tak judikatury k obchodnímu zákoníku, jelikož vybraná judikatura dle mého názoru ob stojí bez dalšího i nyní.

Čtvrtá kapitola se bude zabývat vybranými důsledky porušení povinnosti péče řádného hospodáře ze strany člena představenstva společnosti.

V první podkapitole se budu věnovat pojmovému vymezení odpovědnosti a její funkci. Dále se zaměřím na právní režim odpovědnosti a předpoklady jejího vzniku. V této souvislosti budu zkoumat právní povahu vztahu člena představenstva a společnosti, tj. zda má povahu zákonnou, smluvní nebo *sui generis* a hledat odpověď na otázku, zda je povinnost k náhradě újmy povinností zákonnou, nebo smluvní. Konečně budu řešit, zda je možné odpovědnost člena představenstva jakkoli omezit či vyloučit.

Ve druhé podkapitole budu zkoumat specifika důkazního břemene v řízení, ve kterém bude posuzováno, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře. Zaměřím se na podmínky, za kterých dochází k přenosu důkazního břemena na

žalovaného člena představenstva a dále na podmínky, za kterých bude důkazní břemeno přeneseno zpět na žalobce. Rovněž si budu klást otázku, ohledně jakých skutečností člen představenstva nese důkazní břemeno a jak je to s prokazováním jednání v dobré víře.

Třetí podkapitola bude zaměřena na povinnost člena představenstva k náhradě újmy, jakožto základního právního následku porušení povinnosti péče řádného hospodáře. Budu řešit mj. rozsah náhrady újmy ze strany člena představenstva a také to, zda se nahrazuje pouze majetková újma, nebo i újma nemajetková. Velký prostor bude rovněž věnován vypořádání nároku na náhradu újmy, v rámci kterého budu hledat odpověď na otázku, zda se je možné nárok na náhradu újmy omezit či zda je možné se jej dokonce i platně vzdát.

V rámci čtvrté podkapitoly vyložím, za jakých podmínek se náhrady újmy může namísto společnosti domáhat akcionář společnosti. Vysvětlím podstatu a specifika institutu akcionářské žaloby a žaloby na náhradu reflexní újmy, jakož i zdůrazním rozdíly v použití těchto institutů.

Konečně v **páté kapitole** se budu zabývat výkladem institutu péče řádného hospodáře v anglické právní úpravě. Jednotlivé instituty budou rozebrány v historických souvislostech a s ohledem na právní úpravu v anglickém zákoně o obchodních společnostech.

V první podkapitole se zaměřím na standard a obsah povinnosti řádné péče. Rozeberu historický vývoj standardu řádné péče, od subjektivního pojetí až po pojetí objektivně subjektivní, s uvedením nejvýznamnějších soudních rozhodnutí. Ve vztahu k obsahu řádné péče si poté budu klást otázku, jakým povinnostem musí členové představenstva dostát k tomu, aby naplnili požadovaný standard řádné péče, zejména jaká musí být úroveň jejich znalostí, informovanosti ohledně podnikání a činnosti společnosti či dohledu a kontroly třetích osob při výkonu delegovaných činností.

Druhá podkapitola bude věnována fiduciárním povinnostem. Budu hledat odpověď na otázku co přesně je jejich obsahem, uvedu krátké shrnutí toho, které konkrétní povinnosti k nim náleží a vzhledem k jejich velkému obsahovému rozsahu se zaměřím toliko na jednu z nich, a to povinnost jednat v zájmu společnosti. V této souvislosti se zaměřím také na výklad tzv. obhajitelného zájmu společnosti (*proper purpose doctrine*) a dobré víry při jednání za společnost.

Třetí podkapitola se bude zabývat pravidlem podnikatelského úsudku. Důraz bude kladen na výklad ohledně absence jeho kodifikace a zdrženlivosti anglických soudů v souvislosti s přezkoumáváním rozhodnutí statutárních ředitelů, která byla přijata v dobré víře, a to se zpětnou znalostí výsledku.

Čtvrtá podkapitola bude zaměřena na právně komparistickou analýzu předchozího výkladu, tedy úpravy povinnosti péče řádného hospodáře v české a anglické právní úpravě. Zdůrazněny budou jak styčné body obou právních úprav, tak jejich odlišnosti.

Závěr této rigorózní práce potom shrnuje získané poznatky a odpovídá hypotézám v práci stanoveným. Nastiňuji zde odpovědi na jednotlivé otázky, které jsem si kladla v úvodu této práce a předkládám hodnocení toho, nakolik se mi tyto vytyčené cíle povedlo v práci naplnit.

Základními metodami použitými při vypracování této rigorózní práce jsou metoda deskriptivní, analytická a komparační.

Text této rigorózní práce reflektuje stav právního řádu ke dni 14.8.2020.

1. HISTORICKÝ EXKURS VE VZTAHU K PÉČI ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE A SOUVISEJÍCÍ ODPOVĚDNOSTI

Problematika odpovědnosti patří k nejsložitějším v právní vědě; názory na její podstatu a na řadu dalších dílčích otázek odpovědnosti se týkajících se mohou velmi různit.³ Přitom požadavek náležité péče a související odpovědnosti není výdobytkem moderní doby a můžeme se s nimi setkat již v dobách klasického římského práva.⁴ Římské právo přitom představuje jeden z pilířů evropské právní kultury, přičemž jen málo zákonů přijatých v uplynulých desetiletích má tak bezprostřední vazbu na římské právo, jako tomu je u současného občanského zákoníku.⁵

1.1 ŘÍMSKOPRÁVNÍ KOŘENY

Již v římském právu nalezneme koncept určité abstraktní míry očekávaného jednání,⁶ podle kterého se skutečné jednání konkrétní povinné osoby porovnávalo s objektivním standardem jednání předpokládaného. Standardem kvality tohoto očekávaného jednání bylo jednání tzv. otce rodiny (*pater familias*).⁷

Dobry otec rodiny (*bonus pater familias*) pak představoval čestného, rozumného a pracovitého člověka, jehož jednání bylo dávano ostatním osobám za vzor a mohlo tak být od kohokoli vyžadováno. Jednání v rozporu s tím, jak by se *bonus pater familias* zachoval v určité situaci, mohlo představovat podklad pro posouzení zavinění a související odpovědnosti.⁸ Kromě dobrého otce rodiny římské právo rozlišovalo také standard tzv. starostlivého otce rodiny (*diligens pater familias*). Tento představoval míru pro pečlivost a rozumnost při správě záležitostí.⁹

Počátky římského pojetí odpovědnosti za škodu lze datovat okolo 3. stol. př. n. l., kdy byl schválen nový zákon o škodě.¹⁰ Pro soukromé delikty bylo v římském právu

³ KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 200.

⁴ VÍTEK, J. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 10.

⁵ Skřejpek, M. in STLOUKALOVÁ, K. (ed). *Soudobé reflexe římského práva: římské právo v moderních kodifikacích*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 9.

⁶ MANCELOVÁ, S. *Loajalita a péče řádného hospodáře v akciové společnosti*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 31.

⁷ MANCELOVÁ, *op. cit. sub 6*, s. 24.

⁸ BERGER, A. *Encyclopedic Dictionary of Roman Law*. Philadelphia: American Philosophical Society, 1991, c1953. s. 377.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ VÍTEK, *op. cit. sub 4*, s. 10.

charakteristické, že poškozenému dávaly vzniknout nároku na odčinění způsobené újmy, eventuálně nároku na soukromou pokutu.¹¹ Případné nároky se realizovaly prostřednictvím zvláštních žalob (*actiones ex delicto*). Za delikty považovalo římské právo pouze typizovaná jednání, přičemž typizované byly i předpoklady vzniku deliktu a povinnosti z něj vyplývající.¹² Delikty bylo nutné klást pachateli za vinu, přičemž byly rozlišovány různé stupně míry zavinění - základními stupni byly zlý úmysl (*dolus, dolus manus*) a nedbalost (*culpa*).¹³ Daná osoba byla vina nedbalostí (*culpa*), pokud její jednání nedosahovalo péče starostlivého otce rodiny.¹⁴ Nedbalost v užším smyslu představovala stav vědomí člověka, který určitým způsobem jedná a neuvědomuje si škodlivé důsledky svého jednání, přičemž mohla záležet jak v aktivním jednání, tak opomenutí.¹⁵ Postupem času, v právu justiniánském, potom byla nedbalost blíže rozpracována a podle míry nedbalosti se rozlišovala (i) hrubá nedbalost (*culpa lata*), za kterou bylo považováno jednání neopatrné až nepochopitelné, které by nikdo jiný neudělal, (ii) relativní nedbalost (*culpa in concreto*), za kterou bylo považováno jednání člověka v obligačním vztahu nedbalejší, než chování daného člověka ke svým vlastním věcem; opatrnost nebyla měřena abstraktním měřítkem starostlivého otce rodiny, ale konkrétně podle dlužníka, o kterého se v daném případě jedná, (iii) nedbalost lehká (*culpa levis*), za kterou je považováno jednání člověka, jež jednal méně pečlivě než starostlivý otec rodiny a (iv) custodia, jež znamenala prakticky ručení za náhodu; byla chápána jako porušení péče, kterou svým věcem věnuje přepečlivý otec rodiny.¹⁶

Standard péče starostlivého otce rodiny byl vždy objektivní a lišil se pouze ve vztahu k potřebám vznikajícím za určitých okolností; byl tedy stejný pro každého za shodných podmínek.¹⁷ V případě, že soud rozhodoval o porušení péče starostlivého otce rodiny a související odpovědnosti, vždy zkoumal nejprve okolnosti a fakta průběhu daného případu. Když tyto bezpečně poznal, zjišťoval, jakým způsobem by se v obdobné situaci chovala jiná, průměrně opatrná osoba, která by jednala za stejných okolností.¹⁸

¹¹ Tamtéž.

¹² KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vydání. Praha. C. H. Beck, 1995, s. 111.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ VÍTEK, *op. cit. sub 4*, s. 139.

¹⁵ KINCL, URFUS, SKŘEJPEK, *op. cit. sub 12*, s. 111.

¹⁶ KINCL, URFUS, SKŘEJPEK, *op. cit. sub 12*, s. 112.

¹⁷ VÍTEK, *op. cit. sub 4*, s. 139.

¹⁸ Tamtéž.

Srovnáme-li současné pojetí péče řádného hospodáře s péčí starostlivého otce rodiny, nelze dle mého názoru tvrdit, že se náplň jednotlivých těchto péčí shoduje. Zatímco péče starostlivého otce rodiny zahrnuje především zkušenost a obezřetnost v běžných občanskoprávních jednáních a představuje tak spíše opatrného a konzervativního správce, k naplnění péče řádného hospodáře tyto vlastnosti nestačí.¹⁹ Řádný hospodář nadto musí na sebe brát přiměřené riziko typické pro podnikatelské prostředí.²⁰ Jak bude blíže rozebráno dále v této práci, porušením péče řádného hospodáře se totiž rozumí i nečinnost člena představenstva způsobená přílišnou opatrností.

1.2 OBECNÝ ZÁKONÍK OBČANSKÝ (ABGB) Z ROKU 1811

Povinnost péče řádného hospodáře byla na českém území poprvé upravena v Obecném zákoníku občanském, zákoně č. 946/1811 Sb. zák. soud., který zde platil až do roku 1950.²¹

Problematika odpovědnosti za škodu byla obecně upravena v hlavě třicáté - o právu na náhradu škody a zadostiučinění.²² Ustanovení § 1297 ABGB zakotvovalo prostřednictvím nevyvratitelné právní domněnky obecný standard odpovědnosti, a sice že „(...) každý, kdo má užívání rozumu, je schopen takového stupně péle a pozornosti, jakého může býti použito při obyčejných schopnostech. Kdo tohoto stupně péle nebo pozornosti opomene, při činech, jimiž nastává zkrácení práv jiného, je vinen nedopatřením.“ Z daného ustanovení lze tedy dovodit, že každý člověk je schopen jednat s takovým stupněm péle a pozornosti, jakého je schopen člověk s obyčejnými schopnostmi; případné porušení tohoto standardu potom bylo považováno za nedbalost.²³ Domnívám se, že porovnávání konkrétního jednání s jednáním člověka obyčejných schopností principiálně odpovídá římskoprávní povinnosti jednat jako starostlivý otec rodiny (*diligens pater familias*).

¹⁹ Obdobně ČECH, P. *Péče řádného hospodáře*. Auditor, 2018, č. 6, s. 11.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Pro úplnost je třeba dodat, že některé části Obecného zákoníku občanského (např. smlouva služební), platily až do konce roku 1965, protože až 1.1.1966 nabyl účinnosti tehdejší zákoník práce (zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

²² Ustanovení § 1293 až § 1341 ABGB.

²³ Sedláček, J. in ANDERS, B., HARTMANN, A., ROUČEK, F. a SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 5 (§§ 1090 až 1341)*. Repr. pův. vyd. z r. 1937. Praha: Codex Bohemia, 1998. Komentáře velkých zákonů československých, s. 758.

Výše uvedené objektivní hledisko vynaložené péče, tj. pile a pozornosti člověka obvyčejných schopností, bylo pak doplněno v ustanovení § 1299 ABGB subjektivním hlediskem, tj. zvýšeným standardem pečlivosti pro odborníka,²⁴ kdy platilo, že „(k)do se veřejně hlásí k úřadu, k umění, k živnosti nebo řemeslu; nebo kdo bez nutnosti dobrovolně převezme jednání, jehož provedení vyžaduje zvláštních uměleckých znalostí nebo neobyčejné pile, dává tím najevo, že důvěřuje své nutné pili a potřebným neobyčejným znalostem; musí tedy státi za jejich nedostatek. Věděl-li však ten, kdo mu jednání svěřil, o nezkušenosti jeho; nebo mohl-li při obyčejné opatrnosti věděti, je zároveň posléze uvedený vinen nedopatřením.“ Tehdejší literatura a judikatura dovozovala, že se v praxi se za odborníka považují zejména advokáti, notáři, lékaři či podnikatelé.²⁵

V konkrétních případech pak zákon pracoval s termíny „řádný a pilný hospodář“ v souvislosti se správou jmění,²⁶ či „dobrý hospodář“ v úpravě pravidel pro udržování služebné věci.²⁷

Shora vyložená pravidla potvrzovala i tehdejší judikatura Nejvyššího soudu ČSR, příkladem je rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 26.11.1925, sp. zn. Rv I 1741/25, Vážný 5499/1925 Sb. r. ci., kde Nejvyšší soud ČSR judikoval, že „(...) zákon předpokládá v § 1297 o. z. o. obyčejnou, normální lidskou pozornost a pokládá za zavinění jen nezachování této normální povinnosti.“, či rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 16.6.1937, sp. zn. Rv I 94/36, Vážný 16201/1937 Sb. r. ci., ve kterém se Nejvyšší soud ČSR zabýval rozdílem mezi obyčejnou péčí a zvláštní péčí odborníka: „(...) majitelé domu odpovídají podle § 1319 o. z. o. nikoli jen za obyčejnou péči (§ 1297 o. z. o.), nýbrž za péči zостřenou (...) takovou péčí jest ona péče, která lze podle názoru životního styku, podle poměrů a stavu věci rozumně od majitelů domů očekávati.“

²⁴ Sedláček, J. in ANDERS, HARTMANN, ROUČEK a SEDLÁČEK, *op. cit. sub 23*, s. 770, MANCELOVÁ, *op. cit. sub 6*, s. 26.

²⁵ Sedláček, J. in ANDERS, HARTMANN, ROUČEK a SEDLÁČEK, *op. cit. sub 23*, s. 772.

²⁶ Ustanovení § 228 ABGB.

²⁷ Ustanovení § 513 ABGB.

1.3 VŠEOBECNÝ OBCHODNÍ ZÁKONÍK (AHGB) Z ROKU 1862

Dalším významným právním předpisem byl všeobecný obchodní zákoník, zákon č. 1/1863 ř. z., který představoval první rozsáhlejší samostatnou úpravu obchodního práva na českém území.

Všeobecný obchodní zákoník v ustanovení čl. 241 upravoval objektivní odpovědnost členů představenstva akciové společnosti za porušení stanovených povinností, a to následovně: „(č)lenové představenstva, kteříž mimo meze úkolu svého, anebo proti předpisům tohoto rozdílu anebo smlouvy společenské jednají, jsou osobně a rukou společnou i nerozdílnou právi ze škody, ježto by tím vzešla. To jmenovitě platí tehda, když proti ustanovením ve čl. 217. daným, akcionářům vyplácejí dividendy anebo úroky, anebo když něco zaplatí ještě v době, kde jich tajno býti nemohlo, že společnost není způsobná k placení.“ Členové představenstva tedy osobně ručili za škodu vzniklou společnosti v případě, že překročili svá jednatelská oprávnění nebo pravidla všeobecného obchodního zákoníku nebo společenské smlouvy. V případě kolektivního orgánu pak členové představenstva ručili solidárně, tj. společně a nerozdílně. Všeobecný obchodní zákoník rovněž demonstrativně uváděl příklad porušení povinností členů představenstva, a to v případě, kdy neoprávněně vypláceli akcionářům dividendy nebo úroky, nebo když hradili dluhy společnosti ve chvíli, kdy již jim bylo známo, že společnost není způsobilou k placení.

Ustanovení čl. 282 AHGB pak obecně vymezovalo povinnost péče řádného kupce, avšak pouze pro případy obchodního jednání: „Kdo z jednání nějakého, kteráž jednou stranou jednáním obchodním jest, jinému povinován jest pečlivostí, na toho náleží, aby užil pečlivosti pořádného kupce.“ Požadavek na jednání s péčí řádného kupce byl dále upraven např. v čl. 344 AHGB ve vztahu k povinnosti prodávajícího zaslat zboží kupujícímu, v čl. 361 AHGB a čl. 367 AHGB v souvislosti s jednáním komisionáře v zájmu komitenta či v čl. 380 AHGB u ručení speditéra při přejímání a odesílání zboží. V čl. 343 odst. 2 AHGB upravujícím povinnost prodávajícího uschovat zboží při prodlení kupujícího, se pak hovoří o „péči řádného obchodníka“, přičemž lze dovodit, že oba pojmy, tj. „péče řádného kupce“ a „péče řádného obchodníka“ mají stejný význam.

Dle ustanovení čl. 283 AHGB byl člen představenstva v důsledku porušení povinností při výkonu funkce povinen nahradit jak skutečnou škodu, tak ušlý zisk.

Zajímavostí rovněž je, že tehdejší právní teorie a judikatura dovozovala možnost udělení tzv. absolutoria, tj. pravomoci valné hromady zprostit člena představenstva odpovědnosti za správu společnosti za minulé období.²⁸ V této souvislosti Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 13.10.1925, sp. zn. Rv I 1040/25, Vážný 5362/1925 Sb. r. ci. určil, že pokud valná hromada schválila postup člena představenstva společnosti, nemůže se potom společnost na něm domáhat náhrady škody.

1.4 NAŘÍZENÍ MINISTERSTEV VNITRA, FINANČÍ, OBCHODU, PRÁV A ORBY ZE DNE 20. ZÁŘÍ 1899, Č. 175/1899 Ř. Z. (AKCIOVÝ REGULATIV)

Všeobecný obchodní zákoník byl v závěru 19. století doplněn tzv. akciovým regulativem, tj. nařízením ministerstev vnitra, financí, obchodu, práv a orby, jímž se vyhlášoval regulativ pro zřizování a přeměňování akciových společností v oboru průmyslu a obchodu. Měl ovšem pouze povahu nařízení, nikoliv zákona, takže nemohl obecně měnit obchodní právo. Výhody jeho ustanovení ale mohli využívat ty společnosti, které jeho znění převzali do svých stanov.²⁹

V souladu s ustanovením § 49 odst. 4 akciového regulativu platilo, že členové představenstva sestavují účetní uzávěrku za dodržování zákonných předpisů a s pečlivostí řádného kupce. Ustanovení § 3519 akciového regulativu potom zavádělo pro členy představenstva společnosti zákaz konkurenčního jednání.

1.5 ZÁKON O VKLADNÍCH KNÍŽKÁCH (LISTECH), AKCIOVÝCH BANKÁCH A O REVISI BANKOVNÍCH ÚSTAVŮ, ZÁKON Č. 239/1924 SB. Z. A N.

Zákon o akciových bankách upravuje v ustanovení § 9 odst. 1, které je ustanovením speciálním k čl. 282 AHGB, povinnost členů představenstva akciových bank jednat s péčí řádného kupce, a sice že „(...) jsou povinni spravovati jmění společnosti a provozovati její obchody s péčí řádného kupce a zachovávat mlčení o všech okolnostech, o nichž se při výkonu svého úřadu dovědí. Porušení povinnosti mlčenlivosti jest rovněž zanedbáním péče řádného kupce.“

²⁸ VÍTEK, *op. cit. sub 4*, s. 99.

²⁹ JAKUBEC, I., JINDRA, Z. *Hospodářský vzestup českých zemí od poloviny 18. století do konce monarchie*, 1. vydání. Praha: Karolinum, 2016, s. 66.

1.6 ZÁKON O AKCIOVÝCH SPOLEČNOSTECH, ZÁKON Č. 243/1949 SB.

Na základě nové právní úpravy zanikla většina společností zřízených podle ustanovení všeobecného obchodního zákoníku. Výjimku tvořily akciové společnosti,³⁰ kdy zákon o akciových společnostech zcela nahradil jejich předchozí právní úpravu.³¹

Akciové společnosti se v podmínkách socialistického hospodářství mohly uplatňovat pouze v oblasti zahraničního obchodu,³² přičemž byly přípustné pouze v případě, kdy státní podnik provozoval zahraniční obchod nebo mezinárodní zasilatelství dle zákona č. 119/1948 Sb., o státní organizaci zahraničního obchodu a mezinárodního zasilatelství.³³

Zákon o akciových společnostech stanovil povinnost péče řádného hospodáře pro členy představenstva v ustanovení § 15, a to konkrétně následovně: *„(č)lenové vedoucích, zastupujících a dozorčích orgánů společnosti (§ 9), jakož i plnomocníci (§ 14 odst. 1) musí jednat s péčí řádného hospodáře a odpovídají při opomenutí této péče za vzniklou škodu, a to společně a nedílně.“*

1.7 OBČANSKÝ ZÁKONÍK, ZÁKON Č. 141/1950 SB. A HOSPODÁŘSKÝ ZÁKONÍK, ZÁKON Č. 109/1964 SB.

Ve shora uvedených právních předpisech nelze najít institut, který by navazoval na institut podobný péči řádného kupce nebo obchodníka, jak ho upravoval obecný zákoník občanský nebo všeobecný obchodní zákoník.

Jak už bylo naznačeno, s nástupem komunismu došlo k radikální změně právního řádu, v důsledku čehož po únoru 1948 až do roku 1989 v ČSR neexistovaly běžné soukromoprávní vztahy odpovědnosti statutárního orgánu vůči společnosti.³⁴ Problematika soukromoprávní odpovědnosti členů představenstva společnosti tak byla v tomto období značně upozaděna.

³⁰ A do jisté míry také i společnosti s ručením omezeným, protože se mohly transformovat do podoby akciových společností.

³¹ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K. A TAUCHEN, J. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 723.

³² Tamtéž.

³³ MANČELOVÁ, *op. cit. sub 6*, s. 29.

³⁴ VÍTEK, *op. cit. sub 4*, s. 101.

1.8 OBCHODNÍ ZÁKONÍK, ZÁKON Č. 513/1991 SB.

V době účinnosti obchodního zákoníku bylo v rámci soukromého práva rozlišováno mezi právní úpravou občanskoprávní obsaženou ve starém občanském zákoníku a obchodněprávní obsaženou právě v obchodním zákoníku. Dále platilo, že obchodní zákoník byl ve vztahu ke starému občanskému zákoníku v poměru speciality. Vzhledem k této „dvojkolejnosti“ soukromého práva tak bylo v případě aplikace práva nezbytné nejdříve vyřešit otázku, zda se jedná o právní vztah upravený občanským či obchodním právem.

Obchodní zákoník obsahoval právní úpravu postavení podnikatelů, úpravu obchodních závazkových vztahů, jakož i některých jiných vztahů souvisejících s podnikáním.³⁵ Vztah mezi členem představenstva a společností byl v souladu s ustanovením § 261 odst. 3 písm. f) ObchZ obchodněprávním vztahem a tudíž i odpovědnost člena představenstva za škodu podléhala právní úpravě odpovědnosti za škodu obsažené v obchodním zákoníku.

Pojem péče řádného hospodáře byl do obchodního zákoníku zakotven zákonem č. 370/2000 Sb., kdy nahradil dosavadní pojem náležité péče.³⁶ Jednalo se konkrétně o ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ, které členům představenstva stanovilo, že „(...) jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu.“

Pojem náležité péče byl do té doby předmětem mnoha teoretických diskuzí a úvah; nebyl totiž zřejmý obsahový rozdíl mezi náležitou péčí a odbornou péčí, kterou stanovil zákon ve vztahu k mandatáři.³⁷ Dovolím si tvrdit, že z obsahového hlediska novela nepředstavovala velký posun, protože obchodní zákoník ani poté přesně nedefinoval, co konkrétně je obsahem péče řádného hospodáře; výklad byl ponechán na právní doktríně a judikatuře. Obdobný pohled na to měla i tehdejší literatura, jako příklad lze najít, že „stále není jasný přesný význam pojmů odborná péče, náležitá péče

³⁵ Ustanovení § 1 odst. 1 ObchZ.

³⁶ Dle původního znění ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ platilo, že člen představenstva je povinen vykonávat svou funkci s náležitou péčí a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo způsobit společnosti škodu.

³⁷ Dle ustanovení § 66 odst. 2 ObchZ se totiž právní vztah člena představenstva a společnosti při zařizování záležitostí společnosti řídil přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě, pokud ze smlouvy o výkonu funkce, byla-li uzavřena, nebo ze zákona nevyplývalo jiné určení práv a povinností.

a péče řádného hospodáře.³⁸ Základní problém tkvěl v určení, zda je požadavek péče řádného hospodáře přísnější či méně přísný než požadavek odborné péče, nebo zda se jedná o synonyma.³⁹ Nejasnosti panovaly také ohledně vztahu péče řádného hospodáře a povinnosti loajality, kdy tato povinnost byla opět stanovena pouze ve vztahu k mandátní smlouvě, která se jak již bylo uvedeno, aplikovala přiměřeně i na vztah společnosti a člena představenstva.

J. Dědič⁴⁰ byl přesvědčen, že požadavek péče řádného hospodáře byl z hlediska požadavku profesionality člena představenstva při výkonu funkce požadavkem jiným než požadavek odborné péče. Odborná péče totiž dle jeho názoru vyžadovala specializaci na určitou oblast, nicméně člen představenstva nemohl být odborníkem v celém rozsahu činnosti společnosti. Požadavek péče řádného hospodáře tedy zahrnoval požadavek plnit povinnosti na určité odborné úrovni, která však nemusela dosahovat úrovně znalostí odborníka daného oboru. Pokud však člen představenstva v určité oblasti dostatečné znalosti neměl, bylo třeba, aby si na konkrétní posouzení zajistil odborníka, který je měl. Na druhou stranu musel být člen představenstva odborníkem na řízení korporací a dále musel být schopen se seznamovat s novými poznatky v oboru řízení a správy společností a tyto v rámci výkonu své funkce uplatňovat. J. Dědič považoval za součást péče řádného hospodáře i povinnost loajality; člen představenstva měl jednat v zájmu společnosti, nikoli jen v zájmu určitého akcionáře nebo dokonce v zájmu vlastním či třetí osoby, a s těmito zájmy se také aktivně seznamovat.

S. Černá⁴¹ uváděla, že pro řádný výkon funkce člena představenstva se vyžaduje taková míra a kvalita péče o záležitosti společnosti, kterou vynaloží pečlivý a řádně jednající hospodář. Konkrétní obsah povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře pak považovala za věc výkladu a zahrnovala k němu svědomitost a obezřetnost při plnění funkce, odborné řízení společnosti. Dále k němu řadila také schopnost rozpoznat potřebu odborného posouzení projednávané záležitosti jiným odborníkem, protože každý člen představenstva nemusel být odborníkem ve všech

³⁸ RECHBERGER, T. *K odpovědnosti správce konkursní podstaty v zákoně o konkursu a vyrovnání se zvláštním přihlednutím k pojmu náležité a odborné péče v civilním právu*. Právní rozhledy, 2008, č. 3, s. 102 a násl.

³⁹ Dědič, J. in DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník: komentář. Díl III, § 176 - § 220zb*. Praha: Polygon, 2002, s. 2417.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost*. Praha: ASPI, a. s., 2006, s. 244.

oblastech činnosti společnosti. Zdůrazňovala, že péče řádného hospodáře rovněž určuje standard, kvalitu péče, tedy jak – s jakým nasazením a na jaké úrovni – má člen orgánu pečovat o zájmy společnosti.⁴² Povinnost loajality dovozovala S. Černá ze zásad, na kterých spočívala právní úprava obchodního zákoníku,⁴³ ať už byly vyjádřeny výslovně buď ve starém občanském zákoníku,⁴⁴ nebo takříkajíc mezi řádky.⁴⁵ Speciálně povinnost loajality potom stanovila úprava mandátní smlouvy,⁴⁶ která se dle ustanovení § 66 odst. 2 ObchZ přiměřeně aplikovala na vztah mezi společností a členem jejího orgánu.⁴⁷

I. Štenglová⁴⁸ zastávala názor, že pod pojmem řádného hospodáře si lze představit takovou péči, s jakou by hospodář, který je vybaven potřebnými znalostmi a dovednostmi a chová se odpovědně a svědomitě, pečoval o svůj vlastní majetek. Dále tvrdila, že po členu představenstva nelze vyžadovat, aby byl odborníkem ve všech oblastech, které je třeba při obchodním vedení a jednání za společnost uplatňovat. Za součást péče řádného hospodáře přitom považovala schopnost rozpoznat, které činnosti již člen představenstva není schopen vykonávat a má pro jejich výkon zajistit kvalifikované osoby. Rovněž k péči radila i přednost zájmů společnosti před zájmy akcionáře, který daného člena představenstva do představenstva vahou svých hlasů prosadil.

P. Čech⁴⁹ pak řádného hospodáře na jednu stranu charakterizoval vlastnostmi, jako byla starostlivost, šetrnost či opatrnost, na druhou stranu ovšem považoval za nezbytné, aby byl odvážný a nebál se riskovat. Ideálního řádného hospodáře viděl někde na půli cesty mezi starostlivým, leč poněkud úzkoprsým správcem a odvážným a kreativním dobrodruhem s novátorskými nápady, které mění svět. Povinnost loajality chápal jako zvláštní povinnost, kterou musí členové představenstva plnit vedle povinné

⁴² ČERNÁ, S. *K některým aspektům zájmu kapitálové společnosti*. In ČERNÁ, S., ČECH, P., ed. *Pocta Ivaně Štenglové k sedmdesátým narozeninám: právo společností – ohlédnutí za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 65.

⁴³ Ustanovení § 1 odst. 2 ObchZ.

⁴⁴ Ustanovení § 3 odst. 1 ObčZ.

⁴⁵ ČERNÁ, S. *K některým aspektům zájmu kapitálové společnosti*. In ČERNÁ, ČECH, *op. cit. sub 42*, s. 64.

⁴⁶ V souladu s ustanovením § 567 odst. 2 ObchZ platí, že „činnost, k níž se mandatář zavázal, je povinen uskutečňovat podle pokynů mandanta a v souladu s jeho zájmy, které mandatář zná nebo musí znát.“

⁴⁷ ČERNÁ, S. *K některým aspektům zájmu kapitálové společnosti*. In ČERNÁ, ČECH, *op. cit. sub 42*, s. 64.

⁴⁸ Štenglová, I. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 719 a 720.

⁴⁹ ČECH, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. Právní rádce, 2007, č. 3, s. 4 a násl.

péče. Člen představenstva má dle jeho názoru jednat v nejlepším zájmu a ku prospěchu společnosti a zdržet se všeho, čím by mohl tento zájem ohrozit.

V neposlední řadě J. Bejček⁵⁰ k péči řádného hospodáře řadil i patřičnou odbornost a loajalitu k zájmům společnosti. Tvrdil, že člen představenstva by se měl chovat při správě společnosti stejně jako ve vlastních věcech, ale s rezignací na svoje osobní zájmy, pokud by mohly být v konfliktu se zájmy společnosti.

Konečně dle J. Pokorné⁵¹ můžeme uzavřít, že standard péče řádného hospodáře předpokládá spojení objektivních prvků (zejm. odborné znalosti, preference zájmů společnosti apod.) s prvky subjektivními (zejm. schopnost podstupovat riziko, svědomitost, pečlivost, samostatnost, organizační schopnosti apod.). Nadto k péči řádného hospodáře řadí i obsah, kvalitu a účinky vlastních rozhodnutí. Toto lze ilustrovat na případě, kdy člen představenstva sice dostojí všechna formální kritéria péče, avšak její intenzita není dostatečná a společnost tak nedosáhne požadovaného výsledku.

V případě, kdy člen představenstva porušil svou povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, byly splněny podmínky pro vznik odpovědnosti⁵² a dále nebyly dány liberační důvody pro vyloučení odpovědnosti,⁵³ byl povinen k náhradě vzniklé škody dle ustanovení § 757 ve spojení s ustanovením § 373 ObchZ. Odpovědnost člena představenstva za škodu způsobenou společností byla odpovědností objektivní, tj. bez ohledu na zavinění, a solidární, tj. v případě, kdy škodu způsobilo více členů představenstva, byli k náhradě škody zavázáni v souladu s ustanovením § 194 odst. 5 ObchZ ve spojení s ustanovením § 383 ObchZ společně a nerozdílně a mezi sebou se pak měli vypořádat podle rozsahu své odpovědnosti. Pokud člen představenstva způsobil škodu při výkonu svých povinností člena představenstva třetí osobě, tak ji v souladu s ustanovením § 420 odst. 2 ObčZ nahradila této třetí osobě přímo sama

⁵⁰ BEJČEK, J. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy, 2007, č. 17, s. 614 a 615.

⁵¹ Pokorná, J. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 947.

⁵² Předpoklady vzniku odpovědnosti ve vztahu k porušení péče řádného hospodáře zahrnovaly (i) protiprávní jednání, (ii) vznik škody a (iii) příčinnou souvislost mezi protiprávním jednáním a vznikem škody. Tyto předpoklady bylo nezbytné splnit kumulativně.

⁵³ Dle ustanovení § 374 odst. 1 ObchZ se za okolnost vylučující odpovědnost považovala překážka, jež nastala nezávisle na vůli povinné strany a bránila jí ve splnění její povinnosti, jestliže nešlo rozumně předpokládat, že by povinná strana tuto překážku nebo její následky odvrátila nebo překonala, a dále, že by v době vzniku závazku tuto překážku předvíдалa.

společnost, přičemž pak měla právo požadovat náhradu škody po tomto členu představenstva.⁵⁴

V souladu s ustanovením § 379 ObchZ se nahrazovala skutečná škoda a ušlý zisk; nenahrazovala se ovšem škoda nepředvídatelná.⁵⁵ Dle ustanovení § 378 ObchZ se potom škoda nahrazovala v zásadě v penězích, pokud o to ovšem společnost požádala a bylo-li to možné a obvyklé, nahradil ji člen představenstva uvedením v předešlý stav. Popsaná právní konstrukce tedy byla přesně opačná, než jak ji známe v současné právní úpravě.

V případě soudního sporu byla společnost povinna prokazovat, který člen představenstva porušil své povinnosti a jakou konkrétní povinnost porušil, dále vznik škody a její výši a také příčinnou souvislost mezi vznikem škody a porušením právních povinností.⁵⁶ Pokud se jedná o důkazní břemeno, společnost nebyla povinna prokázat, že člen představenstva nejednal s péčí řádného hospodáře, byla pouze povinna tuto skutečnost tvrdit a uvést skutečnosti, z nichž to dovozuje. Naopak na členu představenstva potom bylo prokázat, že s péčí člena představenstva jednal.⁵⁷

Člen představenstva odpovídal za škodu způsobenou společností při výkonu funkce neomezeně. Na rozdíl od současné právní úpravy nebylo možné odpovědnost člena představenstva žádným způsobem omezit či vyloučit. Dle ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ platilo, že jakákoli smlouva mezi společností a členem představenstva nebo ustanovení stanov vylučující nebo omezující odpovědnost člena představenstva za škodu byly neplatné. Člen představenstva odpovídal také za škodu, kterou způsobil společnosti plněním pokynu valné hromady dle ustanovení § 194 odst. 4 ObchZ,⁵⁸ avšak pouze v případě, pokud byl pokyn valné hromady v rozporu se zákonem nebo stanovami. Pokud pokyn protiprávní nebyl, člen představenstva odpovědnost za škodu způsobenou v důsledku splnění pokynu nenesl.

⁵⁴ Dědič, J. in DĚDIČ, *op. cit. sub 39*, s. 2419, Pokorná, J. in POKORNÁ, KOVAŘÍK, ČÁP, *op. cit. sub 51*, s. 947.

⁵⁵ Nepředvídatelnou škodou se rozumí škoda, kterou člen představenstva nemohl předvídat jako pravidelný důsledek porušení konkrétní povinnosti. In Kovařík, Z. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 1472.

⁵⁶ Dědič, J. in DĚDIČ, *op. cit. sub 39*, s. 2419.

⁵⁷ Hovoříme o tzv. obrácení důkazního břemene.

⁵⁸ V souladu s ustanovením § 194 odst. 4 ObchZ totiž platilo, že člen představenstva se musí řídit zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, pokud byly v souladu s právními předpisy a stanovami.

Pro úplnost lze ještě uvést, že odpovědnost člena představenstva za škodu při výkonu funkce trvala i po zániku funkce, přičemž se promlčovala v obecné promlčecí době.⁵⁹

2. PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE

2.1 POJEM A PODSTATA PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE

Péče řádného hospodáře je ústředním pojmem výkonu funkce člena představenstva.⁶⁰ Jednání s péčí řádného hospodáře v rámci výkonu jeho funkce představuje jednu ze základních povinností člena představenstva.⁶¹

Péči řádného hospodáře lze chápat jednak jako univerzální povinnost,⁶² tak rovněž jako určitý standard, měřítko výkonu funkce člena představenstva, který jsou členové představenstva povinni při řádném výkonu své funkce respektovat.⁶³ Konkrétní výkon povinností člena představenstva je pak poměřován právě tímto standardem.⁶⁴

Vymezení péče řádného hospodáře je nezbytným kritériem pro určení porušení povinností člena představenstva a vzniku případné odpovědnosti člena představenstva, jakožto i vzniku jiných sankčních povinností člena představenstva. V neposlední řadě může mít pro členy představenstva i motivační charakter, a sice aby používali veškeré své znalosti, schopnosti, zkušenosti i úsilí co možná nejvíce ve prospěch společnosti a jednali v jejím nejlepším zájmu.⁶⁵ Základ právní úpravy nalezneme v ustanovení § 159 odst. 1 věta první NOZ, které tuto povinnost obecně stanovuje pro všechny členy

⁵⁹ Štenglová, I. in ŠTENGLOVÁ, PLÍVA, TOMSA, *op. cit. sub 48*, s. 720.

⁶⁰ ČECH, P., ŠUK, P. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. 1. vydání. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová - BOVA POLYGON, 2016, s. 158.

⁶¹ Mezi další povinnosti člena představenstva patří dále např. informační povinnost o zániku funkce dle ustanovení § 155 odst. 1 NOZ; povinnost osobního výkonu funkce dle ustanovení § 159 odst. 2 NOZ; informační povinnost v souvislosti se vznikem funkce dle ustanovení § 46 odst. 2 ZOK; informační povinnost při hrozícím střetu zájmů dle ustanovení § 54 ZOK; informační povinnost při uzavírání smluv se společnostmi dle § ustanovení 55 ZOK; povinnost dodržovat zákaz konkurence dle ustanovení § 441 ZOK.

⁶² Černá, S. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2015, s. 174.

⁶³ POKORNÁ, J. *K některým otázkám právního postavení členů představenstva akciové společnosti*. In ČERNÁ S., ed. *Pocta Stanislavu Plívovik 75. narozeninám: aktuální otázky soukromého práva na počátku nového tisíciletí*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 289.

⁶⁴ Černá, S. in ČERNÁ, ŠTENGLOVÁ, PELIKÁNOVÁ, *op. cit. sub 62*, s. 174.

⁶⁵ POKORNÁ, J. *K některým otázkám právního postavení členů představenstva akciové společnosti*. In ČERNÁ, *op. cit. sub 63*, s. 289.

volených orgánů právnických osob⁶⁶ a podle kterého platí, že „*kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí.*“ Výkon funkce s péčí řádného hospodáře v sobě tedy zahrnuje následující složky: nezbytnou loajalitu, potřebné znalosti a pečlivost. Dané ustanovení pak ve své druhé větě zakotvuje vyvratitelnou právní domněnku, a sice že „*...jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel při přijetí této funkce nebo při jejím výkonu zjistit, a nevyvodil z toho pro sebe důsledky.*“ Koncepcí, kterou zvolil občanský zákoník, tak stanovuje zastřešující povinnost řádného hospodáře, v rámci které rozlišuje mezi povinnostmi loajality a povinnostmi užívat při výkonu své funkce potřebné znalosti a pečlivost.⁶⁷ Po rekonstrukci je tento názor v právní doktríně převažující, nicméně i tak se ojediněle objeví názor, že povinnost loajality je samostatnou a nezávislou povinností stojící vedle povinnosti péče řádného hospodáře.⁶⁸ Dovojuje se, že v této souvislosti můžeme rozlišovat (i) povinnost péče řádného hospodáře v širším smyslu, která v sobě zahrnuje dvě odlišné složky, jak povinnost loajality, tak povinnost užívat v rámci výkonu své funkce potřebné znalosti a pečlivost a (ii) povinnost péče řádného hospodáře v užším smyslu, která v sobě zahrnuje toliko povinnost užívat při výkonu své funkce potřebné znalosti a pečlivost.⁶⁹ Souhlasím se závěry B. Havla,⁷⁰ že povinnost loajality není interpretačním principem,⁷¹ ba dokonce ani základním cílem, který se pak upřesňuje pečlivostí, protože loajalita nijak nesouvisí s pečlivostí. Loajálně se může chovat i ten, kdo nejedná pečlivě a těžko lze jeho nepečlivost interpretovat jako loajalitu. Obdobně jako nelze říci, že základem je být loajální, nelze také říci, že základem je chovat se pečlivě. Obě složky totiž mohou být i v rozporu a je na členovi představenstva aby našel rovnováhu s vědomím, že se mu obě složky mohou běžně překrývat. Rozdíl mezi oběma složkami je na jednu stranu neostrý, na druhou stranu jsou však obě složky komplementární; člen představenstva musí jednat jednak pečlivě, tak s ohledem na zájem společnosti.

⁶⁶ Ustanovení § 152 odst. 1 zavádí legislativní zkratku člena voleného orgánu, přičemž platí, že je jím fyzická osoba, která je do funkce volena, jmenována či jinak povolána.

⁶⁷ NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L. *Odpořednost členů statutárních orgánů právnických osob*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 8.

⁶⁸ Bliřší výklad k povinnosti loajality a jejímu postavení je uveden v kapitole 2.1.2 této práce.

⁶⁹ NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, *op. cit. sub 67*, s. 9.

⁷⁰ HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma*. Praha: Auditorium, 2010, s. 156.

⁷¹ Opačně Bejček, J. in BEJČEK, *op. cit. sub 50*, s. 613 a násl.

Pro členy orgánů obchodních korporací je povinnost péče řádného hospodáře dále blíže upravena v ustanovení § 52 odst. 1 ZOK, které stanoví, že „*při posouzení, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlédne k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace.*“ Zákon o obchodních korporacích tak přidává k míře požadované péče stanovené v občanském zákoníku další objektivní prvek.

Lze tedy shrnout, že občanský zákoník definuje péči řádného hospodáře obecně, jako jednání loajální, s potřebnými znalostmi a pečlivostí, a dále je tato definice doplněna v zákoně o obchodních korporacích, kdy platí, že je nutné přihlédnout k jednání jiné rozumně pečlivé osoby v obdobném postavení.

2.1.1 Povinnost náležitě péče (potřebné znalosti a pečlivost)

Základem pro hodnocení kvality a intenzity péče řádného hospodáře je kombinace objektivního a subjektivního standardu péče. Objektivní standard je doplněn o určité subjektivní prvky ve vztahu ke členu představenstva společnosti, jak je blíže rozebráno, po krátkém vymezení jednotlivých přístupů k posuzování péče, níže.

Objektivní standard péče zakládá povinnost člena představenstva jednat s takovou péčí, s jakou by jednal imaginární ideální „rozumně pečlivý“ správce.⁷² Řádný hospodář tak představuje abstraktní míru pro očekávané jednání člena představenstva, jejíž kvalita se nemění, mění se pouze obsah této míry v závislosti na konkrétní činnosti člena představenstva, ve které je vyžadována. Určité konkrétní jednání člena představenstva se tak srovnává s pevným a neměnným zákonným standardem (objektivizovaným hospodářem), a to bez ohledu na zvláštní kvality, zkušenosti a schopnosti člena představenstva.⁷³ Výhodou tohoto přístupu je zejména skutečnost, že pokud není společnost objektivně řádně spravována, může se snadno domáhat náhrady újmy, standard řádné péče je pevně dán. Akcionáři společnosti rovněž nemusí být tolik pečliví při výběru členů představenstva, jelikož není třeba zkoumat jejich zvláštní znalosti a schopnosti. Naopak největší nevýhodou je pak skutečnost, že nemotivuje nadprůměrně schopné členy představenstva, aby pro společnosti konali více, než co odpovídá „průměrné“ péči. Velmi výstižně toto vyjadřuje P. Čech:⁷⁴ „*Objektivizace*

⁷² ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 161.

⁷³ MANCELOVÁ, *op. cit. sub 6*, s. 36.

⁷⁴ ČECH, *op. cit. sub 49*, s. 4 a násl.

povinné péče glorifikuje průměrnost“. A to dokonce ve dvou směrech, na jednu stranu totiž zvyšuje požadovaný standard členů představenstva, kteří postrádají obezřetnost, na druhou stranu ale tento standard snižuje v případech, kdy by s přihlédnutím ke specifickým vlastnostem konkrétního člena představenstva byl subjektivní přístup pro společnost výhodnější.

Subjektivní standard naopak spočívá v tom, že člen představenstva je povinen spravovat záležitosti společnosti s takovou péčí, s jakou by spravoval své vlastní záležitosti. Centrem pozornosti jsou tedy kvality, zkušenosti a schopnosti daného člena představenstva. V praxi to znamená, že u málo zkušeného a vzdělaného člena představenstva stačí k naplnění péče řádného hospodáře právě toto málo, tyto omezené schopnosti, které vynakládá i ve svých osobních záležitostech. Naopak od zkušeného a vzdělaného člena představenstva se očekává, že tyto kvality uplatní i při správě společnosti. Konkrétní jednání ve vztahu ke společnosti tak může být v souladu s péčí řádného hospodáře, či péčí řádného hospodáře porušovat, a to v závislosti na tom, jaký člen představenstva a jakých kvalit jej vykonává. Velká odpovědnost za správu společnosti leží v tomto případě na jejich akcionářích, kteří musí pečlivě vybrat tu správnou osobu, která bude schopna společnost řídit. Touto volbou totiž předurčí, jakým způsobem a jak kvalitně bude společnost spravována. Přejí-li si akcionáři odvážné vedení společnosti se sklony k riziku, pověří vedením dobrodruha a odvážlivce. V opačném případě padne jejich volba raději na konzervativního účetního.⁷⁵

S přihlédnutím k jednotlivým charakteristikám shora vyložených variant standardu péče se dle mého názoru jeví jako nejlepší jejich kombinace, jak je uvedeno v ustanovení § 52 odst. 1 ZOK. Při posouzení, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře či nikoli, se vždy přihlédně ke kvalitě a úrovni péče, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena představenstva společnosti. K objektivnímu standardu se „přihlédně“; v míře přesahující tento objektivní standard se pak musí vzít v úvahu standard subjektivní, tj. specifické (nadstandardní) kvality, schopnosti a znalosti konkrétního člena představenstva.⁷⁶ Pokud tyto specifické kvality, schopnosti a znalosti člen představenstva má (např. je ekonom, právník, účetní apod.), je povinen je v rámci výkonu své funkce využít ve

⁷⁵ ČECH, *op. cit. sub 49*, s. 4 a násl.

⁷⁶ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 162.

prospěch společnosti, resp. půjde k jeho tíži, pokud jim nedostojí.⁷⁷ V případě sporu pak dojde k porovnávání míry poskytnuté péče členem představenstva s péčí imaginárního vzorového člena představenstva. V praxi pak mohou nastat následující situace: (i) člen představenstva vynaloží veškerou možnou subjektivní péči, jejíž úroveň však nedosahuje péče objektivní, (ii) člen představenstva vynaloží pouze část své možné subjektivní péče, jejíž úroveň dostačuje péči objektivní, (iii) člen představenstva vynaloží část své možné subjektivní péče, jejíž úroveň dostačuje péči objektivní a nadto vynaloží veškerou další možnou subjektivní péči, již je schopen. Zatímco v prvních dvou případech se člen představenstva dopustí porušení péče řádného hospodáře, v posledním uvedeném případě jedná v souladu s péčí řádného hospodáře.

2.1.1.1 Potřebné znalosti

Člen představenstva nemusí být profesionálním manažerem, odborníkem v konkrétní oblasti či rozumět všem záležitostem, které bude v rámci výkonu své funkce řešit.⁷⁸ Musí ovšem mít alespoň základní znalosti a schopnost rozeznat, kdy je nutná odborná pomoc; v takovém případě má povinnost zajistit pomoc příslušného odborníka a respektovat jej.

Ke shora uvedenému se opakovaně vyjadřoval Nejvyšší soud. V usnesení ze dne 18.10.2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006 Nejvyšší soud uzavřel, že „(...) *postup člena představenstva akciové společnosti s péčí řádného hospodáře (...) nepředpokládá, aby byl vybaven všemi odbornými znalostmi, které souvisejí s uvedenou funkcí ve statutárním orgánu, ale k jeho odpovědnosti postačí základní znalosti umožňující rozeznat hrozící škodu a zabránit jejímu způsobení na spravovaném majetku (...)* Navíc *péče řádného hospodáře zahrnuje i povinnost člena statutárního orgánu rozpoznat, že je nutná odborná pomoc speciálně kvalifikovaného subjektu, a zajistit takovou pomoc (...)*.“ V usnesení ze dne 27.3.2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007 pak Nejvyšší soud potvrdil výše uvedené závěry a nadto popsal rozdíl mezi „odbornou“ a „náležitou“ péčí: „(...) *mezi pojmy „odborná péče“ a „náležitá péče“ je určitý rozdíl, neboť náležitá péče je patrně méně náročným požadavkem než péče odborná.*“ Zatímco „odborná“ péče je péčí profesionální a zahrnuje v sobě povinnost být skutečným odborníkem v dané oblasti, k „náležité“ péči, jež se vyžaduje od člena představenstva, postačují

⁷⁷ Černá, S. in ČERNÁ, ŠTENGLOVÁ, PELIKÁNOVÁ, *op. cit. sub 62*, s. 176.

⁷⁸ Tamtéž.

toliko znalosti základní. V rozsudku ze dne 30.10.2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008 nadto Nejvyšší soud určil, že „(...) součástí péče řádného hospodáře je schopnost rozpoznat, které činnosti již není s to vykonávat či které potřebné znalosti a dovednosti nemá.“⁷⁹

Dále platí, že v případě, kdy má člen představenstva specifické kvality, znalosti a schopnosti, je odborníkem v určité oblasti, musí je v rámci výkonu své funkce využívat. Nejvyšší soud toto dovodil v rozsudku ze dne 30.7.2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006, uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 6, ročník 2009, pod číslem 83: „Má-li však člen představenstva určité odborné znalosti, schopnosti či dovednosti, lze z požadavku náležité péče (...) dovodit, že je povinen je při výkonu funkce – v rámci svých možností – využívat.“⁸⁰ Ostatně tyto specifické kvality, znalosti a schopnosti jsou jedním z důvodů, proč akcionáři společnosti volí do funkce člena představenstva zrovna tu kterou osobu.

2.1.1.2 Potřebná pečlivost

Míra požadované pečlivosti bude vždy posuzována s ohledem na konkrétní činnost, kterou člen představenstva v rámci své funkce vykonává.⁸¹ Zákon stanoví, že člen představenstva by měl svou funkci vykonávat osobně. Tato skutečnost ovšem nevyklučuje, aby člen představenstva zmocnil v konkrétní záležitosti třetí osobu, aby za něj jednala, ať už při zasedání a rozhodování představenstva (horizontální delegace), tak při zastupování společnosti navenek, vůči třetím osobám (vertikální delegace).⁸² Důraz na zmocnění pouze v konkrétní záležitosti je nezbytný; není totiž myslitelné, aby člen představenstva zmocnil třetí osobu k výkonu své funkce v podstatném rozsahu a stal se tak pouhým formálním „papírovým“ členem představenstva.⁸³

Jak uvádí P. Čech,⁸⁴ ideál řádného hospodáře leží zhruba na půl cesty mezi starostlivým, leč poněkud úzkoprsým správcem a odvážným a kreativním dobrodruhem s novátorskými nápady, které mění svět. Je však také důležité zdůraznit, že k naplnění povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře pouhá „správa“ společnosti nestačí. Není

⁷⁹ Shodně rovněž rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.11.1999, sp. zn. 29 Cdo 1162/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 9, ročník 2000, pod číslem 103. Dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁸⁰ Shodně rovněž rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21.1.2014, sp. zn. 21 Cdo 632/2013, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.6.2012, sp. zn. 29 Cdo 1356/2011. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁸¹ Černá, S. in ČERNÁ, ŠTENGLOVÁ, PELIKÁNOVÁ, *op. cit. sub 62*, s. 176.

⁸² Vztahu péče řádného hospodáře a delegace je v této práci věnována kapitola 2.2.

⁸³ Dvořák, T. in ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1 až 654)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 531.

⁸⁴ ČECH, *op. cit. sub 49*, s. 4 a násl.

možné, aby člen představenstva činil za společnost pouze takové kroky, které společnosti nemohou způsobit újmu. Naopak je třeba, aby jednal tak, že bude maximalizovat zisk společnosti v míře momentálně dosažitelné. Tyto závěry nalezneme v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.11.2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005, kdy Nejvyšší soud uzavřel, že *„Náležitá péče totiž nepochybně zahrnuje i péči o majetek akciové společnosti, a to nejen v tom smyslu aby nevznikla škoda na majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také aby byl majetek společnosti zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná.“*⁸⁵

V souladu s péčí řádného hospodáře rovněž není, pokud člen představenstva, ačkoli ve funkci, je neaktivní a svou funkci řádně nevykonává. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 27.2.2007, sp. zn. 6 Tdo 168/2007 dovodil, že *„(...) liknavý přístup k výkonu funkce nemůže člena představenstva jakékoliv odpovědnosti zprostit, ba právě naopak, zvyšuje nebezpečnost jeho jednání pro společnost.“* Ke stejnému závěru došel Nejvyšší soud i v usnesení ze dne 18.9.2019, sp. zn. 27 Cdo 844/2018,⁸⁶ ve kterém se zabýval odpovědností jednatele, který řízení společnosti zcela přenechal druhému jednateři, aniž by nastavil nějaké kontrolní mechanismy či prováděl kontrolu toho, jak je společnost spravována a řízena, a umožnil tak druhému jednateři dlouhodobě vybírat peníze z účtu společnosti a užívat je pro vlastní potřebu. Nejvyšší soud konkrétně uzavřel, že *„Jestliže jednatel svoji funkci zastává toliko formálně, tj. ve skutečnosti funkci nevykonává a plnění povinností statutárního orgánu bez dalšího přenechává druhému jednateři, popř. zaměstnancům společnosti, a ani nekontroluje, jak je společnost řízena a jak jsou její záležitosti spravovány, nelze zpravidla než uzavřít, že nejedná s péčí řádného hospodáře.“*

2.1.2 Povinnost loajality

Povinnost loajality lze rovněž vyjádřit jako povinnost být věrný zájmům společnosti.⁸⁷ Loajalita totiž znamená oddanost, respekt k zájmům společnosti a uznání (nikoliv však absolutní) jejich nadřazenosti individuálním zájmům těch, kteří se na ní

⁸⁵ Shodně rovněž usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.10.2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006 či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.8.2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁸⁶ Shodně také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.10.2019, sp. zn. 27 Cdo 5003/2017. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁸⁷ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60.*

účastní.⁸⁸ Na rozdíl od předchozí právní úpravy v obchodním zákoníku ji občanský zákoník výslovně prohlašuje jako nezbytnou součást péče řádného hospodáře a odpadají tak spory v rámci právní doktríny, zda tomu tak skutečně je,⁸⁹ či zda se jedná o samostatně stojící povinnost.⁹⁰ I přes tuto zdánlivě výslovnou úpravu se ale i nyní objevují názory, že situace tak jasná být nemusí,⁹¹ a sice že povinnost loajality a povinnost péče řádného hospodáře jsou dvě rozličné povinnosti, byť spolu úzce souvisí.⁹² Povinnost loajality v rámci tohoto menšinového názoru chápána jako základní stavební kámen vztahu mezi členem představenstva a společností, který existuje bez ohledu na zákonnou úpravu i případnou dohodu stran, a to nejen po dobu trvání výkonu funkce, ale zčásti i po něm. Povinnost postupovat s péčí řádného hospodáře je naproti tomu jen směrnici, jak takovou funkci vykonávat, a nutně se užije pouze po dobu trvání funkce.⁹³ Ztotožňuji se s názorem, že výše uvedené spory a názory byly a jsou spíše jen akademické povahy, protože praktické důsledky byly a jsou stejné; ať už je povinnost loajality brána jako samostatná povinnost, nebo součást péče řádného hospodáře, je vždy obsahem závazkového vztahu mezi členem představenstva a společností.⁹⁴

Jak plyne z dosavadní judikatury, člen představenstva musí vždy jednat v nejlepší zájmu společnosti, je povinen upřednostňovat zájmy společnosti před zájmy svými,⁹⁵ zájmy osob jemu blízkých či dokonce zájmy akcionářů společnosti, a to bez ohledu na to, zda jej svými hlasy zvolili do funkce člena představenstva či nikoliv, a nenechat se těmito osobami při svém jednání ovlivňovat.⁹⁶ Obdobně také S. Černá,⁹⁷

⁸⁸ ČERNÁ, S. *K některým aspektům zájmu kapitálové společnosti*. In ČERNÁ, ČECH, *op. cit. sub 42*, s. 64.

⁸⁹ Srov. Štenglová, I. in ŠTENGLOVÁ, PLÍVA, TOMSA, *op. cit. sub 48*, s. 720, nebo Bejček, J. in BEJČEK, *op. cit. sub 50*, s. 613, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.2.2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008, dostupný z: <http://www.nsoud.cz/> a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.6.2009, sp. zn. 29 Cdo 2964/2008, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2010, pod číslem 55.

⁹⁰ Srov. DĚDIČ, J. *Komentář k Obchodnímu zákoníku. 4. díl*. Praha: Polygon, 2002, s. 2417.

⁹¹ JOSKOVÁ, L. *Je rozdíl mezi povinností loajality a povinností postupovat s péčí řádného hospodáře?* Obchodněprávní revue, 2019, č. 11-12, s. 281.

⁹² JOSKOVÁ, *op. cit. sub 91*, s. 286, MANČELOVÁ, *op. cit. sub 6*, s. 85.

⁹³ JOSKOVÁ, *op. cit. sub 91*, s. 286.

⁹⁴ ČERNÁ, S. *K některým aspektům zájmu kapitálové společnosti*. In ČERNÁ, ČECH, *op. cit. sub 42*, s. 66.

⁹⁵ Porušením povinnosti loajality tak bude např. případ, kdy člen představenstva v rozporu se zájmy společnosti a mimo pravidla o vedení účetnictví z majetku této společnosti odčerpá část prostředků pro své soukromé účely, viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.03.2006, sp. zn. 8 Tdo 222/2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.8.2006, sp. zn. 8 Tdo 940/2006. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.2.2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.10.2008, sp. zn. 5 Tdo 1218/2008, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.3.2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2007, sp. zn. 11 Tdo 619/2007, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.2.2018, sp. zn. 29 Cdo 2791/2016, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne

kteřá uvádí, že povinnost loajality má dvě složky: složku aktivní (tj. povinnost aktivně jednat v nejlepším zájmu společnosti; řádný hospodář proto musí pro sebe určit, co je v zájmu společnosti, aby mohl učinit vše potřebné a legálně možné k jeho naplnění) a složku pasivní (tj. povinnost neupřednostnit zájem svůj, nebo zájem třetí osoby, před zájmy společnosti, zdržet se všeho, co by bylo proti nejlepšímu zájmu společnosti, nebo čím by mohl být tento zájem ohrožen). Definiční zájmu společnosti česká doktrína dosud nevěnovala větší pozornost. Dovojuje se ale, že za zájem společnosti založené za účelem podnikání lze považovat její trvání jako hospodářské jednotky zaměřené na rentabilitu podnikání ve vymezených oblastech.⁹⁸

Nejvyšší soud v této souvislosti v rozsudku ze dne 18.12.2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017 zdůraznil, že povinnost loajality stihá člena představenstva především při výkonu funkce, tj. při plnění povinností a výkonu práv plynoucích ze vztahu mezi ním a společností. Současně však uvedl, že člen představenstva je členem představenstva po celou dobu od vzniku funkce do jejího zániku, takřkajíc „24 hodin denně, 7 dní v týdnu“. Neměl by tak bez dobrého důvodu dělat nic, co zjevně odporuje zájmům společnosti, a to ani tehdy, když zrovna neplní povinnosti spojené s výkonem funkce.

Pokud se jedná o samotný rozsah loajality člena představenstva vůči společnosti, je požadována v míře nezbytné, nikoliv však neomezené.⁹⁹ Je zřejmé, že se nejedná o úplně vysoký standard, nejedná se o loajalitu úplnou.¹⁰⁰ Blíže se k ní vyjadřuje např. D. Borsík,¹⁰¹ který uvádí, že se z členů představenstva nemají stávat workoholici žijící pouze společností. Tento argument je jistě rozumný, možná až extrémní. I. Štenglová a B. Havel¹⁰² se dále domnívají, že je třeba zkoumat i to, zda je požadovaná loajalita pro člena představenstva udržitelná z hlediska jeho zdraví či osobních poměrů. Dle mého

18.12.2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.4.2019, sp. zn. 27 Cdo 2695/2018, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.6.2009, sp. zn. 29 Cdo 2964/2008, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2010, pod číslem 55, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 88/2019. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁹⁷ ČERNÁ, S. *K některým aspektům zájmu kapitálové společnosti*. In ČERNÁ, ČECH, *op. cit. sub 42*, s. 65.

⁹⁸ ČERNÁ, *op. cit. sub 41*, s. 242. ČERNÁ, S. *K některým aspektům zájmu kapitálové společnosti*. In ČERNÁ, ČECH, *op. cit. sub 42*, s. 64. Obdobně rovněž JOSKOVÁ, *op. cit. sub 91*, s. 284.

⁹⁹ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 159.

¹⁰⁰ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 152.

¹⁰¹ BORSÍK, D. *Péče řádného hospodáře a pravidlo podnikatelského úsudku bez legend*. *Obchodněprávní revue*, 2015, č. 7–8, s. 200.

¹⁰² Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *op. cit. sub 100*, s. 152.

názoru je loajalitu a její rozsah třeba vždy posuzovat ve vztahu a podle okolností ke konkrétní společnosti; jiné nasazení bude od člena představenstva vyžadovat malá prosperující společnost a jiné velká korporace zmítající se v krizi. Jsem rovněž přesvědčena, že rozsah tohoto zapojení je možné blíže vymezit, např. ve smlouvě o výkonu funkce člena představenstva.

V případě, kdy člen představenstva nejedná v rámci výkonu své funkce, může legitimně hájit i jiné zájmy než zájmy společnosti; např. v situaci, kdy bude jednat ve svých vlastních záležitostech, může hájit především své vlastní zájmy, nejsou-li v rozporu se zájmy společnosti.¹⁰³ Obdobně tehdy, zastává-li člen představenstva v souladu s právem funkci člena orgánu ve více společnostech, bude vždy povinován loajalitou vůči té společnosti, ve vztahu k níž v té či oné záležitosti zrovna plní své povinnosti člena orgánu. Nicméně z povinnosti loajality vůči ostatním společnostem, v nichž zastává funkci člena orgánu, plyne, že zásadně nesmí bez legitimního důvodu jednat v rozporu s jejich zájmy. V případě sporu o to, zda konkrétním jednáním, činěným v zájmu jedné ze společností, poškodil člen představenstva společnost jinou (v níž taktéž zastává funkci člena orgánu), je potom nutné vycházet z principu proporcionality.¹⁰⁴ Pro případy, kdy by mohlo dojít ke střetu zájmu člena představenstva, či osob jemu blízkých nebo jím ovlivněných nebo ovládaných se zájmem společnosti, obsahuje zákon o obchodních korporacích v ustanovení § 54 zvláštní pravidla pro střet zájmů, která musí člen představenstva dodržovat a zajistit nezbytné informační povinnosti ve vztahu k představenstvu a dozorčí radě, popř. valné hromadě společnosti. Postačuje pouhé zjištění možného střetu zájmů, které ještě nemusí nastat. Člen představenstva i po splnění informační povinnosti vykonává s nezbytnou loajalitou svou funkci, ledaže mu dozorčí rada či valná hromada na vymezenou dobu pozastaví výkon funkce člena představenstva. Obdobná pravidla a informační povinnosti se uplatní také v případě tzv. vnitřního obchodování dle ustanovení § 55 a násl. ZOK, tj. situaci, kdy člen představenstva, popř. osoby mu blízké, jím ovlivněné nebo ovládané, uzavírají se společností smlouvu mimo rámec běžného obchodního styku.

¹⁰³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.12.2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.4.2019, sp. zn. 27 Cdo 2695/2018. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁰⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.12.2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.4.2019, sp. zn. 27 Cdo 2695/2018. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

V případě, kdy by uzavření takové smlouvy nebylo v zájmu společnosti, může její uzavření dozorčí rada či valná hromada společnosti zakázat.

Projevem loajality je rovněž zákaz konkurence člena představenstva vymezený v ustanovení § 441 ZOK, případně rozšířený stanovami nebo rozhodnutím valné hromady dle ustanovení § 442 ZOK, jelikož porušení zákazu konkurence je zpravidla i porušením povinnosti loajality.¹⁰⁵ Člen představenstva je povinen zdržet se ve vztahu ke společnosti vymezeného konkurenčního jednání,¹⁰⁶ a i za situace, kdy by měl možnost využít určité obchodní příležitosti pro sebe či jinou třetí osobu, je povinen ji využít právě ve prospěch společnosti.¹⁰⁷

2.2 PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE A DELEGACE

Obecně platí, že výkon funkce člena představenstva zahrnuje jak rozhodovací působnost, tak povinnost dohledu a monitoringu nad činností společnosti, resp. jejími nižšími úrovněmi řízení.¹⁰⁸

2.2.1 Vnější (vertikální) delegace

Jak již bylo uvedeno výše, součástí péče řádného hospodáře je mimo jiné i schopnost rozpoznat, zda člen představenstva má pro určitou činnost nezbytné znalosti, schopnosti a dovednosti. V případě, že nikoli, je povinen tuto činnost delegovat na třetí osobu (odborníka), který již těmito potřebnými kvalitami disponuje.

Rovněž v případě, kdy člen představenstva není schopen určitou činnost vykonávat (např. pro časové zaneprázdnění), má pro naplnění péče řádného hospodáře povinnost obrátit se na třetí osobu, aby tuto činnost pro společnost zajistila.

Při výběru této třetí osoby je člen představenstva povinen (i) postupovat řádně (odpovědnost za výběr), (ii) vymežit jasné zadání a poskytovat jí potřebnou součinnost a řídit ji (odpovědnost za zadání, vedení a součinnost) a v neposlední řadě (iii) ji

¹⁰⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.12.2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017. Dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁰⁶ Člen představenstva (i) nesmí podnikat v předmětu činnosti společnosti, a to ani ve prospěch jiných osob, ani zprostředkovávat obchody společnosti pro jiného, (ii) nesmí být členem statutárního orgánu jiné právnické osoby se stejným nebo obdobným předmětem činnosti nebo osobou v obdobném postavení, ledaže se jedná o koncern a (iii) nesmí se účastnit na podnikání jiné obchodní korporace jako společník s neomezeným mručením nebo jako ovládající osoba jiné osoby se stejným nebo obdobným předmětem činnosti.

¹⁰⁷ Černá, S. in ČERNÁ, ŠTENGLOVÁ, PELIKÁNOVÁ, *op. cit. sub 62*, s. 176.

¹⁰⁸ Lasák, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 422.

přiměřeně kontrolovat (odpovědnost za kontrolu).¹⁰⁹ Tyto povinnosti předestřel Nejvyšší soud například v usnesení ze dne 24.3.2005, sp. zn. 8 Tdo 124/2005, uveřejněném pod číslem 18/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek¹¹⁰ či v rozsudku ze dne 25.1.2012, sp. zn. 29 Cdo 134/2011, ve kterém Nejvyšší soud uzavřel: „Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu (...) plyne, že pověří-li statutární orgán vedením účetnictví jinou osobu, je jeho povinností nejen prověřit, zda jde o osobu kvalifikovanou a vytvořit jí podmínky pro výkon funkce, ale také výkon svěřené působnosti efektivně kontrolovat.“

2.2.1.1 Řádný výběr

Člen představenstva musí vybírat třetí osobu tak, jak by ji vybírala jiná rozumně pečlivá osoba.¹¹¹ Daná osoba musí mít nezbytné znalosti, schopnosti a dovednosti pro výkon delegované činnosti a musí se od ní dát očekávat, že danou činnost vykoná řádně.

Nejvyšší soud¹¹² tak nespátroval porušení péče řádného hospodáře za situace, kdy statutární orgán společnosti, který neměl potřebné odborné znalosti, pověřil advokátku, o jejíž odborné způsobilosti neměl s ohledem na dostupné informace důvod pochybovat, sepsáním smlouvy o převodu nemovitosti, přičemž se později ukázalo, že z důvodu odborného pochybení advokátky je tato smlouva neplatná.

Nejvyšší soud¹¹³ rovněž nedovodil porušení péče řádného hospodáře v případě dodatečného doměření daní a vyměření daňového penále z důvodu, že daňová kontrola shledala nedostatky ve vedení účetnictví společnosti, za situace, kdy žalovaný statutární orgán společnosti pověřil vedením účetnictví osobu s ukončeným středoškolským vzděláním zaměřeným i na oblast účetnictví a s desetiletou praxí v oboru.

Nejvyšší soud¹¹⁴ nedovodil porušení péče řádného hospodáře ani v případě, kdy likvidátorka po opakovaných výzvách k zaplacení uhradila smluvní pokutu, čímž porušila smlouvu o úvěru, jejíž stranou byla společnost. Likvidátorka před tímto

¹⁰⁹ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 162. Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 423.

¹¹⁰ Obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.9.2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 24/2020. Dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹¹¹ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 162.

¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008. Dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6.5.2008, sp. zn. 29 Odo 1773/2006. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.8.2013, sp. zn. 29 Cdo 2869/2011. Dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>.

jednáním požádala advokáta, jakožto osobu odborně způsobilou posoudit právní aspekty uplatněného nároku, o zpracování odborného stanoviska k otázce oprávněnosti nároku na zaplacení smluvní pokuty. Za situace, kdy advokát ve svém stanovisku uzavřel, že nárok je po právu, Nejvyšší soud dovedl, že likvidátorce nelze vyčítat, že nárok na zaplacení smluvní pokuty vyhodnotila jako oprávněný.

Konečně Nejvyšší soud¹¹⁵ nedovodil porušení péče řádného hospodáře ani v situaci, kdy byla kupní cena za převod akcií stanovena na základě znaleckých posudků zpracovaných soudním znalcem. Uzavřel, pokud členové představenstva nepřipustným způsobem neovlivnili závěry znalce, nelze jejich jednání a určení výše kupní ceny nic vytýkat.

Od výše uvedených závěrů se ovšem Nejvyšší soud odchýlil v rozsudku ze dne 28.2.2017, sp. zn. 30 Cdo 2734/2016, kdy uzavřel, že „(...) *není možné, aby se jednatel¹¹⁶ zbavil své odpovědnosti plynoucí z této funkce (povinnost jednat s péčí řádného hospodáře) tím, že nechá smlouvu sepsat notářem či advokátem.*“ V daném případě se totiž jednatel, s ohledem na svou neznalost práva, obrátil na notářku, aby sepsala formou notářského zápisu kupní smlouvu. Tato smlouva byla následně shledána absolutně neplatnou z důvodu nedodržení podmínek ustanovení § 196a obchodního zákoníku (kupní cena nebyla určena znalcem, chyběl souhlas valné hromady kupujícího), přičemž notářka, ačkoli byla aplikace podmínek ustanovení § 196a obchodního zákoníku zřejmá, jednatele o důsledku nesplnění těchto podmínek nepoučila, pouze kupní smlouvu bez dalšího sepsala. Nejvyšší soud zde dovedl, že jednatel a notářka, která však ve své pozici taktéž selhala a dopustila se tak nesprávného úředního postupu, jsou v předmětném případě solidárními škůdci. Osobně toto rozhodnutí považuji za exces, domnívám se, že jednání práva neznalého jednatele, který skrze notářský zápis pravděpodobně hledal vyšší právní jistotu, a obrátil se na notářku, jakožto osobu právně vzdělanou a erudovanou, naplňuje veškeré podmínky kritéria „řádného výběru“, jakožto jedné ze složek jednání v souladu s péčí řádného hospodáře.

¹¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2013, sp. zn. 29 Cdo 1606/2011. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹¹⁶ Dané závěry se bez dalšího použijí i pro člena představenstva.

2.2.1.2 Řádné vedení a součinnost

Samotný výběr vhodné třetí osoby a svěření jí určité činnosti pro dodržení péče řádného hospodáře nestačí. Toto je hezky ilustrováno v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.3.2009, sp. zn. 5 Tdo 166/2009, kdy v daném případě jednatel najal odborníka - externí účetní, neposkytoval jí účetní podklady nezbytné pro řádné vedení účetnictví a předpokládal, že veškerou odpovědnost za nedostatky v účetní evidenci ponese nikoliv on, ale právě tato účetní. Tato představa byla samozřejmě mylná.

Člen představenstva tedy musí s touto pověřenou osobou spolupracovat a poskytovat jí nezbytnou součinnost.¹¹⁷ Člen představenstva je rovněž povinen jí pro výkon její činnosti vytvářet předpoklady, dodávat potřebné podklady a informace.¹¹⁸

Důraz je kladen i na kvalitu součinnosti. V rozsudku ze dne 25.1.2012, sp. zn. 29 Cdo 134/2011 Nejvyšší soud uzavřel, že „(...) k vytvoření předpokladů pro výkon svěřené činnosti (...) patří i zajištění toho, že poklady, které pověřená osoba dostane, jsou úplné, správné a pravdivé.“

2.2.1.3 Řádná kontrola

Člen představenstva musí soustavně kontrolovat třetí osobu a dohlížet, jakým způsobem je svěřená činnost vykonávána, a to bez ohledu na to, jak moc jí, jakožto odborníkovi, důvěřuje.

Výše uvedené závěry nalezneme v rozsudku ze dne 23.11.2006, sp. zn. 29 Odo 70/2005, kdy Nejvyšší soud dovodil, že „(...) není možné vyloučit odpovědnost členů představenstva družstva za škodu způsobenou družstvu pouze na základě jejich subjektivního názoru na „důvěryhodnost a kvalifikovanost“ předsedy družstva.“ Členové představenstva družstva zde bez dalšího dali na doporučení ředitele družstva,¹¹⁹ který měl jejich plnou důvěru a představoval pro ně vzhledem k funkci, kterou zastával, dostatečnou záruku, že bude určitá záležitost kvalifikovaně posouzena.

Obdobně rozhodl Nejvyšší soud i v usnesení ze dne 27.4.2011, sp. zn. 29 Cdo 2287/2010, kdy dovodil, že se porušení péče řádného hospodáře dopustil likvidátor družstva, který nekontroloval rozsah prací poskytovaných a vyfakturovaných družstvu

¹¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6.5.2008, sp. zn. 29 Odo 1773/2006. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.3.2009, sp. zn. 5 Tdo 166/2009. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹¹⁹ Použije se samozřejmě obdobně pro členy představenstva společnosti a předsedu představenstva společnosti.

dodavateli odborných služeb. Pokud by tak činil, musel by zjistit, že šlo o služby, které měly být družstvu poskytnuty za dohodnutou paušální odměnu na základě uzavřených smluv, nikoliv hrazeny nad rámec. Skutečnost, že v daném případě bez dalšího důvěřoval odborníci, která soulad smluv prověřovala, Nejvyšší soud nepovažoval pro posouzení jeho odpovědnosti zásadně právně významným.

2.2.2 Vnitřní (horizontální) delegace

V souladu s ustanovením § 156 odst. 1 NOZ platí, že představenstvo, jakožto kolektivní orgán, rozhoduje o záležitostech společnosti ve sboru. Představenstvo je usnášeníschopné za přítomnosti nebo jiné účasti většiny členů¹²⁰ a rozhoduje většinou hlasů zúčastněných členů, nestanoví-li stanovy jinak.¹²¹

V ustanovení § 156 odst. 2 NOZ pak zákon připouští, aby působnost jednotlivých členů představenstva byla rozdělena podle určitých oborů,¹²² tzv. horizontální delegace. V takovém případě se pak ustanovení o kolektivním rozhodování představenstva nepoužijí; každý z členů představenstva bude v rámci svého oddelegovaného oboru rozhodovat sám. Znamená to tedy, že představenstvo bude prostřednictvím kolektivního rozhodování řešit pouze tu část ze své působnosti, která není svěřena jednotlivým členům představenstva k samostatnému rozhodování.¹²³

Skutečnost, že se o určitých otázkách na zasedání představenstva nerozhoduje, ovšem neznamená, že ostatní členové představenstva mají zůstat v rámci oddelegované působnosti nečinní. Ustanovení § 156 odst. 2 NOZ výslovně stanoví, že ostatní členové představenstva mají povinnost dohlížet, jak jsou záležitosti společnosti v těchto případech spravovány.¹²⁴

¹²⁰ Ve spojení s ustanovením § 158 odst. 1 NOZ platí, že stanovy mohou stanovit i jinak, mohou stanovit vyšší kvórum.

¹²¹ Ve spojení s ustanovením § 440 odst. 1 ZOK platí, že stanovy mohou stanovit i jinak, mohou stanovit vyšší většinu hlasů potřebnou pro přijetí rozhodnutí představenstva.

¹²² Rozdělení podle oborů bude mít zpravidla podobu funkčního rozdělení (např. účetnictví, marketing, daňové a právní záležitosti), lze si rovněž představit rozdělení podle produktů (např. nákladní automobily, osobní automobily), podle geografických oblastí či částí závodu. In JOSKOVÁ, L. *Rozdělení působnosti v rámci kolektivního orgánu a jeho dopad na odpovědnost*. Bulletin advokacie, 2014, č. 7, s. 47.

¹²³ Shodně též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.9.2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 24/2020.

¹²⁴ Delegace ve smyslu § 156 odst. 2 NOZ ani nezavazuje delegovaného člena případně solidární povinnosti k náhradě škody spolu s ostatními členy představenstva, jsou-li splněny podmínky jejich odpovědnosti.

O horizontální delegaci zásadně¹²⁵ rozhoduje přímo představenstvo, přičemž i při tomto rozhodování musí členové představenstva jednat s péčí řádného hospodáře.¹²⁶ Ztotožňuji se s názorem, že součástí této řádné péče je nejenom již zmiňovaná povinnost dohlížet nad tím, jak člen představenstva oddelegovanou působnost vykonává, ale rovněž i ostatní složky péče řádného hospodáře, jak byly vyloženy výše v kapitole 2.2.1 v rámci pojednání o vertikální delegaci, tj. řádný výběr delegovaného člena představenstva a řádné vedení a součinnost, zejména řádná instrukce k tomu, co přesně oddelegovaná působnost zahrnuje.¹²⁷

Pro úplnost je třeba dodat, že horizontální delegace v rámci představenstva nemá vliv na zastupování společnosti navenek, má pouze účinky dovnitř společnosti, a to ve vztahu mezi jednotlivými členy představenstva a dále ve vztahu delegovaného člena představenstva a společnosti. Při zastupování společnosti v oddelegované oblasti tak může za společnost jednat kterýkoli ze členů představenstva společnosti,¹²⁸ nikoli pouze delegovaný člen představenstva.

2.3 PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE A POKYNY DO OBCHODNÍHO VEDENÍ

2.3.1 Obecná pravidla a vymezení obchodního vedení

2.3.1.1 Obecná pravidla ve vztahu k pokynu do obchodního vedení

Obchodní vedení, jakožto jedna z hlavních oblastí působnosti představenstva, náleží v souladu s ustanovením § 435 odst. 2 ZOK v dualistické akciové společnosti jejímu představenstvu. Do této výlučné působnosti představenstva směřující dovnitř společnosti nesmí nikdo zasahovat; výjimku představuje pouze (i) udělení pokynu valnou hromadou na základě žádosti (člena) představenstva podle ustanovení § 51 odst.

¹²⁵ Lze si rovněž představit úpravu horizontální delegace ve stanovách společnosti. Limitem ovšem může být nepřipustnost zásahu do obchodního vedení ve smyslu ustanovení § 435 odst. 3 ZOK mimo působnost valné hromady, přičemž sankcí je v tomto případě fikce nepřijetí. Je však možné si např. představit, že stanovy budou upravovat určité mantinely a rozhodnutí představenstva potom určí konkrétní obsazení konkrétními členy představenstva. In Lasák, J. in LA VICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 809.

¹²⁶ Lasák, J. in LA VICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 809.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Popřípadě více členů představenstva společně, pokud tak stanoví stanovy společnosti.

2 ZOK¹²⁹ a (ii) udělení pokynu představenstvu řízené osoby ze strany řídicí osoby podle ustanovení § 81 ZOK, jak je blíže rozebráno níže.

Shora uvedený zákaz systematicky navazuje na povinnost péče řádného hospodáře člena představenstva a úpravu důsledků jejího porušení. Za situace, kdy členové představenstva nesou za svá jednání plnou odpovědnost, je třeba jim dát dostatečný prostor k tomu, aby mohli svá rozhodnutí přijímat bez vnějších zásahů. Jakýkoli zásah do obchodního vedení by totiž mohl důsledky plynoucí z rozhodnutí představenstva deformovat, mohl by ohrozit cíle, které chtělo představenstvo prostřednictvím svého rozhodnutí dosáhnout. Těžko si pak lze představit, že představenstvo by mělo být za nespnění takových cílů odpovědné.¹³⁰

Pro účely vymezení možností udělování pokynů představenstvu do obchodního vedení společnosti je nutné rozlišovat mezi obchodním vedením společnosti a strategickým řízením společnosti, neboť uvedený zákaz se netýká tzv. strategických rozhodnutí, jak bude uvedeno dále.¹³¹

2.3.1.2 Vymezení obchodního vedení

Pokud se jedná o vymezení pojmu „obchodní vedení“, zákon jej bohužel, stejně jako za předchozí právní úpravy, nikde nedefinuje. Je tedy nezbytné se spolehnout na jeho dosavadní vymezení ze strany judikatury a právní doktríny. Přitom určení obsahu jeho pojmu je zásadní jak pro určení vnitřní působnosti představenstva, tak má i kompetenční význam ve vztahu k ostatním orgánům společnosti. Za situace, kdy zákon taxativně ani jiným způsobem nevymezuje okruh záležitostí, které náleží do výlučné působnosti představenstva společnosti, se rozsah jeho rozhodovací působnosti odvíjí i od obsahového vymezení pojmu obchodního vedení.¹³²

I. Štenglová¹³³ považuje za činnosti spadající do obchodního vedení jak rozhodování ve věcech společnosti, tak další činnosti při řízení společnosti. S. Černá

¹²⁹ Ustanovení § 435 odst. 3 ZOK namísto na ustanovení § 51 odst. 2 ZOK nesprávně odkazuje na ustanovení § 51 odst. 1 ZOK.

¹³⁰ ŠTENGLOVÁ, I. *Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností*. In ZOUFALÝ, V., ed. *Sborník XXII. Karlovarské právnícké dny*. Karlovy Vary: Leges, 2014, s. 38.

¹³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.9.2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 24/2020.

¹³² Filip, V. a Lasák, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 2003.

¹³³ Štenglová, I. in DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., KRÍŽ, R., ČECH, P. *Akciové společnosti*. 7., přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 446.

s P. Čechem¹³⁴ za ně pak považují veškeré rozhodování o vnitřních záležitostech společnosti, o jejím řízení, pokud jde o realizaci podnikatelské činnosti, obecněji řečeno o organizování a řízení podnikatelské činnosti společnosti. Obdobně V. Filip a J. Lasák¹³⁵ pod pojem obchodního vedení zahrnují oprávnění k organizaci a řízení závodu, který náleží společnosti, a řízení podnikatelské činnosti společnosti. Kromě shora uvedeného potom D. Patěk¹³⁶ a K. Eichlerová¹³⁷ zdůrazňují každodennost obchodního vedení; za obchodní vedení nepovažují rozhodování o veškeré podnikatelské činnosti, ale jen o otázkách běžného života společnosti, jejího každodenního chodu.

Co lze spatřovat pod pojmem obchodního vedení vyložil i Nejvyšší soud, a to v rozsudku ze dne 25.8.2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 80/2005: „*Obchodním vedením společnosti (...) je řízení společnosti, tj. zejména organizování a řízení její podnikatelské činnosti, včetně rozhodování o podnikatelských záměrech.*“¹³⁸ Obdobně jej vyložil i Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 18.3.2005, sp. zn. 4 Afs 24/2003, jako „*(...) průběžnou pravidelnou správu záležitostí společnosti a jejího podniku,*¹³⁹ *tzn. rozhodování o organizačních, technických, obchodních, personálních, finančních aj. otázkách běžného života. Rozumí se tím řízení společnosti, zejména organizování a řízení její podnikatelské činnosti, včetně rozhodování o jejich podnikatelských záměrech.*“

V usnesení ze dne 5.4.2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006 pak Nejvyšší soud konkrétněji vymezil jednotlivé činnosti spadající do obchodního vedení jako „*(...) organizaci a řízení podniku,*¹⁴⁰ *který náleží společnosti, řízení zaměstnanců, rozhodování o provozních záležitostech, tj. např. zásobování, odbytu, reklama, vedení účetnictví*¹⁴¹

¹³⁴ ČERNÁ, S., ČECH, P. *Kde jsou hranice obchodního vedení?* Právní fórum, 2008, č. 11, s. 454.

¹³⁵ Filip, V. a Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 132*, s. 2003.

¹³⁶ Patěk, D. in ČERNÁ, ŠTENGLOVÁ, PELIKÁNOVÁ, *op. cit. sub 62*, s. 160.

¹³⁷ Eichlerová, K. in ČERNÁ, ŠTENGLOVÁ, PELIKÁNOVÁ, *op. cit. sub 62*, s. 348.

¹³⁸ Obdobně rovněž usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5.10.2005, sp. zn. 5 Tdo 1208/2005. Dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹³⁹ V dnešní terminologii „závod“.

¹⁴⁰ V dnešní terminologii „závod“.

¹⁴¹ V právní teorii se ovšem považuje za sporné, zda je vedení účetnictví součástí obchodního vedení či nikoliv. Argumentace pro jeho zařazení do obchodního vedení vycházela z formulace ustanovení § 192 odst. 1 ObchZ, které stanovilo, že „*Představenstvo zabezpečuje obchodní vedení včetně řádného vedení účetnictví společnosti a předkládá valné hromadě ke schválení řádnou, mimořádnou a konsolidovanou, popřípadě i mezitímní účetní závěrku a návrh na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty v souladu se stanovami společnosti.*“ Srov. např. Štenglová, I. in DĚDIČ, ŠTENGLOVÁ, KRÍŽ, ČECH, *op. cit. sub 133*, s. 447 a dále např. KRÍŽ, R. *Dozorčí rada a představenstvo a.s. v praxi a teorii*. Praha: Codex

(...) apod., jakož i rozhodování o podnikatelských záměrech.“ Nejvyšší soud dále konstatoval, že pod pojem obchodního vedení nelze zahrnovat právní jednání uzavíraná za společnost s třetími osobami, i když na rozhodnutí učiněné v rámci obchodního vedení navazuje jednání za společnost ve vztahu k třetím osobám. Rovněž určil, že do něj nenáleží ty činnosti, které statutární orgán provádí ve vztahu ke společníkům či orgánům společnosti, např. svolání valné hromady či vedení seznamu společníků, neboť se tyto činnosti nedotýkají každodenní podnikatelské činnosti společnosti a směřují pouze k výkonu práv společníků. Lze tedy říci, že při obchodním vedení jde především o proces vytváření vůle (přičitatelné) společnosti, jež se následně může projevit (a zpravidla projeví) navenek v podobě právního jednání, jímž je rozhodnutí o obchodním vedení realizováno.¹⁴²

Z konkrétních činností judikatura Nejvyššího soudu do obchodního vedení rovněž zahrnuje rozhodnutí o způsobu financování provozu společnosti,¹⁴³ rozhodnutí o tom, zda společnost uzavře smlouvu o spolupráci na realizaci projektu a zda za tímto účelem poskytne dodavateli zápůjčku (úvěr),¹⁴⁴ rozhodnutí o přemístění provozovny,¹⁴⁵ rozhodnutí o organizačních změnách,¹⁴⁶ rozhodnutí o úhradě dluhu společnosti,¹⁴⁷ rozhodnutí o vymáhání pohledávek společnosti,¹⁴⁸ zásadně rozhodnutí o tom, zda a jaký

Bohemia, 1999, s. 129. Tento názor se rovněž objevuje v ČERNÁ, ČECH, *op. cit. sub 134*, s. 455. Na spornost tohoto zařazení poukazuje např. DĚDIČ, J., KUNEŠOVÁ – SKÁLOVÁ, J. *Společnost s ručením omezeným: z právního a účetního pohledu*. Praha: Polygon, 1999, s. 413: „Může být sporné, zda pod pojem obchodního vedení patří vedení evidence a účetnictví společnosti. V každém případě zajištění vedení evidence a účetnictví patří do povinností jednatele.“ Zákon o obchodních korporacích upravuje vedení účetnictví samostatně, v ustanovení § 435 odst. 4: „Představenstvo zajišťuje řádné vedení účetnictví, předkládá valné hromadě ke schválení řádnou, mimořádnou, konsolidovanou, případně mezitímní účetní závěrku a v souladu se stanovami také návrh na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty.“ Lze tedy usuzovat, že se jedná o samostatnou povinnost, mimo obchodní vedení společnosti, srov. např. ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 185.

¹⁴² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.9.2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 24/2020. Dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 88/2019. Dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2019, sp. zn. 2724/2017. Dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.7.2014, sp. zn. 29 Cdo 1104/2014. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.5.2003, sp. zn. 21 Cdo 138/2003. Dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.2.2007, sp. zn. 29 Cdo 1108/2005, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.11.2016, sp. zn. 29 Cdo 3122/2016, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.6.2017, sp. zn. 29 Cdo 5291/2015, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.2.2018, sp. zn. 29 Cdo 2791/2016. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.6.2009, sp. zn. 29 Cdo 3139/2007, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.3.2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

majetek společnost nabude či naopak převede na třetí osobu,¹⁴⁹ rozhodnutí o výši a formě odměňování zaměstnanců či rozhodnutí týkající se nábory zaměstnanců, vytváření pracovních úkolů pro zaměstnance, vzdělávání a rozvoje zaměstnanců a jejich hodnocení a odměňování, včetně prodeje bytu zaměstnanci za konkrétní kupní cenu.¹⁵⁰

Právní teorie považuje za součást obchodního vedení také rozhodování o rozdělení (přenosu) působnosti představenstva, a to jak prostřednictvím vertikální, tak horizontální delegace.¹⁵¹ Do obchodního vedení naopak nezařazuje zásadní otázky společnosti (strategické či koncepční), např. prodej jejího závodu či podstatnou změnu předmětu podnikání společnosti.¹⁵² Obdobný závěr nalezneme rovněž v judikatuře Nejvyššího soudu - usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.6.2005, sp. zn. 29 Odo 442/2004, ve kterém Nejvyšší soud uzavřel, že činění rozhodnutí, které zásadním způsobem ovlivňují další existenci a činnost společnosti náleží akcionářům (valné hromadě), zatímco další orgány společnosti plní pouze funkce směřující k zajištění řádného chodu společnosti, a to představenstvo k jejímu obchodnímu vedení a dozorčí rada ke kontrole její činnosti.¹⁵³

Lze tedy shrnout, že za obchodní vedení se považují rutinní záležitosti společnosti; obchodní vedení lze charakterizovat jako pravidelné podnikatelské řízení společnosti, včetně rozhodování o její struktuře, organizaci a podnikatelských záměrech, a to bez ohledu na to, zda je vykonává samo představenstvo společnosti či samostatně pověřený člen představenstva anebo třetí osoba.¹⁵⁴ Zahrnuje rovněž průběžnou správu společnosti a jejího závodu.¹⁵⁵

2.3.2 Pokyn vyžádaný

Zákon sice na jednu stranu stanovuje, že nikdo není oprávněn udělovat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení, na druhou stranu ovšem dává

¹⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.4.2012, sp. zn. 29 Cdo 3223/2010, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 3, ročníku 2013, pod číslem 34, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.5.2015, sp. zn. 29 Cdo 5330/2014. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2015, sp. zn. 29 Cdo 250/2015. Dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁵¹ Filip, V. a Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 132*, s. 2004.

¹⁵² ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 184, Štenglová, I. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 777.

¹⁵³ ČERNÁ, ČECH, *op. cit. sub 134*, s. 456.

¹⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.9.2019, sp. zn. 27 Cdo 90/2019. Dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁵⁵ HAVEL, B. *Quo vadis obchodní vedení*. Obchodněprávní revue, 2010, č. 3, s. 71.

členu představenstva (představenstvu)¹⁵⁶ možnost požádat dle ustanovení § 51 odst. 2 ZOK valnou hromadu o udělení pokynu; tím však není dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.

2.3.2.1 Kdo může o pokyn požádat

Právní teorie není jednotná v tom, zda o udělení pokynu může požádat představenstvo, jakožto kolektivní orgán, po přijetí příslušného rozhodnutí, nebo kterýkoli člen představenstva samostatně, aniž by o tom představenstvo předem stanoveným způsobem rozhodlo. Ustanovení § 51 odst. 2 ZOK nicméně konkrétně hovoří o „členu“, stanoví, že: „Člen statutárního orgánu kapitálové společnosti může požádat nejvyšší orgán obchodní korporace o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení; tím není dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.“

P. Šuk¹⁵⁷ a J. Lasák¹⁵⁸ považují rozhodnutí o tom, zda představenstvo požádá valnou hromadu o udělení pokynu za součást obchodního vedení; podání žádosti o udělení pokynu tedy musí předcházet rozhodnutí představenstva dle ustanovení § 440 ZOK. Mají za to, že člen představenstva, který neprosadí svůj názor při přijímání rozhodnutí představenstva, by neměl mít možnost zvrátit tuto skutečnost za pomoci valné hromady. Představenstvo by pak totiž v důsledku rozhodnutí valné hromady bylo vázáno pokynem, který si nevyžádalo.

Naopak I. Štenglová a B. Havel¹⁵⁹ jsou přesvědčeni, že možnost požádat valnou hromadu o udělení pokynu svědčí každému jednotlivému členu představenstva. Za účel a smysl předmětného ustanovení považují možnost při přijímání rozhodnutí přehlasovaného člena představenstva, který je přesvědčen, že přijaté rozhodnutí představenstva je nesprávné a mohlo by způsobit společnosti újmu, upozornit valnou hromadu na tuto skutečnost a dát jí možnost uvedené rozhodnutí představenstva zvrátit. I. Štenglová nepovažuje žádost o udělení pokynu za součást obchodního vedení, ale za nástroj, který umožňuje členu představenstva zabránit jednání, které by poškozovalo společnost. B. Havel jej považuje dále za nástroj proti nečinnosti představenstva, tj. pro

¹⁵⁶ Není stanoveno na jisto, zda o pokyn je oprávněn požádat kterýkoli člen představenstva, nebo pouze představenstvo jako kolektivní orgán, viz dále.

¹⁵⁷ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 155.

¹⁵⁸ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 427 a 428.

¹⁵⁹ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 154.

případy, kdy představenstvo nerozhodlo o konkrétní záležitosti, ačkoliv mělo, a člen představenstva žádající o pokyn přijetí tohoto rozhodnutí představenstvu navrhol či jej po něm požadoval. Pro úplnost lze dodat, že pokud by člen představenstva zneužil práva vyžádat si pokyn týkajícího se obchodního vedení, dopustil by se porušení povinnosti péče řádného hospodáře se všemi důsledky, které z toho plynou.

Jakkoli může být argumentace druhého uvedeného názorového proudu přesvědčivá, kloním se spíše k první variantě. I když se zdá, že z gramatického výkladu zní předmětné ustanovení jednoznačně (hovoří se toliko o členu), domnívám se, že o pokyn může požádat pouze představenstvo společnosti, nikoli každý člen představenstva samostatně. Smysl a účel předmětného ustanovení nevidím primárně jako nástroj, jež umožňuje členu představenstva zabránit jednání, které poškozuje společnost či představuje ochranu proti nečinnosti představenstva, ale jako nástroj, kterým se představenstvo v rámci svého obchodního vedení obrací na valnou hromadu s variantami řešení a valná hromada má z těchto variant vybrat řešení konečné. U druhé varianty bych se obávala jejího zneužívání ze strany jednotlivých členů představenstva a také snahy o obcházení rozhodnutí kolektivního orgánu. Rozumím, že tuto obavu lze vyvrátit argumentací o porušení péče řádného hospodáře člena představenstva a také aplikací ustanovení § 8 NOZ, podle kterého zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany. Pokud by tedy člen představenstva zneužil svého práva, nebude představenstvo pokynem uděleným valnou hromadou vázáno, když takový výkon práva nepožívá právní ochrany.¹⁶⁰ Přesto se kloním spíše k variantě první a pro vyloučení jakýchkoli pochybností doporučuji tuto problematiku blíže upravit ve stanovách společnosti.

Právní teorie je naopak jednotná v závěru, že pokud je působnost představenstva rozdělena mezi jeho členy podle oborů, může člen představenstva, kterému byl daný obor přidělen, požádat valnou hromadu o udělení pokynu do obchodního vedení v rámci jeho oboru samostatně.¹⁶¹

¹⁶⁰ Obdobně Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 154.

¹⁶¹ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 155. Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 428.

2.3.2.2 Formulace pokynu

Členové představenstva musí při předkládání žádosti o udělení pokynu jednat s péčí řádného hospodáře.¹⁶² Aby tuto péči naplnili, je nezbytné, aby představenstvo valné hromadě předložit žádost o udělení pokynu v určité obsahové kvalitě. Domnívám se, že je v této souvislosti možné vyjít z ustanovení § 407 odst. 1 písm. f) ZOK upravujícího náležitosti pozvánky na valnou hromadu, podle kterého musí pozvánka mimo jiné obsahovat návrh usnesení valné hromady a jeho zdůvodnění. Lze tedy souhlasit s názorem, že žádost představenstva o udělení pokynu nelze formulovat v obecné rovině, tj. jak má představenstvo řešit konkrétní situaci, jak má dál postupovat, ale je třeba pro konkrétní situaci předložit konkrétní návrh na přijetí rozhodnutí valné hromady nebo alespoň alternativní návrhy, včetně příslušného zdůvodnění.¹⁶³ K žádosti by pak měl být připojen kvalifikovaný rozbor důvodů, proč představenstvo valnou hromadu o udělení pokynu žádá.¹⁶⁴ Návrh rozhodnutí valné hromady by měl být formulován tak, aby jej valná hromada mohla hlasováním buď přijmout, nebo odmítnout, anebo zvolit jednu z více navrhovaných variant.¹⁶⁵

Pro úplnost je třeba dodat, že pokud by byla žádost formulována pouze obecně, mohlo by být toto jednání považováno za nekvalifikované (představenstvo není schopno položit konkrétní otázku) ve smyslu ustanovení § 159 odst. 1, věta druhá NOZ a příslušní členové představenstva by z toho měli vyvodit důsledky a z funkce odstoupit. Pokud tak neučiní, budou povinni k náhradě případné újmy.¹⁶⁶ Nelze než souhlasit se závěrem, že ustanovení § 51 odst. 2 ZOK není možné chápat tak, že představenstvo, které je v koncích a neví, jakým směrem z hlediska obchodního vedení společnost vést, si na valnou hromadu „přijde pro pokyn“ a valná hromada mu v této souvislosti poradí.¹⁶⁷

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 155 a 156.

¹⁶⁴ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 156.

¹⁶⁵ ŠTENGLOVÁ, I. *Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností*. In ZOUFALÝ, *op. cit. sub 130*, s. 44. Dle J. Lasáka lze dále ustanovení § 51 odst. 2 ZOK rovněž chápat tak, že míří na situace, kdy člen představenstva v rámci obchodního vedení uvažuje o více variantách konkrétního právního jednání, které jsou z hlediska zájmu obchodní korporace srovnatelné a konečné rozhodnutí o tom, která z variant obchodního vedení má být realizována, přenáší na valnou hromadu této společnosti. Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 429.

¹⁶⁶ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 156.

¹⁶⁷ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 428.

Případné povinnosti k náhradě újmy se členové představenstva nezprostití ani v případě, pokud sice položí valné hromadě konkrétní otázku, ale její obsah bude takový, že měli při vynaložení péče řádného hospodáře zjistit, že obsah pokynu je pro společnost natolik nevýhodný, že jej vůbec neměli předkládat. Součástí péče řádného hospodáře je totiž i to, že představenstvo nepožádá o udělení takového pokynu, u kterého lze předpokládat, že z něj společnosti vznikne s vysokou pravděpodobností ničím nevyvážená či nedostatečně vyvážená újma,¹⁶⁸ je pro společnost nevýhodný, příliš rizikový, nevychází z důkladného prověření možností, je nelояální apod.¹⁶⁹

2.3.2.3 Udělení pokynu

Podání žádosti o udělení pokynu zakládá pouze působnost valné hromady k udělení pokynu, nikoli však povinnost k jeho udělení.¹⁷⁰ Valná hromada může svým rozhodnutím pokyn udělit, nebo přijmout rozhodnutí o neudělení pokynu, popř. může také rozhodnout o tom, že žádost o udělení pokynu nebude ve smyslu ustanovení § 409 ZOK vůbec projednána.¹⁷¹

Žádost o udělení pokynu může být zařazena na pořad již plánované valné hromady společnosti, popř. bude kvůli tomu svolána valná hromada samostatná. I zde je třeba vzít v úvahu povinnost člena představenstva jednat s péčí řádného hospodáře - před samotným svoláním valné hromady by měla být posouzena důležitost pokynu ve vazbě na náklady při svolání valné hromady.¹⁷²

2.3.2.4 Závaznost pokynu

Žádost o udělení pokynu je třeba chápat jako žádost o závazný (a zásadně jednorázový) pokyn, který představenstvu určuje, jak má v konkrétním případě jednat v oblasti obchodního vedení.¹⁷³

Představenstvo je tedy uděleným pokynem vázáno; výjimku tvoří pouze případy, kdy se na přijaté rozhodnutí valné hromady hledí, jako by nebylo přijato, a dále také

¹⁶⁸ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 156.

¹⁶⁹ ŠTENGLOVÁ, I. *Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností*. In ZOUFALÝ, *op. cit. sub 130*, s. 44.

¹⁷⁰ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 156.

¹⁷¹ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 156. Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 429.

¹⁷² ŠTENGLOVÁ, I. *Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností*. In ZOUFALÝ, *op. cit. sub 130*, s. 42.

¹⁷³ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 429.

případy, kdy valná hromada své rozhodnutí revokuje nebo soud vysloví neplatnost přijatého usnesení valné hromady.¹⁷⁴ Představenstvo rovněž nebude vázáno pokynem, který je v rozporu se zákonem, je neurčitý, nesrozumitelný či zavazuje k nemožnému plnění;¹⁷⁵ zde je třeba uvést, že o udělení takového pokynu nemělo představenstvo v souladu s péčí řádného hospodáře vůbec požádat.¹⁷⁶

Představenstvo by dále nemělo následovat udělený pokyn, pokud po jeho udělení dojde k takové podstatné změně okolností, ze kterých představenstvo při podání žádosti a valná hromada při udělení pokynu vycházeli, že by jeho uposlechnutí mohlo mít pro společnost vážné nepředvídatelné důsledky.¹⁷⁷ V této situaci by představenstvo mělo učinit veškeré možné kroky k revokaci příslušného rozhodnutí valné hromady. V případě, že by to nebylo možné, si lze představit, že i takové neuposlechnutí pokynu valné hromady bude v souladu s péčí řádného hospodáře.

2.3.2.5 Důsledky uposlechnutí pokynu

Udělení pokynu nezabavuje člena představenstva povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Pokud bude člen představenstva při vyžádání pokynu a při jeho plnění postupovat s péčí řádného hospodáře, nebude odpovědný za případnou újmu, která by společností v důsledku realizace pokynu vznikla.¹⁷⁸ Ostatně ke stejnému závěru lze dojít i v případě, kdy by člen představenstva postupoval shodně s tím rozdílem, že by si o udělení pokynu nepožádal; i při vynaložení veškeré možné péče řádného hospodáře se může stát, že některá transakce nepřinese očekávaný prospěch pro společnost. Jinými slovy tento závěr dle mého názoru potvrzují i A. Hámorská¹⁷⁹ a J. Lasák¹⁸⁰, kteří zdůrazňují, že neodmyslitelnou vlastností pokynu je jeho závaznost, proto i řádné plnění závazného pokynu s nulovou možností diskrece musí být automaticky jednáním s péčí řádného hospodáře.

¹⁷⁴ ŠTENGLOVÁ, I. *Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností*. In ZOUFALÝ, *op. cit. sub 130*, s. 45.

¹⁷⁵ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 430.

¹⁷⁶ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 156.

¹⁷⁷ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 157.

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ HÁMORSKÁ, A. *Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci*. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 9, s. 254 a 255.

¹⁸⁰ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 430.

K výše uvedené problematice se rovněž vyjádřil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27.6.2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 88/2019, kdy určil, že jednání členů představenstva před a při svolání zasedání valné hromady, která má rozhodnout o udělení pokynu, na tomto zasedání a následně při realizaci pokynu valné hromady nelze posuzovat odděleně. Nejvyšší soud dovedl, že „(...) pokud představenstvo společnosti navrhuje valné hromadě, aby přijala určité usnesení, jímž se následně bude představenstvo řídit (jež bude „realizovat“), jsou jeho členové povinni postupovat v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře již při svolávání valné hromady, při formulování návrhu usnesení, jež má valná hromada přijmout, jakož i při poskytování všech relevantních informací akcionářům tak, aby mohli na valné hromadě rozhodovat s dostatečnou znalostí věci a při vědomí výhod, nevýhod a rizik spojených s (představenstvem navrhovaným) usnesením valné hromady. Nejvyšší soud se rovněž vyjádřil k situaci, kdy by takovým způsobem členové představenstva nepostupovali: „Nepostupují-li tak a valné hromadě navrhnou usnesení, o němž ví či musí vědět (kdyby jednali s péčí řádného hospodáře), že je pro společnost nevýhodné (že není v jejím zájmu) a může jí způsobit újmu, zásadně porušují povinnost jednat s péčí řádného hospodáře a odpovídají společnosti za jí způsobenou újmu realizací takového usnesení valné hromady stejně, jako kdyby zde žádného pokynu nebylo.“

2.3.3 Pokyn nevyžádaný, pokyn nad rámec vyžádaného

Jak již bylo uvedeno výše, podání žádosti o udělení pokynu zakládá působnost valné hromady k jeho udělení. V případě, že by valná hromada udělila představenstvu pokyn, aniž by si jej představenstvo od ní vyžádalo, rozhodla by o záležitosti, která nespadá do její působnosti. V souladu s ustanovením § 45 odst. 1 ZOK ve spojení s ustanovením § 245 NOZ by takové rozhodnutí nevyvolávalo žádné právní účinky, hledělo by se na něj, jako by nebylo nikdy přijato.¹⁸¹

¹⁸¹ Takový závěr nalezneme i v judikatuře Nejvyššího soudu, kde Nejvyšší soud dovedl, že usnesení, kterým valná hromada rozhodne o věci nespádající do její působnosti, nevyvolává žádné právní účinky; to platí bez zřetele k tomu, zda platnost takového usnesení valné hromady byla zpochybněna návrhem na vyslovení jeho neplatnosti, srov. např. rozsudek ze dne 1.6.2000, sp. zn. 32 Cdo 500/2000, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročníku 2000, pod číslem 128, usnesení ze dne 14.12.2005, sp. zn. 29 Odo 149/2005, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 61/2006, usnesení ze dne 27.4.2005, sp. zn. 29 Odo 540/2004, usnesení ze dne 17.4.2007, sp. zn. 29 Odo 757/2005, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročníku 2007, pod číslem 135. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

Právní teorie ovšem není jednotná v tom, jaké důsledky by měla situace, kdyby valná hromada byla řádně požádána o udělení pokynu, nicméně by udělila pokyn nad rámec předložené žádosti. Ztotožňuji se s názorem I. Štenglové,¹⁸² že i zde by bylo udělení takového pokynu nad rámec působnosti valné hromady a tedy by se na něj hledělo, jako by nebylo přijato. Opačný názor zastává Havel,¹⁸³ který tvrdí, že i takové rozhodnutí by bylo přijato a mělo by mít charakter doporučení, nicméně by nebylo pro představenstvo závazné. Rozumím, že tento názor vychází z předpokladu, že působnost valné hromady je založena nikoliv konkrétní formulací návrhu pokynu, ale ohledně předmětu žádosti. Nicméně i tak jsem přesvědčena, že by takový pokyn měl být spíše v režimu pokynu nevyžádaného.

Rovněž lze uvažovat, že udělení pokynu může být považováno za projev vlivu dle ustanovení § 71 a násl. ZOK, pokud se členové představenstva ovlivněné osoby¹⁸⁴ podvolí projevu vůle vlivné osoby,¹⁸⁵ která bude předmětem příslušného pokynu, a budou-li splněny další příslušné zákonné předpoklady.¹⁸⁶

2.3.4 Pokyn v rámci koncernu

Udělování pokynů v rámci koncernu představuje vedle vyžádaných pokynů druhou výjimku z pravidla, podle kterého není nikdo oprávněn udělovat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení.

Koncernem se v souladu s ustanovením § 79 odst. 1 ZOK rozumí podnikatelské seskupení, ve kterém jsou jedna nebo více osob (tzv. řízené osoby) podrobeny jednotnému řízení ze strany jedné či více osob (tzv. řídicí osoby). Nezbytnou materiální podmínkou existence koncernu je jednotné řízení, při kterém řídicí osoba vykonává systematický vliv na činnost řízené osoby sledující za účelem dlouhodobého prosazování koncernových zájmů v rámci jednotné politiky koncernu koordinaci

¹⁸² Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 156.

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ V souladu s ustanovením § 71 odst. 1 ZOK se ovlivněnou osobou rozumí obchodní korporace, jejíž chování je rozhodujícím významným způsobem ovlivněno vlivem vlivné osoby, který má vlivná osoba v ovlivněné osobě.

¹⁸⁵ V souladu s ustanovením § 71 odst. 1 ZOK se vlivnou osobou rozumí každý, kdo pomocí svého vlivu v ovlivněné osobě rozhodujícím významným způsobem ovlivní její chování.

¹⁸⁶ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 156. ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 194.

a koncepční řízení alespoň jedné z významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu.¹⁸⁷

Členové představenstva řídicí a řízené osoby nejsou při udělení pokynu, resp. při jeho realizaci, zbaveni povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře.

2.3.4.1 Obecný výklad k pokynu v rámci koncernu, specifika péče řádného hospodáře členů představenstva řídicí osoby

V souladu s ustanovením § 81 odst. 1 ZOK platí, že „*orgán řídicí osoby*¹⁸⁸ může udělovat orgánům řízené osoby¹⁸⁹ pokyny týkající se obchodního vedení, jsou-li v zájmu řídicí osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří řídicí osoba koncern.“ Tyto koncernové pokyny jsou hlavním způsobem prosazování koncernového řízení ze strany řídicí osoby.¹⁹⁰

Pokyn nemusí řízené osobě, které byl udělen, vyhovovat, být jí ku prospěchu. Nemusí být ani v jejím zájmu, postačí, když bude v zájmu koncernu jako celku.¹⁹¹ Zájmy koncernu jsou zde nadřazeny zájmům příslušné řízené osoby.¹⁹² Specifikem koncernu je totiž skutečnost, že představenstvo řízené osoby může – za stanovených podmínek – splnit i takový pokyn řídicí osoby, který je pro jeho společnost nevýhodný a způsobí jí újmu.¹⁹³ Hovoříme o tzv. pravidlu průlomu povinnosti loajality člena představenstva řízené osoby, jelikož v rámci plnění pokynů řídicí osoby

¹⁸⁷ Srov. ustanovení § 79 odst. 2 ZOK.

¹⁸⁸ Formulace předmětného ustanovení je nepřesná, pokud jde o původce pokynu. Má jím být samotná řídicí osoba, nikoliv její orgán. In ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 227, Doležil, T. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 635, ČERNÁ, S. *O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy*. Obchodněprávní revue, 2014, č. 2, s. 35.

¹⁸⁹ Formulace předmětného ustanovení je nepřesná, pokud jde o příjemce pokynu. Má jím být samotná řízená osoba, nikoliv její orgány. In ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 227, Doležil, T. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 635, ČERNÁ, *op. cit. sub 188*, s. 35.

¹⁹⁰ ČERNÁ, S. *Jaké standardy platí pro koncernové pokyny? A lze koncernového prospěchu dosáhnout porušením zákona či smlouvy?* Obchodní právo, 2018, č. 4, s. 126.

¹⁹¹ „Zájem koncernu“ není v zákoně nikde definován a ani právní doktrína se mu příliš nevěnuje. Jisté ale je, že se nejedná o prostý souhrn zájmů jednotlivých řízených osob (tyto mohou být dokonce v rozporu) ani o zájem řídicí osoby (byť by byla jediným společníkem řízených osob). Lze jej však odvodit od důvodů, které ke vzniku koncernu vedly; může se jednat jak o ekonomické, tak o sociální cíle. Příkladem lze uvést hospodářskou stabilitu celku ve srovnání se samostatným podnikáním jednotlivých osob tvořících koncern, posílení konkurenceschopnosti či zájem na udržení zaměstnanosti v koncernu. In ČERNÁ, *op. cit. sub 188*, s. 34. Obdobně ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 227 a 228, kde je zdůrazňováno, že příslušný zákonný text je nepřesný, jelikož koncernové privilegium předpokládá a chrání výlučně společný (skupinový) koncernový zájem, dílčí nikoli zájmy jednotlivých členů koncernu.

¹⁹² Doležil, T. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 635. Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 228.

¹⁹³ Černá, S. in ČERNÁ, ŠTENGLOVÁ, PELIKÁNOVÁ, *op. cit. sub 62*, s. 226.

a v koncernovém zájmu může člen představenstva jednat k újmě jeho společnosti či ji dočasně poškodit.¹⁹⁴

I když to zákon výslovně nestanoví,¹⁹⁵ je představenstvo řídicí osoby povinno při udělování pokynu jednat s péčí řádného hospodáře. Souhlasím se závěrem, že pokud zákon dává řídicí osobě možnost zasahovat do obchodního vedení řízené osoby, nelze si představit, že by takový zásah vyžadoval menší úroveň péče, než k jaké jsou povinni členové představenstva příslušné řízené osoby.¹⁹⁶ Členové představenstva řídicí osoby musí ve vztahu k péči řádného hospodáře posuzovat předpoklady udělení pokynu a dále alespoň rámcově důsledky jeho realizace.¹⁹⁷ Péče řádného hospodáře člena představenstva je v této situaci specifická, což se odráží v jednotlivých složkách péče řádného hospodáře, tj. v úrovni potřebných znalostí, požadované pečlivosti a loajality.¹⁹⁸ Je třeba identifikovat konkrétní potřebu, zájem koncernu, a dále zvolit vhodný způsob jeho prosazení, konkrétní řízenou osobu z koncernu a v neposlední řadě také obsah a formu pokynu.¹⁹⁹ Členové představenstva řídicí osoby musí alespoň rámcově odhadnout, zda bude mít pokyn významnější dopad do majetkové sféry řízené osoby, neboť újma způsobená pokynem řídicí osobě nemůže být likvidační a zároveň by měli posoudit, zda lze újmu v rámci koncernu vyrovnat.²⁰⁰ Rovněž je modifikována povinnost loajality člena představenstva řídicí osoby; pokyn má být motivován koncernovým zájmem, tudíž je třeba sledovat nejen zájem své společnosti, ale především oprávněný zájem koncernu jako celku.²⁰¹

Pokud se jedná o aplikaci pravidel podnikatelského úsudku,²⁰² dovozuje se, že členové představenstva řídicí osoby budou muset prokázat, že zájem řídicí osoby se naplnil skrze zájem jiného člena koncernu nebo koncernu samotného, tj. že zájem řídicí osoby bude možné naplnit koncernovým zájmem.²⁰³ Naopak u členů představenstva

¹⁹⁴ Černá, S. in ČERNÁ, ŠTENGLOVÁ, PELIKÁNOVÁ, *op. cit. sub 62*, s. 228, HAVEL, B. *Povinnost poslušnosti jako složka fiduciární obligace (závaznost pokynů v koncernu?)* In HURYCHOVÁ, K., BORSÍK, D., ed. *Corporate Governance*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 122.

¹⁹⁵ Na rozdíl od právní úpravy v obchodním zákoníku, srov. ustanovení § 190b odst. 3 ObchZ.

¹⁹⁶ ČERNÁ, *op. cit. sub 190*, s. 127.

¹⁹⁷ ČERNÁ, *op. cit. sub 190*, s. 126.

¹⁹⁸ Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 228. ČERNÁ, *op. cit. sub 190*, s. 128.

¹⁹⁹ ČERNÁ, *op. cit. sub 190*, s. 128.

²⁰⁰ Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 228. ČERNÁ, *op. cit. sub 190*, s. 128.

²⁰¹ ČERNÁ, S. ČERNÁ, *op. cit. sub 190*, s. 128.

²⁰² Ustanovení § 51 odst. 1 ZOK.

²⁰³ Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 228.

řízené osoby se nepoužije, je nahrazeno pravidly v ustanovení § 81 odst. 2 ZOK, tzv. koncernovým pravidlem podnikatelského úsudku.²⁰⁴

Právo řídicí osoby udělovat řízené osobě pokyn k obchodnímu vedení je jejím právem, nikoli povinností. Rozhodnutí, zda jej využije, je věcí jejího podnikatelského uvážení.²⁰⁵ Řízená osoba naopak nemá právo udělení pokynu do obchodního vedení ze strany řídicí osoby vyžadovat. V případě, že řídicí osoba v konkrétní záležitosti pokyn neudělí, musí vykonávat řízená osoba svou působnost v zájmu řízené osoby a podle svého vlastního uvážení.²⁰⁶

2.3.4.2 Závaznost pokynu

Právní teorie není ohledně otázky závaznosti pokynu řídicí osoby udělovanému řízené osobě jednotná.

Část právní teorie²⁰⁷ se přiklání k názoru, že pokyn je pro řízenou osobu obecně závazný a jeho neuposlechnutí představuje, až na výjimky uvedené níže, porušení péče řádného hospodáře členů představenstva řízené osoby. Závazný pokyn totiž chápe jako nezbytný předpoklad k efektivnímu prosazování jednotného řízení v rámci koncernu. Zdůrazňuje samotnou povahu koncernu, jako funkční jednotky, která je (má být) jednotně řízena, tedy soubor osob, který presumuje funkčnost celku. Pokud by jednotné řízení chybělo, nejednalo by se o koncern, bez ohledu na jakkoli intenzivní propojení mezi jednotlivými členy takového podnikatelského seskupení.²⁰⁸ Představenstvo řízené osoby může příslušný pokyn odmítnout tehdy, pokud nebude přesvědčeno o rozumné splnitelnosti předpokladů uvedených v ustanovení § 81 odst. 2 ZOK, resp. pokud půjde o pokyn učiněný mimo koncernový zájem dle ustanovení § 81 odst. 1 ZOK.

Část právní teorie²⁰⁹ se naopak domnívá, že pokyn závazný není a za význam ustanovení § 81 odst. 1 ZOK považuje pouze obecné připuštění pokynu do obchodního

²⁰⁴ Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 228 a 229.

²⁰⁵ ČERNÁ, *op. cit. sub 188*, s. 36.

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 227. ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 227, shodně rovněž evropská doktrína - návrh evropského vzorového zákona o společnostech in ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 227, HAVEL, B. *Povinnost poslušnosti jako složka fideuciární obligace (závaznost pokynů v koncernu?)* In HURYCHOVÁ, BORSÍK, *op. cit. sub 194*, s. 121.

²⁰⁸ HAVEL, B. *Povinnost poslušnosti jako složka fideuciární obligace (závaznost pokynů v koncernu?)* In HURYCHOVÁ, BORSÍK, *op. cit. sub 194*, s. 121 a 122.

²⁰⁹ ČERNÁ, *op. cit. sub 188*, s. 35 a 36, shodně rovněž francouzský koncept Rozenblum in ČERNÁ, *op. cit. sub 188*, s. 36. Dále také Doležil, T. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 636.

vedení, výjimku z obecného zákazu. Nadto zdůrazňuje, že jeho význam spočívá i ve stanovení podmínek, za nichž může řídicí osoba ovlivnit formou návodu k určitému chování v oblasti obchodního vedení představenstvo řízené osoby. Představenstvo řízené osoby ovšem může udělený pokyn realizovat, pokud jsou splněny podmínky ustanovení § 81 odst. 2 ZOK, není k tomu ovšem povinno. Zároveň ovšem prosazuje, že závaznost pokynu lze stanovit jinak, např. na základě smlouvy mezi řídicí a řízenou osobou.²¹⁰ Pro úplnost pak uvádí, že řídicí osoba je si schopna splnění pokynu zajistit i jinak, bez jeho závaznosti, a to např. prostřednictvím vyslovené nebo skryté hrozby odvolání člena představenstva.²¹¹

Osobně se přikláním k závěru, že pokyn řídicí osoby je pro řízenou osobu obecně závazný. Za prvé vycházím z toho, že zákon zakazuje (a naopak výslovně připouští) pouze pokyny závazné, jelikož nezávazný pokyn představuje pouze doporučení pro člena orgánu a je pouze věcí jeho volného uvážení, jak s tímto pokynem naloží, a není tedy důvodu, aby jej zákon nějak speciálně upravoval. Za druhé jsem přesvědčena, že jediné závazný pokyn představuje skutečně efektivní nástroj pro prosazování jednotného řízení v rámci koncernu; skutečnost, že jsou v rámci koncernu udělovány závazné pokyny, považuji za jednu ze základních vlastností koncernu a princip jeho fungování.

Pro úplnost je třeba uvést,²¹² že závaznými pokyny dále nejsou pokyny nepřipustné, tj. pokyny, které jsou nezákonné nebo se přičí dobrým mravům, popř. ty, které jsou v rozporu se stanovami řízené osoby. V případě, že by představenstvo řízené osoby takový pokyn realizovalo, dopustili by se příslušní členové porušení povinnosti péče řádného hospodáře, a to bez ohledu na to, zda by z tohoto jednání měla řízená či řídicí osoba, popř. jiná řízená osoba z koncernu nebo koncern jako celek prospěch.²¹³

2.3.4.3 Odpovědnost při udělení a uposlechnutí pokynu, specifika péče řádného hospodáře členů představenstva řízené osoby

Jak již bylo uvedeno výše, členové představenstva řízené osoby nejsou v souladu s ustanovením § 81 odst. 2 ZOK zbaveni povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře.

²¹⁰ Je možné hovořit o částečném návratu ke koncepci ovládací smlouvy.

²¹¹ ČERNÁ, *op. cit. sub 188*, s. 35.

²¹² Obdobně jako u vyžádaných pokynů dle ustanovení § 51 odst. 2 ZOK.

²¹³ ČERNÁ, *op. cit. sub 188*, s. 35, HAVEL, B. *Povinnost poslušnosti jako složka fiduciární obligace (závaznost pokynů v koncernu?)* In HURYCHOVÁ, BORSÍK, *op. cit. sub 194*, s. 124.

Výkon jejich funkce je ovšem specifický v tom, že ne vždy mohou v důsledku udělených pokynů jednat v nejlepším a obhajitelném zájmu řízené osoby. Často se stane, že řízenou osobu nemohou řídit samostatně a dle vlastního uvážení a omezují se pouze na řádný výkon udělených pokynů, naplňování koncernové politiky.²¹⁴

Členové představenstva řízené osoby musí vždy zvažovat, zda v důsledku realizace pokynu řídicí osoby nevznikne řízené osobě újma a pokud ano, jsou za ni odpovědní. Této odpovědnosti se mohou dle ustanovení § 81 odst. 2 ZOK věta za středníkem zprostit, pokud prokáží, že mohli rozumně předpokládat, že byly splněny²¹⁵ podmínky dle ustanovení § 72 odst. 1 a 2 ZOK, tj. že újma vznikla v zájmu řídicí osoby nebo jiného osoby, se kterou tvoří koncern a byla nebo bude v přiměřené době a v rámci koncernu vyrovnána (i) přiměřeným protiplněním nebo (ii) jinými prokazatelnými výhodami plynoucími z členství v koncernu.

Níže je uveden bližší výklad jednotlivých podmínek liberace člena představenstva řízené osoby. Pokud se jedná o požadavek „rozumného předpokladu“, je třeba uvést, že se nejedná o nejvyšší standard.²¹⁶ Člen představenstva musí mít k přijetí rozhodnutí dostatečný informační základ, musí vynaložit přiměřené úsilí k tomu, aby si danou záležitost posoudil, vytvořil vlastní názor a své rozhodnutí podpořil dostatečnými podklady.²¹⁷ Pokud by nebyl koncernový zájem zřejmý z koncernového plánu nebo jiného formálního vyjádření koncernové strategie, měla by řídicí osoba členu představenstva řízené osoby tento zájem ozřejmit, stejně jako bude-li mít člen představenstva jakékoli pohybnosti ohledně úplnosti dostupných informací.²¹⁸ Co se týče vyrovnání v „přiměřené době“, časování bude záviset na konkrétních poměrech v koncernu, zejména podle rozsahu újmy.²¹⁹ Újma nemusí být vyrovnána okamžitě,²²⁰ nicméně by tato doba měla být předvídatelná a reálná a měla by plynout z uplatňované koncernové politiky.²²¹ Zatímco T. Doležil²²² zdůrazňuje, že tato doba není vázána na

²¹⁴ Doležil, T. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 636.

²¹⁵ Časování (použití minulého času) neodpovídá, podmínky dle ustanovení § 71 odst. 1 a 2 ZOK budou sotva splněny v okamžiku realizace předmětného pokynu. Dané pravidlo je tedy třeba vykládat tak, že členové představenstva řízené osoby musí v době realizace pokynu rozumně předpokládat alespoň solidní zahlazení újmy v přiměřené době a výši. In ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 231.

²¹⁶ Doležil, T. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 636.

²¹⁷ Tamtéž.

²¹⁸ ČERNÁ, *op. cit. sub 188*, s. 37.

²¹⁹ Tamtéž.

²²⁰ Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 211.

²²¹ Doležil, T. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 601.

²²² Tamtéž.

účetní období,²²³ B. Havel²²⁴ je přesvědčen, že jí bude třeba vyrovnat nejpozději do vyhotovení zprávy o vztazích za rozhodné účetní období, nebude-li dohodnuto mezi dotčenými osobami jinak. Újma má dále být vyrovnána „v rámci koncernu“, není tedy nezbytné, aby újmu sanovala přímo řídící osoba, může tak učinit kterákoli osoba z koncernu, případně i společně několik z nich.²²⁵ Pokud se jedná o rozsah „vyrovnání újmy“, právní doktrína není v tomto ohledu jednotná. S. Černá²²⁶ a P. Šuk²²⁷ jsou přesvědčeni, že tato kompenzace má zajistit víceméně ekvivalentní náhradu každé způsobené újmy, jen specifickým způsobem, naopak P. Čech²²⁸ a B. Havel²²⁹ dochází k závěru, že kompenzace nemusí sledovat přísnou ekvivalenci mezi újmou utrpěnou řízenou osobou a výhodami, které z koncernu získá zpět, postačí, pokud jednotlivé sumy nebudou v celkové hrubé nerovnováze. Pro úplnost je třeba dodat, že podstatou tohoto řešení není nutně přímá úhrada újmy, ale i její jiná sanace v rámci koncernu, např. levnější mezikoncernové vztahy apod.²³⁰

2.4 PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE A INSOLVENCE

Představenstvo je v souladu s ustanovením § 98 odst. 1 věta první InsZ povinno podat za společnost (tj. dlužníka) insolvenční návrh bez zbytečného odkladu²³¹ poté, co se dozvědělo nebo při „náležitě pečlivosti“ mělo dozvědět o úpadku²³² společnosti.

²²³ Obdobně i ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 230, kde se hovoří o „velkorysém časovém rámci“.

²²⁴ Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 211.

²²⁵ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 230, ČERNÁ, *op. cit. sub 188*, s. 40.

²²⁶ ČERNÁ, *op. cit. sub 188*, s. 38.

²²⁷ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 230.

²²⁸ Tamtéž.

²²⁹ Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 211.

²³⁰ Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 211, ČERNÁ, *op. cit. sub 188*, s. 40.

²³¹ Jak uzavřel Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 10.12.2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012, dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>, lhůta bez zbytečného odkladu je „lhůtou velmi krátkou, jíž je míněno bezodkladné, neprodlené, bezprostřední či okamžité jednání směřující ke splnění povinnosti či k učinění právního úkonu či jiného projevu vůle, přičemž doba trvání lhůty bude záviset na okolnostech konkrétního případu.“ Zpravidla se nemůže jednat o lhůtu delší, než jednotky týdnů, srov. Jirmásek, T. in SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 216.

²³² Dlužník je v souladu s ustanovením § 3 odst. 1 InsZ v úpadku, jestliže jsou kumulativně splněny následující podmínky: (a) má více věřitelů, (b) má peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a (c) tyto závazky není schopen plnit (platební neschopnost).

Ustanovení § 3 odst. 2 InsZ pak upravuje vyvratitelnou právní domněnku, a sice že se má za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže (a) zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo (b) je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo (c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí

Ačkoliv dané ustanovení hovoří o náležité pečlivosti, je nutné ji ve světle občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích chápat jako péči řádného hospodáře. Dovozuje se, že k jejímu naplnění by členové představenstva měli mít stálý přehled o hodnotě majetku společnosti, o jeho likviditě, dlužích společnosti a o splatnosti těchto dluhů, resp. jejich vymožitelnosti, a dále také o dlužích, o kterých lze předpokládat, že budou uhrazeny v plné výši, a to i v případě, že se o nich povede spor až do doby jeho vyřešení.²³³ Zjednodušeně řečeno, měli by průběžně sledovat alespoň hodnoty pasiv a aktiv společnosti,²³⁴ a to jak hodnoty účetní, tak reálné,²³⁵ přičemž nejpozději by se měli o úpadku dozvědět při sestavování účetní závěrky společnosti.²³⁶ Pro úplnost je třeba dodat, že dle ustanovení § 98 odst. 1 věta druhá InsZ má představenstvo společnosti povinnost podat insolvenční návrh také tehdy, byl-li pravomocně zastaven výkon rozhodnutí prodejem jejího závodu²³⁷ nebo exekuce podle zvláštního právního

nebo exekucí, nebo (d) nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1 InsZ, kterou mu uložil insolvenční soud.

Dle ustanovení § 3 odst. 3 InsZ se potom má za to, že dlužník, který je podnikatelem a vede účetnictví, je schopen splnit své peněžité závazky, jestliže rozdíl mezi výší jeho splatných peněžitých závazků a výší jeho disponibilních prostředků (tzv. mezera krytí) stanovený ve výkazu stavu likvidity podle prováděcího právního předpisu představuje méně než desetinu výše jeho splatných peněžitých závazků, anebo pokud výhled vývoje likvidity sestavený podle prováděcího právního předpisu osvědčuje, že mezera krytí klesne v období, na které se výhled vývoje likvidity sestavuje, pod jednu desetinu výše jeho splatných peněžitých závazků. Výkaz stavu likvidity anebo výhled vývoje likvidity musí být sestavené v souladu s požadavky, které stanoví prováděcí právní předpis, auditorem, znalcem nebo osobou, která se zabývá ekonomickým poradenstvím v oblasti insolvencí a restrukturalizací a splňuje požadavky stanovené prováděcím právním předpisem.

V souladu s ustanovením § 3 odst. 4 InsZ dále platí, že dlužník, který je právnickou osobou, je v úpadku i tehdy, je-li předlužen. O předlužení jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Při stanovení hodnoty dlužníka va majetku se přihlíží také k další správě jeho majetku, případně k dalšímu provozování jeho podniku, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo v provozu podniku pokračovat. Ustanovení § 3 odst. 5 InsZ poté určuje, že o hrozící úpadek jde tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.

²³³ Zahradníková, R. in HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. a kol. *Insolvenční zákon*. 3. vydání. Praha: 2018, s. 341. STRÍŽOVÁ, V. *Povinnost jednatele podat (včas) insolvenční návrh a odpovědnost za její porušení*. Konkursní noviny, 2016, č. 12, s. 21.

²³⁴ ŽIŽLA VSKÝ, M. *Odpovědnost manažerů za opožděné podání insolvenčního návrhu po 1. lednu 2012*. Bulletin advokacie, 2011, č. 11, s. 38.

²³⁵ Účetní hodnota aktiv totiž není totožná s jejich skutečnou tržní cenou, je např. zkeslována odpisy. Nadto skutečná tržní cena majetku se zjistí až jeho prodejem. Bude zpravidla jiná u běžného prodeje a v krizovém prodeji. Dále může být např. určena znaleckým posudkem.

²³⁶ Jirmásek, T. in SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 216.

²³⁷ Znění ustanovení § 98 odst. 1 InsZ stále pracuje s pojmem „podnik“, lze tedy usuzovat, že nebylo přizpůsobeno novému pojmosloví občanského zákoníku, kdy pojem podniku byl nahrazen pojmem obchodního závodu ve smyslu ustanovení § 502 NOZ. Nicméně je zřejmé, že se v této souvislosti má správně používat pojmu „závod“.

předpisu proto, že cena majetku náležejícího k závodu nepřevyšuje výši závazků náležejících k závodu; to neplatí, má-li společnost ještě jiný závod.

Jak již bylo uvedeno výše, insolvenční návrh podává za společnost představenstvo, jakožto její statutární orgán. Pokud má představenstvo více členů, kteří jsou oprávněni jednat za společnost samostatně, má v souladu s ustanovením § 98 odst. 2 věta druhá InsZ povinnost podat insolvenční návrh každý z těchto členů. Je třeba rovněž zdůraznit, že insolvenční návrh je třeba podat nejenom včas, ale i řádně. Insolvenční zákon v ustanovení § 98 odst. 3 výslovně stanoví, že povinnost podat insolvenční návrh není splněna, bylo-li řízení o insolvenčním návrhu vinou navrhovatele zastaveno nebo byl-li jeho insolvenční návrh odmítnut. Lze říci, že v případě vadného insolvenčního návrhu jen marně běží čas a narůstá riziko odpovědnosti členů představenstva.²³⁸ Insolvenční návrh, který neobsahuje všechny náležitosti nebo který je nesrozumitelný anebo neurčitý, soud odmítne, aniž by navrhovatele vyzýval k odstranění vad návrhu.²³⁹ Neplatí zde totiž obecné pravidlo, že soud vyzývá navrhovatele k odstranění vad podání.²⁴⁰

V případě, že člen představenstva nepodá v rozporu s ustanovením § 98 InsZ insolvenční návrh, odpovídá věřitelům společnosti dle ustanovení § 99 odst. 1 InsZ za škodu nebo jinou újmu, kterou porušením této povinnosti způsobí. Pod pojmem jiná újma si lze představit například poškození obchodního jména věřitele, u něhož vznikne druhotná platební neschopnost, a v důsledku této skutečnosti způsobené dlužníkem ztratí kredit a dobré postavení na trhu.²⁴¹

Tato škoda nebo jiná újma spočívá dle ustanovení § 99 odst. 2 InsZ v rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel. Dnem, kdy taková škoda vznikla (nejpozději mohla vzniknout), je den, kdy byl podán insolvenční návrh, přičemž od tohoto dne již případný pokles míry uspokojení věřitelovy pohledávky z majetku společnosti nelze odvozovat od porušení povinnosti

²³⁸ ŽIŽLA VSKÝ, *op. cit. sub 238*, s. 39.

²³⁹ Zahradníková, R. in HÁSOVÁ, MORAVEC, *op. cit. sub 233*, s. 342.

²⁴⁰ V souladu s ustanovením § 128 odst. 2 InsZ ve spojení s ustanovením § 128 odst. 1 InsZ může soud vyzvat navrhovatele k odstranění vad a určit lhůtu k doplnění návrhu jen pokud se vady netýkají přímo tvrzení a důkazních návrhů, ale pouze příloh návrhu.

²⁴¹ POHL, T. *Odpovědnost za škodu podle insolvenčního zákona*. Bulletin advokacie, 2010, č. 7, s. 36.

podat insolvenční návrh.²⁴² Výše škody je tak jednoduše přesně zjistitelná, nicméně až v okamžiku ukončení insolvenčního řízení, kdy bude zřejmé, v jaké míře byly uspokojeny pohledávky přihlášené a zjištěné v insolvenčním řízení.²⁴³ Pro úplnost je třeba dodat, že nárok na náhradu škody nebo jiné újmy nemá ten věřitel, který ač tak mohl učinit, nepřihlásil v propadné přihlašovací lhůtě svou pohledávku za společností do příslušného insolvenčního řízení.²⁴⁴

Jedná se o odpovědnost objektivní s možností liberace, přičemž liberační důvody jsou uvedeny v ustanovení § 99 odst. 3 InsZ.²⁴⁵ Člen představenstva se tedy odpovědnosti za shora uvedenou škodu nebo jinou újmu zproští, prokáže-li, že porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení pohledávky přihlášené věřitelem v insolvenčním řízení, nebo že tuto povinnost nesplnil vzhledem ke skutečnostem, které nastaly nezávisle na jeho vůli a které nemohl odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat. Skutečností, která nastala nezávisle na vůli člena představenstva, je např. objektivní nemožnost

²⁴² Zahradníková, R. in HÁSOVÁ, MORAVEC, *op. cit. sub 233*, s. 346, Jirmásek, T. in SPRINZ, JIRMÁSEK, ŘEHÁČEK, VRBA, ZOUBEK, *op. cit. sub 236*, s. 224, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.7.2016, sp. zn. 29 Cdo 2356/2016 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.6.2016, sp. zn. 29 Cdo 1212/2016, dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>, dle kterých se použijí závěry formulované a odůvodněné Nejvyšším soudem v rozsudcích Nejvyššího soudu ze dne 27.9.2007, sp. zn. 29 Odo 1220/2005, uveřejněném pod číslem 33/2008 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, a ze dne 30.6.2014, sp. zn. 29 Cdo 2735/2012, uveřejněném pod číslem 103/2014 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, o občanskoprávní povaze odpovědnosti osob uvedených v § 3 odst. 2 ZKV a o nejzazším možném dni vzniku škody (o počátku běhu objektivní promlčecí doby) přiměřeně i v poměrech insolvenčního zákona.

²⁴³ Zahradníková, R. in HÁSOVÁ, MORAVEC, *op. cit. sub 233*, s. 346.

²⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.12.2015, sp. zn. 29 Cdo 4269/2014, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 11/2017.

²⁴⁵ Kozák, J. in KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽÍŽLA VSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 321. Jirmásek, T. in SPRINZ, JIRMÁSEK, ŘEHÁČEK, VRBA, ZOUBEK, *op. cit. sub 236*, s. 222. MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady 2015/848 a prováděcími předpisy*. 3. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 178 a dále také judikatura vrchních soudů, srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4.9.2014, sp. zn. MSPH 76 INS 17598/2013, 4 VSPH 1725/2014-B-31, usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30.6.2014, sp. zn. KSOS 22 INS 29918/2012, 1 VSOL 114/2014-B-28, dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. Opačný názor, tj. obecnou občanskoprávní odpovědnost založenou na presumpci zavinění, zastává Zahradníková, R. in HÁSOVÁ, MORAVEC, *op. cit. sub 233*, s. 344 a dále jej také nalezneme v judikatuře Nejvyššího soudu, srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.7.2016, sp. zn. 29 Cdo 2356/2016, dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.12.2015, sp. zn. 29 Cdo 4269/2014, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 11/2017, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.9.2007, sp. zn. 29 Odo 1220/2005, uveřejněný pod číslem 33/2008 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.6.2014, sp. zn. 29 Cdo 2735/2012, uveřejněný pod číslem 103/2014 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

komunikovat, zejména pro zdravotní důvody spojené s nemožností pověřit jinou osobu jednáním.²⁴⁶

2.5 PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE A ZÁNİK FUNKCE

2.5.1 Péče řádného hospodáře a odstoupení z funkce

V souladu s ustanovením § 59 odst. 5 věta druhá ZOK platí, že člen představenstva nesmí odstoupit ze své funkce v době, která je pro společnost nevhodná. Zákon ovšem nevhodnou dobu nijak blíže nevymezuje. Je tedy potřeba ji posuzovat podle konkrétních okolností daného případu, a to zejména ve vazbě na důvody, proč člen představenstva z funkce odstupuje, a na důvod toho, proč je doba pro odstoupení nevhodná.²⁴⁷

Právní teorie považuje za dobu nevhodnou mj. dobu před uzavřením významné zakázky pro společnost,²⁴⁸ dobu ekonomicky nepříznivou pro společnost (zejm. pokud je společnost v hrozícím úpadku, nebo se takovému stavu blíží, popř. pokud už bylo zahájeno insolvenční řízení), případ, kdy by v důsledku odstoupení člena představenstva bylo paralyzováno generální zástupčí oprávnění (zejm. případ jednočlenného představenstva nebo společného jednání za společnost odstoupivšího člena představenstva s jiným členem představenstva) či případy, kdy je odstoupivší člen představenstva jediným členem představenstva a jediným akcionářem a zároveň v souvislosti se svým odstoupením nezvolí místo sebe do představenstva jinou osobu.²⁴⁹ Dále je k ní zařazována doba, kdy dochází ke ztrátě důvěry investorů ve společnost a odstoupení člena představenstva by tuto ztrátu mohlo ještě prohloubit nebo kdy je společnost zasažena živelnou katastrofou,²⁵⁰ popř. také doba, kdy společnost čelí silné veřejné kritice, které se brání, a odstoupení z funkce člena představenstva bez vážného důvodu by bylo možno považovat za uznání důvodnosti takové kritiky.²⁵¹

²⁴⁶ Zahradníková, R. in HÁSOVÁ, MORAVEC, *op. cit. sub 233*, s. 341.

²⁴⁷ ŠTENGLOVÁ, I. *K některým způsobům ukončení výkonu funkce člena voleného orgánu obchodní korporace*. In ZOUFALÝ, V., ed. *Sborník XXIII. Karlovy Vary: Leges*, 2015, s. 309. Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 515.

²⁴⁸ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 137.

²⁴⁹ JOSKOVÁ, L. *Odstoupení z funkce v nevhodnou dobu*. *Rekodifikace & Praxe*, ročník 2015, č. 7-8, s. 51.

²⁵⁰ ŠTENGLOVÁ, I. *K některým způsobům ukončení výkonu funkce člena voleného orgánu obchodní korporace*. In ZOUFALÝ, *op. cit. sub 247*, s. 310.

²⁵¹ Štengllová, I. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 177.

Z povinnosti loajality člena představenstva lze dovodit, že člen představenstva nesmí ze své funkce odstoupit, pokud by tím mohl ohrozit zájem společnosti.²⁵² Je ovšem nutné také poměřovat zájem člena představenstva a zájem společnosti, posoudit, zda setrvání člena představenstva ve funkci až do skončení funkčního období lze po něm vůbec spravedlivě požadovat. Může nastat situace, kdy zájem člena představenstva převáží nad zájmem společnosti, a to ať už z důvodů na straně člena představenstva (např. zdravotní důvody), nebo z důvodů na straně společnosti (např. dlouhodobé neposkytování odměny členu představenstva za výkon funkce).²⁵³ Souhlasím se závěrem L. Joskové, že v takových závažných případech se z důvodu ospravedlnitelného převážení zájmu člena představenstva nejedná o odstoupení z funkce v nevhodnou dobu, a tedy ani o případ porušení povinnosti péče řádného hospodáře, byť by byl zájem společnosti ohrožen či poškozen.

V případě, že člen představenstva odstoupí ze své funkce v nevhodnou dobu, dopustí se porušení povinnosti loajality vůči společnosti a tedy i porušení povinnosti péče řádného hospodáře. Bude tak povinen nahradit společnosti újmu, která jí v důsledku jeho odstoupení vznikla.²⁵⁴

2.5.2 Péče řádného hospodáře a povinnosti po zániku funkce

Člen představenstva musí zachovávat povinnost péče řádného hospodáře ve vztahu ke společnosti i po zániku své funkce. Na jeho jednání je třeba klást stejné požadavky, jaké zákon stanoví pro jednání (skutečného) člena představenstva.

Tento závěr nalezneme rovněž v judikatuře Nejvyššího soudu, a to konkrétně v rozsudku ze dne 26.10.2015, sp. zn. 29 Cdo 4245/2014, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročníku 2016, pod číslem 113, který se týkal případu, kdy bývalí jednatelé společnosti²⁵⁵ nepředali novému jednateři účetnictví ani majetek společnosti a naložili s ním bez zmocnění neznámým způsobem. Nejvyšší soud dovodil, že „(...) jednatel je po zániku své funkce povinen předat společnosti vše, co patří společnosti a co má ve své dispozici. Neučiní-li tak, tj. nesplní-li povinnost plynoucí

²⁵² JOSKOVÁ, *op. cit. sub 249*, s. 49.

²⁵³ JOSKOVÁ, *op. cit. sub 249*, s. 50 až 51.

²⁵⁴ JOSKOVÁ, *op. cit. sub 249*, s. 51.

²⁵⁵ Rozsudek se týká jednatelů a společnosti s ručením omezeným; závěry se bez dalšího uplatní i pro představenstvo a akciovou společnost.

z § 66 odst. 2 a § 569 obch. zák., je povinen v souladu s § 135 odst. 2 ve spojení s § 194 odst. 5 obch. zák. nahradit společnosti škodu tím způsobenou. “

Ke stejnému závěru potom Nejvyšší soud došel i v usnesení ze dne 29.3.2017, sp. zn. 29 Cdo 4095/2016, ve kterém řešil případ jednatele jednajícího za společnost i po svém odvolání. Nejvyšší soud uzavřel, že „(...) jedná-li jednatel poté, kdy byl odvolán ze své funkce, „jménem společnosti“, jako by nadále byl jejím jednatelem, je nezbytné na jeho jednání klást stejné požadavky, jaké zákon stanoví pro jednání (skutečného) jednatele. Za této situace pak v případě porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře musí takový „jednatel“ nutně odpovídat za škodu tímto jednáním způsobenou stejně, jako by jednatelem společnosti formálně byl. Pro uvedený závěr přitom není významné, zda takový „jednatel“ o svém odvolání nevěděl, nebo zda o něm věděl, a přesto jej vědomě nerespektoval. “

3. PRAVIDLO PODNIKATELSKÉHO ÚSUDKU

3.1 OBECNÉ VYMEZENÍ

Obecně lze říci, že výkon funkce člena představenstva je již ze své podstaty spjat s určitým rizikem.²⁵⁶ Právní teorie se shoduje, že rozumné a s dostatečným množstvím informací podložené podnikatelské riziko v obchodních transakcích je nejen přípustné, ale i žádoucí, a to jak pro prosperitu konkrétní společnosti, tak pro rozvoj celého trhu.²⁵⁷ Rozsah odpovědnosti člena představenstva přímo ovlivňuje i způsob jeho rozhodování.²⁵⁸ Právní úprava by tak neměla zrazovat člena představenstva od vědomého podstupování podnikatelského rizika a zároveň by mu měla poskytovat dostatečnou ochranu. V opačném případě by si člen představenstva zpravidla vždy

²⁵⁶ Černá, S. in ČERNÁ, ŠTENGLOVÁ, PELIKÁNOVÁ, *op. cit. sub 62*, s. 177.

²⁵⁷ KULHÁNKOVÁ, K. *Pravidlo podnikatelského úsudku v zákoně o obchodních korporacích*. In VRBA, M., ed. *Odpovědnost a ručení v právu obchodních společností*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s. 59, shodně též HAVEL, B. *Synergie péče řádného hospodáře a pravidlo podnikatelského úsudku*. *Právní rozhledy*, 2007, č. 11, s. 413, ČECH, *op. cit. sub 49*, s. 4 a násl. a KOŽIAK, J. *Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách)*. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 4, s. 109.

²⁵⁸ PIHERA, V., HAVEL, B. *Povaha funkce a odpovědnost členů orgánů obchodních společností jako východisko racionálního corporate governance*. *Právní rozhledy*, 2019, č. 23-24, s. 836.

rozmyslel vstup do jakkoli rizikové transakce, pokud by si nebyl opravdu jistý jejím úspěchem,²⁵⁹ což by v konečném důsledku bylo společnosti spíše na škodu.²⁶⁰

Občanský zákoník v ustanovení § 159 odst. 1 stanoví pro péči řádného hospodáře relativně přísná pravidla, která mohou vést nejenom ke snížené ochotě člena představenstva riskovat v rámci výkonu své funkce, ba dokonce k neochotě funkci v představenstvu vůbec přijmout. Účelem pravidla podnikatelského úsudku (tzv. *business judgement rule*) je pak určitá modifikace odpovědnosti člena představenstva za újmu, která může společnosti vzniknout v důsledku jeho podnikatelského rozhodnutí,²⁶¹ a to prostřednictvím nastavení limitů následnému věcnému přezkumu jednání člena představenstva ze strany soudu.²⁶² Dogmaticky se potom jedná o zpřesnění kritéria pečlivosti a potřebných znalostí jako součástí péče řádného hospodáře, se kterou má člen představenstva vykonávat svou funkci.²⁶³

Úpravu pravidla podnikatelského úsudku nalezneme v ustanovení § 51 odst. 1 ZOK, které stanoví, že „*pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou.*“ Dané ustanovení navazuje na obecnou úpravu povinnosti péče řádného hospodáře v občanském zákoníku, kdy dále rozvíjí jednu ze složek povinnosti péče řádného hospodáře, a to povinnost náležitě péče (tj. povinnost jednat pečlivě a s potřebnými znalostmi). Ta je naplněna, pokud člen představenstva splní následující požadavky: (i) dobrou víru, (ii) předpoklad, že jedná informovaně, (iii) předpoklad, že jedná v obhajitelném zájmu společnosti a skutečnost, že (iv) jeho předpoklad o informovaném jednání v obhajitelném zájmu společnosti byl předpokladem rozumným.²⁶⁴

Pravidlo podnikatelského úsudku tak poskytuje členu představenstva možnost tzv. „pevného zálivu“ (*safe harbour*) v případě, že jednal „*lege artis*“, bez ohledu na

²⁵⁹ KULHÁNKOVÁ, K. *Pravidlo podnikatelského úsudku v zákoně o obchodních korporacích*. In VRBA, M., ed. *Od odpovědnost a ručení v právu obchodních společností*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s. 59.

²⁶⁰ KOŽIAK, J. *Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách)*. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 4, s. 110.

²⁶¹ BROULÍK, J. *Pravidlo podnikatelského úsudku a riziko*. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 6, s. 161.

²⁶² ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 160.

²⁶³ NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, *op. cit. sub 67*, s. 46, ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 160. Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 153. HAVEL, *op. cit. sub 70*, s. 173.

²⁶⁴ HÁMORSKÁ, *op. cit. sub 179*, s. 251.

způsobený následek.²⁶⁵ Podstatou pravidla podnikatelského úsudku je totiž skutečnost, že je důležitý způsob, jakým člen představenstva jedná, nikoliv výsledek tohoto jednání.²⁶⁶ Tomu, kdo jednal pečlivě a s potřebnými znalostmi, dává ochranný štít; soud by totiž neměl zásadně ex post hodnotit podstatu jeho rozhodování a jeho důsledky, měl by se spokojit s posouzením, zda proces rozhodování byl řádný.²⁶⁷ Jak výstižně uvádí J. Lasák,²⁶⁸ zákon sleduje rozhodovací proces člena představenstva na „vstupu“, resp. v jeho průběhu, nikoliv na „výstupu“, pokud jde o důsledky, které podnikatelské rozhodnutí přineslo. Členové představenstva mají právo na to nemít podnikatelské štěstí, pokud ovšem dostojí požadavkům uvedeným v ustanovení § 51 odst. 1 ZOK.

Pro úplnost je ovšem nezbytné zdůraznit, že i když člen představenstva bude jednat pečlivě a s potřebnými znalostmi, bude odpovědný za případnou újmu v případě, když nebude jednat loajálně. I zde se požaduje loajalita nezbytná, tedy taková, kterou lze vzhledem k okolnostem rozumně předpokládat.²⁶⁹

3.2 EXISTENCE PODNIKATELSKÉHO ROZHODNUTÍ

Prvním nezbytným předpokladem aplikace pravidla podnikatelského úsudku je existence podnikatelského rozhodnutí. Zákon totiž nepředpokládá aplikaci pravidla podnikatelského úsudku na všechna rozhodnutí představenstva, ale jenom na ta, která jsou činěna v rámci podnikatelského rozhodování.²⁷⁰

Rozlišení, které rozhodnutí představenstva je a které není rozhodnutím podnikatelským, může být někdy obtížné. Obecně lze říci, že bude vždy záležet na konkrétních okolnostech daného případu. Kupříkladu B. Havel s I. Štenglovou uvádějí, že podnikatelským rozhodnutím nebude jednání společnosti, které směřuje dovnitř společnosti a má za cíl pouze vnitřní organizaci, technické fungování společnosti

²⁶⁵ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 153.

²⁶⁶ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 161.

²⁶⁷ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 153.

²⁶⁸ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 422.

²⁶⁹ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 153.

²⁷⁰ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 153. NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, *op. cit. sub 67*, s. 50. Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 417.

či rozhodnutí o svolání valné hromady.²⁷¹ Naopak oba autoři spolu s J. Lasákem shodně dochází k závěru, že personální politika či organizace výroby podnikatelským rozhodnutím zpravidla bude.²⁷² J. Lasák²⁷³ potom v této souvislosti dále zdůrazňuje, že podnikatelským rozhodnutím budou zpravidla všechna rozhodnutí, která zasahují do obchodního vedení.²⁷⁴

Vzhledem ke skutečnosti, že se pravidlo podnikatelského úsudku nevztahuje na jednání členů představenstva, která nemají povahu rozhodování, neuplatní se pravidlo podnikatelského úsudku v zásadě v situacích, kdy člen představenstva aktivně nejednal (byl pasivní), ledaže toto zdržení se (nekonání) bylo projevem náležitého podnikatelského rozhodnutí.²⁷⁵

3.3 POVINNOST JEDNAT INFORMOVANĚ

Dalším atributem řádné péče člena představenstva je požadavek na jeho informované rozhodnutí. Člen představenstva si musí nejenom opatřit všechny možné dostupné informace, ale také je musí vyhodnotit s potřebnými znalostmi, schopnostmi a pečlivostí.²⁷⁶ Představa úplné informovanosti je ovšem iluzí, jelikož členové představenstva zpravidla rozhodují na základě ne zcela úplných či dokonalých informací.²⁷⁷ S přihlédnutím k této skutečnosti lze tedy povinnost informovanosti vymežit tak, že by si člen představenstva měl obstarat všechny relevantní, v daném místě a čase pro něj dostupné informace za účelem přijetí co možná nejlepšího rozhodnutí.²⁷⁸ Rozsah, kvalita těchto informací bude vždy záležet na individuálních skutkových okolnostech konkrétního případu. Člen představenstva se ovšem nemůže spoléhat pouze na svůj instinkt. Ustanovení § 52 odst. 2 ZOK zakotvuje obrácené důkazní břemeno, tj. v případě soudního řízení je to až na výjimky člen představenstva, kdo musí prokázat, že jeho jednání bylo v souladu s péčí řádného hospodáře. Vzhledem k této skutečnosti si tedy člen představenstva musí ke každému svému rozhodnutí

²⁷¹ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 153.

²⁷² Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 153. Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 417.

²⁷³ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 417.

²⁷⁴ Obsah obchodního vedení je blíže rozebrán v kapitole 2.3.1.2.

²⁷⁵ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 417.

²⁷⁶ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 160.

²⁷⁷ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 419.

²⁷⁸ Černá, S. in ČERNÁ, ŠTENGLOVÁ, PELIKÁNOVÁ, *op. cit. sub 62*, s. 178. Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 419.

obstarávat nezbytné podklady a informace, na jejichž základě by případně prokázal, že jeho rozhodnutí bylo informované.

Soud bude zkoumat, zda člen představenstva jednal ve snaze seznámit se s dostupnými informacemi. Naopak by neměl, až na excesy, posuzovat způsob, jakým člen představenstva dostupné informace vyhodnotil.²⁷⁹ Důležitým podkladem bude v této souvislosti rozhodně zápis ze zasedání představenstva. Lze proto doporučit, aby byl zápis co možná nejvíc konkrétní a jeho součástí byly všechny posuzované podklady a informace. Dále by měl ilustrovat, že členové představenstva vzali v úvahu veškeré možné relevantní dostupné informace, zabývali se jimi a na základě jejich posouzení přijali určité rozhodnutí.

3.4 POVINNOST V DOBRÉ VÍŘE ROZUMNĚ PŘEDPOKLÁDAT

Dobrou víru ve smyslu ustanovení § 51 odst. 1 ZOK je možné vymezit jako rozumné vnitřní přesvědčení člena představenstva o tom, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu společnosti.²⁸⁰ Je však důležité zdůraznit, že toto vnitřní přesvědčení nemůže vycházet pouze ze subjektivních představ člena představenstva, ale musí se vztahovat ke všem aspektům podnikatelského úsudku, jak jsou vymezeny v ustanovení § 51 odst. 1 ZOK.

V rámci posouzení dobré víry je potom třeba se zaměřit na to, zda člen představenstva měl anebo mohl mít pochybnosti o tom, že jedná informovaně, resp. v obhajitelném zájmu společnosti, a to při zohlednění péče, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu ve smyslu § 52 odst. 1 ZOK.²⁸¹

Rozumné vnitřní přesvědčení člena představenstva o tom, že jednal v dobré víře, musí být také opodstatněné. Není tedy možné k tomuto závěru dospět, pokud by člen představenstva při přijímání rozhodnutí např. zatajil určité informace nezbytné pro posouzení a přijetí rozhodnutí. K dalším případům porušení dobré víry patří např. jednání za jiným účelem, než je sledování nejlepších zájmů společnosti, protiprávní jednání či jednání představující vědomou rezignaci na plnění vlastních

²⁷⁹ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 420.

²⁸⁰ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 418.

²⁸¹ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 419.

povinností člena představenstva společnosti.²⁸² Naopak předpoklad, že člen představenstva jedná v obhajitelném zájmu společnosti, je rozumným, pokud člen představenstva není podjatý a není na výsledku rozhodování osobně nějak zainteresován, pokud tedy sleduje pouze zájmy společnosti.²⁸³

3.5 POVINNOST JEDNAT V OBHAJITELNÉM ZÁJMU SPOLEČNOSTI

Jak vyplývá z povinnosti loajality, rozhodnutí člena představenstva musí být odůvodněno zájmem společnosti.²⁸⁴ Obhajitelný zájem společnosti je ovšem relativně širokým pojmem, jelikož jednání v obhajitelném zájmu společnosti nemusí být totožné s jednáním v obhajitelném zájmu všech, popř. pouze některých akcionářů společnosti či jiných osob tvořících společnost v širším smyslu.²⁸⁵

Angloamerická právní doktrína rozlišuje dva různé přístupy, tzv. koncept *shareholder value* a koncept *stakeholder value*, odlišující se v tom, ve prospěch kterého subjektu má člen představenstva podřizovat činnost společnosti. Podle konceptu *shareholder value* je rozhodný prospěch akcionáře; činnost společnosti je tak třeba směřovat zejména k maximalizaci zisku, hodnoty obchodního závodu, hodnoty akcií apod. Toto pojetí je hezky ilustrováno v soudním rozhodnutí ve věci *Dodge vs. Ford Motor Company*²⁸⁶, ve kterém Nejvyšší soud v Michiganu potvrdil zásadu přednosti akcionářů. Uzavřel, že Henry Ford měl provozovat společnost Ford Motor Company v zájmu jejích akcionářů, nikoli ve prospěch zaměstnanců nebo zákazníků společnosti. V daném případě se totiž menšinová akcionáři společnosti dožadovali výplaty dividendy, kterou však společnost chtěla využít na další expanzi společnosti, v jejímž důsledku by došlo ke snížení pořizovací ceny a tedy i větší dostupnosti automobilů pro veřejnost. Nejvyšší soud ovšem uzavřel, že nelze upřednostnit zájem veřejnosti a vyšší zaměstnanost před zájmy akcionářů společnosti. Naopak pro koncept *stakeholder value* je charakteristické, že hlavním cílem není naplňovat zájem společnosti a akcionářů na trvale vysokém kurzu akcií společnosti, ale je třeba brát v úvahu respektování a sladění zájmů všem osob, které přispívají k úspěchu společnosti, tj. i zaměstnanců, kteří do

²⁸² Tamtéž.

²⁸³ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 160.

²⁸⁴ Černá, S. in ČERNÁ, ŠTENGLOVÁ, PELIKÁNOVÁ, *op. cit. sub 62*, s. 178, Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 421.

²⁸⁵ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 421.

²⁸⁶ *Dodge vs. Ford Motor Company*, 204 Mich. 459, 170 N.W. 668 (Mich. 1919).

společnosti investují svou pracovní sílu, či dodavatelů a zákazníků, kteří kupují produkty společnosti.²⁸⁷ Za společnost s nejlepším vedením tak je podle tohoto přístupu považována ne ta, která dosahuje nejvyššího kursu akcií, ale ta, která má spokojené zákazníky, angažované zaměstnance a stabilní dodavatele a odběratele.²⁸⁸

Pokud jde o české právní prostředí, ani judikatura Nejvyššího soudu není v této otázce jednotná. Jeho trestněprávní senát dochází k závěru, že pod povinnost jednat v souladu se zájmy společnosti patří i požadavek, aby člen představenstva zamezil takovým jednáním, v důsledku kterých by mohla společnosti vzniknout škoda na jejím majetku úbytkem či jeho znehodnocením a zároveň aby byl majetek společnosti rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná.²⁸⁹ Dle mého názoru tedy můžeme dospět k závěru, že se trestněprávní senát Nejvyššího soudu přiklání k *shareholder value* modelu, kdy je zájem společnosti redukován na zájem akcionáře.²⁹⁰ Naopak civilní senát Nejvyššího soudu uvádí, že součástí povinnosti loajality je i to, že člen představenstva dává při výkonu své funkce přednost zájmům společnosti před zájmy akcionáře, který jej svými hlasy zvolil do funkce, a nenechá se při výkonu své působnosti tímto akcionářem ovlivňovat.²⁹¹ Zdá se tedy, že civilní senát na rozdíl od senátu trestněprávního upřednostňuje *stakeholder value* model.

Osobně se domnívám, že v českém právním prostředí by se pro obsahové vymezení obhajitelného zájmu společnosti měly brát v úvahu oba uvedené přístupy. Jako vhodnější se mi jeví jejich kombinace, vždy s ohledem na konkrétní společnost a okolnosti daného případu, než užití jednoho přístupu v jeho čisté formě s tím, že spíše inklinuji ke konceptu *stakeholder value*.²⁹²

S přihlédnutím k výše uvedenému a celé řadě rozličných zájmů, které musí člen představenstva vzít při svém rozhodování v úvahu a s přihlédnutím ke komplexnosti jeho rozhodnutí, se ztotožňuji se závěrem, že by soudy měly být při posuzování jednání v obhajitelném zájmu společnosti obzvláště zdrženlivé.²⁹³ Člen představenstva sice bude muset prokázat, že jednal v obhajitelném zájmu společnosti, avšak soud by neměl

²⁸⁷ ČERNÁ, *op. cit. sub 41*, s. 243.

²⁸⁸ Tamtéž.

²⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.3.2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.10.2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

²⁹⁰ NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, *op. cit. sub 67*, s. 55.

²⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.2.2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008. Dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>

²⁹² Obdobně Černá, S. in ČERNÁ, ŠTENGLOVÁ, PELIKÁNOVÁ, *op. cit. sub 62*, s. 178.

²⁹³ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 422.

nahrazovat jeho podnikatelský úsudek a zpochybňovat, zda konkrétní rozhodnutí a cíl jím sledovaný byl v nejlepším zájmu společnosti, či nikoliv. V této souvislosti by se měl spíše soustředit na přezkum excesů, u kterých nelze ani trochu uvažovat o tom, že by mohly sledovat obhajitelný zájem společnosti.

Interpretačně zajímavou otázkou je rovněž skutečnost, zda je obhajitelný zájem společnosti obsahově totožný s nejlepším zájmem společnosti či zda vyjadřuje menší míru prospěchu společnosti než nejlepší zájem společnosti.²⁹⁴ Ztotožňuji se s názorem, že obhajitelnost zájmu společnosti vyjadřuje spíše skutečnost, že zpětně se nemusí jednat o její nejlepší zájem.²⁹⁵ Konkrétní rozhodnutí představenstva totiž nelze hodnotit pohledem *ex post*. Bylo by tedy nepřiměřené sankcionovat člena představenstva za jednání, které směřovalo ku prospěchu společnosti, i když se zpětně ukáže, že v době jeho přijetí existovaly jiné, lepší alternativy. Absolutizace obhajitelného zájmu společnosti na její jediný nejlepší zájem by tak členu představenstva nepřiměřeně svazovala ruce.²⁹⁶

3.6 PRAVIDLO PODNIKATELSKÉHO ÚSUDKU V JUDIKATUŘE

Pravidlo podnikatelského úsudku je v české právní úpravě občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích výslovně upraveno poprvé. Již předtím se však dle mého názoru v judikatuře Nejvyššího soudu a právní doktríně objevovaly některé jeho atributy,²⁹⁷ i když část právní doktríny se s takovým závěrem neztotožňovala.²⁹⁸

Vzhledem ke skutečnosti, že pojetí těchto jednotlivých atributů odpovídá současnému chápání péče řádného hospodáře a pravidla podnikatelského úsudku ze strany právní doktríny a soudní praxe, obtojí níže uvedená judikatura bez dalšího i nyní. V následujících podkapitolách se tedy zaměřím na dle mého názoru přelomová rozhodnutí, která s pravidlem podnikatelského úsudku úzce souvisí a formují ho.

²⁹⁴ KOŽIAK, *op. cit. sub 260*, s. 111.

²⁹⁵ Shodně J. Kožíak in tamtéž.

²⁹⁶ Shodně J. Kožíak in tamtéž.

²⁹⁷ Obdobně také VÍTEK, *op. cit. sub 4*, s. 223. POKORNÁ, J. *K některým otázkám právního postavení členů představenstva akciové společnosti*. In ČERNÁ, *op. cit. sub 63*, s. 292. HAVEL, B. *Synergie péče řádného hospodáře a pravidlo podnikatelského úsudku*. Právní rozhledy, 2007, č. 11, s. 413.

²⁹⁸ PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. Ediční řada Výzkum, Sv. č. 1, s. 45. HAVEL, *op. cit. sub 155*, s. 74.

3.6.1 Nakročení k pravidlu podnikatelského úsudku

Nejvyšší soud již v roce 2005 judikoval, že k naplnění povinnosti péče řádného hospodáře není nutné, aby rozhodnutí představenstva bylo stoprocentně správné a bezchybné. Konkrétně se v usnesení ze dne 23.11.2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005 vyjádřil, že „(...) představenstvo akciové společnosti, stejně jako jiné podobné orgány, musí při rozhodovacím procesu zohlednit celou řadu různých okolností, přičemž za běžného stavu věci nelze požadovat stoprocentní správnost a bezchybnost jakéhokoli rozhodnutí. (...) Nejde tedy o to, zda by rozhodnutí představenstva mělo být stoprocentně správné, ale posuzované rozhodnutí je již svojí podstatou v neprospěch společnosti a v rozporu se základními povinnostmi členů představenstva.“

Obdobně v usnesení ze dne 22.10.2008 sp. zn. 5 Tdo 1127/2008 Nejvyšší soud nedovodil odpovědnost členů představenstva, kteří rozhodli o prodeji pozemků společnosti, aniž by si zajistili aktuální znalecké ocenění těchto pozemků; vycházeli pouze z již existujícího staršího znaleckého ocenění. Nejvyšší soud v této souvislosti uvedl, že „(...) byť obviněným lze klást za vinu menší opatrnost či pečlivost při přípravě smlouvy, v žádném případě jim však nelze přičítat k tíži, že by o prodeji rozhodli bez jakýchkoli znalostí o přibližné hodnotě pozemků. Byť by tyto podklady mohly být oprávněně označeny za sporné, nelze za těchto okolností uvažovat o úmyslu obviněných poškodit obchodní společnost, k ochraně jejichž zájmů byli jako statutární zástupci povinni vystupovat.“ Nejvyšší soud dále zdůraznil, že při posuzování odpovědnosti členů představenstva nelze pominout ani jejich obavy ze zbytečného vynaložení finančních prostředků na obstarání znaleckého posudku za účelem ocenění nemovitostí, což by samozřejmě konečný zisk společnosti z prodeje snížilo.

3.6.2 Odpovědnost za řádný výkon funkce, nikoliv za výsledek

Závěry, podle kterých (i) člen představenstva²⁹⁹ odpovídá za řádný (v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře jsoucí) výkon funkce, nikoliv za výsledek a (ii) jedná-li člen představenstva s péčí řádného hospodáře, není povinen hradit

²⁹⁹ Uvedený závěr se plně prosadí i ve vztahu k jednateli a společnosti s ručením omezeným, srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.8.2013, sp. zn. 29 Cdo 2869/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.11. 2013, sp. zn. 29 Cdo 663/2013, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.12.2013, sp. zn. 29 Cdo 935/2012, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.3.2014, sp. zn. 29 Cdo 3915/2012, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.8.2014, sp. zn. 23 Cdo 4106/2013, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.9.2014, sp. zn. 29 Cdo 662/2013, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2015, sp. zn. 29 Cdo 3860/2015. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

společnosti újmu, byť by v důsledku takového jednání společnosti vznikla, nalezneme již v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2013, sp. zn. 29 Cdo 2363/2011, uveřejněném pod číslem 75/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Konkrétně v něm Nejvyšší soud posuzoval, zda členové představenstva jednali s péčí řádného hospodáře při rozhodování o vyplacení dividend dle přijatého usnesení valné hromady, které vycházelo z účetních závěrek starších než 6 měsíců po skončení příslušného účetního období. Závěry Nejvyššího soudu se bez dalšího uplatní i v současnosti, neboť ustanovení § 34 odst. 3 ZOK výslovně uvádí, že posouzení souladu usnesení valné hromady o rozdělení zisku se zákonem je otázkou péče řádného hospodáře.

Bližší rozbor ve vztahu k odpovědnosti člena představenstva za řádný výkon funkce, a nikoliv za výsledek a dále také k parametrům informovaného rozhodnutí a časovému hledisku posuzování péče řádného hospodáře, potom obsahuje rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2016, sp. zn. 29 Cdo 5036/2015, uveřejněný pod číslem 131/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Nejvyšší soud zopakoval, že pro posouzení, zda je přijaté rozhodnutí jednatele³⁰⁰ v souladu s péčí řádného hospodáře, není tak významné, k jakým následkům takové rozhodnutí vedlo (jakkoli by bylo pro společnost negativní). Ze samotného negativního dopadu rozhodnutí totiž nelze automaticky dovodit, že jednatel jednal protiprávně. K takovému závěru musí být nejdříve zjištěno, že jednatel nevynaložil úsilí odpovídající hlediskům péče řádného hospodáře. Nejvyšší soud se rovněž vyjádřil k parametrům informovaného rozhodnutí, kdy uzavřel, že *„jednatel (...) je povinen jednat při výkonu své funkce (mimo jiné) s potřebnými znalostmi, a tedy i informovaně, tj. při konkrétním rozhodování využít rozumně dostupné (skutkové i právní) informační zdroje a na jejich základě pečlivě zvážit možné výhody i nevýhody (rozpoznatelná rizika) existujících variant podnikatelského rozhodnutí.“*³⁰¹ Dále zdůraznil časové hledisko posuzování péče řádného hospodáře: *„(...) splnění této povinnosti je ovšem nezbytné posuzovat z pohledu ex ante, tj. prizmatem skutečností, které jednatelem byly či při vynaložení příslušné péče (při využití dostupných informačních zdrojů) mohly a měly být známy v okamžiku,*

³⁰⁰ Uvedený závěr se plně prosadí i ve vztahu k členu představenstva a akciové společnosti. Mj. to bylo výslovně potvrzeno i v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.1.2017, sp. zn. 29 Cdo 3914/2015. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

³⁰¹ K tomu v rozsudku citovaná zahraniční rozhodovací praxe: obdobně například usnesení německého Spolkového soudního dvora ze dne 14.7.2008, sp. zn. II ZR 202/07, odst. 11, či rozsudek německého Spolkového soudního dvora ze dne 18.6.2013, sp. zn. II ZR 86/11, odst. 30. Dostupné z: <http://www.bundesgerichtshof.de>.

v němž dotčená podnikatelská rozhodnutí učinil.³⁰² Není tedy možné dovozovat porušení péče řádného hospodáře na základě skutečností, které se udály nebo vyšly najevo ex post, tj. poté, kdy bylo přezkoumávané podnikatelské rozhodnutí učiněno.

Při posuzování, zda je konkrétní rozhodnutí představenstva v souladu s péčí řádného hospodáře, je nezbytné vždy zkoumat všechny specifické okolnosti daného případu. Nejvyšší soud tak kupříkladu v usnesení ze dne 21.12.2016, sp. zn. 29 Cdo 3235/2016 řešil odpovědnost členů představenstva za poskytnutí bezúročné zápůjčky obchodnímu partnerovi společnosti a správně dovodil, že „(...) zpravidla nelze učinit paušální závěr, podle něhož by určité jednání bylo vždy (per se) v rozporu s péčí řádného hospodáře.“ Nejvyšší soud zde uznal, že úroky ze zápůjčky představují odměnu věřitele (společnosti), nicméně v odůvodněných případech lze zápůjčku poskytnout jako bezúročnou a i tak dostát požadavkům péče řádného hospodáře člena představenstva: „(...) rozhodnou-li se členové představenstva (na základě dostupných informací, po jejich pečlivém zvážení a s ohledem na zájmy společnosti (...), že pro společnost bude výhodnější získat místo odměny v podobě úroků jinou výhodu (např. předejití úpadku důležitého obchodního partnera), nelze jejich rozhodnutí (ani následné poskytnutí půjčky) považovat za odporující požadavkům péče řádného hospodáře jen proto, že půjčka byla poskytnuta jako bezúročná.“

Konečně v usnesení ze dne 26.10.2015, sp. zn. 29 Cdo 3860/2015 Nejvyšší soud neshledal odpovědnost jednatele,³⁰³ který nedosahoval shodného hospodářského výsledku ve srovnání s předchozími jednatelemi společnosti a v souladu s ustálenou judikaturou rozhodl, že takové jednání není porušením povinnosti péče řádného hospodáře, protože jednatel je odpovědný za řádný výkon funkce, nikoliv za výsledek.

3.6.3 Souhrn dosavadních judikatorních závěrů

Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 30.9.2019, sp. zn. 27 Cdo 90/2019 přehledně shrnul dosavadní závěry judikatury pokud se jedná o pravidlo podnikatelského úsudku a péči řádného hospodáře. Ve vztahu ke členu představenstva tak lze dovodit následující:

³⁰² K tomu v rozsudku citovaná zahraniční literatura: obdobně například Oetker, H. § 43 in HENSSLER, M., STROHN, L. a kol. *Gesellschaftsrecht*. 3. vyd. München: C. H. Beck, 2016, marg. č. 27-28; či Haas, U., Ziemons, H. § 43 in MICHALSKI, L. a kol. *Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz)*. 2. vyd. C. H. Beck, 2010, marg. č. 69.

³⁰³ Uvedený závěr se plně prosadí i ve vztahu k členu představenstva a akciové společnosti.

1. Člen představenstva odpovídá za řádný (v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře jsoucí) výkon funkce, nikoliv za výsledek své činnosti. Jedná-li s péčí řádného hospodáře, není povinen hradit společnosti škodu, byť by v důsledku takového jednání vznikla.³⁰⁴
2. Pro posouzení, zda rozhodnutí, která člen představenstva přijal při výkonu své funkce, byla učiněna v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře, není významné, k jakým následkům taková rozhodnutí vedla (jakkoli by byly pro společnost negativní). I kdyby se očekávaný výsledek činnosti člena představenstva nedostavil, nebylo by z toho možné vyvozovat, že postupoval protiprávně. Teprve je-li zjištěno, že člen představenstva nevynaložil úsilí odpovídající hlediskům péče řádného hospodáře, lze zvažovat, zda je povinen společnosti nahradit újmu vzniklou v důsledku takového jednání.³⁰⁵
3. Aby dostal požadavku péče řádného hospodáře, je člen představenstva povinen jednat při výkonu své funkce (mimo jiné) s potřebnými znalostmi, a tedy i informovaně, tj. při konkrétním rozhodování využít rozumně dostupné (skutkové i právní) informační zdroje a na jejich základě pečlivě zvážit možné výhody i nevýhody (rozpoznatelná rizika) existujících variant podnikatelského rozhodnutí. Splnění této povinnosti je ovšem nezbytné posuzovat z pohledu ex ante, tj. prizmatem skutečností, které členu představenstva byly či při vynaložení příslušné péče (při využití dostupných informačních zdrojů) mohly a měly být známy v okamžiku, v němž dotčená podnikatelská rozhodnutí učinil. Rozhodnutí člena představenstva nelze posuzovat podle skutečností, které se udály či vyšly najevo teprve ex post, tj. poté, kdy bylo přezkoumávané podnikatelské rozhodnutí učiněno.³⁰⁶

³⁰⁴ Srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2013, sp. zn. 29 Cdo 2363/2011, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 75/2013, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2016, sp. zn. 29 Cdo 5036/2015, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 131/2017, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.8.2013, sp. zn. 29 Cdo 2869/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.3.2014, sp. zn. 29 Cdo 3915/2012, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.5.2018, sp. zn. 27 Cdo 1532/2017, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 102/2019, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.3.2019, sp. zn. 27 Cdo 2265/2017. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

³⁰⁵ Srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2016, sp. zn. 29 Cdo 5036/2015, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 131/2017 či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

³⁰⁶ Srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2016, sp. zn. 29 Cdo 5036/2015, uveřejněný pod číslem 131/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

4. Součástí péče řádného hospodáře je i povinnost nezbytné loajality, tj. povinnost člena představenstva dát při rozhodování přednost zájmům společnosti před zájmy svými či zájmy třetích osob, včetně zájmů akcionáře, který jej do funkce člena představenstva vahou svých hlasů prosadil.³⁰⁷
5. Při posuzování, zda určité jednání člena představenstva bylo v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře, musí soud (mimo jiné) přihlídnout ke všem okolnostem projednávané věci; zpravidla nelze učinit paušální závěr, podle něhož by určité jednání bylo vždy (per se) v rozporu s péčí řádného hospodáře.³⁰⁸
6. Soud při zvažování, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, zásadně posuzuje toliko rozhodovací proces podle výše popsaných kritérií. Bylo-li určité rozhodnutí přijato korektně, tj. v zájmu společnosti, s patřičnou pečlivostí a s potřebnými znalostmi, není z pohledu péče řádného hospodáře významné, zda bylo pro společnost výhodné, nevýhodné či zda jí přivodilo újmu. Soud tudíž musí odhlédnout od toho, že v době, kdy jednání člena představenstva posuzuje, už jsou známy jeho důsledky, a musí se vyvarovat přístupu, který by bylo možné označit za „retrospektivní prorocství“ (přístupu „generála po bitvě“).³⁰⁹
7. Riziko podnikatelského neúspěchu nese společnost (a v důsledku pak její společníci). Každé podnikatelské rozhodnutí přitom v sobě zahrnuje určitou míru rizika neúspěchu. Za podnikatelský neúspěch, tj. jen proto, že nevyšel určitý podnikatelský záměr, tudíž nelze postihovat členy představenstva, byl-li tento záměr realizován s péčí řádného hospodáře.
8. Každý manažer, členy představenstva nevyjímaje, je při svém rozhodování vystaven nebezpečí chybných úsudků a odhadů, byť by jednal sebeodpovědněji. Jinak řečeno, ani člen statutárního orgánu není a nemůže být neomylný, což je nutné vzít v úvahu při posuzování, zda jednal s péčí řádného hospodáře.

³⁰⁷ Srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016. Dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>.

³⁰⁸ Srov. zejména usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.12.2016, sp. zn. 29 Cdo 3235/2016, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.8.2017, sp. zn. 29 Cdo 5279/2016. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

³⁰⁹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.7.2018, sp. zn. 29 Cdo 3770/2016. Dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>.

9. Člen představenstva nemusí být vybaven všemi odbornými znalostmi, schopnostmi či dovednostmi, potřebnými pro výkon veškerých činností, spadajících do působnosti statutárního orgánu. Nicméně nemá-li pro zařízení záležitosti spadající do výkonu jeho funkce potřebné odborné znalosti, je povinen zajistit její posouzení osobou, která potřebné znalosti má; součástí péče řádného hospodáře je přitom schopnost rozpoznat, které činnosti již není s to vykonávat či které potřebné znalosti a dovednosti nemá.³¹⁰
10. Při výběru třetí osoby musí člen statutárního orgánu (jednatel) postupovat řádně, tj. musí vybírat tak, jak by činila jiná rozumně pečlivá osoba (odpovědnost za výběr), musí vybrané osobě vymežit jasné zadání, poskytnout veškerou potřebnou součinnost a musí ji řídit (odpovědnost za zadání, vedení a součinnost) a konečně musí výkon delegované působnosti přiměřeně kontrolovat, a to nejen osobně, nýbrž i za pomoci řádně nastavených kontrolních mechanismů (odpovědnost za kontrolu).³¹¹

4. DŮSLEDKY PORUŠENÍ POVINNOSTI PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE

4.1 OBECNÉ VYMEZENÍ ODPOVĚDNOSTI ČLENŮ PŘEDSTAVENSTVA

4.1.1 Pojmové vymezení odpovědnosti a její funkce

Právní odpovědnost je jedním z druhů odpovědnosti ve společnosti. Vzhledem ke skutečnosti, že určitým jednáním mohou být porušeny různé druhy norem, může v důsledku toho také vzniknout více druhů odpovědnosti a s nimi spojené různé sankce.³¹² Odpovědnost lze tedy rozeznávat na více úrovních, vedle právní

³¹⁰ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.10.2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.11.1999, sp. zn. 29 Cdo 1162/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 9, ročník 2000, pod číslem 103, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6.5.2008, sp. zn. 29 Odo 1773/2006, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.8.2013, sp. zn. 29 Cdo 2869/2011, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2013, sp. zn. 29 Cdo 1606/2011. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

³¹¹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.3.2005, sp. zn. 8 Tdo 124/2005, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 18/2006, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.7.2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.1.2012, sp. zn. 29 Cdo 134/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.8.2013, sp. zn. 29 Cdo 2869/2011, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.4.2011, sp. zn. 29 Cdo 2287/2010, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2013, sp. zn. 29 Cdo 1606/2011. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

³¹² GERLOCH, A. *Teorie práva*. 7. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 171.

odpovědnosti, jež je rozebírána v rámci této práce, rozlišujeme např. odpovědnost politickou, odpovědnost ústavní či odpovědnost morální.³¹³

V právní teorii není o funkci právní odpovědnosti pochyb, a sice že představuje následek protiprávního jednání.³¹⁴ Předmětem diskuzí odborné veřejnosti ovšem nadále zůstává samotný pojem právní odpovědnosti.³¹⁵ V rámci doktríny se setkáváme se dvěma různými jejími pojetími. Odpovědnost lze chápat buď jako nově vzniklou (sekundární) subjektivní právní povinnost sankční povahy, která je obsahem zvláštního odpovědnostního právního vztahu a vzniká jako důsledek porušení primární povinnosti³¹⁶ (retrospektivní, sankční pojetí odpovědnosti),³¹⁷ nebo jako hrozbu sankce existující od počátku vzniku primární povinnosti, popř. alespoň jako součást primární povinnosti či primárního právního vztahu³¹⁸ (perspektivní, preventivní pojetí odpovědnosti).³¹⁹ Zatímco první výše uvedené pojetí převládá v obchodněprávní doktríně, která odpovědnost chápe stejně jako v úpravě obchodního a starého občanského zákoníku, tj. ve smyslu sankce za porušení právní povinnosti,³²⁰ občanskoprávní doktrína akcentuje perspektivní pojetí odpovědnosti, která spočívá v tom, že člen představenstva odpovídá za náležité plnění svých povinností.³²¹ Odpovědnost v občanskoprávním pojetí se tak rozpadá do dvou fází, latentní fáze a následné fáze aktivizace odpovědnosti, přičemž latentní fáze odpovědnosti vzniká

³¹³ Tamtéž.

³¹⁴ Právní odpovědnost může mít funkci (i) reparační (kompenzační), (ii) satisfakční, (iii) represivní, (iv) preventivní či např. (v) signalizační. In GERLOCH, *op. cit. sub 312*, s. 174.

³¹⁵ Pelikánová, I. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kolektiv. *Obchodní právo – podnikatel, podnikání a závazky s účastí podnikatele*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 629. GERLOCH, *op. cit. sub 312*, s. 171. JANEČEK, V. *Kritika právní odpovědnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 85 a násled.

³¹⁶ Pelikánová, I. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kolektiv. *Obchodní právo – podnikatel, podnikání a závazky s účastí podnikatele*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 629. GERLOCH, *op. cit. sub 312*, s. 171. Historicky se k tomuto pojetí klonila i M. Knappová, J. Macur, Š. Luby, J. Švestka či J. Boguszak in Pražák, P. in GERLOCH, A., BERAN, K. a kol. *Funkce a místo právní odpovědnosti v recentním právním řádu*. Praha: Leges, 2014, s. 138 až 140.

³¹⁷ Melzer, F. in MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117*. Praha: Leges, 2013, s. 315.

³¹⁸ Pelikánová, I. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kolektiv. *Obchodní právo – podnikatel, podnikání a závazky s účastí podnikatele*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 629.

³¹⁹ Melzer, F. in MELZER, TĚGL, *op. cit. sub 317*, s. 315. Historicky se k tomuto pojetí klonila i V. Knapp in Pražák, P. in GERLOCH, A., BERAN, K. a kol. *Funkce a místo právní odpovědnosti v recentním právním řádu*. Praha: Leges, 2014, s. 138 až 140.

³²⁰ Hrádek, J. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. A KOL. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (§ 2521 až 3081)*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 861.

³²¹ Bezouška, P. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník. VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 - 3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1497. Melzer, F. in MELZER, TĚGL, *op. cit. sub 317*, s. 314.

současně se vznikem povinnosti v podobě hrozby sankcí a jejím porušením se latentní odpovědnost aktivizuje.³²² Odpovědnost tedy není chápána jako sekundární a sankční povinnost,³²³ ale jako odpovědnost za jednání, které je v souladu s právem,³²⁴ odpovědnost za řádné chování,³²⁵ za splnění povinnosti.³²⁶ Vyložené občanskoprávní pojetí odpovědnosti a tedy i odklon od tradičního doktrinálního pojetí odpovědnosti zamýšlel i zákonodárce.³²⁷

Je třeba ovšem zdůraznit, že diskuze o pojmu odpovědnosti je především diskuzí terminologickou, která dle mého názoru nemá na praxi značný dopad, spíše se jedná o vhodnost, správnost užívání jednotlivých pojmů.³²⁸ Zatímco starý občanský zákoník³²⁹ užíval pojem odpovědnosti především ve smyslu civilní sankce za protiprávní jednání (i když v některých místech nebyl terminologicky jednotný),³³⁰ občanský zákoník se snaží od této terminologie odklonit a snaží se namísto pojmu odpovědnost užívat pojmu povinnost (avšak také ne vždy terminologicky jednotně).³³¹ Osobně se kloním spíše k prvnímu shora uvedenému přístupu, tj. chápu odpovědnost jako novou povinnost, jež představuje sankci za porušení právní povinnosti, která vzniká vedle původní primární povinnosti. Toto pojetí je rovněž zohledněno v ostatních kapitolách této práce.

V závislosti na tom, zda byla členem představenstva porušena povinnost veřejnoprávní nebo soukromoprávní, rozlišujeme veřejnoprávní a soukromoprávní odpovědnost. Zatímco veřejnoprávní odpovědností chápeme následek protiprávního jednání, který je ukládán konstitutivním rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu,³³² přičemž vzniká odpovědnostní vztah delikventa (člena představenstva) vůči subjektu,

³²² Melzer, F. in MELZER, TÉGL, *op. cit. sub 317*, s. 315.

³²³ Bezouška, P. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník. VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 - 3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1497.

³²⁴ Hrádek, J. in ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA, *op. cit. sub 320*, s. 861.

³²⁵ Melzer, F. in MELZER, TÉGL, *op. cit. sub 317*, s. 315.

³²⁶ Tamtéž.

³²⁷ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, s. 47. Dostupná z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/zakony-a-stanoviska/texty-zakonu>

³²⁸ Namísto pojmu „odpovědnosti“ by se mělo v některých případech užívat termínu „povinnosti“ in Melzer, F. in MELZER, TÉGL, *op. cit. sub 317*, s. 314.

³²⁹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

³³⁰ Melzer, F. in MELZER, TÉGL, *op. cit. sub 317*, s. 318.

³³¹ Melzer, F. in MELZER, TÉGL, *op. cit. sub 317*, s. 318. Hrádek, J. in ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA, *op. cit. sub 320*, s. 861. PRAŽÁK, P. *Má institut právní odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku jasnou koncepci?* Právní rozhledy, 2012, č. 3, s. 101 a násl.

³³² Pelikánová, I. in ČERNÁ, ŠTENGLOVÁ, PELIKÁNOVÁ, DĚDIČ, *op. cit. sub 318*, s. 630.

kterým není poškozený (typicky stát, popř. jiná veřejnoprávní korporace),³³³ soukromoprávní odpovědnost zahrnuje především odpovědnost za škodu a je pro ni charakteristický vznik odpovědnostního vztahu mezi delikventem (členem představenstva) a poškozeným (typicky společností).³³⁴ Předmětem zkoumání této práce je pouze odpovědnost soukromoprávní, tj. právní úprava odpovědnosti za újmu upravená především v občanském zákoníku a zákoně o obchodních korporacích.

4.1.2 Právní režim odpovědnosti za újmu a předpoklady jejího vzniku

K posouzení vzniku odpovědnosti člena představenstva za újmu v důsledku porušení péče řádného hospodáře je nezbytná důkladná analýza tohoto institutu provedená v úvodních kapitolách této práce. Pokud totiž člen představenstva poruší ve vztahu k péči řádného hospodáře svou právní povinnost, dochází k naplnění jednoho z předpokladů vzniku odpovědnosti za újmu. Základními předpoklady pro vznik odpovědnosti za porušení povinnosti péče řádného hospodáře jsou totiž vedle tohoto protiprávního jednání dále vznik újmy a příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním a vznikem újmy. Další předpoklad vzniku odpovědnosti (zavinění) je třeba určit v závislosti na právním režimu odpovědnosti za újmu, tj. zda se jedná o odpovědnost kontraktní, nebo deliktní, resp. zda povinnost jednat s péčí řádného hospodáře představuje povinnost smluvní, či zákonnou. Nový občanský zákoník totiž opustil pojetí jednotné úpravy civilního deliktu, jak bylo dříve upraveno v ustanovení § 420 odst. 1 ObčZ.

Otázka, zda je povinnost k náhradě újmy zákonnou, nebo smluvní povinností, není doposud jednoznačně zodpovězena. V rámci právní teorie lze najít přesvědčivé argumenty pro každou z uvedených variant. Určení právního režimu je ovšem nezbytné, neboť občanský zákoník spojuje odlišné následky s porušením zákona (§ 2910 NOZ) a porušením smluvní povinnosti (§ 2913 NOZ). Vzhledem ke skutečnosti, že právní režim odpovědnosti za újmu je v právní teorii zpravidla spojován s právní povahou zastoupení,³³⁵ jsou níže uvedeny názory, které se týkají obou těchto institutů nebo alespoň jednoho z nich.

³³³ GERLOCH, *op. cit. sub 312*, s. 180.

³³⁴ GERLOCH, *op. cit. sub 312*, s. 174.

³³⁵ Opačně např. V. Pihera a B. Havel in PIHERA, HAVEL, *op. cit. sub 258*, s. 839.

4.1.2.1 Smluvní základ odpovědnosti za újmu

Pokud by se jednalo o povinnost smluvní, její porušení by bylo stíháno objektivní odpovědností s možností liberace. Tento závěr zatím v právní teorii převažuje, zastává jej především J. Lasák,³³⁶ P. Čech a P. Šuk³³⁷ či S. Černá³³⁸ a vychází ze skutečnosti, že vztah mezi členem představenstva a společností, jehož součástí je i povinnost péče řádného hospodáře, zpravidla vzniká na základě vzájemného konsensu.³³⁹ Základ tohoto vztahu je smluvní, společnost a člen představenstva budou zpravidla uzavírat písemnou smlouvu o výkonu funkce a i v případě, když by žádnou neuzavřeli, smlouva mezi nimi vznikne tím, že člen představenstva bude (se svým souhlasem) zvolen do své funkce. Takový vztah by se potom řídil mj. i právní úpravou příkazní smlouvy.³⁴⁰ Jak zdůrazňuje J. Lasák:³⁴¹ „(...) není proto žádného důvodu, aby porušení těchto výslovně stanovených smluvních povinností mělo mít z hlediska náhrady škody odlišný režim oproti porušení péče řádného hospodáře, která je imanentní součástí smluvního vztahu mezi právnickou osobou a členem voleného orgánu, který je v důsledku vzniku funkce založen.“

Ke stejnému závěru dochází také I. Pelikánová a R. Pelikán.³⁴² Ve svém komentáři k ustanovení § 432 občanského zákoníku týkajícím se obecného zákazu konkurence sice na jednu stranu poukazují, že se předmětné ustanovení nevztahuje na právní úpravu obchodních korporací, na druhou stranu ale uvádějí, že vztah člena orgánu právnické osoby k této právnické osobě má smluvní povahu a tedy že se jedná o smluvní odpovědnost.

Obdobně rovněž P. Bezouška,³⁴³ který bez dalšího uvádí, že důsledek porušení povinnosti péče řádného hospodáře spatřuje ve vzniku povinnosti k náhradě škody za porušení smluvní povinnosti ve smyslu ustanovení § 2913 NOZ.

³³⁶ Lasák, J. in LAVICKÝ, *op. cit. sub 126*, s. 819. Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 413.

³³⁷ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 174.

³³⁸ Černá, S. in ČERNÁ, ŠTENGLOVÁ, PELIKÁNOVÁ, *op. cit. sub 62*, s. 179.

³³⁹ Výjimku představuje jmenování člena představenstva soudem, které vzniká na základě zákona. In ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 174.

³⁴⁰ ČECH, P. *K náhradě újmy způsobené porušením péče řádného hospodáře po rekonstrukci*. Pojistné rozpravy, 2013, č. 31, s. 30.

³⁴¹ Lasák, J. in LAVICKÝ, *op. cit. sub 126*, s. 820.

³⁴² Pelikánová, I., Pelikán, R. in ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA, *op. cit. sub 83*, s. 1017.

³⁴³ BEZOUŠKA, P., PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny*. Olomouc: ANAG, 2013, s. 49.

Smluvní povahu vztahu mezi členem představenstva a společností prosazuje také J. Pokorná³⁴⁴ v komentáři k ustanovení § 451 občanského zákoníku, ve kterém uvádí, že základem jednatelských oprávnění členů statutárních orgánů je postavení smluvního zástupce obchodní korporace.

4.1.2.2 *Zákonný základ odpovědnosti za újmu*

V případě, že by se jednalo o povinnost zákonnou, její porušení by bylo stíháno subjektivní odpovědností s presumovaným zaviněním s možností exkulpace. Závěr, že se jedná o zákonnou povinnost, lze podpořit skutečností, že povinnost péče řádného hospodáře je upravena kogentně zákonem a strany nemají možnost ji zmírnit.³⁴⁵

K tomuto závěru se kloní především I. Štenglová s B. Havlem,³⁴⁶ kteří vymezují postavení člena představenstva jako „(...) *svého druhu soukromý úřad, který je utvořen zákonem*. V této souvislosti zdůrazňují, že „*(s)mlouva ho následně obsadí, případně dotvoří, což jeho podstatu nemění*.“ Z uvedeného lze tedy dovodit, že zvolením člena představenstva do funkce dochází pouze k obsazení této ze zákona vznikající funkce konkrétní osobou a případnému, avšak nikoliv podstatu měnícímu, dotvoření do podoby smlouvy o výkonu funkce. Tento výklad avšak není dle mého názoru dostatečně přesvědčivý pro závěr, že péče řádného hospodáře je zákonnou povinností. Spíše inklinuje k tomu, že se jedná o povinnost upravenou kogentně. Na druhou stranu rozumím preferenci tohoto pojetí zákonné povinnosti; je totiž vzhledem k odpovědnosti za zavinění více motivační pro jednotlivé členy představenstva k řádnému výkonu funkce.³⁴⁷

B. Havel³⁴⁸ tento názor dále rozpracoval a uvedl, že vztah mezi členem statutárního orgánu a společností je ve vazbě na zákonné fiduciární povinnosti projevem zákonného zastoupení a člen orgánu je v tomto ohledu zákonným zástupcem. Zdůraznil, že přestože je vznik funkce záležitostí vzájemné dohody, tak vztah, který vzniká, není *per se* vztahem smluvním, ale vztahem, na který se použije ustanovení o příkazu pouze

³⁴⁴ Pokorná, J. in ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA, *op. cit. sub 83*, s. 1089.

³⁴⁵ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 174.

³⁴⁶ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 134.

³⁴⁷ HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekonstrukci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona*. *Obchodněprávní revue*, 2009, č. 1, s. 5.

³⁴⁸ HAVEL, B. *Konflikt zájmů při správě obchodních korporací (vztah § 437 odst. 2 o. z. a § 54 a násl. z. o. k.)*. *Právní rozhledy*, 2015, č. 8, s. 273.

přiměřeně. Dále argumentoval³⁴⁹ ustanovením § 159 odst. 1 NOZ, které presumuje nedbalost, což je dále upřesněno v ustanovení § 2912 odst. 2 NOZ. Zmiňoval také obranu proti selhání, která nestojí na liberaci pro vis maior jako v ustanovení § 2913 odst. 2 NOZ, ale na možném vyvrácení nedbalosti jako v ustanovení § 2912 odst. 2 NOZ. Zákonou povahu vztahu označuje za funkčně přílehavější, protože péče řádného hospodáře je objektivizována, zkoumá se tedy, jak by se zachovala jiná rozumně pečlivá osoba v obdobném postavení se současným zohledněním pravidla podnikatelského úsudku. Smluvní povaha spolu s objektivní odpovědností by toto popřela, připouštěla by liberaci pouze podle ustanovení § 2913 NOZ.

I. Štenglová³⁵⁰ k tomu dále dodává, že pokud by ustanovení § 159 odst. 1 věta první NOZ³⁵¹ bylo vykládáno jen jako smluvní závazek péče řádného hospodáře, znamenalo by to například, že pokud jmenuje soud likvidátorem člena statutárního orgánu bez jeho souhlasu,³⁵² neměl by takový likvidátor povinnost péče řádného hospodáře. Což je samozřejmě proti smyslu a účelu předmětné úpravy.

Zákonné pojetí této povinnosti prosazuje také L. Novotná Krtoušová,³⁵³ kdy skrze argumentaci teorií fikce právnických osob a komparací s německou právní úpravou uvádí, že limity vztahu mezi společnostmi a členy představenstva jsou dány zákonem; zákonem je dána i možnost smluvní úpravy tohoto vztahu a rovněž i možnosti vymáhání odpovědnosti při jeho porušení. Klíčový rozdíl mezi zákonným a smluvním zastoupením spatřuje v tom, že svéprávný zastoupený má možnost volby, zda bude mít svého zástupce či nikoliv. Nesvéprávný zastoupený naopak svého zástupce musí mít, protože pokud jej nemá, není schopen správně relevantně tvořit vůli a projevovat ji navenek. Zastoupení právnické osoby, jako osoby bez vlastní vůle, za kterou rozhodují a její vůli nahrazují členové jejích orgánů, je tak zastoupením zákonným a proto i odpovědnost za porušení péče řádného hospodáře bude odpovědností za porušení zákonné povinnosti ve smyslu ustanovení § 2910 NOZ.

³⁴⁹ HAVEL, B. *Výkon funkce člena statutárního orgánu, včetně smlouvy o výkonu funkce v prolnutí ZOK a ObčZ*. In ZOUFALÝ, V., ed. *Sborník XXII. Karlovarské právnícké dny*. Karlovy Vary: Leges, 2014, s. 416.

³⁵⁰ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 151.

³⁵¹ „Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat...“

³⁵² Srov. § 191 odst. 3 NOZ.

³⁵³ NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L. *Následky konfliktu zájmů člena statutárního orgánu právnické osoby jako zástupce a právnické osoby jako zastoupeného*. *Právní rozhledy*, 2016, č. 17, s. 588. BERAN, K., ČECH, P., DVORÁK, B. a kol. *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekonstrukci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 105 a 106.

Ke stejnému závěru dochází také A. Hámorská,³⁵⁴ která zdůrazňuje, že občanský zákoník upravuje ve srovnání s obchodním zákoníkem povinnost k náhradě škody způsobené porušením zákonné povinnosti poněkud odlišně, když podle ustanovení § 2910 NOZ odpovídá škůdce pouze za zaviněné porušení takové povinnosti. Bude-li tedy ve sporu prokázáno, že člen představenstva povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře nezavinil, nebude mu možné uložit povinnost k náhradě škody, kterou obchodní korporace utrpěla.

Zákonný základ povinnosti k náhradě újmy pro porušení zákonné povinnosti zastává dále T. Dvořák,³⁵⁵ který bez bližší argumentace uvádí, že soukromoprávní odpovědnost voleného orgánu nebo jeho člena je konstruována jako odpovědnost za porušení právních povinností při výkonu funkce ve smyslu § 2910 NOZ.

D. Borsík³⁵⁶ v této souvislosti argumentuje, že porušení povinnosti péče řádného hospodáře zakládá subjektivní odpovědnost, a to z toho důvodu, že při porušení fiduciárních povinností a při pravidle podnikatelského úsudku se počítá se zkoumáním zavinění. Dále je přesvědčen, že porušení fiduciárních povinností a pravidlo podnikatelského úsudku je zákonodárcem definováno na základě nedbalého jednání a jednání v rozporu s dobrou vírou.

Ke koncepci zákonného zastoupení se rovněž přiklonili K. Eichlerová,³⁵⁷ M. Juráš³⁵⁸ či M. Tomsa³⁵⁹, který uvádí, že „*Jednat za právnickou osobu v plném rozsahu ve všech věcech je oprávněn její statutární orgán, resp. jeho členové. Jde o zákonné zmocnění, jehož rozsah je prakticky na roveň rozsahu jednání podnikatele samého.*“ Stejný závěr nalezneme rovněž v oboru občanského práva hmotného, kdy F. Zoulík³⁶⁰ uvádí, že „*Za právnickou osobu jedná její zákonní zástupci, především její statutární orgány, popř. jejich členové.*“

³⁵⁴ HÁMORSKÁ, *op. cit. sub 179*, s. 252.

³⁵⁵ Dvořák, T. in ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA, *op. cit. sub 83*, s. 531.

³⁵⁶ BORSÍK, *op. cit. sub 101*, s. 199.

³⁵⁷ Eichlerová, K. in: ČERNÁ, S., PLÍVA, S. a kol. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s. 17.

³⁵⁸ JURÁŠ, M. *Zastoupení právnické osoby v civilním právu – aktuální problémy*. Právní rozhledy, 2014, č. 12, s. 429.

³⁵⁹ Tomsa, M. in ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., TOMSA, M. a kol. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 56.

³⁶⁰ Zoulík, F. In DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 282.

4.1.2.3 Kombinace zákonného a smluvního základu

Pro úplnost je nezbytné uvést, že se v právní teorii a později i v judikatuře postupem času vydělil ještě třetí názorový proud, a sice že právní povaha vztahu mezi členem představenstva a společností není ani zákonná, ani smluvní, ale zvláštní *sui generis*.

Shora uvedený názor zastává K. Svoboda,³⁶¹ který v komentáři k ustanovení § 436 NOZ týkajícího se obecných ustanovení ve vztahu k zastoupení uvádí, že zastoupení právnické osoby jejím statutárním orgánem je specifickou formou přímého zastoupení na pomezí mezi zákonným a smluvním zastoupením. Zdůrazňuje, že zatímco statutární orgán a jeho členy a do jisté míry i způsob jejich právního jednání vymezuje zákon, své postavení získávají na základě zakládajícího dokumentu právnické osoby, případně na podkladu rozhodnutí valné hromady během trvání právnické osoby. Z této skutečnosti potom vyvozuje, že na právní jednání statutárních orgánů jménem právnické osoby lze aplikovat jak obecná ustanovení o smluvním (§ 441 a násl. NOZ), tak i o zákonném zastoupení (§ 457 a násl. ZOK). Případnou kolizi těchto obecných ustanovení o smluvním a zákonném zastoupení je třeba dle jeho názoru řešit s přihlédnutím ke zvláštnímu charakteru jednání statutárního orgánu jménem právnické osoby. Vzhledem ke skutečnosti, že v rámci svého výkladu neuvádí, ke kterému pojetí zastoupení se jeho chápání blíží více, můžeme dovozovat, že se jedná v jeho případě o čistě originální, *sui generis* přístup.

K obdobným závěrům dochází i F. Melzer,³⁶² přičemž zdůrazňuje, že povaha zastoupení právnické osoby členem orgánu je sporná. Přitom uvažuje, že jde-li o člena voleného orgánu, jde o vztah, který se velmi blíží vztahu smluvnímu, v každém případě o vztah oboustranně dobrovolný. Povaha tohoto zastoupení se dle jeho názoru blíží spíše k zastoupení smluvnímu, než k zastoupení zákonnému, proto se řídí ustanovením § 441 a násl. NOZ, a nikoliv § 457 a násl. NOZ. Jde tedy spíše o zastoupení *sui generis*, pro které primárně platí zvláštní úprava. Pokud však bude tato mezerovitá, lze dle jeho názoru spíše uvažovat o analogické aplikaci ustanovení o smluvním zastoupení, nikoli o zastoupení zákonném.

³⁶¹ Svoboda, K. in ŠVESTKA, DVORÁK, FIALA, *op. cit. sub 83*, s. 1037.

³⁶² Melzer, F. in MELZER, F., TĚGL. P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 45.

Částečně smíšenou povahu zastoupení uvažuje také J. Dědič.³⁶³ Souhlasí s názorem, že zastoupení právnické osoby členem statutárního orgánu má některé rysy smluvního zastoupení, především pokud jde o právní důvod vzniku zastoupení, neboť bez vůle dané osoby stát se členem statutárního orgánu, a tedy i zastupovat právnickou osobu, toto zastoupení vzniknout nemůže. Toto však chápe pouze jako zákonný důsledek ustavení do funkce člena statutárního orgánu, a proto se tedy nejedná o zákonné zastoupení, ale o zastoupení na základě zákona. Je tedy přesvědčen, že zastoupení právnické osoby členem statutárního orgánu není ani zastoupením smluvním, ani zastoupením zákonným, ale zvláštním druhem zastoupení na základě zákona a že se na ně aplikují pouze obecná ustanovení o zastoupení a zvláštní úprava zastoupení členy statutárního orgánu v ustanovení § 164 a § 165 NOZ. Ve vztahu k obchodním korporacím pak jen v tom rozsahu, v jakém není tato úprava vyloučena zákonem o obchodních korporacích.

Povahu zastoupení *sui generis* dále upřednostňuje rovněž L. Tichý,³⁶⁴ přičemž odkazuje na romanistickou právní doktrínu a v této souvislosti uvádí, že koncepce jednání za právnickou osobu je ohledně účelu a právního základu kompromisem mezi zastoupením zákonným a smluvním.

Konečně P. Čech a P. Šuk uvádí,³⁶⁵ že podle jejich názoru není zastoupení členem statutárního orgánu ani zastoupením smluvním, ani zastoupením zákonným, nýbrž zastoupením *sui generis*. Zdůrazňují, že právě tento závěr nejlépe odráží specifickou právního postavení statutárního orgánu při jednání za společnost a i nejvíce prostoru pro doktrinární vývoj v otázce svéprávnosti právnické osoby.

K právní povaze zastoupení *sui generis* se přiklonil ve své rozhodovací praxi rovněž Vrchní soud v Praze a Nejvyšší soud. Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 4.8.2015, sp. zn. 14 Cmo 184/2014 uzavřel, že „(...) *jednatelské oprávnění statutárního orgánu má základ v zakladatelském jednání a jmenování (volbě) do funkce a jednatelské oprávnění statutárního orgánu je podle § 164 odst. 1 o.z. neomezené. Právní úprava účinná od 1.1.2014, jak je patrné z citovaného § 164 odst. 1,2 o.z., stojí nově na tom, že člen statutárního orgánu jedná jako zástupce právnické osoby sui generis (nejedná se*

³⁶³ DĚDIČ, J. *Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník*. Právní rozhledy, 2014, č. 15-16, s. 524 a 525.

³⁶⁴ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 342 a 343.

³⁶⁵ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 21 a 22.

o zastoupení zákonné ani zastoupení smluvní. “ Obdobně Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 23.7.2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017 dovedl, že jsou-li členové statutárního orgánu právnické osoby považováni za její zástupce, je třeba na ně, v rozsahu, v němž zvláštní úprava orgánů právnických osob neurčuje (jakožto *lex specialis*) odlišně, aplikovat všeobecná ustanovení upravující zastoupení. Pro posouzení, zda lze na členy statutárního orgánu aplikovat i zvláštní úpravu smluvního, popř. zákonného zastoupení, je potom nutné zodpovědět otázku, zda je zastoupení právnické osoby členy jejího statutárního orgánu zastoupením smluvním, zákonným či zastoupením svého druhu (*sui generis*), na něž zvláštní úprava smluvního či zákonného zastoupení nedopadá. V této souvislosti Nejvyšší soud uzavřel, že „*Jakkoliv je vztah mezi členem statutárního orgánu a právnickou osobou, o jejíž orgán jde, vztahem smluvním (vzniká na základě souhlasného projevu vůle právnické osoby a dotčeného člena), rozsah zástupčího oprávnění je primárně upraven zákonem a v jeho mezích zakladatelským právním jednáním*³⁶⁶. Člena statutárního orgánu nelze považovat za zmocněnce právnické osoby (jednajícího na základě plné moci), ale ani za typického zákonného zástupce či dokonce opatrovníka právnické osoby. S ohledem na specifika postavení člena statutárního orgánu se Nejvyšší soud kloní k závěru, že nejde ani o zástupce smluvního, ani o zástupce zákonného. Zastoupení členem statutárního orgánu je zastoupením svého druhu (*sui generis*), na něž nedopadá ani úprava smluvního zastoupení (§ 441 až 456 NOZ), ani úprava zastoupení zákonného (§ 457 až 488 NOZ).“

Navzdory výše uvedenému tento přístup kritizuje B. Havel,³⁶⁷ přičemž si v této souvislosti klade otázku, jak v tomto smíšeném zastoupení jeho nositelé rozhodnou o tom, zda porušili zákon, nebo smlouvu, tedy zda spadají pod regulaci ustanovení § 2910 NOZ, resp. § 2912 NOZ, nebo § 2913 NOZ. Dochází k závěru, že zastánci tohoto přístupu chápou ve skutečnosti jednání za právnickou osobu jako zastoupení smluvní, byť oprávnění jednat vzniká ze zákona. Zdůrazňuje, že takovéto řešení není smíšeným pojetím, ale pojetím smluvním a uzavírá, že i nadále se právní doktrína dělí jen na dvě skupiny – ty, kteří hájí zastoupení zákonné, a ty, kteří hájí zastoupení smluvní. Naopak zastáncem tohoto přístupu je Z. Houdek,³⁶⁸ který uvádí, že je

³⁶⁶ Obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.10.2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 10/2019.

³⁶⁷ HAVEL, *op. cit. sub 348*, s. 273.

³⁶⁸ HOUDEK, Z. *Nad charakterem porušení fideuciárních povinností člena voleného orgánu*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2016, č. 4, s. 553.

v dispozici poškozeného, kterou skutkovou podstatu pro náhradu vzniklé újmy bude u soudu uplatňovat, a to v závislosti na funkcionalitě, nikoliv textací předpisu určující zvláštní režim pro zákonné či smluvní zastoupení.

4.1.2.4 Osobní závěr ohledně právního režimu odpovědnosti za újmu

S přihlédnutím ke shora uvedenému můžeme uzavřít, že současná právní doktrína a judikatura rozlišuje tři různé názorové proudy ve vztahu k právnímu režimu zastoupení, a to zastoupení zákonné, smluvní a konečně *sui generis*. Zároveň platí, že právní režim odpovědnosti za újmu v zásadě odpovídá právnímu režimu zastoupení.

Docházím k závěru, že za situace, kdy se autoři vyjadřují jak k právnímu režimu zastoupení, tak k právnímu režimu odpovědnosti za újmu v důsledku porušení povinnosti péče řádného hospodáře, platí, že pokud jsou přesvědčeni o tom, že je člen představenstva zákonným zástupcem společnosti, považují i porušení povinnosti péče řádného hospodáře za porušení zákonné povinnosti.³⁶⁹ Naopak za situace, kdy autoři považují člena představenstva za smluvního zástupce či zástupce *sui generis*, považují porušení povinnosti péče řádného hospodáře za porušení smluvní povinnosti.³⁷⁰

Osobně se kloním ke smluvnímu pojetí odpovědnosti za újmu. Ztotožňuji se s chápáním smluvní povinnosti, kdy se jí rozumí nejenom povinnosti uvedené ve smlouvě, ale i ty, které vznikají ve smluvním vztahu, včetně povinností zákonem stanovených. Tento závěr hezky popisuje P. Bezouška:³⁷¹ „ (...) *co je smluvní povinnost. Nejsou to pouze povinnosti přímo sjednané ve smlouvě, ale všechny povinnosti, které se aktivují na základě uzavřené smlouvy. (...) S ohledem na § 1723 odst. 2 NOZ, který stanoví, že ustanovení o závazcích, které vznikají se smluv, se použijí přiměřeně i na závazky vznikající na základě jiných právních skutečností, se právní úprava § 2913 NOZ použije i na případy, kdy byla porušena povinnost, která je obsahem závazku založeného např. rozhodnutím soudu.*“ Nebo také³⁷²: „*Jelikož strany při uzavírání smlouvy nemohou domýšlet všechny situace nebo naopak počítají se zákonnými pravidly, která jejich smlouvu doplní, je třeba za smluvní povinnosti považovat i ty, které sice nejsou ve smlouvě výslovně uvedeny, ale jsou dodány zákonem*

³⁶⁹ Obdobně L. Novotná Krtoušová in NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, *op. cit. sub 67*, s. 93. Opačný názor zastává Z. Houdek in HOUDEK, *op. cit. sub 368*, s. 553.

³⁷⁰ Obdobně L. Novotná Krtoušová in NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, *op. cit. sub 67*, s. 93. Opačný názor zastává Z. Houdek in HOUDEK, *op. cit. sub 368*, s. 553.

³⁷¹ BEZOUŠKA, PIECHOWICZOVÁ, *op. cit. sub 343*, str. 333.

³⁷² Bezouška, P. in HULMÁK, *op. cit. sub 323*, s. 1567.

nebo soudem. Pamatovat je třeba též na § 545 (rozsah následků právního jednání) - smlouva vyvolává právní následky (v podobě vzniku povinností), které jsou v ní nejen vyjádřeny, ale i ty, které plynou ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran. Toto pravidlo je významné především při výkladu smluv, neboť dává prostor k založení povinnosti nahradit újmu z porušení povinnosti, která nebyla stranami výslovně sjednána.“

Jsem dále přesvědčena, že vztah mezi členem představenstva a společností je založen smlouvou, která vznikne tím, že člen představenstva je se svým souhlasem zvolen do své funkce. Povinnost jednat při výkonu funkce s péčí řádného hospodáře je pouze zákonným doplněním tohoto smluvního vztahu, bez jehož existence by závaznost této povinnosti nebyla ani myslitelná. Povinnost jednat při výkonu funkce s péčí řádného hospodáře tedy chápu jako smluvní povinnost, jejíž porušení by mělo být stíháno objektivní odpovědností s možností liberace.

4.1.3 Limitace odpovědnosti

V souladu s ustanovením § 53 odst. 2 ZOK platí, že „*k právním jednáním obchodní korporace omezujícím odpovědnost člena jejích orgánů se nepřihlíží.*“ Dané ustanovení s sebou nicméně přináší celou řadu výkladových nejasností, a to jak ve vztahu k určení, jaké konkrétní odpovědnosti se týká, tak ve vztahu k výkladu pojmu „*právní jednání*“ a skutečnosti, že se k takovému právnímu jednání „*nepřihlíží*“.

Dovozuje se, že předem omezit nepochybně nelze odpovědnost člena představenstva za újmu způsobenou společností v důsledku porušení povinnosti péče řádného hospodáře či odpovědnost člena představenstva za vydání prospěchu, který tento člen představenstva získal v souvislosti s porušením péče řádného hospodáře.³⁷³

Pokud se jedná o „*právní jednání*“, bude jistě zahrnovat jednostranná právní jednání učiněná ze strany společnosti, případně smlouvy uzavírané mezi společností a členem představenstva, popř. částí smluv o výkonu funkce upravující omezení odpovědnosti člena představenstva.³⁷⁴ Otázkou ovšem zůstává, zda se má zákaz vztahovat rovněž na omezení upravená ve stanovách společnosti. Proti hovoří skutečnost, že předmětné ustanovení hovoří o „*právním jednání obchodní korporace*“,

³⁷³ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 447.

³⁷⁴ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 162, Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 447.

avšak stanovy jsou právním jednáním nikoliv společnosti, ale jejich zakladatelů/akcionářů; společnost je v této situaci pouhým objektem stanov. Na druhou stranu je ovšem nezbytné sledovat účel předmětného ustanovení, kterým je ochrana společnosti před nekalým jednáním členů představenstva³⁷⁵ a dále skutečnost, že zákaz omezení odpovědnosti ve stanovách společnosti byl výslovně stanoven již v obchodním zákoníku³⁷⁶ a lze se domnívat, že úmyslem zákonodárce bylo tento zákaz nadále ponechat.³⁷⁷ S přihlédnutím k výše uvedenému bude tedy dle mého názoru diskutované omezení zahrnovat nejenom jednostranná právní jednání, ale i smlouvy uzavírané se společnostmi a stanovy společnosti.

Co se týče obratu „nepřihlíží se“, je sporné, jaké důsledky má vyvolat. V úvahu přichází zdánlivost, neplatnost či neúčinnost. Z důvodové zprávy k občanskému zákoníku je možné dovodit, že by důsledkem měla být zdánlivost: „(...) *osnova rozlišuje právní jednání zdánlivá a neplatná. Se zdánlivými právními jednáními (nebo ujednáními) osnova počítá na různých místech a zpravidla je označuje tak, že se k nim nepřihlíží.*“³⁷⁸ Nicméně argumentovat pouze ustanovením § 554 NOZ³⁷⁹ dle mého názoru nelze; z toho, že se nepřihlíží ke zdánlivému právnímu jednání nelze bez dalšího dovozovat, že každé právní jednání, k němuž se dle zákona nemá přihlížet, je zdánlivé. Navíc, jak občanský zákoník, tak zákon o obchodních korporacích pojmu „nepřihlíží se“ využívá opakovaně, ale ne vždy se stejnými důsledky.³⁸⁰ Hezky to lze ilustrovat na příkladu ustanovení § 5 odst. 2 ZOK, kde pojem „nepřihlíží se“ nepochybně znamená prekluzi.³⁸¹ P. Čech a P. Šuk dovozují,³⁸² že důsledkem jednání učiněného v rozporu se zákazem uvedeným v ustanovení § 53 odst. 2 ZOK je neplatnost, a to absolutní. J. Lasák³⁸³ naopak dovozuje zdánlivost. Přikláním se spíše k neplatnosti, nicméně, ať už se právní doktrína přikloní k jakémukoliv výše uvedenému závěru, je podstatný

³⁷⁵ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 162.

³⁷⁶ Srov. § 194 odst. 5 věta čtvrtá ObchZ: „*Smlouva mezi společností a členem představenstva nebo ustanovení stanov vylučující nebo omezující odpovědnost člena představenstva za škodu jsou neplatné.*“

³⁷⁷ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 447.

³⁷⁸ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, s. 137. Dostupná z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/zakony-a-stanoviska/texty-zakonu>.

³⁷⁹ § 554 NOZ zní: „*Ke zdánlivému právnímu jednání se nepřihlíží.*“

³⁸⁰ Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 17.

³⁸¹ Dále také např. ustanovení § 14 ZOK - důsledkem by měla být „dočasná neúčinnost“, nikoliv zdánlivost.

³⁸² ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 176.

³⁸³ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 448.

důsledek tohoto zákonného zákazu - k takovému právnímu jednání se nepřihlíží a nevyvolává zamýšlené právní účinky. V případě sporu by k tomu soud měl přihlídnout i bez návrhu.

Pro úplnost je třeba dodat, že dané ustanovení se argumentací *a minori ad maius* vztahuje nejenom na omezení odpovědnosti člena představenstva, ale i na její úplné vyloučení.³⁸⁴

4.2 DŮKAZNÍ BŘEMENO

4.2.1 Přenos (obrácení) důkazního břemene

Důkazní břemeno představuje povinnost procesní strany prokázat před soudem určitou skutečnost. Důkazní břemeno zpravidla leží na straně žalobce, který je v rámci soudního řízení povinen dostatečně prokázat tvrzení tvořící předmět jeho žalobního návrhu. Za určitých okolností však může dojít k přenesení důkazního břemene na žalovaného.

Pro případy, kdy je v řízení před soudem posuzováno, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, zakotvuje zákon o obchodních korporacích v ustanovení § 52 odst. 2 přenos důkazního břemene, tj. důkazní břemeno nese tento člen představenstva, ledaže soud rozhodne, že to po něm nelze spravedlivě požadovat.

Skutečnost, že člena představenstva tíží důkazní břemeno ohledně toho, zda jednal v souladu s požadavky péče řádného hospodáře, zakládá jeho procesní odpovědnost za skutečnost, že otázka, zda jednal v souladu s péčí řádného hospodáře, či nikoliv, byla v řízení prokázána. Pokud tomu tak nebude, soud shledá, že člen představenstva nejednal s péčí řádného hospodáře, přičemž může odpovídat za újmu tím společnosti vzniklou.³⁸⁵

Hlavním důvodem zakotvení přenosu důkazního břemene je skutečnost, že osoba, která uplatní vůči členu představenstva náhradu újmy způsobenou porušením péče řádného hospodáře, nemá zpravidla k dispozici všechny potřebné informace a dokumenty k tomu, aby mohla členu představenstva jeho odpovědnost a povinnost

³⁸⁴ Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 162, Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 447. BALÝOVÁ, L. *Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekodifikace*. Obchodněprávní revue, 2014, č. 7–8, s. 215.

³⁸⁵ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 442.

k náhradě újmy prokázat.³⁸⁶ Přenosem důkazního břemena tak zákon o obchodních korporacích sleduje vyrovnání informační asymetrie – v určitých případech má člen představenstva informace, které žalobce (zpravidla akcionář) nemá nebo mít nemůže, ačkoliv je na těchto informacích závislé uplatnění jeho práva.³⁸⁷ Člen představenstva je v postavení tzv. insidera, neboť má přístup k veškerým dokumentům společnosti a vnitřním informacím.

Otázkou ovšem zůstává, jak je to s prokazováním jednání v dobré víře, resp. jaký je vztah předmětného ustanovení a ustanovení § 7 NOZ, které stanoví vyvratitelnou právní domněnku, a sice že „[se má] za to, že kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře.“ Na jednu stranu totiž člena představenstva tíží důkazní břemeno o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, na druhou stranu ale není s přihlédnutím k ustanovení § 7 NOZ jisté, zda toto jeho důkazní břemeno zahrnuje také povinnost prokázat, že jednal v dobré víře, či nikoliv. Domnívám se, že obě diskutovaná ustanovení (§ 7 NOZ a § 52 odst. 2 ZOK) obstojí vedle sebe. Člen představenstva tak bude mít povinnost prokázat, že jednal s péčí řádného hospodáře ve smyslu ustanovení § 159 odst. 1 NOZ ve spojení s ustanovením § 51 odst. 1 NOZ, nicméně ve vztahu prokazování dobré víry se uplatní zákonná domněnka v ustanovení § 7 NOZ, a sice že člen představenstva jednal v dobré víře. Souhlasím tedy se závěrem J. Lasáka,³⁸⁸ že pokud tedy žalobce bude popírat dobrou víru člena představenstva, bude muset v této souvislosti unést důkazní břemeno.

Pro úplnost je třeba dodat, že pro přenesení důkazního břemene není rozhodné, zda se jedná o řízení o náhradu újmy či zda jde o vydání bezdůvodného obohacení, jak dovodil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 29.3.2016, sp. zn. 29 Cdo 174/2016: „Přenesení důkazního břemene (...) však není závislé na tom, zda je proti žalovaným jednatelům³⁸⁹ uplatněn nárok na náhradu škody nebo nárok na vydání bezdůvodného obohacení, nýbrž jen na tom, jestli je v řízení, jehož jsou žalovaní účastníky, posuzováno, zda jednali s péčí řádného hospodáře. Jinými slovy, ohledně péče řádného hospodáře nese jednatel důkazní povinnost bez ohledu na to, zda jde o vydání bezdůvodného obohacení, či o řízení o náhradu škody.“

³⁸⁶ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 448. Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 160.

³⁸⁷ Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 12.

³⁸⁸ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 418.

³⁸⁹ Uvedený závěr se plně prosadí i ve vztahu k členu představenstva a akciové společnosti.

4.2.2 Nesení důkazního břemene

Člen představenstva nese důkazní břemeno pouze ohledně tvrzení, že v určitém případě jednal s péčí řádného hospodáře.³⁹⁰ Ve vztahu k ostatním předpokladům odpovědnosti člena představenstva za újmu způsobenou společností, tj. ohledně vzniku újmy a příčinné souvislosti mezi újmou a protiprávním jednáním, nenese důkazní břemeno (včetně břemena tvrzení) člen představenstva (žalovaný), nýbrž žalobce.³⁹¹

Nesení důkazního břemene neznamena, že by člen představenstva musel soudu předložit důkazy o své péči řádného hospodáře (např. zápisy ze zasedání představenstva, jiné dokumenty společnosti).³⁹² Jak uzavřel Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 20.10.2009, sp. zn. 29 Cdo 3775/2008:³⁹³ „Nesení důkazního břemene o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, předpokládá, že jednatel společnosti s ručením omezeným³⁹⁴ v případě sporu uvede okolnosti, z nichž plyne, že v konkrétním případě jednal s péčí řádného hospodáře (tedy že bude tvrdit rozhodné skutečnosti), a k nim označí důkazy, jimiž mají být tyto rozhodné skutečnosti prokázány.“

Výše uvedená pravidla hezky ilustruje závěr Nejvyššího soudu v usnesení ze dne 29.3.2017, sp. zn. 29 Cdo 6035/2016: „(...) tvrdí-li a prokáže-li žalobce (společnost s ručením omezeným³⁹⁵), že žalovaný jakožto jednatel³⁹⁶ žalobce vybral z jeho účtu či z pokladny postupně částku 174.507,87 Kč, aniž by bylo zřejmé, jak (na co) byla tato částka využita, je žalovaný jednatel (...) povinen tvrdit a prokázat, že tyto peněžní prostředky byly využity ve prospěch společnosti. (...) [jednatele] nestihá povinnost důkazy (prokazující jeho tvrzení o naložení s vybranými peněžními prostředky) (...) soudu předložit, nýbrž (toliko) povinnost tyto důkazy označit.“³⁹⁷ Nebo také rozsudek

³⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.6.2012, sp. zn. 29 Cdo 3542/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.3.2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

³⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.8.2017, sp. zn. 29 Cdo 4590/2016, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.6.2012, sp. zn. 29 Cdo 3542/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.3.2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.3.2017, sp. zn. 29 Cdo 6035/2016. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

³⁹² ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 165.

³⁹³ Shodně rovněž např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.8.2017, sp. zn. 29 Cdo 4590/2016, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2015, sp. zn. 29 Cdo 250/2015. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

³⁹⁴ Uvedený závěr se plně prosadí i ve vztahu k členu představenstva a akciové společnosti.

³⁹⁵ Uvedený závěr se plně prosadí i ve vztahu k členu představenstva a akciové společnosti.

³⁹⁶ Uvedený závěr se plně prosadí i ve vztahu k členu představenstva a akciové společnosti.

³⁹⁷ Obdobně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.6.2012, sp. zn. 29 Cdo 3542/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.3.2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.6.2014, sp. zn. 29 Cdo 957/2014, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2016, sp. zn. 29 Cdo 174/2016. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

Nejvyššího soudu ze dne 31.3.2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013: „(...) dovolatel důkazní břemeno ohledně vzniku (případně) škody unesl, když prokázal, že předmětné peněžní prostředky, se kterými žalovaný disponoval, z majetku společnosti ušly. To, zda peněžní prostředky byly použity pro společnost, je otázkou jednání s péčí řádného hospodáře, ohledně které nese důkazní břemeno žalovaný.“

Je potom pouze na rozhodnutí soudu, zda se rozhodne označený důkaz provést. Pokud ano, uloží každému, kdo listinu má, aby ji předložil (tzv. ediční povinnost). Je třeba zdůraznit, že ediční povinnost stíhá i společnost, byť by byla v postavení žalobce.³⁹⁸ Tento závěr Nejvyšší soud potvrdil mj. v rozsudku ze dne 31.3.2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013, kdy uvedl, že „(...) soud může dle § 129 odst. 2 o. s. ř. uložit tomu, kdo má listinu potřebnou k důkazu, aby ji předložil (ediční povinnost). Ediční povinnost může být uložena nejen osobě na řízení nezúčastněné, ale i účastníku, a to i protistraně, přičemž nesplnění této povinnosti lze vynucovat pořádkovou pokutou (...).“ Pokud účastník ediční povinnost nesplní, soud k tomu přihlédně v rámci hodnocení důkazů: „(...) nepodaří-li se ani postupem podle § 129 odst. 2 o. s. ř. listiny opatřit, není negativním následkem porušení ediční povinnosti stranou, která nenese důkazní břemeno, obrácení důkazního břemene. Nesplnění ediční povinnosti se může projevit v hodnocení důkazů v neprospěch strany, která ediční povinnost nesplnila.“

V neposlední řadě je třeba uvést, že důkazní břemeno tížící člena představenstva se může vztahovat pouze na pozitivní skutečnosti, nikoliv na skutečnosti negativní.³⁹⁹

4.2.3 Znovu obrácení důkazního břemene

Může se stát, že v konkrétním případě nebude možné po členu představenstva spravedlivě požadovat, aby důkazní břemeno nesl. Bude tomu tak zejména v situaci bývalého člena představenstva, který již ztratil přístup k vnitřním informacím a dokumentům společnosti, popř. u dědiců člena představenstva.⁴⁰⁰

Soud může usnesením o vedení řízení ve smyslu ustanovení § 170 odst. 2 OSŘ rozhodnout o tom, že nesení důkazního břemene nelze po členu představenstva spravedlivě požadovat. V takovém případě ponese důkazní břemeno žalobce.

³⁹⁸ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 165.

³⁹⁹ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 442.

⁴⁰⁰ Závazek vykonávat funkci člena představenstva je sice závazkem osobní povahy, nicméně závazek k náhradě újmy přechází bez dalšího na dědice, jako univerzální právní nástupce. Výše uvedené dovodil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 30.1.2013, sp. zn. 29 Cdo 5/2012. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

4.3 NÁHRADA ÚJMY V DŮSLEDKU PORUŠENÍ PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE

4.3.1 Povinnost náhrady újmy

Povinnost k náhradě újmy je základním právním následkem porušení povinnosti péče řádného hospodáře člena představenstva. Obecnou úpravu nalezneme v občanském zákoníku v ustanovení § 2894 a násl., přičemž zákon o obchodních korporacích k tomu pak stanoví určitá specifika.

Náhrady vzniklé újmy se může domáhat jak společnost, tak akcionáři společnosti na základě tzv. derivativní žaloby či žaloby na náhradu reflexní újmy, jak je uvedeno dále v této práci.

4.3.1.1 Újma na jmění (škoda)

V souladu s ustanovením § 2894 odst. 1 NOZ platí, že člen představenstva má vždy povinnost nahradit újmu na jmění (škodu). Pokud se jedná o vymezení jmění, je třeba jej vykládat ve smyslu ustanovení § 495 NOZ jako souhrn majetku, tj. všeho, co určité osobě patří, a jejích dluhů. Jměním se tedy rozumí souhrn kladných a záporných majetkových hodnot (tj. aktiv a pasiv) náležející určité osobě.⁴⁰¹

Ve vztahu k vymezení újmy na jmění lze vycházet z dosavadní judikatury; je třeba ji chápat jako „(...) újmu, která se projevuje v majetkové sféře poškozeného, je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi, a je tedy napravitelná poskytnutím majetkového plnění, ať již ve formě naturální restituice, nebo v penězích.“⁴⁰² Naopak, s přihlédnutím k novému vymezení jmění, které zahrnuje i dluhy, se neuplatní závěry judikatury týkající se odmítání vzniku dluhu jakožto újmy na jmění.⁴⁰³

Za újmu je nutné považovat i zbytečný výdaj, byť za něj společnost získala protihodnotu, kterou ovšem nepotřebuje. K tomuto závěru došel Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 21.5.2008, sp. zn. 29 Odo 1118/2006: „Nepřinesl-li posuzovaný úkon společnosti přínos, který by se adekvátně (alespoň nepřímou) odrazil v účelu, pro který byla společnost založena (zpravidla v ekonomické výkonnosti jejího podniku, je-li tímto účelem podnikání), není možné bez dalšího uvažovat o tom, že se majetek společnosti

⁴⁰¹ Bezouška, P. in HULMÁK, *op. cit.* sub 323, s. 1498. Hrádek, J. in ŠVESTKA, DVORÁK, FIALA, *op. cit.* sub 320, s. 862.

⁴⁰² Stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18.11.1970, Cpj 87/70, R 55/1971 civ. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>.

⁴⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.2.2003, sp. zn. 25 Cdo 986/2001; 25 Cdo 987/2001 publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 14/2005.

*nezmenšil a že jí tudíž nevznikla škoda. Náklady vynaložené na ne hospodárnou a z hlediska účelu, pro který byla společnost založena, zcela nadbytečnou majetkovou hodnotu, kterou není možné dál zpeněžit (např. zbytečně přijaté služby, užívací právo, právo nájmu atd.), anebo kterou lze zpeněžit pouze se ztrátou, je nutno považovat za škodu se všemi důsledky z toho plynoucími.*⁴⁰⁴

V souladu s ustanovením § 2951 odst. 1 NOZ platí, že se škoda nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích. Ustanovení § 2952 NOZ dále stanoví, že se hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Záleží-li skutečná škoda ve vzniku dluhu, má poškozený právo, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu. Rozlišování mezi skutečnou škodou a ušlým ziskem je založeno na skutečnosti; zatímco skutečná škoda představuje faktické snížení majetku, tj. rozdíl mezi majetkovým stavem poškozeného před a po poškození,⁴⁰⁵ ušlý zisk představuje ztrátu odůvodněné naděje na zisk,⁴⁰⁶ pokud je ovšem takový majetkový přínos podložený již existujícími nebo reálně dosažitelnými okolnostmi, ze kterých lze usuzovat, že pokud by nedošlo ke škodné události, k zamýšlenému zisku by určitě došlo.⁴⁰⁷

V ustanovení § 2953 odst. 1 NOZ pak zákon připouští moderaci škody soudem, a to z důvodů zvláštního zřetele hodných, kdy vezme do úvahy zejména to, jak ke škodě došlo, k osobním a majetkovým poměrům člověka, který škodu způsobil a odpovídá za ni, jakož i k poměrům poškozeného. Soud tak může určit výši náhrady škody nižší částkou, než je její skutečný rozsah tak, aby přiznaná náhrada škody vyjadřovala to, co lze po škůdci v konkrétním případě spravedlivě požadovat. Účelem je přiměřené snížení, nalezení takové proporce, která je s přihlédnutím k okolnostem případu a dalším zákonným důvodům spravedlivá jak z pohledu oprávněného nároku poškozeného, tak vzhledem k osobním a majetkovým poměrům škůdce, vůči kterému by tato povinnost k náhradě škody neměla být nepřiměřeně tvrdá.⁴⁰⁸ Snížit ovšem nelze v souladu s ustanovením § 2953 odst. 2 NOZ ani výši škody způsobenou porušením

⁴⁰⁴ Shodně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.5.2015, sp. zn. 29 Cdo 5330/2014. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁴⁰⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 19.3.2008, sp. zn. II. ÚS 2221/07. Dostupný z: <https://www.usoud.cz/>.

⁴⁰⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.11.2012, sp. zn. 23 Cdo 2416/2012, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.3.2004, sp. zn. 25 Cdo 142/2004. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁴⁰⁷ Hrádek, J. in ŠVESTKA, DVORÁK, FIALA, *op. cit. sub 320*, s. 864. Bezouška, P. in HULMÁK, *op. cit. sub 323*, s. 1690.

⁴⁰⁸ Vojtek, P. in ŠVESTKA, DVORÁK, FIALA, *op. cit. sub 320*, s. 1095.

odborné péče. Toto omezení však nebude nedopadat na škodu způsobenou porušením péče řádného hospodáře, protože ta úrovně odborné péče (až na výjimky) nedosahuje.⁴⁰⁹

4.3.1.2 Nemajetková (imateriální) újma

Nemajetkovou újmu musí člen představenstva dle ustanovení § 2894 odst. 2 NOZ nahradit pouze tehdy, bylo-li to mezi členem představenstva a společností ujednáno anebo pokud to výslovně stanoví zákon.

Na tuto obecnou úpravu v občanském zákoníku navazuje zákon o obchodních korporacích, který v ustanovení § 3 odst. 2 ZOK zakotvuje pravidlo ve vztahu k náhradě nemajetkové újmy, a sice že „[u]kládá-li [zákon o obchodních korporacích] povinnost nahradit újmu, postihuje škůdce i povinnost nahradit nemajetkovou újmu.“ Textace daného ustanovení je ovšem poněkud problematická, pokud jde o jeho konkrétní aplikaci. Není z ní totiž úplně zřejmé, zda dopadá i na povinnost člena představenstva nahradit újmu způsobenou porušením péče řádného hospodáře či nikoliv. Je tomu tak z důvodu, že zákon o obchodních korporacích s povinností člena představenstva nahradit újmu způsobenou porušením péče řádného hospodáře sice počítá,⁴¹⁰ ale výslovně ji, na rozdíl od občanského zákoníku, nezakotvuje.⁴¹¹

P. Šuk⁴¹² je proto přesvědčen, že povinnost hradit újmu způsobenou porušením povinnosti péče řádného hospodáře, není povinností ve smyslu ustanovení § 3 odst. 2 ZOK a povinnost člena představenstva k náhradě nemajetkové újmy se tedy v těchto případech neuplatní. Dané ustanovení chápe tak, že se má aplikovat pouze na situace, kdy samotný zákon o obchodních korporacích ukládá členu představenstva povinnost nahradit újmu. Naopak P. Čech⁴¹³ a J. Lasák⁴¹⁴ jsou toho názoru, že ustanovení § 3 odst. 2 ZOK je třeba vykládat extenzivně, mělo by směřovat ke všem případům odpovědnosti za újmu ve vztazích podřízených či blíže upravených v zákoně o obchodních korporacích. Akcentují, že odpovědnost za nemajetkovou újmu je modernějším konceptem, který se uplatňuje v principech evropského deliktního práva a k jehož

⁴⁰⁹ ČECH, *op. cit. sub 340*, s. 32. Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 87.

⁴¹⁰ Srov. např. ustanovení § 46 odst. 3, § 49 a § 53 ZOK.

⁴¹¹ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 175.

⁴¹² ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 175.

⁴¹³ Tamtéž.

⁴¹⁴ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 88.

aplikaci nabádá i Ústavní soud.⁴¹⁵ Osobně se kloním k později uvedenému názoru, zákon o obchodních korporacích moc povinností k náhradě újmy neobsahuje,⁴¹⁶ vychází spíše z obecné konstrukce náhrady újmy obsažené v občanském zákoníku, přičemž lze předpokládat, že úmyslem zákonodárce bylo, aby toho, kdo porušil ustanovení zákona o obchodních korporacích, stíhala jak povinnost k náhradě majetkové, tak nemajetkové újmy. Pro vyloučení všech pochybností lze společnosti doporučit, aby příslušné pravidlo o náhradě nemajetkové újmy bylo zakotveno například ve smlouvě o výkonu funkce uzavírané s členem představenstva.

Shora uvedené nejasnosti mohla vyřešit novela zákona o obchodních korporacích,⁴¹⁷ kdy v jejím původním znění bylo navrhováno, aby bylo z důvodu sjednocení právní úpravy a zvýšení právní jistoty ustanovení § 3 odst. 2 ZOK zrušeno. V takovém případě by potom platilo, že by se vždy použila právní úprava obsažená v občanském zákoníku, tedy že by člen představenstva byl povinen nahradit nemajetkovou újmu pouze tehdy, bylo-li to mezi členem představenstva a společností ujednáno anebo pokud to výslovně stanoví zákon. V poměrech odpovědnosti za újmu v důsledku porušení péče řádného hospodáře by tak byl člen představenstva odpovědný za nemajetkovou újmu pouze v případě, pokud by si to se společností výslovně ujednal. V průběhu legislativního procesu bylo zrušení daného ustanovení z novely vypuštěno, v důsledku čehož se tedy nic nezměnilo a nejasnosti bohužel stále přetrvávají.

4.3.1.3 Vypořádání nároku na náhradu újmy

Dle ustanovení § 53 odst. 3 ZOK je možné újmu společnosti způsobenou členem představenstva jednáním v rozporu s péčí řádného hospodáře, vypořádat na základě dohody uzavírané mezi společností a tímto členem představenstva. Účinnost této dohody je vázána na souhlas valné hromady přijatý alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů všech akcionářů. Zatímco tedy ustanovení § 53 odst. 2 ZOK vylučuje ujednání omezující a vylučující odpovědnost člena představenstva *ex ante*, ustanovení § 53 odst. 3 ZOK řeší vypořádání již vzniklé újmy, a to na základě dohody uzavírané mezi členem představenstva a společností.

⁴¹⁵ Srov. závěry nálezu Ústavního soudu ze dne 4.5.2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04. Dostupný z: <https://www.usoud.cz/>.

⁴¹⁶ Povinnost k náhradě újmy najdeme např. v ustanovení § 71 ZOK.

⁴¹⁷ Srov. vládní návrh zákona, kterým se mění zákon o obchodních korporacích, obsažený ve Sněmovním tisku 207/0, část č. 1/10, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, VIII. volební období, 2018. Dostupný z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>.

Právní teorie ovšem není jednotná v názoru na výklad pojmu „vypořádání“. Předmětem diskuzí je otázka, zda se společnost může na základě dohody se členem představenstva nároku na náhradu újmy zcela vzdát (tzv. absolutorium) a dohoda tak může představovat způsob, jak členovi představenstva společnosti prominout dluh vzniklý z povinnosti nahradit jí újmu, či zda je nutno dané ustanovení vykládat úžeji, a sice že rozsah náhrady újmy lze pouze omezit, popř. lze modifikovat podmínky, za kterých je člen představenstva povinen vzniklou újmu uhradit (např. dohoda o splátkovém kalendáři).⁴¹⁸

Původní osnova zákona o obchodních korporacích tuto otázku dle mého názoru upravovala jednoznačněji. Stanovila, že valná hromada společnosti může rozhodnout o způsobu náhrady újmy nebo o jiném vzájemném vyrovnání,⁴¹⁹ čímž umožňovala především ujednání o splátkovém kalendáři či určení jiné ekvivalentní formy splnění celého závazku.⁴²⁰ Domnívám se, že variantu úplného vzdání se náhrady újmy toto znění nepřipouští. Ztotožňuji se dále s výkladem, že podle tohoto původního znění nebylo nutné, aby byla případná újma členem představenstva přímo nahrazována.⁴²¹ Bylo tedy možné, aby valná hromada rozhodla, že újma bude saturována i jinak, a to například snížením budoucích odměn člena představenstva či započtením na jiné pohledávky apod.).⁴²² Současné znění zákona však hovoří pouze o „vypořádání“ újmy a poskytuje tak bohužel prostor k případným nejasnostem.

K závěru, že vypořádání újmy zahrnuje i možnost společnosti nároku na náhradu újmy se zcela vzdát, dochází mj. J. Lasák⁴²³, P. Čech⁴²⁴, V. Pihera⁴²⁵, A. Hámorská⁴²⁶

⁴¹⁸ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 448. Štenglová, I. a Havel, B. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 163.

⁴¹⁹ Srov. původní ustanovení § 54 odst. 3 ZOK: „Vznikla-li porušením péče řádného hospodáře obchodní korporaci újma, může její nejvyšší orgán rozhodnout o způsobu její náhrady nebo o jiném vzájemném vyrovnání; k přijetí rozhodnutí se vyžaduje dvoutřetinová většina hlasů všech společníků.“ in Havel, B. in ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 467.

⁴²⁰ Havel, B. in ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 550.

⁴²¹ Tamtéž.

⁴²² Tamtéž.

⁴²³ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 449.

⁴²⁴ ČECH, *op. cit. sub 340*, s. 31 a 32.

⁴²⁵ PIHERA, V. *Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností*. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 5, s. 147, PIHERA, V. *Znovu k absolutoriu*. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 3, s. 75 až 77.

⁴²⁶ HÁMORSKÁ, *op. cit. sub 179*, s. 253.

či I. Štenglová⁴²⁷. Naproti tomu B. Havel⁴²⁸ je přesvědčen, že vypořádání újmy předpokládá pouze její ekvivalentní vyrovnání, protože musí přinést společnosti alespoň nějakou výhodu.

J. Lasák⁴²⁹ opírá svoji argumentaci o skutečnost, že dohoda musí být schválena vysokou kvalifikovanou většinou akcionářů, která by u pouhé změny způsobu úhrady újmy či jejím pouhým omezení nedávala smysl. Tento závěr používá i při výkladu ustanovení § 53 odst. 4 ZOK, podle kterého platí, že v případě, kdy by bylo usnesení valné hromady, kterým byla dohoda schválena, prohlášeno za neplatné, má to za následek fikci neplatnosti předmětné dohody. Opět uvádí, že tato sankce je moc přísná na to, že by se mělo jednat pouze o dohodu, jejímž předmětem je změna způsobu úhrady újmy či její pouhé omezení. J. Lasák je v této souvislosti přesvědčen, že zákonná konstrukce „vypořádání“ nevylučuje, aby se společnost a člen představenstva dohodli i na (i) narovnání, (ii) jiném vypořádání předmětného nároku, případně (iii) aby se společnost nároku na náhradu újmy vůči členu představenstva vzdala.

P. Čech⁴³⁰ k tomu dále uvádí, že při prosazení koncepce vypořádání pouze jako způsobu ekvivalentního vyrovnání škody, by nebylo snadné odlišit, ve kterých případech by se ještě jednalo o přípustné vypořádání újmy a kdy již o (částečné) vzdání se práva na ni. Zdůrazňuje, že v každé dohodě o vypořádání újmy by bylo zahrnuto větší či menší vzdání se práva poškozeného na náhradu újmy, jež by mu jinak plynulo ze zákona. Domnívá se, že jako limit pro obsah ujednání v dohodě o vypořádání (kromě obecných korektivů, jako jsou dobré mravy či péče řádného hospodáře osob, které za společnost budou dohodu uzavírat) by mělo sloužit ustanovení § 2898 NOZ.⁴³¹ Kloní se k názoru, že je k tomuto ustanovení třeba přihlížet i při uzavírání dohody o vypořádání újmy mezi společnostmi a porušitelem péče řádného hospodáře.

⁴²⁷ ŠTENGLOVÁ, I. *Zákonné ručení člena orgánu kapitálové obchodní společnosti za její dluhy*. In ZOUFALÝ, V., ed. *Sborník XXVI. Karlovarské právnícké dny*. Karlovy Vary: Leges, 2018, s. 572.

⁴²⁸ HAVEL, B. *O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva*. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 1, s. 15 a 16. HAVEL, B. *A ještě k tzv. absolutoriu a také k přenosu obchodního vedení na správní radu*. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 6, s. 171 až 174.

⁴²⁹ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 448 a 449.

⁴³⁰ ČECH, *op. cit. sub 340*, s. 31 a 32.

⁴³¹ Toto ustanovení vymezuje předpoklady, za kterých bude možné limitovat či vyloučit právo poškozeného na náhradu újmy, a to i předem.

V. Pihera⁴³² rozděluje požadavek péče řádného hospodáře, resp. odpovědnost členů představenstva z titulu jejího porušení, do dvou zón, které definuje jako tzv. tvrdé jádro a měkkou slupku. Zatímco tvrdé jádro tvoří nejnvtlastnější požadavky jednání s dobrou vírou a odpovídající povinnosti jsou zpravidla vymáhány coby pravidla veřejného pořádku bez možnosti jakékoli jejich modifikace, měkká slupka tvoří zbytkovou kategorii. V. Pihera tak připouští v rámci dohody ujednání odpovídající nejenom modifikaci, ale i vzdání se práva na náhradu újmy, avšak pouze v případech nedbalostního porušení povinnosti péče (tj. v rámci měkké slupky). Naopak, v případech závažného porušení péče řádného hospodáře odpovídajícího nelojálnímu a úmyslně škodnému jednání se nároku na náhradu újmy dle jeho názoru vzdát platně nelze (tj. v rámci tvrdé slupky).

A. Hámorská⁴³³ je přesvědčena, že by se měl prosadit výklad, kdy předmětem dohody o vypořádání bude přinejmenším snížení částky, kterou má člen voleného orgánu společnosti nahradit. Obdobně jako J. Lasák argumentuje vysokou kvalifikovanou většinou akcionářů nezbytnou pro schválení a účinnost předmětné dohody o vypořádání. Vyvozuje z toho, že zákonodárce považoval dohodu o vypořádání újmy za jedno z důležitých právních jednání v životě společnosti, které může zásadním způsobem ovlivnit její ekonomickou situaci. V opačném případě by nebylo důvodu k tomu, aby byla účinnost dohody o vypořádání vázána na souhlas ekonomických vlastníků společnosti.

I. Štenglová⁴³⁴ vychází z předpokladu, že ustanovení § 53 odst. 3 ZOK navazuje na ustanovení § 53 odst. 2 ZOK, které za účelem ochrany společnosti a jejích věřitelů, zakazuje smluvně omezit odpovědnost členů orgánů společnosti. Z toho dále usuzuje, že omezit dohodou rozsah náhrady škody či ji zcela vyloučit, je možné v případě, kdy by společností vymáháním vzniklé újmy hrozila ještě větší újma (např. narušením velmi dobrých vztahů se členem představenstva, který se dopustil ojedinělého excesu a jehož činnost byla pro společnost velkým přínosem). Dále zdůrazňuje, že prominutí náhrady újmy či její části nemůže být bez dalšího neomezené; hranice je dána tím, že se takovým prominutím nemůže společnost dostat do situace, kdy by nebyla schopna plnit

⁴³² PIHERA, V. *Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností*. Obchodněprávní revue, 2012, č. 5, s. 147, PIHERA, V. *Znovu k absolutoriu*. Obchodněprávní revue, 2013, č. 3, s. 75 až 77.

⁴³³ HÁMORSKÁ, *op. cit. sub 179*, s. 253.

⁴³⁴ ŠTENGLOVÁ, *op. cit. sub 427*, s. 572.

svým věřitelům ve smyslu ustanovení § 159 odst. 3 NOZ. Tím má být vedle shora popsané konstrukce ochrany společnosti zajištěn i druhý cíl předmětného ustanovení - ochrana věřitelů společnosti.

Naproti tomu Havel⁴³⁵ dovozuje, že vypořádání újmy podle ustanovení § 53 odst. 3 ZOK předpokládá její ekvivalentní vyrovnání. Opírá se o gramatický výklad předmětného ustanovení a zdůrazňuje, že slovníkovým ekvivalentem slova „vypořádat“ je „majetkově urovnat, vyrovnat“. Je přesvědčen, že pokud by zákon chtěl normovat prominutí, znělo by diskutované ustanovení jinak. Obdobně jako P. Čech⁴³⁶ (i když s odlišným závěrem) argumentuje ustanovením § 2898 NOZ předpokládajícím nemožnost vzdání se práva na náhradu újmy mj. tehdy, pokud byla způsobena úmyslně nebo z hrubé nedbalosti. Je přesvědčen, že podstatou péče řádného hospodáře zpravidla je, že její porušení je buď výsledkem úmyslu, nebo hrubé nedbalosti, a tedy že se nelze platně vzdát náhrady této újmy, a to ani dohodou.

Osobně se přikláním k závěrům prvního shora uvedeného názorového proudu. Jsem přesvědčena, že nárok na náhradu újmy lze na základě dohody člena představenstva a společnosti jak modifikovat, tak se ho i platně vzdát, a to částečně i v plném rozsahu. Opírám se přitom především o (i) vysokou kvalifikovanou většinu hlasů akcionářů⁴³⁷ nezbytnou pro schválení a účinnost předmětné dohody o vypořádání a (ii) skutečnost, že nelze určit pevnou hranici mezi přípustným vypořádáním újmy a vzdáním se, zcela i částečně, práva na ni. Pokud by vzdání se, byť částečné, nároku na náhradu újmy nebylo možné, nedávala by smysl vysoká kvalifikovaná většina nezbytná pro schválení a účinnost dohody. Nadto by situace byla i značně nepřehledná, protože by nebylo možné najisto určit hranici mezi přípustným vypořádáním a vzdáním se nároku na náhradu újmy. Na druhou stranu jsem rovněž přesvědčena, že vzdání se nároku na náhradu újmy není možné provést neomezeně ve všech případech. Ztotožňuji se s výše předloženými limity, tj. zejména obecnými korektivy, jako jsou dobré mravy či péče řádného hospodáře osob, které za společnost budou dohodu uzavírat, omezením dle ustanovení § 2898 NOZ, jakož i nemožností plnit věřitelům ve smyslu ustanovení § 159 odst. 3 NOZ.

⁴³⁵ HAVEL, B. *O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva*. Obchodněprávní revue, 2013, č. 1, s. 15 a 16. HAVEL, B. *A ještě k tzv. absolutoriu a také k přenosu obchodního vedení na správní radu*. Obchodněprávní revue, 2013, č. 6, s. 171 až 174.

⁴³⁶ ČECH, *op. cit. sub 340*, s. 31 a 32.

⁴³⁷ Konkrétně dvoutřetinovou většinu hlasů všech akcionářů.

Shora uvedené nejasnosti ohledně „vypořádání“ mohla vyřešit novela zákona o obchodních korporacích,⁴³⁸ kdy v jejím původním znění bylo navrhováno, aby znění, že újmu může společnost „vypořádat podle smlouvy uzavřené s povinnou osobou“ bylo nahrazeno tím, že se společnost může „dohodnout s povinnou osobou na změně obsahu závazku tuto újmu nahradit (novace nebo narovnání) nebo na jeho zániku“, které plně koresponduje se závěry druhého názorového proudu prezentovanými výše. V průběhu legislativního procesu byla ovšem úprava daného ustanovení z novely vypuštěna, v důsledku čehož se tedy nic nezměnilo a výše uvedené nejasnosti bohužel stále přetrvávají.

Podmínkou účinnosti dohody o vypořádání újmy je v souladu s ustanovením § 53 odst. 3 ZOK souhlas valné hromady společnosti, přijatý alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů všech akcionářů. Stanovy společnosti mohou určit nezbytnou většinu i odchylně, avšak musí být vždy vyšší, než ta zákonem stanovená. Pokud bude usnesení valné hromady, kterým byla dohoda o vypořádání újmy schválena, prohlášeno za neplatné, stanoví ustanovení § 53 odst. 4 ZOK právní fikci, podle které se na tuto dohodu hledí také jako na neplatnou. Ustanovení § 53 odst. 4 věta za středníkem ZOK dále stanoví, že ode dne právní moci rozhodnutí o neplatnosti usnesení běží pro uplatnění práva domáhat se újmy podle odstavce 1 nová promlčecí lhůta. Vzhledem ke skutečnosti, že ustanovení § 53 odst. 1 ZOK neupravuje povinnost člena představenstva k náhradě újmy, ale vydání prospěchu, lze usuzovat, že se jedná pouze o formulační nepřesnost. Logickým a teleologickým výkladem je třeba větu za středníkem vykládat tak, že od právní moci rozhodnutí o neplatnosti usnesení schvalujícího dohodu o vypořádání újmy podle ustanovení § 53 odst. 3 ZOK běží nová promlčecí lhůta k uplatnění práva na náhradu újmy vůči členu představenstva.⁴³⁹

Uzavření dohody o vypořádání újmy má důsledky i z hlediska tzv. derivativních (akcionářských) žalob, jak je uvedeno dále v této práci. Dle ustanovení § 371 ZOK se každý kvalifikovaný akcionář⁴⁴⁰ může mj. domáhat splnění případné povinnosti člena

⁴³⁸ Srov. vládní návrh zákona, kterým se mění zákon o obchodních korporacích, obsažený ve Sněmovním tisku 207/0, část č. 1/10, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, VIII. volební období, 2018. Dostupný z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>.

⁴³⁹ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 108*, s. 456.

⁴⁴⁰ V souladu s ustanovením § 365 ZOK se kvalifikovaným akcionářem rozumí akcionář nebo akcionáři (i) ve společnosti, jejíž základní kapitál je vyšší než 100.000.000,- Kč, kteří mají akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota nebo počet kusů dosáhne alespoň 3 % základního kapitálu; (ii) ve společnosti, jejíž základní kapitál je 100.000.000,- Kč nebo nižší, kteří mají akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota

představenstva plynoucí z dohody o vypořádání újmy dle ustanovení § 53 odst. 3 ZOK. Ustanovení § 372 odst. 1 ZOK pak doplňuje, že kvalifikovaný akcionář právo domáhat se náhrady újmy podle § 371 ZOK nemá, bylo-li o újmě rozhodnuto podle ustanovení § 53 odst. 3 ZOK, ledaže ten, kdo újmu společnosti způsobil, je jejím jediným akcionářem nebo osobou, která ji ovládá. V takovém případě sice uzavřená dohoda není neplatná, nicméně se její existence nemůže příslušný člen představenstva vůči společnosti dovolávat, dovolá-li se kvalifikovaný akcionář relativní neúčinnosti této dohody. Kvalifikovaný akcionář je k uvedenému dovolání oprávněn bez dalšího, není třeba splnit žádné jiné zvláštní podmínky (např. dohoda je hrubě nespravedlivá a poškozující ostatní akcionáře).⁴⁴¹ S ohledem na výše uvedené tedy souhlasím s názorem J. Lasáka,⁴⁴² že pokud má společnost současně ovládajícího akcionáře a jiného dalšího kvalifikovaného akcionáře, je dohoda dle ustanovení § 53 odst. 3 ZOK, kterou by uzavíral tento ovládající akcionář, v zásadě nepoužitelná, i když bude schválena dvoutřetinovou většinou hlasů všech akcionářů.

4.4 ŽALOBY AKCIONÁŘE V SOUVISLOSTI S NÁHRADOU ÚJMY

4.4.1 Akcionářská žaloba

Újmy, kterou člen představenstva způsobil společnosti v důsledku porušení péče řádného hospodáře, případně splnění povinností z dohody o vypořádání újmy dle ustanovení § 53 odst. 3 ZOK, se může za podmínek stanovených zákonem rovněž domáhat akcionář společnosti.

Podstatou akcionářské žaloby je oprávnění akcionáře domáhat se práva, které jinak náleží do obecné působnosti orgánů společnosti. Je tedy odvozeno od práva společnosti, které je primární. Akcionářská žaloba nastupuje jako ochranný mechanismus v případě, kdy společnost nekoná, nebo je žaloba namířena přímo proti členu orgánu společnosti.⁴⁴³ V praxi typicky míří na situace, kdy se člen představenstva (popř. člen dozorčí rady) dopustí porušení povinnosti péče řádného hospodáře a ostatní členové představenstva by se měli domáhat nároku na náhradu újmy proti některému ze

nebo počet kusů dosáhne alespoň 5 % základního kapitálu a (iii) ve společnosti, jejíž základní kapitál je 500.000.000,- Kč nebo vyšší, kteří mají akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota nebo počet kusů dosáhne alespoň 1 % základního kapitálu.

⁴⁴¹ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 132*, s. 1685.

⁴⁴² Tamtéž.

⁴⁴³ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 132*, s. 1678.

svých kolegů (členovi představenstva či dozorčí rady), nebo dokonce vůči sobě samotným.⁴⁴⁴ O tom, že tak skutečně učiní, lze totiž důvodně pochybovat.

Oprávnění k podání akcionářské žaloby ovšem svědčí dle ustanovení § 371 ZOK pouze kvalifikovanému akcionáři,⁴⁴⁵ a to za předpokladu, že v souladu s ustanovením § 374 ZOK před samotným uplatněním práva na náhradu újmy proti členu představenstva písemně informuje o svém záměru dozorčí radu a dozorčí rada neuplatní právo na náhradu újmy bez zbytečného odkladu po obdržení shora uvedeného oznámení od kvalifikovaného akcionáře. Pokud se jedná o náležitosti oznámení, mělo by především obsahovat (i) informaci, kdo jej činí, aby dozorčí rada mohla posoudit, že se jedná o kvalifikovaného akcionáře oprávněného podat příslušnou akcionářskou žalobu, popř. tuto skutečnost prokázat, pokud není společnosti známa, (ii) identifikaci člena představenstva, proti kterému chce kvalifikovaný akcionář podat příslušnou akcionářskou žalobu, a v neposlední řadě rovněž (iii) vymezení základních skutkových okolností, ze kterých dle názoru kvalifikovaného akcionáře vyplývá, že se člen představenstva dopustil porušení péče řádného hospodáře a společnosti v důsledku takového jednání vznikla újma.⁴⁴⁶ Obecně lze říci, že oznámení by mělo být natolik konkrétní, aby z něj dozorčí rada byla schopna posoudit, zda má sama uplatnit právo na náhradu újmy proti členu představenstva ve smyslu ustanovení § 447 odst. 4 ZOK či nikoliv.

Akcionářskou žalobu podává kvalifikovaný akcionář jako zákonný zástupce společnosti. Řízení o akcionářské žalobě je řízením dle ustanovení § 9 odst. 2 písm. f) OSŘ, přičemž k rozhodování je v prvním stupni věcně a místně příslušný krajský soud dle obecného soudu žalovaného člena představenstva, tj. ten, v jehož okruhu má člen představenstva bydliště.⁴⁴⁷ Účastníky řízení jsou potom společnost, jakožto žalobce⁴⁴⁸

⁴⁴⁴ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 132*, s. 1679.

⁴⁴⁵ Zákonné požadavky ve smyslu § 365 ZOK (jak byly vyloženy výše) musí akcionář splňovat po celou dobu řízení, srov. Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 132*, s. 1680.

⁴⁴⁶ Lasák, J. in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 132*, s. 1692.

⁴⁴⁷ V souladu s ustanovením § 85 odst. 1 OSŘ platí, že „(...) obecným soudem fyzické osoby okresní soud, v jehož obvodu má bydliště, a nemá-li bydliště, okresní soud, v jehož obvodu se zdržuje. Má-li fyzická osoba bydliště na více místech, jsou jejím obecným soudem všechny okresní soudy, v jejichž obvodu bydlí s úmyslem zdržovat se tam trvale. Nelze-li zjistit bydliště fyzické osoby nebo nelze-li zjistit, v obvodu kterého okresního soudu se fyzická osoba zdržuje, nebo lze-li to zjistit jen s velkými obtížemi, je obecným soudem fyzické osoby okresní soud, v jehož obvodu se nachází místo trvalého pobytu evidované v informačním systému evidence obyvatel podle zákona o evidenci obyvatel, popřípadě místo jiného pobytu evidované podle jiných právních předpisů.“

⁴⁴⁸ Viz důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.6.2009, sp. zn. 29 Cdo 3663/2008, rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 2.9.2009, sp. zn. 29 Cdo 3526/2007, uveřejněného ve Sbírce soudních

a příslušný člen představenstva, jakožto žalovaný. Pro úplnost je třeba dodat, že v souladu s ustanovením § 87 písm. b) OSŘ je žalobci vždy dána na výběr i příslušnost soudu, v jehož obvodu došlo ke skutečnosti, která zakládá právo na náhradu újmy. Při výkonu funkce bude k těmto skutečnostem zpravidla docházet v sídle společnosti, řízení tak bude možné zahájit i u soudu příslušného podle zápisu společnosti v obchodním rejstříku.⁴⁴⁹

Akcionářskou žalobu lze v souladu s ustanovením § 372 odst. 3 ZOK podat i vůči bývalému členu představenstva, který byl v uvedené funkci v době vzniku újmy, jejíž náhrada je po něm kvalifikovaným akcionářem požadována, nebo v době jednání, v jehož důsledku újma vznikla. V tomto případě se neuplatní obrácení důkazního břemene, tj. rozhodné skutečnosti ohledně odpovědnosti člena představenstva za újmu vzniklou společnosti bude muset tvrdit a prokázat kvalifikovaný akcionář.⁴⁵⁰

Žalovaný člen představenstva není oprávněn s akcionářskou žalobou nijak disponovat, i když je za společnost oprávněn jednat; z ustanovení § 437 odst. 1 NOZ a z ustanovení § 54 odst. 3 ZOK totiž vyplývá, že jiného nemůže zastoupit ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného (tj. konflikt zájmů), resp. že tak nemůže učinit, porušil-li by tím povinnost péče řádného hospodáře.⁴⁵¹ Dispoziční právo se žalobou má pouze osoba, která ji podala, popř. její právní nástupce.

V případě, že by kvalifikovaný akcionář přestal být akcionářem, zastupuje v řízení společnost v souladu s ustanovením § 373 ZOK jeho nástupce, byl-li mu původní akcionář znám. Shora uvedené ustanovení je dle mého názoru nutné vykládat tak, že se bude vztahovat nejenom na případy, kdy kvalifikovaný akcionář přestane být akcionářem společnosti, tj. pozbude veškeré své akcie ve společnosti, ale rovněž i na případy, kdy kvalifikovaný akcionář sice akcionářem společnosti nepřestane být, ale pozbude takové množství akcií, že přestane splňovat podmínky pro to, aby byl kvalifikovaným akcionářem.⁴⁵² Právní nástupnictví ve smyslu ustanovení § 373 ZOK může být jak singulární, tak univerzální. Příkladem singulární sukcese mohou být

rozhodnutí a stanovisek pod číslem 82/2010, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.8.2014, sp. zn. 29 Cdo 1800/2014, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.9.2014, sp. zn. 29 Cdo 3677/2012, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.12.2016, sp. zn. 29 Cdo 2738/2016 či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.4.2017, sp. zn. 29 Cdo 736/2016. Dostupné z: <http://www.nsouid.cz/>.

⁴⁴⁹ J. Lasák in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 132*, s. 1683.

⁴⁵⁰ J. Lasák in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 132*, s. 1688.

⁴⁵¹ Štenglová, I. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 632.

⁴⁵² Shodně komentář Štenglová, I. in ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *op. cit. sub 100*, s. 634, J. Lasák in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 132*, s. 1688.

převody samotných akcií či závodu, jehož součástí jsou akcie. Příkladem univerzální sukcese potom mohou představovat přeměny společnosti (fúze, rozdělení, převod jmění na akcionáře) či instituty dědického práva (dědění, odkaz). Pokud tedy kvalifikovaný akcionář své kvalifikované postavení v průběhu řízení o akcionářské žalobě ztratí, může společnost v tomto řízení zastupovat právní nástupce kvalifikovaného akcionáře, budou-li kumulativně splněny následující podmínky: (i) právní nástupce kvalifikovaného akcionáře nabude takové množství akcií ve společnosti, že se stane kvalifikovaným akcionářem společnosti a (ii) právnímu nástupci bude původní kvalifikovaný akcionář znám. Pokud jde o druhou uvedenou podmínku, zákon podmínku „známosti“ nijak blíže nedefinuje. Lze nicméně usuzovat, že daná podmínka míří na nabývání akcií na regulovaném trhu, pro který je charakteristická anonymita smluvních stran. Pokud tedy akcionář nabude akcie na regulovaném trhu, není oprávněn společnost v probíhajícím řízení o akcionářské žalobě dále zastupovat, i kdyby se kvalifikovaným akcionářem společnosti stal. V případě, že zástupčí oprávnění na právního nástupce kvalifikovaného akcionáře nepřejde, soud v příslušném řízení ustanoví společnosti opatrovníka dle ustanovení § 29 OSŘ.⁴⁵³

Akcionářskou žalobou se několikrát zabýval i Nejvyšší soud, kdy se vyjadřoval především k otázce úhrady soudního poplatku a nákladů zastoupení ve vztahu k jejímu podání a souvisejícímu soudnímu řízení. V rozsudku ze dne 25.3.2003, sp. zn. 29 Odo 871/2002 Nejvyšší soud dovedl, že pokud akcionář⁴⁵⁴ podá za společnost akcionářskou žalobu, má společnost povinnost uhradit příslušný soudní poplatek. V případě, že by tento soudní poplatek uhradil přímo akcionář, má vůči společnosti nárok na vydání bezdůvodného obohacení ve výši jím uhrazeného soudního poplatku, bez ohledu na to, zda společnost s podáním akcionářské žaloby souhlasila či nikoliv. Nejvyšší soud zároveň dodal, že v řízení o úhradě takto vzniklého bezdůvodného obohacení nelze posuzovat, zda byla žaloba podána důvodně, neboť takové posouzení přísluší soudu v rámci rozhodování o podané žalobě.⁴⁵⁵ Pokud by ovšem akcionář⁴⁵⁶ zneužil svého

⁴⁵³ Shodně rovněž usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.9.2014, sp. zn. 29 Cdo 3677/2012. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁴⁵⁴ Citovaný rozsudek se týká poměrů společnosti s ručením omezeným, v rozsudku ze dne 13.9.2017, sp. zn. 29 Cdo 5944/2016 Nejvyšší soud výslovně uvádí, že se dané závěry obdobně prosadí i pro poměry akciové společnosti. Dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁴⁵⁵ Obdobně rovněž usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.9.2014, sp. zn. 29 Cdo 3677/2012 či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.4.2016, sp. zn. 29 Cdo 5069/2015. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

práva podat akcionářskou žalobu, resp. by toto právo vykonával v rozporu s dobrými mravy či zásadami poctivého obchodního styku, Nejvyšší soud v usnesení ze dne 26.4.2017, sp. zn. 29 Cdo 736/2016 dovedl, že v takovém případě již není možné jeho právu na náhradu nákladů zastoupení, jež za společnost vynaložil, poskytnout právní ochranu. Nejvyšší soud v této souvislosti rovněž potvrdil, že případný neúspěch v řízení o akcionářské žalobě bez dalšího nevypovídá o otázce zneužití práv akcionáře. Rozhodující je posouzení okolností podání akcionářské žaloby, např. cílů, které akcionář podáním této žaloby sledoval.⁴⁵⁷

Žalující akcionář je rovněž oprávněn činit hmotněprávní jednání ve vztahu k zastupování společnosti v příslušném soudním řízení. Může zmocnit k zastupování společnosti třetí osobu, kterou může být, a v některých případech dokonce musí být, i advokát⁴⁵⁸ a uzavřít s ní dohodu o poskytování právních služeb, jejíž součástí je i ujednání o výši odměny. Při jejím sjednávání je akcionář povinen jednat v zájmu společnosti, s nezbytnou loajalitou. V usnesení ze dne 26.4.2017, sp. zn. 29 Cdo 736/2016 se Nejvyšší soud vyjadřoval k výši sjednávané odměny, uzavřel,⁴⁵⁹ že „(...) odměna advokáta sjednaná společníkem coby zákonným zástupcem společnosti v dohodě o zastoupení nemůže svou výší přesáhnout odměnu v daném místě a čase obvyklou. A dále, uhradí-li společník advokátu smluvní odměnu za společnost, má vůči společnosti nárok na její náhradu jen do obvyklé výše odměny (ať už ji sjednal v jakékoli výši), a to jen za úkony právní služby skutečně a účelně poskytnuté; uvedené platí obdobně i pro úhradu účelně vynaložených nákladů zástupce.“

4.4.2 Žaloba na náhradu reflexní újmy

Újma, kterou člen představenstva způsobí společnosti v důsledku porušení povinnosti péče řádného hospodáře, se projeví nejenom snížením hodnoty čistého obchodního majetku společnosti, ale i snížením hodnoty akcií jednotlivých akcionářů společnosti. Tento jev se označuje jako reflexní újma, protože újma na hodnotě akcií (tj. snížená hodnota akcií) je pouhou reflexí snížení hodnoty čistého obchodního

⁴⁵⁶ Citované usnesení se týká poměrů společnosti s ručením omezeným, v rozsudku ze dne 13.9.2017, sp. zn. 29 Cdo 5944/2016 Nejvyšší soud výslovně uvádí, že se dané závěry obdobně prosadí i pro poměry akciové společnosti. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁴⁵⁷ Obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3.2003, sp. zn. 29 Odo 871/2002 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.9.2017, sp. zn. 29 Cdo 5944/2016. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁴⁵⁸ Srov. např. ustanovení § 241 odst. 1 OSŘ.

⁴⁵⁹ Pro poměry společnosti s ručením omezeným, daný závěr lze ovšem bez dalšího aplikovat i na poměry akciové společnosti.

majetku společnosti.⁴⁶⁰ Zůstává ovšem otázkou, zda a případně za jakých podmínek má akcionář právo požadovat po členu představenstva náhradu takové reflexní újmy.

Problematikou reflexní újmy se několikrát zabýval v režimu obchodního zákoníku Nejvyšší soud. V usnesení ze dne 21.12.2016, sp. zn. 29 Cdo 2738/2016 potvrdil z ustálené judikatury⁴⁶¹ vyplývající obecné pravidlo, že akcionáři nesvědčí právo domáhat se vůči členu představenstva reflexní újmy, pokud se může odstranění této škody domoci tím, že za společnost podá vůči členu představenstva akcionářskou žalobu. Konkrétně Nejvyšší soud uzavřel,⁴⁶² že „[j]e-li (může-li být) náhradou škody způsobené společností odstraněna i škoda odvozeně vzniklá v důsledku porušení povinností jednatelů při výkonu funkce společníkům na jejich podílech, nemá společník právo domáhat se vůči jednatelům náhrady (odvozené) škody na svém podílu; odstranění této újmy se může domoci tím, že jménem společnosti uplatní (její) nárok na náhradu škody.“ Tento závěr vychází z argumentace, že nahrazením újmy, kterou člen představenstva společnosti způsobil, dojde i k nahrazení reflexní újmy na akciích akcionáře společnosti a současně k ochraně oprávněných zájmů samotné společnosti, jakož i jejích věřitelů a případných dalších akcionářů. V případě, že by se totiž akcionář mohl domáhat (toliko) reflexní újmy, mohly by být tyto subjekty ohroženy. Plnění poskytnuté tomuto akcionáři z titulu náhrady reflexní újmy nejenže především věřitelům společnosti „nepomůže“, ale naopak může ohrozit nahrazení primární újmy způsobené společností a tím i reálné uhrazení závazků společnosti vůči jejím věřitelům. Výše uvedené závěry přezkoumával i Ústavní soud, přičemž je v usnesení ze dne 4.10.2016, sp. zn. II.ÚS 1335/17 shledal plně v souladu s ústavním pořádkem.

Naopak současná právní úprava možnost nahradit reflexní újmu výslovně zmiňuje, i když příslušné ustanovení § 213 NOZ upravuje spíše než její vymezení, procesní pravidla ohledně její náhrady.⁴⁶³ Dle předmětného ustanovení platí, že „[p]oškodí-li korporaci její člen nebo člen jejího orgánu způsobem, který zakládá jeho povinnost k náhradě a kterým byl poškozen i jiný člen korporace na hodnotě své

⁴⁶⁰ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 179. Lasák, J. in LAVICKÝ, *op. cit. sub 126*, s. 1081.

⁴⁶¹ Shodně rovněž usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.6.2009, sp. zn. 29 Cdo 3180/2008, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.6.2009, sp. zn. 29 Cdo 3663/2008, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.7.2014, sp. zn. 29 Cdo 1839/2014, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.4.2016, sp. zn. 23 Cdo 862/2016. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁴⁶² Pro poměry společnosti s ručením omezeným, daný závěr lze ovšem bez dalšího aplikovat i na poměry akciové společnosti.

⁴⁶³ ROZEHNAL, A. *Náhrada reflexní škody společníků korporací*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 8. Lasák, J. in LAVICKÝ, *op. cit. sub 126*, s. 1080.

účasti, a domáhá-li se náhrady jen tento člen, může soud škůdci i bez zvláštního návrhu uložit povinnost nahradit způsobenou škodu jen korporaci, pokud to odůvodňují okolnosti případu, zejména pokud je dostatečně zřejmé, že se takovým opatřením vyrovná i škoda na znehodnocené účasti.“ Zákon tedy zavádí povinnost k náhradě reflexní újmy akcionáře, ledaže soud rozhodne jinak. Dané ustanovení opět vychází z argumentace, že pokud člen představenstva způsobí společnosti újmu a tato újma se projeví i na snížení hodnoty akcií akcionářů společnosti, je v případě, kdy je tato újma společnosti nahrazena, sanována i újma způsobená akcionářům společnosti na jejich akciích. Z důvodové zprávy⁴⁶⁴ vyplývá, že úmyslem zákonodárce bylo, aby v případě, kdy právo na náhradu újmy z titulu reflexní újmy uplatní pouze některý z akcionářů, měl soud pravomoc uložit k žalobě akcionáře povinnost členu představenstva nahradit celou způsobenou újmu přímo společnosti, protože takovou náhradou se vyrovná i akcionářova (žalobcova) ztráta. Soud této své pravomoci může, ale nemusí využít, vždy záleží na konkrétních okolnostech jednotlivého případu. Využít by ji neměl, pokud např. člen představenstva příslušnou společnost ovládá, nebo jsou-li v orgánech společnosti osoby se členem představenstva propojené či spřízněné. V takovém případě by se snižovalo rozumné očekávání, že přiznání práva na náhradu újmy přímo společnosti povede k obnově majetkového stavu i u poškozeného akcionáře.⁴⁶⁵

Z procesního hlediska je ovšem celá úprava náhrady reflexní újmy velmi problematická a dokonce lze říci, že prakticky nerealizovatelná.⁴⁶⁶ Na jednu stranu představuje žaloba na náhradu reflexní újmy civilní sporné řízení, pro které je charakteristické formální pojetí účastenství, tj. žalobce (akcionář) a žalovaný (člen představenstva) jsou účastníky řízení bez ohledu na to, zda jim svědčí aktivní či pasivní legitimace či nikoliv a není zde tedy možné, aby soud z vlastní iniciativy (až na výjimky, které se v daném případě neuplatní) do okruhu účastníků jakkoli zasahoval, přičemž v úvahu nepřipadá ani varianta záměny nebo přistoupení účastníků řízení.⁴⁶⁷ Na druhou stranu ovšem není myslitelné, aby soud přiznal nárok na náhradu reflexní

⁴⁶⁴ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, s. 83. Dostupná z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/zakony-a-stanoviska/texty-zakonu>.

⁴⁶⁵ Dvořák, T. in ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA, *op. cit. sub 83*, s. 655.

⁴⁶⁶ Lasák, J. in LAVICKÝ, *op. cit. sub 126*, s. 1088. ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 179.

⁴⁶⁷ K záměně nebo přistoupení účastníků by byl potřeba návrh žalobce – poškozeného akcionáře (§ 92 OSŘ), který zpravidla nebude mít zájem takový návrh učinit. I kdyby ho měl, byl by k tomu potřeba souhlas žalovaného člena představenstva; takové jednání člena představenstva si ovšem nelze v praxi rozumně představit. In Lasák, J. in LAVICKÝ, *op. cit. sub 126*, s. 1088.

újmy společnosti, která vůbec nebyla účastníkem předmětného soudního řízení, jelikož rozhodování o právech a povinnostech osoby, která není účastníkem řízení, je v rozporu s pravidly spravedlivého procesu.⁴⁶⁸

Pokud se jedná o srovnání žaloby na náhradu reflexní újmy s akcionářskou žalobou, platí, že zatímco žalobu na náhradu reflexní újmy je oprávněn podat akcionář společnosti bez ohledu na výši jeho účasti, sám za sebe (svým jménem) a domáhat se pouze náhrady újmy vzniklé na jeho akcích ve společnosti, akcionářskou žalobu je oprávněn podat pouze kvalifikovaný akcionář, za společnost (jako její zákonný zástupce) a domáhat se náhrady celé vzniklé újmy. Dovojuje se, že žalobu na náhradu reflexní újmy může akcionář podat pouze tehdy, pokud se vzniklé újmy nedomáhá sama společnost, ať už přímo, nebo prostřednictvím akcionářské žaloby.⁴⁶⁹

5. PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE V ANGLICKÉM PRÁVU

V anglickém právu jsou obecné povinnosti statutárních ředitelů upraveny v ustanoveních § 171 až § 177 zákona o obchodních společnostech z roku 2006.⁴⁷⁰ V úvodu je třeba zdůraznit, že anglické právo člení tyto povinnosti do dvou skupin, a to na (i) fiduciární povinnosti (*fiduciary duties*) a (ii) povinnosti péče, schopnosti a pečlivosti⁴⁷¹ (*duty of reasonable care, skill and diligence*). Toto členění vychází z historického rozdělení práva *equity* a *common law* a má důležitý význam pokud jde o porušení těchto povinností a posuzování odpovídajících následků. Zatímco v případě fiduciárních povinností odpovídá statutární ředitel bez ohledu na zavinění, nebo zda svým jednáním způsobil společnosti újmu, v případě povinnosti řádné péče odpovídá pouze za zaviněné porušení této povinnosti.⁴⁷²

Pokud se jedná o obsahové vymezení těchto povinností, předmětem fiduciárních povinností je především loajalita a poctivost,⁴⁷³ naopak předmětem řádné péče jsou zejména znalosti, odborná způsobilost a kompetentnost statutárního ředitele.⁴⁷⁴

⁴⁶⁸ Lasák, J. in LAVICKÝ, *op. cit. sub 126*, s. 1088.

⁴⁶⁹ J. Lasák in LASÁK, POKORNÁ, ČÁP, DOLEŽIL, *op. cit. sub 132*, s. 1683.

⁴⁷⁰ Companies Act 2006.

⁴⁷¹ Pro zjednodušení budou dále v této práci povinnosti péče, schopnosti a pečlivosti označovány také jako „povinnost řádné péče“.

⁴⁷² FRENCH, D., MAYSON, S. W., RYAN, C. L. *Mayson, French & Ryan on company law*. 33rd edition, 2016-2017. Oxford: Oxford University Law, 2016, s. 477.

⁴⁷³ FRENCH, MAYSON, RYAN, *op. cit. sub 472*, s. 478.

⁴⁷⁴ *Extrasure Travel Insurance Ltd v Scattergood* [2003] 1 BCLC 598.

Upřesnění obsahového rozdílu nalezneme v rozhodnutí *Bristol & West Building Society v Mothew*⁴⁷⁵, kde soud dovedl, že podstatou fiduciárních povinností je loajální jednání a příčinou porušení fiduciárních povinností je primárně neloajalita. Dále uvedl, že pouhá nekompetentnost, odborná nezpůsobilost, která bývá příčinou porušení povinnosti řádné péče, k porušení fiduciárních povinností nestačí. Pokud tedy statutární ředitel sice jedná nekompetentně, ale zároveň je loajální ke společnosti, fiduciární povinnosti neporuší. Dovolím si nicméně tvrdit, že v praxi může docházet k překryvu jednotlivých prvků definujících obě vyložené povinnosti. Může se totiž stát, že jeden případ porušení právní povinnosti, může vyvolat právní odpovědnost dle obou režimů; jedná-li totiž statutární ředitel nekompetentně, je pravděpodobné, že jedná i neloajálně ve vztahu ke společnosti.

V souvislosti s odpovědností statutárního ředitele a náhradou újmy za její porušení anglické právo striktně rozlišuje, zda byla újma způsobena společností, jakožto samostatné právnické osobě, nebo zda byla způsobena jednotlivým akcionářům společnosti.⁴⁷⁶ Na tomto rozlišení potom závisí určení, kdo je oprávněn podat žalobu k náhradě újmy vůči statutárnímu řediteli společnosti. Zatímco v případě újmy způsobené společností se jedná o společnost samotnou, v případě újmy způsobené akcionářům jsou k podání žaloby oprávněni právě tito akcionáři.⁴⁷⁷

5.1 POVINNOST ŘÁDNÉ PÉČE

5.1.1 Standard řádné péče

Povinnost řádné péče je v zákoně o obchodních společnostech konkrétně upravena v ustanovení § 174.⁴⁷⁸ Zatímco první odstavec předmětného ustanovení ukládá statutárním ředitelům povinnost uplatňovat při výkonu své funkce rozumnou péči, schopnosti a pečlivost, druhý odstavec tuto obecnou povinnost konkretizuje, a sice že statutární ředitel má uplatňovat takovou péči, schopnosti a pečlivost, kterou by uplatnila rozumně pečlivá osoba (a) s obecnými znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi, které

⁴⁷⁵ *Bristol & West Building Society v Mothew* [1998], Ch 1, FRENCH, MAYSON, RYAN, *op. cit. sub* 472, s. 478.

⁴⁷⁶ FRENCH, MAYSON, RYAN, *op. cit. sub* 472, s. 552.

⁴⁷⁷ Tamtéž.

⁴⁷⁸ (1) *A director of a company must exercise reasonable care, skill and diligence.*
(2) *This means the care, skill and diligence that would be exercised by a reasonably diligent person with – (a) the general knowledge, skill and experience that may reasonably be expected of a person carrying out the functions carried out by the director in relation to the company, and (b) the general knowledge, skill and experience that the director has.*

mohou být rozumně očekávány od osoby vykonávající funkci statutárního ředitele společnosti a (b) s obecnými znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi, které statutární ředitel má. Hovoří se o tzv. objektivně subjektivním standardu péče; písmeno (a) druhého odstavce určuje objektivní standard, písmeno (b) druhého odstavce potom určuje subjektivní standard.⁴⁷⁹ Řádná péče statutárního ředitele je tak posuzována objektivně na základě péče, kterou by vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba s obecnými znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi, které mohou být rozumně očekávány od osoby v postavení statutárního ředitele a zároveň subjektivně podle toho, jakými obecnými znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi tento statutární ředitel disponuje, přičemž tyto subjektivní charakteristiky nemohou objektivní standard snížit. Lze tedy uzavřít, že dané ustanovení nastavuje minimální objektivní standard rozumně pečlivé osoby, který může být zvýšen ve vztahu ke konkrétním vlastnostem konkrétního statutárního ředitele, nikoliv však snížen.

Shora uvedená kodifikace objektivně subjektivního standardu péče je výsledkem dlouhodobého vývoje, přičemž k jeho výkladu a pochopení je třeba brát v úvahu i pravidla mající původ v historických rozhodnutích anglických soudů. Dle ustanovení § 170 odst. 4 zákona o obchodních společnostech totiž platí, že se při výkladu a aplikaci obecných povinností statutárního ředitele má přihlížet k odpovídajícím *common law* pravidlům a principům *equity*.⁴⁸⁰

Standard řádné péče byl historicky velmi nízký, rozhodnutí přijatá v 19. a na počátku 20. století brala v úvahu pouze subjektivní standard.⁴⁸¹ Od statutárních ředitelů se totiž neočekávala vysoká míra profesionality ani zapojení do života společnosti, protože do svých funkcí byli voleni spíše než pro své schopnosti pro příslušnost k určité společenské skupině, s cílem dodat společnosti vážnosti a důvěryhodnosti především svým šlechtickým titulem.⁴⁸² Typickým příkladem je rozhodnutí *Re Cardiff Savings*

⁴⁷⁹ FRENCH, MAYSON, RYAN, *op. cit. sub 472*, s. 499.

⁴⁸⁰ § 170 odst. 4 zákona o obchodních společnostech: *The general duties shall be interpreted and applied in the same way as common law rules or equitable principles, and regard shall be had to the corresponding common law rules and equitable principles in interpreting and applying the general duties.*

⁴⁸¹ FRENCH, MAYSON, RYAN, *op. cit. sub 472*, s. 499 a DAVIES, P. L., WORTHINGTON, S., MICHELER, E. *Gower and Davies' Principles of Modern Company Law*. Eight edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 489.

⁴⁸² DAVIES, P. L., WORTHINGTON, S., MICHELER, E. *Gower and Davies' Principles of Modern Company Law*. Eight edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 489.

*Bank, Marquis of Bute's Case*⁴⁸³, ve kterém soud řešil případ šlechtice, jenž byl ve věku pouhých 6 měsíců zvolen předsedou správní rady Cardiffské spořitelny a v průběhu následujících 39 let navštívil její zasedání pouze jednou. Byl žalován o náhradu škody, kterou společnost utrpěla v důsledku podvodného jednání svých zaměstnanců. Žaloba byla ovšem neúspěšná, soud dovedl, že šlechtic neměl povinnost se zasedání správní rady účastnit. Zdůraznil, že výkon funkce měl občasný charakter a statutární ředitel musel jednat s povinnou péčí, pouze pokud se jednání účastnil. Naopak měl právo se spoléhat na ostatní zaměstnance, že svou práci odvedou dobře, bez ohledu na to, aby na tuto správnost alespoň trochu dohlížel.⁴⁸⁴ Jinými slovy tedy soud dovedl, že pokud měl statutární ředitel nedostatečné znalosti a zkušenosti, nebylo možné od něj očekávat více. K vyhnutí se odpovědnosti potom dostačovalo, aby se statutární ředitel nezajímal o dění ve společnosti a neúčastnil se jednání orgánu, jehož byl členem; neměl pak potřebné znalosti o společnosti a z toho důvodu nebyla dovozována jeho odpovědnost za újmu způsobenou společností. Obecně lze říci, že soudy zastávaly názor, že akcionáři si zasloužili takové zástupce, jaké si vybrali. Případný výběr nekompetentní osoby byl považován pouze za jejich chybu, za kterou měli nést plnou odpovědnost.⁴⁸⁵

Dalším přelomovým rozhodnutím potvrzujícím shora uvedené tradiční pojetí subjektivní odpovědnosti bylo rozhodnutí *Re Brazilian Rubber Plantations & Estates Ltd*⁴⁸⁶. Soud zde dovedl, že statutární ředitel má jednat pouze s takovou péčí, která od něj může být s přihlédnutím k jeho vědomostem a zkušenostem rozumně očekávána. V této souvislosti pak zdůraznil, že se od statutárního ředitele neočekávají žádné speciální vědomosti a zkušenosti, nicméně pokud takovými vědomostmi nebo zkušenostmi oplývá, musí je při zastupování společnosti a její správě využít. Tyto závěry byly převzaty také v rozhodnutí *Re City Equitable Fire Insurance Co. Ltd.*⁴⁸⁷, přičemž se následujících 60 let v zásadě uplatňovaly ve většině obdobných

⁴⁸³ *Re Cardiff Savings Bank, Marquis of Bute's Case* [1892] 2 Ch 100.

⁴⁸⁴ Obdobně také rozhodnutí *Re Denham & Co* (1883) 25 Ch D 752, ve kterém nebyl shledán odpovědným člen správní rady, který se několik let neúčastnil zasedání správní rady a neodhalil tak podvodné jednání jiného člena správní rady, v důsledku kterého společnost utrpěla škodu.

⁴⁸⁵ *Turquand v Marshall* (1869) 4 Ch. App. 376. Obdobně také DAVIES, WORTHINGTON, MICHELER, *op. cit. sub 482*, s. 489.

⁴⁸⁶ *Re Brazilian Rubber Plantations & Estates Ltd* [1911] 1 Ch 425.

⁴⁸⁷ *Re City Equitable Fire Insurance Co. Ltd.* (1925) Ch 407.

případů.⁴⁸⁸ Konkrétně soud uzavřel, že statutární ředitel není v rámci výkonu své funkce povinen projevovat vyšší schopnosti, než lze očekávat od osoby jeho znalostí a zkušeností. Dále dovodil, že statutární ředitel není ani povinen věnovat nepřetržitou pozornost záležitostem společnosti a účastnit se schůzí orgánu, jehož je členem. Rovněž byl přesvědčen, že pokud je to z podnikatelského hlediska rozumné, je možné delegovat určitou povinnost na třetí osobu, přičemž nemá-li statutární ředitel jakýkoli důvod k podezření, že tomu tak není, může se v zásadě spoléhat na to, že tato třetí osoba vykonává delegované povinnosti poctivě. Dané rozhodnutí bylo judikaturou a právní teorií tradičně považováno za symbol zakotvení toliko subjektivního standardu, přičemž byla po dlouhou dobu přehlížena část rozhodnutí zmiňující také určitou míru objektivitu. Soud v ní dovozoval, že statutární ředitel musí vykonávat svou funkci s určitou mírou „rozumné péče, již lze očekávat od běžného člověka v daných okolnostech při zařizování věcí vlastních.“⁴⁸⁹ Tuto skutečnost vyzdvihl například A. Hicks, který v daném rozhodnutí již viděl aplikaci testu založeného na subjektivních i objektivních hlediscích.⁴⁹⁰

S názorem, že standard povinné péče v anglickém právu není čistě subjektivní, se nicméně můžeme bezpochyby setkat až na počátku 90. let 20. století,⁴⁹¹ a to prostřednictvím dvou rozhodnutí soudce Hoffmanna.⁴⁹² V nich určil, že péče, kterou je statutární ředitel povinen, je stanovena v ustanovení § 214 odst. 4 insolvenčního zákona,⁴⁹³ které obsahuje vedle subjektivního standardu rovněž objektivní standard.⁴⁹⁴ V rozhodnutí *Norman v Theodore Goddard* dovodil objektivní požadavek ve vztahu ke statutárnímu řediteli, a sice že musí mít takové schopnosti,

⁴⁸⁸ KRTOUŠOVÁ, L. *Péče řádného hospodáře: odpovídá britskému konceptu duty of care, skill and diligence?* Obchodněprávní revue, 2013, č. 10, s. 279. Krtoušová, L. in GERLOCH, A., BERAN, K. a kol. *Funkce a místo právní odpovědnosti v recentním právním řádu*. Praha: Leges, 2014, s. 183.

⁴⁸⁹ Tamtéž.

⁴⁹⁰ HICKS, A. *Directors' liability for management errors*. Law Quarterly Review, 1994, č. 110, s. 392.

⁴⁹¹ I když úplně první náznaky lze nalézt už v rozhodnutí *Dorchester Finance Co v Stebbing* [1989] B.C.L.C. 498, které ač bylo přijato v roce 1977, bylo zveřejněno až v roce 1989. In DAVIES, WORTHINGTON, MICHELER, *op. cit. sub 482*, s. 490.

⁴⁹² *Norman v Theodore Goddard* (1992) BCC 14, Re D'Jan of London Ltd (1994) BCC 646.

⁴⁹³ Insolvency Act 1986 (1986, c. 45), ustanovení § 214 odst. 4 zní: „For the purposes of subsections (2) and (3), the facts which a director of a company ought to know or ascertain, the conclusions which he ought to reach and the steps which he ought to take are those which would be known or ascertained, or reached or taken, by a reasonably diligent person having both— (a) the general knowledge, skill and experience that may reasonably be expected of a person carrying out the same functions as are carried out by that director in relation to the company, and (b) the general knowledge, skill and experience that that director has.“

⁴⁹⁴ V rámci rekodifikace pak bylo toto ustanovení převzato do úpravy ustanovení § 174 zákona o obchodních společnostech.

keré mohou být rozumně očekávány od někoho ve stejné pozici. Spravuje-li majetek společnosti, pak musí být přinejmenším rozumnou odbornost v oblasti správy majetku. Objektivní požadavek dále doplnil požadavkem subjektivním, podle kterého se má rovněž přihlídnout ke skutečným vědomostem, odbornosti a zkušenostem konkrétního statutárního ředitele. Zdůraznil zde, že standard, podle kterého by mělo být jednání statutárního ředitele posuzováno, je stanoven v ustanovení § 214 odst. 4 anglického insolvenčního zákona, a to nejenom pro případy nezákonného obchodování v rámci společností v insolvenční, ale pro jednání statutárního ředitele obecně. Uvedené závěry lze hezky ilustrovat také prostřednictvím jeho druhého rozhodnutí, a to ve věci *Re D'Jan of London Ltd.* Posuzoval zde případ statutárního ředitele, který podepsal nepravdivou odpověď na pojistný návrh, kterou pro něj připravil jeho dlouholetý pojišťovací makléř, a to aniž by si ji přečetl a chybu případně odhalil. Připustil, že obecně není možné požadovat po statutárním řediteli, aby důkladně četl veškeré dokumenty, které jsou mu předloženy k podpisu. V konkrétním případě se však jednalo o krátký jednoduchý dokument, jehož přečtení by pro statutárního ředitele byla maličkost a neznameno by podstatnou časovou ztrátu. Soud tedy dovedil, že v tomto případě statutární ředitel přijal svým podpisem odpovědnost za obsah návrhu. Později, když společností vznikla újma, kterou odmítla pojišťovna nahradit z důvodu této nepravdivé odpovědi, byl statutární ředitel shledán povinným k její náhradě. Při podpisu příslušného dokumentu totiž nejednal s rozumnou pečlivostí, čímž se dopustil porušení povinnosti péče.

Výše uvedené judikatorní závěry byly poté reflektovány v rámci rekonstrukce práva obchodních společností; ustanovení § 174 zákona o obchodních společnostech je tak doslovnou reprodukcí ustanovení § 214 odst. 4 anglického insolvenčního zákona.

5.1.2 Obsah řádné péče

Zatímco tedy zákon o obchodních společnostech jednoznačně upravuje požadovaný standard řádné péče, určení obsahu povinnosti jednat s řádnou péčí nadále zůstává výlučně úkolem judikatury. Většina příslušných soudních rozhodnutí jsou bohužel pouze prvoinstanční, odvolací soudy většinou neměly možnost se jimi dále zabývat.⁴⁹⁵

⁴⁹⁵ HANNIGAN, B. *Company Law*. 4. vydání, Oxford: Oxford University Press, 2016, s. 247.

Patrně nejvíce citovaným rozhodnutím v této oblasti je rozhodnutí ve věci *Re Barings plc (No. 5) Secretary of State for Trade and Industry v Baker (No. 5.)*⁴⁹⁶, které bylo rovněž bez dalšího potvrzeno odvolacím soudem. V daném případě byli ředitelé banky shledáni nezpůsobilými výkonu funkce a ze svých funkcí diskvalifikováni, a to z důvodu jejich selhání při dohlázení na činnost podřízeného investičního makléře, jehož nepovolené obchodování na trhu způsobilo bance značné finanční ztráty a vedlo dokonce až k jejímu kolapsu. Soud v předmětném rozhodnutí vymezil základní nároky na jednání statutárních ředitelů, a to následovně: „(1) Statutární ředitelé společnosti jsou povinni, kolektivně i každý individuálně, soustavně získávat a udržovat si dostatečné znalosti a porozumění ohledně podnikatelských aktivit společnosti, a to takovým způsobem, který jim umožní vykonávat jejich funkci.“ Rovněž se vyjádřil k možnostem delegace jejich povinností na třetí osobu: „(2) Členové orgánů jsou oprávněni (s výhradou uvedenou ve stanovách společnosti) delegovat výkon některých činností na podřízené osoby a v rozumné míře důvěřovat jejich schopnostem a poctivosti; tato možnost delegace je nicméně nezbavuje povinnosti dohledu na výkon delegovaných funkcí. (3) Nelze však formulovat všeobecně použitelné pravidlo ohledně povinnosti popsané v bodu (2). Rozsah předmětné povinnosti a otázka, zda byla vykonána, bude vždy záležet na okolnostech daného případu, včetně postavení konkrétních osob v rámci řízení obchodní korporace.“⁴⁹⁷ Můžeme tedy shrnout, že anglické právo mezi základní požadavky řádné péče řadí (i) znalost a informovanost statutárního ředitele ohledně podnikání a činnosti společnosti a dále (ii) povinnost dohledu a kontroly třetích osob při výkonu delegovaných povinností, přičemž oba tyto požadavky je vždy nutné posuzovat v poměrech konkrétní společnosti.

Pokud se jedná o vymezení nezbytné míry znalostí, soudy dochází k závěru, že statutární ředitelé nemusí být odborníky ve všech oblastech týkajících se správy a řízení společnosti. Pokud však takovými odbornými znalostmi či zkušenostmi oplyvají, mají povinnost je využít. Na druhou stranu ovšem musí být schopni rozumět základním otázkám správy a řízení společnosti a aktivně se o činnost a o podnikání

⁴⁹⁶ *Re Barings plc (No. 5) Secretary of State for Trade and Industry v Baker (No. 5)* [1999] 1 B.C.L.C. 433.

⁴⁹⁷ Obdobně také *Re Westmid Packing Services Ltd, Secretary of State for Trade and Industry v Griffiths* (1998) 2 BCLC 646, 652.

společnosti zajímat. Tyto závěry nalezneme kupříkladu v rozhodnutí *Re Queens Moat Houses plc, Secretary of State for Trade and Industry v Bairstow (No 2)*⁴⁹⁸, ve kterém se soud zabýval odpovědností statutárního ředitele společnosti, ve které došlo k vyplacení nepřiměřené výše dividend stanovených na základě zavádějících účetních podkladů, které nepodávaly věrný a poctivý obraz o stavu hospodaření společnosti. Výkon funkce statutárního ředitele byl posuzován jak z hlediska objektivního standardu, tj. jak by jednala jiná rozumně pečlivá osoba v obdobném postavení, tak z hlediska subjektivního standardu, tj. byly zohledněny více jak dvacetileté znalosti a zkušenosti statutárního ředitele s řízením společnosti a také vzata v úvahu skutečnost, že neměl ekonomické (účetní) vzdělání. Soud nakonec dospěl k závěru, že se statutární ředitel dopustil porušení povinnosti řádné péče a diskvalifikoval jej z funkce. Je však nezbytné zdůraznit, že porušení povinnosti nespátroval v chybném porozumění specifickým aspektům účetních podkladů, které nepochybně překračovaly meze jeho odborné způsobilosti, nýbrž je spatřoval ve skutečnosti, že statutární ředitel mohl vzhledem ke svým znalostem a zkušenostem rozpoznat, že účetní podklady ukazují nereálné výsledky hospodaření.

Obdobné závěry nalezneme také v rozhodnutí *Re Continental Assurance Co of London plc.*⁴⁹⁹, kde byla posuzována odpovědnost statutárních ředitelů společnosti za kolaps malé pojišťovací společnosti, kterému by bylo možné dle názoru žalobce zabránit, pokud by měli dostatečné účetní znalosti a zároveň by je také použili. Soud ovšem jejich odpovědnost nedovodil a zdůraznil, že statutární ředitelé nejsou povinni mít specifické účetní znalosti, kterými disponují specialisté v oboru. Musí ovšem být „intelligentními laiky“; tj. rozumět alespoň základům účetnictví, být schopni s pomocí odborníků rozumět složitějším účetním dokumentům či se účastnit diskuse ohledně účetnictví společnosti a klást rozumné otázky osobám, na které bylo zpracování účetnictví delegováno.

Statutární ředitelé by dále měli svou funkci vykonávat aktivně. Samozřejmě to neznamená, že by se museli účastnit všech záležitostí společnosti;⁵⁰⁰ nezbytnou míru jejich zapojení nelze ani stanovit obecně, je třeba vždy přihlídnout k poměrům

⁴⁹⁸ *Re Queens Moat Houses plc, Secretary of State for Trade and Industry v Bairstow (No 2)* (2005) 1 BCLC 136.

⁴⁹⁹ *Re Continental Assurance Co of London plc* (2007) 2 BCLC 287.

⁵⁰⁰ HANNIGAN, *op. cit. sub 495*, s. 243.

konkrétní společnosti, na postavení dané osoby ve společnosti, zejména v návaznosti na velikost společnosti a předmět jejího podnikání.⁵⁰¹ Odpovědnosti se ovšem nelze vyhnout ani v případě, kdy by postavení statutárního ředitele mělo ve společnosti čistě formální charakter, ať už z důvodu rodinného charakteru společnosti⁵⁰² nebo zastávání pozice tzv. „nominee“ člena orgánu (tj. profesionála, který za stanovenou odměnu pouze formálně vykonává funkci člena orgánu ve společnostech, řádově klidně desítek i stovek).⁵⁰³ Uvedené závěry můžeme najít například v rozhodnutí *Re Brian D Pierson (Contractors) Ltd*⁵⁰⁴, ve kterém soud zdůraznil, že každý statutární ředitel má určité minimální povinnosti a funkce, které nemohou být považovány za vykonávané jednoduše tím, že jsou bez dalšího ponechány k řešení někomu jinému, a to ani v případě rodinné společnosti.⁵⁰⁵ Není možné být „spícím ředitelem“; je třeba vykonávat alespoň některé záležitosti společnosti. Nadto jak bylo uzavřeno v rozhodnutí *Re Park House Properties Ltd*⁵⁰⁶, pro dovození odpovědnosti neaktivního statutárního ředitele není překážkou ani to, že za výkon své funkce nepobíral odměnu či mu nebyla v rámci řízení společnosti svěřena role v procesu rozhodování.

5.2 FIDUCIÁRNÍ POVINNOSTI

Jak již bylo vyloženo výše, předmětem fiduciárních povinností je především loajalita a poctivost. Fiduciární povinnosti statutárních ředitelů vychází tradičně z pravidel *equity* a právní úpravy trustů,⁵⁰⁷ přičemž představují povinnosti osoby, které byla s důvěrou svěřena správa cizích záležitostí dle jejího vlastního volného uvážení.⁵⁰⁸ Podstatou fiduciárního vztahu je tedy důvěra a skutečnost, že fiduciář souhlasí, že bude jednat za jiného a aplikovat své volné uvážení a tato třetí osoba si je vědoma toho a souhlasí s tím, že bude ponechána na milost fiduciáři.⁵⁰⁹ Jak bylo uzavřeno v rozhodnutí ve věci *Bristol and West Building Society v Mothew*⁵¹⁰: „(...) příkazce je

⁵⁰¹ *Re Barings plc (No. 5) Secretary of State for Trade and Industry v Baker (No. 5)* [1999] 1 B.C.L.C. 433, 436. DAVIES, WORTHINGTON, MICHELER, *op. cit. sub 482*, s. 491.

⁵⁰² HANNIGAN, *op. cit. sub 495*, s. 244.

⁵⁰³ HANNIGAN, *op. cit. sub 495*, s. 245.

⁵⁰⁴ *Re Brian D Pierson (Contractors) Ltd* [1999] BCC 26.

⁵⁰⁵ Obdobně také *Re Galeforce Pleating Co Ltd, Re* [1999] 2 B.C.L.C. 704 či *Re Westminster Property Management Ltd, Official Receiver v Stern (No 2)* (2001) BCC 305.

⁵⁰⁶ *Re Park House Properties Ltd* (1997) 2 BCLC 530.

⁵⁰⁷ FRENCH, MAYSON, RYAN, *op. cit. sub 472*, s. 478.

⁵⁰⁸ DAVIES, WORTHINGTON, MICHELER, *op. cit. sub 482*, s. 496.

⁵⁰⁹ Tamtéž.

⁵¹⁰ *Bristol & West Building Society v Mothew* [1998], Ch 1.

oprávněn k soustředěné loajalitě svého fiduciáře, který nesmí jednat ve prospěch jiné osoby bez informovaného souhlasu svého příkazce.“⁵¹¹ Z výše uvedeného plyne, že fiduciář je povinen jednat v dobré víře v zájmu této třetí osoby za současného vyloučení svých zájmů. V poměrech obchodních společností, kdy statutární ředitel je jmenován do funkce, aby spravoval majetek společnosti, který mu nenáleží, je považován za fiduciáře,⁵¹² resp. osobu jíž náleží fiduciární povinnosti ve vztahu ke společnosti.⁵¹³

V této souvislosti je důležité zmínit, že statutární ředitel je ve fiduciárním vztahu pouze se společností samotnou,⁵¹⁴ nikoliv s jejími společníky (ať již současnými nebo budoucími),⁵¹⁵ jejími věřiteli⁵¹⁶ nebo dokonce ostatními statutárními řediteli.⁵¹⁷ Rozdíl nečiní ani skutečnost, pokud jsou uvedené role ve vztahu ke společnosti nějakým způsobem nakombinovány, tj. např. statutární ředitel je zároveň společníkem společnosti apod.⁵¹⁸

Fiduciární povinnosti jsou kodifikovány v ustanoveních § 171 až 173 zákona o obchodních společnostech a dále také v ustanoveních § 175 až 177 zákona o obchodních společnostech. Konkrétně se jedná o povinnost jednat v rámci svých pravomocí (*duty to act within powers*)⁵¹⁹, což znamená, že statutární ředitelé jsou povinni jednat v souladu se společenskou smlouvou společnosti a své pravomoci vykonávat pouze k účelům, pro které jim byly společenskou smlouvou svěřeny. Dále se jedná o povinnost podporovat úspěch společnosti (*duty to promote the success of the company*)⁵²⁰, kdy statutární ředitelé mají jednat v dobré víře takovým způsobem, který dle jejich přesvědčení sleduje úspěch společnosti a jejích společníků jako celku. Statutární ředitelé mají rovněž povinnost řídit se nezávislým úsudkem (*duty to exercise*

⁵¹¹ NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, *op. cit. sub 67*, s. 38.

⁵¹² *Op. cit. sub 510*.

⁵¹³ Regal (Hastings) Ltd v Gulliver [1942] UKHL 1. Bairstow v Queens Moat Houses Plc [2001] EWCA Civ 712.

⁵¹⁴ FRENCH, MAYSON, RYAN, *op. cit. sub 472*, s. 479.

⁵¹⁵ Multinational Gas and Petrochemical Co v Multinational Gas and Petrochemical Services Ltd [1983] Ch 258, Hawkes v Cuddy [2009] EWCA Civ 291, Ultraframe (UK) Ltd v Fielding [2005] EWHC 1638, Peskin v Anderson [2000] EWCA Civ 326.

⁵¹⁶ Multinational Gas and Petrochemical Co v Multinational Gas and Petrochemical Services Ltd [1983] Ch 258, Western Finance Co Ltd v Tasker Enterprises [1979] 106 DLR (3d) 81, Re Wincham Shipbuilding Boiler and Salt Co. (1878) 9 Ch. D 322.

⁵¹⁷ Kohn v Meehan (2003) LTL 4/6/2003.

⁵¹⁸ FRENCH, MAYSON, RYAN, *op. cit. sub 472*, s. 479.

⁵¹⁹ Ustanovení § 171 zákona o obchodních společnostech.

⁵²⁰ Ustanovení § 172 zákona o obchodních společnostech.

independent judgment)⁵²¹ a vyhnout se konfliktu zájmů (*duty to avoid conflicts of interest*)⁵²², tj. situacím, ve kterých by se zájmy statutárního ředitele mohly, ať již přímo nebo nepřímo, dostat do konfliktu se zájmem společnosti. Toto omezení se potom týká zejména využívání majetku, informací nebo příležitostí náležejících do sféry zájmu společnosti, a to bez ohledu na to, zda je společnost využila či je mohla využít, nebo nikoli. Statutární ředitelé svou povinnost ovšem neporuší, pokud lze konflikt zájmů považovat za nepravděpodobný nebo pokud jej schválili ostatní statutární ředitelé společnosti. Statutární ředitelé rovněž nesmí přijímat výhody od třetích osob (*duty not to accept benefits from third parties*)⁵²³ z důvodu jejich funkce a postavení ve společnosti nebo jakéhokoli jednání, které s jejich funkcí souvisí. V neposlední řadě mají statutární ředitelé rovněž povinnost oznámit vlastní zájem, ať už přímý nebo nepřímý, v plánované transakci či dohodě společnosti (*duty to declare interest in proposed transaction or arrangement*)⁵²⁴. Musí tak učinit vždy před tím, než se společnost k takové transakci či dohodě zaváže, s výjimkou případů, kdy lze případný konflikt zájmů považovat za nepravděpodobný nebo pokud jsou ostatní statutární ředitelé o konfliktu informováni.

Vzhledem k velkému obsahovému rozsahu těchto povinností se budu pro účely této práce blíže zabývat pouze povinnostmi statutárních ředitelů jednat v zájmu společnosti. Tento požadavek nalezneme již v rozhodnutí *Re Smith and Fawcett Ltd*⁵²⁵, ve kterém bylo dovozeno, že statutární ředitelé musí jednat v dobré víře v obhajitelném zájmu společnosti, podle sebe, nikoliv podle toho, co by soud mohl považovat za zájem společnosti, a zároveň nesmí sledovat jiný, postranní zájem. Obdobné závěry nalezneme také v rozhodnutí ve věci *J J Harrison (Properties) Ltd v Harrison*⁵²⁶, ve kterém bylo uzavřeno, že statutární ředitelé mají svou pravomoc nakládat s majetkem, která je jim svěřena stanovami společnosti, vykonávat pouze v souladu s tímto účelem a v zájmu společnosti.⁵²⁷ Podobně soud rozhodl i v rozhodnutí *Mutual Life Insurance Co. of New York v The Rank Organisation Ltd.*⁵²⁸, ve kterém nad rámec časem potvrzeného

⁵²¹ Ustanovení § 173 zákona o obchodních společnostech.

⁵²² Ustanovení § 175 zákona o obchodních společnostech.

⁵²³ Ustanovení § 176 zákona o obchodních společnostech.

⁵²⁴ Ustanovení § 177 zákona o obchodních společnostech.

⁵²⁵ *Re Smith and Fawcett Ltd* (1942) CH. 304.

⁵²⁶ *J J Harrison (Properties) Ltd v Harrison* [2001] EWCA Civ 1467, [2002] 1 BCLC 162.

⁵²⁷ Tamtéž.

⁵²⁸ *Mutual Life Insurance Co. of New York v The Rank Organisation Ltd.* [1985] BCLC 1.

pravidla, že statutární ředitel má své pravomoci vykonávat v dobré víře v zájmu společnosti uvedl i skutečnost, že je má vykonávat spravedlivě mezi různými akcionáři. Nelze než souhlasit se závěrem uvedeným v rozhodnutí *Item Software (UK) Ltd v Fassihi*⁵²⁹, který formulaci shora uvedeného pravidla vyzdvihuje pro její obecnost, jež soudům umožňuje toto pravidlo flexibilně a dynamicky aplikovat na konkrétní případy.⁵³⁰

V rámci kodifikace pak byly výše uvedené požadavky zakotveny v ustanovení § 171 a § 172 zákona o obchodních společnostech; zatímco ustanovení § 171 zákona o obchodních společnostech obsahuje tzv. doktrínu obhajitelného zájmu (*proper purpose doctrine*) jako *ultima ratio*, jež ukládá statutárním ředitelům kritérium, podle kterého soudy přezkouvávají jejich rozhodnutí,⁵³¹ povinnost jednat v dobré víře byla do ustanovení § 172 zákona o obchodních společnostech modifikována na povinnost prosazovat úspěch společnosti.⁵³² Při posuzování obhajitelného zájmu společnosti soudy uplatňují objektivní přístup, zkoumají, zda bylo oprávnění k přijetí daného rozhodnutí uděleno statutárnímu řediteli stanovami společnosti. Pokud není stanoveno jinak, obhajitelný zájem společnosti je podpůrně interpretován jako prospěch společnosti ve smyslu ustanovení § 172 zákona o obchodních společnostech.

V rámci posuzování, zda statutární ředitel jednal v dobré víře, je nutné postupovat ve světle subjektivního testu. Tento požadavek lze hezky ilustrovat v rozhodnutí ve věci *Regentcrest plc v Cohen*⁵³³, ve kterém se soud zabýval žalobou proti statutárním ředitelům společnosti, kteří namísto toho, aby vymáhali pohledávku proti jiným statutárním ředitelům společnosti, s nimi uzavřeli dohodu o prominutí dluhu. V ní se tito dlužící statutární ředitelé zavázali, že budou nadále vykonávat svou funkci ve společnosti bezplatně. Zatímco později likvidátoři společnosti považovali odpuštění dluhu za porušení fiduciárních povinností, protože jej považovali za pouhou laskavost směrem k dlužícím statutárním ředitelům, která nebyla v zájmu společnosti, soud neshledal, při současné aplikaci subjektivního testu, v jejich rozhodnutí žádné pochybení. Uznal, že hlavním cílem statutárních ředitelů bylo udržení akceschopného statutárního orgánu, který by společnosti pomohl překlenout její složitou finanční

⁵²⁹ *Item Software (UK) Ltd v Fassihi* [2004] EWCA Civ 1244.

⁵³⁰ Tamtéž.

⁵³¹ NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, *op. cit. sub 67*, s. 60.

⁵³² NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, *op. cit. sub 67*, s. 61.

⁵³³ *Regentcrest plc v Cohen* (2001) 2 BCLC 80.

situaci a pokusil se o její záchranu. Zdůraznil, že statutární ředitelé při svém rozhodování věřili, že jednají v nejlepším zájmu společnosti a v této souvislosti uvedl, že „Otázkou není, zda bylo podle objektivního posouzení soudu konkrétní rozhodnutí skutečně přijato v nejlepším zájmu společnosti. Otázkou není v žádném případě ani to, zda by soud nacházející se ve stejnou dobu v obdobné pozici mohl jednat odlišně. Lépe řečeno, otázkou je, zda statutární ředitel společnosti upřímně věřil, že jedná v zájmu společnosti. Skutečnou otázkou, předmětem, který by soud měl posuzovat, je tedy stav mysli statutárního ředitele.“⁵³⁴ Z výše uvedeného tedy vyplývá, že soudy se mají namísto objektivního posuzování jednání statutárních ředitelů zaměřovat na jejich vnitřní přesvědčení při přijímání rozhodnutí, jejich víru v to, že v konkrétním případě jednají v zájmu společnosti. Tento přístup byl dále rozpracován v rozhodnutí ve věci *Extrasure Travel Insurance Ltd v Scattergood*⁵³⁵, v němž soud uvedl, že i rozhodnutí, které se navenek soudu jeví jako nerozumné a poškozující společnost, nemusí představovat porušení fiduciárních povinností, pokud statutární ředitelé skutečně věřili, že jednají v nejlepším zájmu společnosti.⁵³⁶

Je však nezbytné zdůraznit, že tento subjektivní test má i své limity. Ty jsou představovány jak doktrínou obhajitelného zájmu (*proper purpose doctrine*), tak aplikací objektivního kritéria v extrémních případech, kdy statutární ředitel způsobil svým jednáním společnosti významnou újmu.⁵³⁷ Tato modifikace byla hezky shrnuta v rozhodnutí *Charterbridge Corp. Ltd v Lloyds Bank Ltd*⁵³⁸, když soud uvedl, že je třeba zkoumat otázku, zda by „(...) inteligentní a čestná osoba zastávající funkci statutární ředitele společnosti mohla plně za daných podmínek rozumně věřit, že jedná ve prospěch společnosti.“⁵³⁹

V rámci bližšího vymezení úspěchu společnosti je třeba uvést, že na společnost je třeba nahlížet ze dvou různých úhlů pohledu, jako na společenství společníků a dále jako na samostatnou právnickou osobu odlišnou od svých společníků, přičemž ustanovení § 172 odst. 1 zákona o obchodních společnostech oba tyto úhly

⁵³⁴ Tamtéž.

⁵³⁵ *Extrasure Travel Insurance Ltd v Scattergood* (2003) 1 BCLC 598.

⁵³⁶ Tamtéž.

⁵³⁷ *Regentcrest plc v Cohen* (2001) 2 BCLC 80, 105, *Hutton v West Cork Railway Co* (1883) 23 Ch D 654.

⁵³⁸ *Charterbridge Corp. Ltd v Lloyds Bank Ltd* [1970] Ch 62.

⁵³⁹ Tamtéž.

kombinuje.⁵⁴⁰ Pokud není úspěch společnosti blíže vymezen ve stanovách, je třeba jej posuzovat individuálně s přihlédnutím ke konkrétní společnosti.⁵⁴¹ Za úspěch společnosti se zpravidla považuje její ekonomický růst, zvyšování její hodnoty a související růst hodnoty akcií a dividend vyplácených jednotlivým akcionářům.⁵⁴² Na druhou stranu ovšem ustanovení § 172 odst. 1 zákona o obchodních společnostech obsahuje demonstrativní výčet faktorů, na které musí statutární ředitel brát ohled při svém jednání za společnost, mj. má zohlednit pravděpodobné důsledky svého rozhodnutí v dlouhodobém časovém horizontu, přihlížet k zájmům zaměstnanců společnosti, budování vztahů s obchodními partnery, dopadům na komunitu a životní prostředí, pověst společnosti či jednat spravedlivě s jednotlivými akcionáři společnosti. Může se stát, že výše uvedené faktory mohou být ve střetu k sobě navzájem; v takovém případě je pak na uvážení statutárního ředitele rozhodnout, co je v dobré víře nejvíce pravděpodobné ku prospěchu konkrétní společnosti.⁵⁴³

Jedná se tedy o značný posun od doktríny *shareholder value*, jejímž hlavním cílem je maximalizace růstu společnosti a jejího zisku k doktríně *enlightened shareholder value*, v rámci které má statutární ředitel rovněž klást důraz na dlouhodobý růst a stabilitu společnosti, takže ne každé jeho rozhodnutí musí vždy vést ke zvyšování hodnoty společnosti.⁵⁴⁴

5.3 PRAVIDLO PODNIKATELSKÉHO ÚSUDKU

Zákon o obchodních společnostech neobsahuje, na rozdíl od jiných *common law* právních řádů,⁵⁴⁵ právní úpravu pravidla podnikatelského úsudku. I když o jeho zavedení rekodifikační komise při přípravě současného znění zákona o obchodních společnostech a kodifikaci obecných povinností statutárních ředitelů uvažovala,⁵⁴⁶

⁵⁴⁰ FRENCH, MAYSON, RYAN, *op. cit. sub 472*, s. 488.

⁵⁴¹ DAVIES, WORTHINGTON, MICHELER, *op. cit. sub 482*, s. 511.

⁵⁴² FRENCH, MAYSON, RYAN, *op. cit. sub 472*, s. 489.

⁵⁴³ MANČELOVÁ, *op. cit. sub 6*, s. 110.

⁵⁴⁴ FRENCH, MAYSON, RYAN, *op. cit. sub 472*, s. 489.

⁵⁴⁵ Typicky Spojené státy americké, zejména stát Delaware, jehož právní úprava byla čtenou inspirací i pro jiné státy.

⁵⁴⁶ Rekodifikační komise v souvislosti s úvahami o kodifikaci pravidla podnikatelského dokonce provedla empirický výzkum, který se zabýval odpovědí na otázku, zda mají statutární ředitelé obavy z aplikace dosavadní právní úpravy a standardu řádné péče, a dále také na otázku, zda by zavedení pravidla podnikatelského úsudku zvýšilo standard jejich péče a chování. Na základě výsledků výzkumu byly obě otázky zodpověděny negativně; rekodifikační komise tedy neshledala zavedení pravidla podnikatelského úsudku za opodstatněné. Nadto uvedla, že samotná kodifikace pravidla podnikatelského úsudku by z jejího pohledu mohla být dosti problematická, přičemž toto spatřovala především v obtížné formulaci

nakonec se rozhodla nesledovat moderní trend zavádění pravidla podnikatelského úsudku⁵⁴⁷ a ponechat v platnosti doposud fungující systém spočívající v odmítavém přístupu soudů k přezkoumávání rozhodnutí členů statutárních orgánů společností.⁵⁴⁸ Anglické soudy totiž tradičně nepřezkoumávají rozhodnutí statutárních ředitelů učiněná v dobré víře a neposuzují je se zpětnou znalostí výsledku.⁵⁴⁹ Zatímco zpočátku se soudy obávaly, že pokud by příliš často zasahovaly do podnikatelského rozhodování statutárních ředitelů, mohlo by to způsobit příliv žalob vůči jejich rozhodnutím a tím tak znásobit nápor vlny soudních sporů,⁵⁵⁰ postupem času argumentovaly hlavně nedostatkem odborné kvalifikace, zkušeností a času k posuzování podnikatelského úsudku a určení, jaké rozhodnutí je v nejlepším zájmu společnosti.⁵⁵¹

Shora uvedenou zdrženlivostí soudů se v anglickém právním prostředí můžeme setkat již po více než 200 let. Prvním významným rozhodnutím v této oblasti bylo rozhodnutí ve věci *Carlen v Drury*⁵⁵² (1812) 35 ER 61, ve kterém soud uzavřel, že nebude zasahovat do vnitřních manažerských záležitostí společnosti, pokud lze věc efektivně vyřešit podle vnitřních pravidel společnosti. Výjimku potom měly tvořit případy, kdy by statutární ředitel porušoval závazky společnosti, zneužíval důvěry společníků či nedbal na zájmy společnosti. Jak zde výstižně poznamenal, úkolem soudu není „převzít vedení každého divadla či hostince v království“.⁵⁵³

Za klíčové rozhodnutí ve věci soudního přezkumu rozhodnutí statutárních ředitelů je potom považováno rozhodnutí ve věci *Howard Smith v Ampol Petroleum*⁵⁵⁴. Soud zde výslovně odmítl, aby nahrazoval uvážení statutárního ředitele svým vlastním

pravidla. Obávala se totiž, aby pravidlo podnikatelského úsudku nebylo příliš zúženo či se nestalo příliš rigidním. In Law Commission and Scottish Law Commission, *Company Directors: Regulating Conflicts of Interests and Formulating a Statement of Duties* (Law Com. No. 261), London: Stationery Office, 1999, s. 52 a 53. Dostupné z: <http://www.lawcom.gov.uk/project/company-directors-regulating-conflicts-of-interest-and-formulating-a-statement-of-duties/>

⁵⁴⁷ Pravidlo podnikatelského úsudku bylo nakonec zakotveno i v právním řádku Austrálie a Jihoafrické republiky, tj. právních rádech, které v minulosti kopírovaly anglický model.

⁵⁴⁸ Law Commission and Scottish Law Commission, *Company Directors: Regulating Conflicts of Interests and Formulating a Statement of Duties* (Law Com. No. 261), London: Stationery Office, 1999, s. 53. Dostupné z: <http://www.lawcom.gov.uk/project/company-directors-regulating-conflicts-of-interest-and-formulating-a-statement-of-duties/>.

⁵⁴⁹ DAVIES, WORTHINGTON, MICHELER, *op. cit. sub 541*, s. 493.

⁵⁵⁰ Lord v The Governor and Company of Copper Miners (1848) 41 ER 1129, MacDougall v Gardiner (1875) 1 Ch. D. 13 (CA).

⁵⁵¹ Darvall v North Sydney Brick (1989) 15 ACLR 230.

⁵⁵² Carlen v Drury (1812) 35 ER 61.

⁵⁵³ Uvedený přístup byl v rámci soudních rozhodnutí dále rozvíjen, příkladem lze uvést rozhodnutí *Isle of Wight Railway Company v Tahourdin* (1883) 25 Ch.D. 320, *Re Smith and Fawcett Ltd.* [1942] Ch. 304 (CA), *Hoole v Great Western Railway Company* (1867) 3 Ch. App. 262.

⁵⁵⁴ *Howard Smith v Ampol Petroleum* [1974] A.C. 821.

či dokonce aby posuzoval věcnou správnost jeho rozhodnutí. Dále uvedl, že není možné po soudu požadovat, aby přezkoumával kvalitu podnikatelských rozhodnutí. Soud nemá působit jako určitý druh dozorčího orgánu ve vztahu k rozhodnutím statutárního ředitele, pokud statutární ředitel jednal v rámci svých pravomocí a ke svému rozhodnutí došel poctivě a v dobré víře.

Je však nezbytné zdůraznit, že shora vyložené pravidlo nezasahování soudů do podnikatelských rozhodnutí má určité limity. Jak již bylo zmíněno výše u rozhodnutí *Carlen v Drury*, soud zasáhne v případě, pokud vnitřní prostředky společnosti k nápravě rozhodnutí statutárního ředitele jsou neefektivní. Dále soud zasáhne také v situaci, kdy statutární ředitel přijal rozhodnutí *ultra vires* nebo dokonce úplně mimo dosah své pravomoci.⁵⁵⁵ Další limitem je také absence dobré víry; soud sice neomezuje možnost diskrece statutárních ředitelů ve vztahu k rozhodování, co je nejlepší v zájmu společnosti, avšak zasáhne, pokud jsou tato rozhodnutí činěna ve zlé víře.⁵⁵⁶ Posledním limitem jsou také nezákonná rozhodnutí; soud zasáhne v případě, pokud by statutární ředitel jednal protiprávně.⁵⁵⁷

Lze shrnout, že shora uvedená kritéria a přístup anglických soudů se v zásadě neodlišuje od kritérií aplikace pravidla podnikatelského úsudku, avšak s tím rozdílem, že nejsou výslovně uvedena v žádném právním předpise.⁵⁵⁸ Statutární ředitel má na jednu stranu velkou možnost diskrece, tato je ale na druhou stranu limitována požadavkem jednání v souladu s právními předpisy, v rámci svěřených pravomocí a v dobré víře s podporou zájmu společnosti. Vzhledem k více než 200 let trvajícimu vývoji se zdá, že rozhodnutí o nekodifikaci pravidla podnikatelského úsudku je správným krokem, statutární ředitelé jsou chráněni v zásadě stejně jako v zemích, kde bylo pravidlo podnikatelského úsudku kodifikováno.

5.4 SROVNÁNÍ ČESKÉ A ANGLICKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY

Srovnáme-li českou a anglickou právní úpravu, dojdeme k závěru, že český institut péče řádného hospodáře se v zásadě shoduje s povinnostmi, které na statutární ředitele uvaluje anglické právo. Obě právní úpravy ukládají určitou povinnost péče,

⁵⁵⁵ Hoole v Great Western Railroad Co (1867) 3 Ch. App. 262, Hogg v Cramphorn Ltd (1967) Ch 254.

⁵⁵⁶ Devlin v Slough Estates Ltd. [1983] B.C.L.C. 497, Re Smith and Fawcett Ltd (1942) CH. 304, 306.

⁵⁵⁷ MacDougall v Gardiner (1875) 1 Ch. D. 13, 21.

⁵⁵⁸ NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, *op. cit. sub 67*, s. 59.

kteřá v sobě zahrnuje požadavky na řádný, poctivý a informovaný výkon funkce v souladu s právními předpisy. Zatímco však český institut péče řádného hospodáře v sobě zahrnuje jak pečlivost, tak loajalitu, v anglické právní úpravě je loajalita součástí tzv. fiduciárních povinností (*fiduciary duties*), které existují vedle povinnosti řádné péče, tj. povinnosti péče, schopnosti a pečlivosti (*duty of care, skill and diligence*). Jak již bylo vyloženo, uvedené rozdělení povinností má původ v historickém vývoji anglického práva, kdy fiduciární povinnosti, jejichž podstatou je loajalita, vycházejí z práva *equity*, naopak povinnost řádné péče vychází ze soudcovské doktríny *common law*.

Dovolím si tvrdit, že oba právní řády uplatňují objektivní standard péče řádného hospodáře se subjektivními prvky. Zatímco v anglické právní úpravě není o povaze tohoto standardu pochyb, jelikož je takto výslovně zakotven v zákoně, konkrétně v ustanovení § 172 zákona o obchodních společnostech, otázkou zůstává, jak tomu je v českém právním prostředí. Dle ustanovení § 52 odst. 1 ZOK platí, že k objektivnímu standardu se „přihlédne“; v míře přesahující tento objektivní standard se pak musí vzít v úvahu standard subjektivní, tj. specifické (nadstandardní) kvality, schopnosti a znalosti konkrétního člena představenstva.⁵⁵⁹ Dovožuji tedy, že český i anglický právní řád uplatňují stejný standard péče, přičemž zatímco v anglickém právu je výslovně zakotven, v českém právu jej dovozuje právní doktrína a judikatura.

Oba právní řády se rovněž shodují v tom, že výkon funkce člena představenstva a statutárního ředitele nelze považovat za výkon funkce, který by vyžadoval profesionální znalosti. Zatímco však česká judikatura⁵⁶⁰ dochází k závěru, že k naplnění povinnosti péče řádného hospodáře postačí, aby člen představenstva rozpoznal, že v určité oblasti již nemá dostatečné znalosti a schopnosti pro to, aby svou funkci mohl řádně vykonávat a zajistil pro výkon této oblasti odborníka, který těmito znalostmi a schopnostmi oplývá a kterého bude kontrolovat, anglická judikatura⁵⁶¹ jde ještě dál. Troufnu si tvrdit, že bychom se jí mohli v této souvislosti inspirovat. Dovídala totiž, že statutární ředitel, který nemá dostatečné znalosti a schopnosti v určité oblasti, by měl být schopen této oblasti pod odborným vedením porozumět, být schopen se v ní účastnit

⁵⁵⁹ ČECH, ŠUK, *op. cit. sub 60*, s. 162.

⁵⁶⁰ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.10.2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.3.2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008. Dostupný z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁵⁶¹ *Re Continental Assurance Co of London plc* (2007) 2 BCLC 287.

kvalifikované debaty a kriticky o ní uvažovat. Pravidla delegace mají v obou právních úpravách také řadu styčných bodů. Jak české, tak anglické právo umožňuje delegaci části působnosti člena představenstva, resp. statutárního ředitele na třetí osoby. Podmínkou ovšem je, že tyto pověřené osoby musí vybrat řádně a výkon jejich činnosti pravidelně kontrolovat.

Obdobná pravidla nalezneme také v otázce osobního výkonu funkce člena představenstva a statutárního ředitele. I když byly anglické soudy zpočátku k absencím statutárních ředitelů na zasedání shovívavé a tato neúčast dokonce umožňovala statutárním ředitelům vyhnout se odpovědnosti za újmu, dle současné judikatury to již možné není. Podobně jako v české právní úpravě by se statutární ředitel měl účastnit zasedání boardu, jelikož výkon funkce má osobní povahu. Člen představenstva má možnost nechat se na zasedání představenstva zastoupit, ovšem tuto možnost by měl využívat jenom výjimečně. Česká právní doktrína má totiž za to, že pokud by se členové představenstva pravidelně bez vážného důvodu neúčastnili zasedání představenstva, dopustili by se porušení péče řádného hospodáře.⁵⁶²

Rozdíly mezi oběma právními řády naopak panují ve vztahu k pravidlu podnikatelského úsudku. České právo jej výslovně zakotvuje v zákoně o obchodních korporacích, konkrétně ustanovení § 51 odst. 1 ZOK, když uvádí, že v souladu s péčí řádného hospodáře jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní společnosti. Pokud tedy člen představenstva jedná v souladu s pravidlem podnikatelského úsudku, je chráněn před případnými negativními důsledky svého jednání a nemá tak povinnost k náhradě újmy, kterou by společnosti v důsledku svého jednání způsobil. V této souvislosti je nezbytné zdůraznit, že zákon o obchodních korporacích sleduje a hodnotí proces rozhodování člena představenstva, nikoli potom výsledek jeho jednání. Naopak anglická právní úprava pravidlo podnikatelského úsudku vůbec neupravuje. I když bylo o kodifikaci tohoto pravidla v rámci přípravy nového znění zákona o obchodních společnostech uvažováno, nakonec převážil názor, že judikatura je v této oblasti natolik stálá a konzistentní, že není třeba v této oblasti jakékoli nové zákonné úpravy. Anglické soudy totiž tradičně nepřezkoumávají rozhodnutí statutárních ředitelů učiněná v dobré víře a neposuzují je se zpětnou znalostí

⁵⁶² Lasák, J. in LAVICKÝ, *op. cit. sub 126*, s. 824.

důsledku. Vzhledem k tomu, že není znám jakýkoliv důvod, proč by se soudy měly od tohoto přístupu a judikatorně zakotvené doktríny obhajitelného zájmu odchýlit, zdá se, že to byl krok správným směrem. V zásadě ale můžeme dle mého názoru uzavřít, že ačkoli je přístup obou právních řádů ke kodifikaci pravidla podnikatelského úsudku odlišný, výsledek je stejný, roli výslovně upraveného českého pravidla podnikatelského úsudku přejímají anglické soudy v rámci svého rozhodování.

Rozdílný je rovněž režim odpovědnosti za porušení povinnosti péče řádného hospodáře. Zatímco podle české právní úpravy se jedná o objektivní odpovědnost s možností liberace, anglická právní úprava rozlišuje dvojí režim odpovědnosti statutárních ředitelů za újmu. V případě porušení povinnosti řádné péče (*duty of care, skill and diligence*) jde o subjektivní odpovědnost, kdy se zkoumá zavinění škůdce; v případě porušení fiduciární povinnosti (*fiduciary duties*) jde o objektivní odpovědnost často bez možnosti liberace.⁵⁶³

⁵⁶³ NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, *op. cit. sub 67*, s. 26.

ZÁVĚR

V předkládané rigorózní práci jsem se věnovala tématu péče řádného hospodáře člena představenstva a náhrady újmy za její porušení. Za cíl této rigorózní práce jsem si stanovila popis a analýzu institutu péče řádného hospodáře, pravidla podnikatelského úsudku a odpovědnosti za újmu v případě porušení péče řádného hospodáře. Zabývala jsem se jak jejich současnou právní úpravou, tak historickým vývojem. Pozornost jsem rovněž věnovala podobě a standardu péče řádného hospodáře ve vybraných významných oblastech života společnosti. V neposlední řadě jsem se zaměřila na právní úpravu péče řádného hospodáře a pravidla podnikatelského úsudku v anglické právní úpravě a jejich srovnání s českou právní úpravou.

Povinnost péče řádného hospodáře není v českém právním řádu žádnou novinkou. Již úprava v obecném zákoníku občanském zakotvovala povinnost každého člověka jednat s takovým stupněm péče a pozornosti, jakého je schopen člověk s obvyčejnými schopnostmi. Tato konstrukce má svůj původ dokonce až v římském právu, principiálně totiž odpovídá římskoprávní povinnosti jednat jako starostlivý otec rodiny (*diligens pater familias*). Obecný zákoník občanský potom uvedené objektivní hledisko vynaložené péče doplnil subjektivním hlediskem, a to zvýšeným standardem pečlivosti pro odborníka. S konkrétní úpravou odpovědnosti člena představenstva akciové společnosti za porušení stanovených povinností potom přišel všeobecný obchodní zákoník, když stanovil, že členové představenstva ručí společně a nerozdílně za škodu vzniklou společnosti v případě, kdy překročili svá jednatelská oprávnění, pravidla všeobecného obchodního zákoníku nebo společenské smlouvy. Dále vymezoval obecnou povinnost péče řádného kupce pro případy obchodního jednání s tím, že člen představenstva je v případě porušení povinností při výkonu funkce povinen nahradit jak skutečnou škodu, taký ušlý zisk. S nástupem komunismu potom došlo k radikální změně právního řádu, v jehož důsledku de facto neexistovaly mezi lety 1948 a 1989 běžné soukromoprávní vztahy mezi členem představenstva a společností a problematika odpovědnosti členů představenstva tak byla upozaděna.

Pojem péče řádného hospodáře byl do českého právního řádu znovu zakotven zákonem č. 370/2000 Sb., kdy v obchodním zákoníku nahradil dosavadní pojem náležitě péče. Bohužel ani po této novele obchodního zákoníku nebylo zcela jasné,

co přesně je obsahem povinnosti péče řádného hospodáře, nadále se vedly diskuze, zda je povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, resp. s náležitou péčí přísnější či méně přísná než povinnost jednat s odbornou péčí, nebo zda se jedná o synonyma. Z důvodu absence příslušné právní úpravy tak zůstal úkol na stanovení obsahu povinnosti péče řádného hospodáře na judikatuře a právní doktríně. Provedením rozboru relevantní judikatury a právní doktríny docházím k závěru, že se postupně shodla na tom, že požadavek péče řádného hospodáře je z hlediska profesionality člena představenstva při výkonu funkce požadavkem odlišným od požadavku odborné péče. Člen představenstva tak nemusel být odborníkem v celém rozsahu činnosti společnosti či expertem na všechny záležitosti, se kterými přišel v rámci výkonu své funkce do styku. Mnohem důležitější bylo, aby se v jednotlivých oblastech základně orientoval a byl schopen rozpoznat, kdy už jeho znalosti na určitou oblast a činnost nestačí a pro jejich výkon si zajistil vhodného odborníka, který příslušnými odbornými znalostmi oplýval. Zdůrazňovány byly další nezbytné vlastnosti člena představenstva jako např. svědomitost, starostlivost, šetrnost, obezřetnost či odborné řízení společnosti. Na druhou stranu bylo také uváděno, že by se člen představenstva neměl bát přiměřeně riskovat. Vedle těchto všeobecně přijímaných závěrů se objevovaly i doktrinální názory, se kterými se neztotožňuji; příkladem je např. názor I. Štenglové, podle které si pod pojmem péče řádného hospodáře lze představit takovou péči, s jakou by se řádně jednající hospodář staral o svůj vlastní majetek. Jednotná nebyla právní doktrína ani v otázce, zda je součástí péče řádného hospodáře člena představenstva také jeho loajalita, nebo zda se jedná o samostatně stojící právní povinnost. Postupem času převážil názor, že loajalita součástí péče řádného hospodáře je. Na rozdíl od současné právní úpravy potom nebylo pochyb o povaze odpovědnosti člena představenstva; odpovědnost člena představenstva za škodu způsobenou společností byla objektivní, tj. bez ohledu na zavinění.

Koncepcí, kterou zvolil ve vztahu k péči řádného hospodáře současný občanský zákoník, stanovuje zastřešující povinnost péče řádného hospodáře, v rámci které rozlišuje mezi povinností loajality a povinností užívat při výkonu své funkce potřebné znalosti a pečlivost. Zákon o obchodních korporacích potom přidává k míře péče stanovené občanským zákoníkem další objektivní prvek, když stanoví, že při posouzení, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlédne k péči,

kteřou by vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, pokud by byla v obdobném postavení. Základem pro posuzování kvality a intenzity péče řádného hospodáře je kombinace objektivního a subjektivního standardu; objektivní standard je ve vztahu ke členu představenstva doplněn o určité subjektivní prvky. Domnívám se, že tato kombinace představuje nejlepší možný přístup, jaký je možné ve vztahu k posuzování péče zaujmout. Zatímco totiž v rámci čistě objektivního standardu by byl člen představenstva povinen jednat s takovou péčí, s jakou by jednal imaginární rozumně pečlivý hospodář, a nic by jej nemotivovalo k tomu, aby konal více, než odpovídá této průměrné péči a užíval svých zvláštních schopností a znalostí, v čistě subjektivním standardu by naopak byl povinen jednat pouze s takovou péčí, s jakou by spravoval své vlastní záležitosti, tj. klidně i ledabyle. Při kombinaci obou přístupů se při posuzování péče řádného hospodáře členu představenstva pak přihlédne ke kvalitě a úrovni péče, kterou by vynaložila rozumně pečlivá osoba v obdobné pozici a navíc také ke znalostem a schopnostem konkrétního členu představenstva, které je povinen, přesahují-li objektivní standard, využít. Na základě analýzy příslušné judikatury potom docházím k závěru, že člen představenstva nemusí být profesionálním manažerem či odborníkem v konkrétní oblasti, ba dokonce ani nemusí rozumět všem záležitostem, které bude v rámci výkonu své funkce řešit. Musí však mít dostatečné základní znalosti a schopnosti k tomu, aby rozeznal, kdy na konkrétní činnost už nestačí a vyhledal a zajistil potřebnou odbornou pomoc. Člen představenstva dále musí být vůči společnosti loajální, tj. být věrný zájmům společnosti. Za obsah tohoto požadavku považuji, že člen představenstva musí jednat v nejlepším zájmu společnosti a upřednostňovat zájmy společnosti před zájmy svými, zájmy osob jemu blízkých či dokonce zájmy akcionářů společnosti a nenechat se při svém jednání těmito osobami ovlivňovat. Zájmem společnosti potom rozumím zejména její trvání jako hospodářské jednotky a rentabilitu ve vybraných oblastech. Loajalita je požadována v míře nezbytné, nikoliv však absolutní. Dle mého názoru bude třeba vždy přihlédnout k poměrům konkrétního členu představenstva a společnosti, přičemž je také žádoucí vymezit rozsah nezbytného zapojení členu představenstva ve smlouvě o výkonu funkce. Rozhodně to tedy neznamená, že by člen představenstva musel bez dalšího společnosti věnovat veškerý svůj volný čas či dokonce jí obětovat své zdraví. Člen představenstva musí

v rámci výkonu své funkce jednat pečlivě, přičemž opět je její míra posuzována v poměrech konkrétní společnosti.

Člen představenstva by měl svou funkci vykonávat osobně, což ale nevylučuje, aby v konkrétní záležitosti zmocnil třetí osobu, aby za něj jednala. Může se tak stát jednak již v popisovaném případě, kdy znalosti a schopnosti člena představenstva na konkrétní činnost již nestačí a měl by tuto činnost delegovat na třetí osobu (odborníka), tak pokud člen představenstva není schopen činnost vykonávat např. pro časové zaneprázdnění. Vedle této vertikální delegace potom rozlišujeme delegaci horizontální, v rámci které představenstvo společnosti může rozhodnout o tom, že působnost jednotlivých členů představenstva bude rozdělena podle určitých oborů a každý ze členů představenstva bude rozhodovat v rámci svého oddelegovaného oboru samostatně. Aby člen představenstva při výběru delegované třetí osoby, resp. člena představenstva naplnil povinnost péče řádného hospodáře, je povinen postupovat řádně, tj. vybraná osoba musí mít nezbytné znalosti, schopnosti a dovednosti pro výkon delegované činnosti a musí se od ní dát očekávat, že danou činnost vykoná řádně, dále jí člen představenstva musí poskytovat nezbytné informace a součinnost a zároveň ji soustavně kontrolovat a dohlížet na ni.

Za situace, kdy členové představenstva nesou za svá jednání plnou odpovědnost, by měli mít dostatečný prostor k tomu, aby mohli, až na zákonné výjimky, svá rozhodnutí v rámci obchodního vedení společnosti přijímat bez jakýchkoli vnějších zásahů. Zákon bohužel stěžejní pojem obchodního vedení nijak nedefinuje. Po rozboru příslušné judikatury a právní doktríny docházím k závěru, že za obchodní vedení lze považovat veškeré rozhodování o vnitřních záležitostech společnosti a jejím řízení, pokud jde o organizování a řízení podnikatelské činnosti společnosti s tím, že je kladen důraz na každodennost obchodního vedení; mělo by se tedy jednat o rozhodování o otázkách běžného života společnosti, jejího každodenního chodu. Bezpochyby sem bude patřit řízení zaměstnanců, jejich nábor, hodnocení či odměňování, rozhodování o provozních záležitostech jako je např. zásobování, odbyt nebo nakládání s majetkem společnosti. Naopak pochybnosti panují ohledně vedení účetnictví, judikatura ani právní doktrína není v této otázce jednotná.

První výjimku ze zákonného zákazu udělování pokynů do obchodního vedení představuje žádost představenstva o udělení pokynu ze strany valné hromady

společnosti. Jak jsem blíže rozebrala, opět není stanoveno na jisto, zda o pokyn může požádat pouze představenstvo, jakožto kolektivní orgán, po přijetí příslušného rozhodnutí, či zda toto oprávnění svědčí každému členu představenstva samostatně. Ačkoliv lze přesvědčivé argumenty nalézt pro obě uvedené varianty, osobně se kloním k tomu, že o pokyn může požádat toliko představenstvo. Gramatickým výkladem předmětného ustanovení sice můžeme dojít k jednoznačnému závěru (hovoří se v něm totiž o členu), že příslušné oprávnění náleží každému členu představenstva samostatně, avšak jsem přesvědčena, že je třeba zaměřit svou pozornost na smysl a účel předmětného ustanovení. Tento vidím primárně jako nástroj, aby se představenstvo v rámci svého obchodního vedení obrátilo na valnou hromadu s různými variantami řešení určité záležitosti s tím, že valná hromada má vybrat řešení konečné. Smysl a účel předmětného ustanovení naopak nevidím v obcházení rozhodnutí kolektivního orgánu, jakkoli by mohlo představovat jakýsi nástroj proti poškozujícímu jednání ze strany představenstva či ochranu proti jeho nečinnosti. Členové představenstva jsou povinni již při samotném předkládání žádosti jednat s péčí řádného hospodáře, a tedy musí valné hromadě předložit svou žádost v určité obsahové kvalitě; není tedy možné žádost o pokyn formulovat v obecné rovině, jak má představenstvo v konkrétní věci postupovat, ale je třeba předložit valné hromadě konkrétní návrh, popř. alternativní návrhy, včetně příslušného zdůvodnění. Žádost o udělení pokynu může být zařazena na program již plánované valné hromady, popř. k tomu může být svolána valná hromada samostatná. Nicméně i v tomto ohledu musí členové představenstva jednat s péčí řádného hospodáře a posoudit důležitost pokynu ve vazbě na náklady pro svolání valné hromady. Valná hromada má potom působnost o udělení pokynu rozhodnout, nikoliv však povinnost jej udělit. Představenstvo je případným uděleným pokynem až na výjimky vázáno, přičemž jeho plnění nezabavuje jeho členy povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Jinými slovy pokud členové představenstva při formulaci pokynu a při jeho splnění postupovali s péčí řádného hospodáře, nelze než uzavřít, že nebudou odpovědni za případnou újmu, která by společnosti mohla v důsledku realizace pokynu vzniknout. Jiná situace by podle mého názoru nastala, pokud by valná hromada udělila představenstvu nevyžádaný pokyn, popř. pokud by udělila pokyn nad rámec vyžádaného. V takovém případě se domnívám, že by rozhodnutí valné hromady nemělo žádné právní účinky a hledělo by se na něj, jako by nebylo přijato.

Druhou výjimku ze zákonného zákazu udělování pokynů do obchodního vedení představuje pokyn v rámci koncernu udělený ze strany řídicí osoby osobě řízené. Docházím k závěru, že nejenom člen představenstva řízené osoby je povinen jednat při realizaci pokynu s péčí řádného hospodáře, ale i člen představenstva řídicí osoby je povinen jednat s péčí řádného hospodáře při jeho udělování. Ve vztahu ke členu představenstva řízené osoby hovoříme o tzv. průlomu povinnosti loajality člena představenstva řízené osoby, jelikož v rámci plnění pokynů řídicí osoby a v koncernovém zájmu může při realizaci pokynu jednat i k újmě jeho společnosti či ji dočasně poškodit, aniž by byl za tuto újmu odpovědný. Musí ovšem prokázat, že mohl rozumně předpokládat, že byly splněny zákonné podmínky, tj. že újma vznikla v zájmu řídicí osoby nebo jiného osoby, se kterou tvoří koncern a byla nebo bude v přiměřené době a v rámci koncernu vyrovnána (i) přiměřeným protiplněním nebo (ii) jinými prokazatelnými výhodami plynoucími z členství v koncernu. Pokud jde o člena představenstva řídicí osoby, musí, i když to zákon výslovně nestanoví, posuzovat předpoklady udělení pokynu a dále alespoň rámcově důsledky jeho realizace. Je třeba, aby identifikoval konkrétní potřebu, zájem koncernu, a dále zvolil vhodný způsob jeho prosazení, konkrétní řízenou osobu z koncernu a v neposlední řadě také obsah a formu pokynu. Dále musí alespoň rámcově odhadnout, zda bude mít pokyn významnější dopad do majetkové sféry řízené osoby, neboť újma způsobená pokynem řídicí osobě nemůže být likvidační a zároveň by měl posoudit, zda lze újmu v rámci koncernu vyrovnat. Rovněž je modifikována jeho povinnost loajality; pokyn má být motivován koncernovým zájmem, tudíž je třeba sledovat nejen zájem své společnosti, ale především oprávněný zájem koncernu jako celku. Právo řídicí osoby udělovat řízené osobě pokyn k obchodnímu vedení je jejím právem, nikoli povinností. Rozhodnutí, zda jej využije, je věcí jejího podnikatelského uvážení. Naopak řízená osoba nemá právo udělení pokynu do obchodního vedení ze strany řídicí osoby vyžadovat. Jak jsem blíže analyzovala, právní teorie není jednotná v tom, zda je pokyn řídicí osoby pro řízenou osobu závazný či nikoliv. Osobně docházím k tomu, že takový pokyn závazný je, a to především z důvodu, že zákon zakazuje (a naopak výslovně připouští) pouze pokyny závazné, jelikož nezávazný pokyn představuje pouze doporučení pro člena orgánu a je pouze věcí jeho volného uvážení, jak s tímto pokynem naloží, a není tedy důvodu, aby jej zákon nějak speciálně upravoval. Nadto jsem přesvědčena, že jediné

závazný pokyn představuje skutečně efektivní nástroj pro prosazování jednotného řízení v rámci koncernu; skutečnost, že jsou v rámci koncernu udělovány závazné pokyny, považuji za jednu z vlastností koncernu a principu jeho fungování. Pro úplnost uvádím, že závaznými pokyny nejsou pokyny nepřipustné, tj. pokyny, které jsou nezákonné nebo se příčí dobrým mravům, popř. ty, které jsou v rozporu se stanovami řízené osoby.

Člen představenstva je rovněž povinen mít stálý přehled o hodnotě majetku společnosti, jeho likviditě, dlužích společnosti a jejich splatnosti, resp. vymožitelnosti, a dále také o dlužích, o kterých lze předpokládat, že budou uhrazeny v plné výši, a to i v případě, že budou předmětem sporu. Stručně řečeno by měl sledovat hodnoty aktiv a pasiv společnosti, a to jak v hodnotě účetní, tak reálné, aby se nejpozději při sestavování účetní závěrky společnosti byl schopen dozvědět o úpadku společnosti a podal tak v souladu s péčí řádného hospodáře insolvenční návrh. Pokud by člen představenstva insolvenční návrh řádně a včas nepodal, bude odpovídat věřitelům společnosti za škodu nebo jinou újmu, kterou jim porušením této povinnosti způsobí. Tato újma a jiná škoda potom spočívá v rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel.

Člen představenstva nesmí ze své funkce odstoupit v době, která je pro společnost nevhodná. Zákon nicméně dobu nevhodnou nijak blíže nevymezuje a ponechává ji na vymezení judikatury a právní doktríně. Docházím k závěru, že se jedná zejména o dobu nepříznivou pro ekonomický vývoj společnosti, dobu před uzavřením zakázky významné pro společnost či situaci, kdy by v důsledku odstoupení člena představenstva bylo paralyzováno generální zástupčí oprávnění představenstva. Pokud by člen představenstva přesto ze své funkce odstoupil, dopustil by se porušení povinnosti loajality a tedy povinnosti péče řádného hospodáře a odpovídal by společnosti za újmu, která by jí v důsledku tohoto jednání vznikla. Dále je dle mého názoru nezbytné zdůraznit, že člen představenstva musí zachovávat povinnost péče řádného hospodáře i po zániku své funkce.

Výkon funkce člena představenstva je již ze své podstaty spjat s určitým rizikem. Účelem pravidla podnikatelského úsudku je potom určitá modifikace odpovědnosti člena představenstva za újmu, která může vzniknout v důsledku jeho podnikatelského rozhodnutí, a to prostřednictvím nastavení limitů následnému přezkumu jednání člena

představenstva ze strany soudu. Právní úprava pravidla podnikatelského úsudku navazuje na obecnou úpravu povinnosti péče řádného hospodáře, kdy dále rozvíjí jednu jeho složku – povinnost náležité péče. Ta je naplněna, pokud člen představenstva mohl při svém podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu společnosti, to vše za podmínky, že příslušné rozhodnutí bylo učiněno s nezbytnou loajalitou. Prvním nezbytným předpokladem aplikace pravidla podnikatelského úsudku je existence podnikatelského rozhodnutí. Jeho vymezení nalezneme toliko v právní doktríně, kdy se dovozuje, že to bude zpravidla jakékoli rozhodnutí, které zasahuje do obchodního vedení a dále také např. personální politika či organizace výroby. Rozhodnutí člena představenstva musí být dále informované, tj. člen představenstva si musí nejenom opatřit všechny dostupné informace, ale také je musí s použitím potřebných znalostí, schopností a pečlivostí vyhodnotit. Rozsah a kvalita potřebných informací budou vždy záležet na skutkových okolnostech konkrétního případu, nicméně lze uzavřít, že by to měly být všechny relevantní informace v daném čase a místě pro člena představenstva dostupné za účelem přijetí co možná nejlepšího rozhodnutí. Člen představenstva dále musí jednat v dobré víře, tj. měl by být rozumně vnitřně přesvědčen o tom, že jedná v dobré víře a zároveň nemít pochybnosti o tom, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu společnosti, to vše při zohlednění péče, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v obdobném postavení. V neposlední řadě musí být rozhodnutí člena představenstva odůvodněno zájmem společnosti. Obhajitelný zájem společnosti je ovšem relativně širokým pojmem a není zřejmé, zda se má jednat o jednání v obhajitelném zájmu všech, popř. pouze některých akcionářů či jiných osob tvořících společnost v širším smyslu. Bohužel ani judikatura neposkytuje jednoznačnou odpověď na otázku, zda se má člen představenstva soustředit toliko na rozmnožování majetku společnosti v maximální možné míře a uspokojování zájmů akcionáře (tj. přiklonit se k shareholder value modelu), nebo zda má před zájmy akcionáře upřednostnit zájmy společnosti (tj. přiklonit se k stakeholder value modelu). Jsem přesvědčena, že by se v českém právním prostředí měly v závislosti na konkrétních okolnostech brát v úvahu oba uvedené přístupy a zároveň, že by soudy měly být v otázce posuzování obhajitelného zájmu obzvláště zdrženlivé a soustředit se toliko na přezkum excesů, u nichž nelze uvažovat o tom, že by byly v zájmu společnosti.

I když je pravidlo podnikatelského úsudku v české právní úpravě občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích upraveno poprvé, již za účinnosti obchodního zákoníku se v judikatuře Nejvyššího soudu objevovaly některé jeho atributy, které dle mého názoru bez dalšího ob stojí i nyní. Na základě analýzy příslušné judikatury, ať již z doby za účinnosti obchodního zákoníku, tak judikatury současné, docházím k závěru, že člen představenstva odpovídá toliko za řádný a v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře jsoucí výkon funkce, nikoliv za výsledek své činnosti. Pokud tedy člen představenstva jednal v rámci výkonu své funkce v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře, není vůbec významné, k jakým následkům pro společnost jeho jednání vedlo, tj. i když je výsledek jednání člena představenstva pro společnost v konečném důsledku negativní, nelze z toho automaticky dovozovat protiprávní jednání člena představenstva a související odpovědnost. K naplnění požadavku péče řádného hospodáře je člen představenstva povinen jednat při výkonu své funkce mj. s potřebnými znalostmi, a tedy i informovaně, tj. při konkrétním rozhodování využít rozumně dostupné (skutkové i právní) informační zdroje a na jejich základě pečlivě zvážit možné výhody i nevýhody (rozpoznatelná rizika) existujících variant podnikatelského rozhodnutí. Splnění této povinnosti je ovšem nezbytné posuzovat z pohledu ex ante, tj. prizmatem skutečností, které členu představenstva byly či při vynaložení příslušné péče a při využití dostupných informačních zdrojů mohly a měly být známy v okamžiku, v němž dotčená podnikatelská rozhodnutí učinil. Rozhodnutí člena představenstva nelze posuzovat podle skutečností, které se udály či vyšly najevo teprve ex post, tj. poté, kdy bylo přezkoumávané podnikatelské rozhodnutí učiněno. Součástí péče řádného hospodáře je i povinnost nezbytné loajality, tj. povinnost člena představenstva dát při rozhodování přednost zájmům společnosti před zájmy svými či zájmy třetích osob, včetně zájmů akcionáře, který jej do funkce člena představenstva vahou svých hlasů prosadil. V neposlední řadě potom při posuzování, zda určité jednání člena představenstva bylo v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře, musí soud (mimo jiné) přihlídnout ke všem okolnostem projednávané věci; zpravidla totiž nelze učinit paušální závěr, podle něhož by určité jednání bylo vždy (per se) v rozporu s péčí řádného hospodáře.

V případě, že se člen představenstva dopustí porušení péče řádného hospodáře, odpovídá společnosti za újmu, která jí v důsledku tohoto protiprávního jednání vznikla.

V právní teorii není o funkci právní odpovědnosti pochyb, a sice že představuje následek protiprávního jednání. Předmětem teoretických diskuzí ovšem nadále zůstává samotný pojem právní odpovědnosti. Lze ji totiž chápat buďto jako nově vzniklou (sekundární) subjektivní právní povinnost sankční povahy, která je obsahem zvláštního odpovědnostního právního vztahu a vzniká jako důsledek porušení primární povinnosti, nebo jako hrozbu sankce existující od počátku vzniku primární povinnosti, popř. alespoň jako součást primární povinnosti či primárního právního vztahu. Zatímco první shora uvedené retrospektivní (sankční) pojetí odpovědnosti převládá v obchodněprávní doktríně, druhé uvedené perspektivní (preventivní) pojetí odpovědnosti převládá v občanskoprávní doktríně. Osobně se přikláním k retrospektivnímu pojetí, tj. chápu odpovědnost stejně jako ve starém občanském zákoníku jako novou povinnost, jež představuje sankci za porušení právní povinnosti, která vzniká vedle původní primární povinnosti. Naštěstí je dle mého názoru uvedená diskuze především diskuzí terminologickou, jedná se spíše o vhodnost, správnost užívání jednotlivých pojmů, která nemá na praxi značný dopad, na rozdíl jiných otázek související s odpovědností, jako např. stále nejasný právní režim odpovědnosti za újmu a předpoklady jejího vzniku.

Určení právního režimu odpovědnosti za újmu je ovšem pro její posouzení klíčové. Občanský zákoník totiž spojuje odlišné následky s porušením zákona a s porušením smluvní povinnosti. Právní doktrína je v této otázce bohužel nejednotná, ba dokonce lze nalézt rovnocenně přesvědčivé argumenty pro každou z uvedených variant. Na základě její analýzy docházím k závěru, že určitým vodítkem pro určení právního režimu odpovědnosti by mohlo být určení právního režimu zastoupení, když zpravidla autoři, kteří se kloní ke smluvní nebo sui generis povaze právního vztahu mezi členem představenstva a společností uzavírají, že právní režim odpovědnosti za újmu je smluvní, zatímco autoři, kteří se kloní k zákonné povaze zastoupení, uzavírají, že právní režim odpovědnosti za újmu je zákonný. Osobně jsem přesvědčena, že povinnost k náhradě újmy je povinností smluvní a její porušení by tak mělo být stíháno objektivní odpovědností s možností liberace. Vycházím ze skutečnosti, že vztah mezi členem představenstva a společností, jehož součástí je i povinnost péče řádného hospodáře, zpravidla vzniká na základě vzájemného konsensu. Člen představenstva a společnost spolu budou uzavírat písemnou smlouvu o výkonu

funkce, a i kdyby ji neuzavřeli, smlouva mezi nimi vznikne tím, že člen představenstva bude se svým souhlasem zvolen do své funkce. Ztotožňuji se totiž s chápáním smluvní povinnosti, kdy se jí rozumí nejenom povinnosti uvedené ve smlouvě, ale i ty, které vznikají ve smluvním vztahu, včetně povinností zákonem stanovených. Je však nutné si připustit, že tato konstrukce neplatí zcela bezvýjimečně, což také zastánci ostatních pojetí často zmiňují, protože např. jmenování člena představenstva soudem vzniká na základě zákona. Naopak zastánci zákonného pojetí odpovědnosti, podle kterého by porušení povinnosti péče řádného hospodáře mělo být stíháno subjektivní odpovědností s presumovaným zaviněním s možností exkulpace, zdůrazňují, že povinnost péče řádného hospodáře je upravena kogentně a strany nemají možnost ji zmírnit. Postavení člena představenstva vymezují jako svého druhu soukromý úřad, který je utvořen zákonem a smlouva jej následně obsadí, případně dotvoří, což ale jeho podstatu nemění. Uvádí, že vztah mezi členem představenstva a společností je ve vazbě na zákonné povinnosti člena představenstva projevem zákonného zastoupení a člen představenstva je v tomto ohledu zákonným zástupcem. V této souvislosti se objevuje i argumentace teorií fikce právnických osob, kdy klíčový rozdíl mezi zákonným a smluvním zastoupením je spatřován v tom, že svéprávný zastoupený má možnost volby, zda bude mít svého zástupce či nikoliv, naopak nesvéprávný zastoupený tuto možnost nemá, svého zástupce musí mít, jinak by nemohl tvořit vůli a projevovat ji navenek. Uzavírají, že vzhledem ke skutečnosti, že právnická osoba je osobou bez vlastní vůle, za kterou rozhodují a jejíž vůli nahrazují členové jejích orgánů, je její zastoupení zastoupením zákonným. Pro úplnost je třeba uvést, že se v právní doktríně a později i v judikatuře vydělil ještě třetí názorový proud ve vztahu k právní povaze vztahu člena představenstva a společnosti, a sice pojetí zvláštní *sui generis*, které v zásadě pojetí zákonné a smluvní kombinuje.

Docházím k závěru, že povinnost člena představenstva k náhradě újmy není možné dopředu (*ex ante*) jakkoli omezit či vyloučit. Zákon sice hovoří toliko o tom, že k právním jednáním společnosti omezujícím odpovědnost jejího člena se nepřihlíží, nicméně jsem přesvědčena, že argumentací *a minori ad maius* se toto ustanovení vztahuje nejenom na omezení odpovědnosti, ale i na její úplné vyloučení. Problematický je rovněž obrat „nepřihlíží se“, je totiž sporné, jaké následky má vyvolat. V úvahu tak přichází zdánlivost, neplatnost či neúčinnost, přičemž pro všechny varianty

lze nalézt přesvědčivé argumenty. Osobně se kloním spíše k neplatnosti, nicméně z praktického hlediska je podstatný důsledek tohoto zákonného zákazu, který je pro všechny varianty stejný – k právnímu jednání se nebude přihlížet a nebude vyvolávat zamýšlené právní účinky.

V případech, kdy je v řízení před soudem posuzováno, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, dochází ze zákona automaticky k přenosu důkazního břemene na člena představenstva, ledaže soud rozhodne, že to po něm nelze spravedlivě požadovat. Zákon tak sleduje vyrovnání určité informační asymetrie, kdy v určitých případech má člen představenstva informace, které žalobce nemá a ani mít nemůže, ačkoliv je na těchto informacích závislé uplatnění jeho práva. Jak ovšem uzavřel Nejvyšší soud, člen představenstva nese důkazní břemeno pouze ohledně tvrzení, že v určitém případě jednal s péčí řádného hospodáře, nikoliv však ve vztahu k ostatním předpokladům vzniku odpovědnosti, tj. ohledně vzniku újmy a příčinné souvislosti mezi újmou a protiprávním jednáním. Nesení důkazního břemene ovšem neznamena, že by člen představenstva musel u soudu předložit důkazy o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře; stačí, pokud uvede okolnosti, ze kterých plyne, že jednal s péčí řádného hospodáře a k nim důkazy označí. Je potom na rozhodnutí soudu, zda se rozhodne označený důkaz provést a v této souvislosti uloží každému, kdo předmětný důkaz (např. listinu) má, aby ji soudu předložil. Otázkou, která není dle mého názoru jednoznačně vyřešena, je prokazování jednání v dobré víře, resp. jaký je vztah mezi ustanovením § 52 odst. 2 ZOK a ustanovením § 7 NOZ, které stanoví vyvratitelnou právní domněnku, a sice že se má za to, že kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře. Docházím k závěru, že by obě uvedená ustanovení měla obstát vedle sebe. Člen představenstva pak bude mít před soudem toliko povinnost prokázat, že jednal s péčí řádného hospodáře a ve vztahu k prokazování dobré víry se uplatní zákonná domněnka. Pokud by ovšem žalobce v řízení dobrou víru člena představenstva popíral, bude muset ohledně toho nést důkazní břemeno právě tento žalobce. Obecně v mimořádných případech potom může soud rozhodnout o znovu obrácení důkazního břemene, např. pokud se jedná o bývalého člena představenstva, který již nemá přístup k vnitřním informacím a dokumentům společnosti či o dědice člena představenstva, kteří jej rovněž nemají.

Základním právním následkem porušení povinnosti péče řádného hospodáře je povinnost k náhradě újmy, které se může domáhat jak společnost, tak za zvláštních podmínek také akcionáři společnosti. Člen představenstva má vždy povinnost nahradit újmu na jmění (škodu), přičemž pro její bližší vymezení lze až na výjimky vycházet z judikatury podle obchodního zákoníku. Újmu na jmění je tedy třeba chápat jako újmu, která se projeví v majetkové sféře společnosti, je objektivně vyjádřitelná penězi a je napravitelná poskytnutím majetkového plnění, ať již ve formě naturální restituce, nebo v penězích. Za újmu je třeba považovat i zbytečný výdaj, byť za něj společnost dostala protihodnotu, kterou ovšem nepotřebuje. Hradí se skutečná škoda a ušlý zisk, přičemž záleží-li skutečná škoda ve vzniku dluhu, má společnost právo požadovat po členu představenstva, aby ho dluhu zprostil, či mu poskytl náhradu. Naopak nejasnosti panují ohledně náhrady nemajetkové újmy, když zákon o obchodních korporacích v ustanovení § 3 odst. 2 bez dalšího stanoví, že nemajetková újma se hradí pouze v případě, je-li to mezi stranami ujednáno nebo stanoví-li tak výslovně zákon. Vzhledem ke skutečnosti, že zákon o obchodních korporacích s povinností člena představenstva nahradit újmu způsobenou porušením péče řádného hospodáře sice počítá, ale výslovně ji, na rozdíl od občanského zákoníku, nezakotvuje, je konkrétní aplikace daného ustanovení dosti problematická. Docházím k závěru, že je dané ustanovení třeba vykládat extenzivně a je třeba brát v úvahu úmysl zákonodárce, a tedy že by mělo směřovat ke všem případům odpovědnosti za újmu ve vztazích podřízených či blíže upravených zákonem o obchodních korporacích. Uvedené nejasnosti mohla vyřešit novela zákona o obchodních korporacích, kdy v jejím původním znění bylo navrhováno, aby bylo z důvodu sjednocení právní úpravy a zvýšení právní jistoty ustanovení § 3 odst. 2 ZOK zrušeno. V takovém případě by potom platilo, že by se vždy použila právní úprava obsažená v občanském zákoníku. V poměrech odpovědnosti za újmu v důsledku porušení péče řádného hospodáře by tak byl člen představenstva odpovědný za nemajetkovou újmu pouze v případě, pokud by si to se společností výslovně ujednal. V průběhu legislativního procesu bylo zrušení daného ustanovení z novely vypuštěno, v důsledku čehož se tedy nic nezměnilo a nejasnosti bohužel stále přetrvávají.

Dalším problematickým okruhem v souvislosti s odpovědností člena představenstva za újmu způsobenou společností v důsledku porušení povinnosti péče řádného hospodáře je potom otázka vypořádání nároku na náhradu újmy na základě

dohody mezi členem představenstva a společností. Právní teorie bohužel není jednotná v názoru na výklad pojmu „vypořádání“. Předmětem diskuze je potom otázka, zda se společnost může na základě dohody se členem představenstva nároku na náhradu újmy zcela vzdát a dohoda tak může představovat způsob, jak členu představenstva prominout dluh vzniklý z povinnosti nahradit újmu, či zda je dané zákonné ustanovení třeba vykládat úžeji, a sice že je možné rozsah náhrady újmy pouze omezit, popř. modifikovat podmínky, za kterých je člen představenstva povinen vzniklou újmu uhradit. Docházím k závěru, že nárok na náhradu újmy lze na základě dohody člena představenstva a společnosti jak modifikovat, tak se ho i platně vzdát, a to jak částečně, tak v plném rozsahu. Své tvrzení opírám především o vysokou kvalifikovanou většinu hlasů akcionářů nezbytnou pro schválení a účinnost předmětné dohody o vypořádání, a dále také o skutečnost, že nelze prakticky určit hranici mezi přípustným vypořádáním újmy a vzdáním se, zcela i částečně, práva na ni. Pokud by vzdání se, byť i částečné, nebylo možné, a bylo by možné pouze ekvivalentní vyrovnání újmy, nevidím důvod, proč by měla být pro schválení a účinnost dohody stanovena vysoká kvalifikovaná většina, která evokuje, že dohoda může představovat důležité právní jednání v životě společnosti, jež může zásadním způsobem ovlivnit její ekonomickou situaci a je tedy vázána na souhlas většiny ekonomických vlastníků společnosti. Na druhou stranu jsem přesvědčena, že vypořádání nároku na náhradu újmu nelze provést ve všech případech, limitem budou především dobré mravy či ekonomická situace společnosti. Nejasnosti ohledně „vypořádání“ mohla vyřešit novela zákona o obchodních korporacích, kdy v jejím původním znění bylo navrhováno, aby současné znění, že újmu může společnost „vypořádat podle smlouvy uzavřené s povinnou osobou“ bylo nahrazeno tím, že se společnost může „dohodnout s povinnou osobou na změně obsahu závazku tuto újmu nahradit (novace nebo narovnání) nebo na jeho zániku“, což plně koresponduje s mými závěry prezentovanými výše. V průběhu legislativního procesu byla ovšem úprava daného ustanovení z novely vypuštěna, v důsledku čehož se tedy nic nezměnilo a výše uvedené nejasnosti bohužel stále přetrvávají.

Újmy, kterou člen představenstva společnosti způsobí v důsledku porušení povinnosti péče řádného hospodáře, se za podmínek stanovených zákonem může domáhat i akcionář společnosti, a to jak prostřednictvím akcionářské žaloby, tak skrze žalobu na náhradu reflexní újmy. Oprávnění k podání akcionářské žaloby svědčí pouze

kvalifikovanému akcionáři, a to za předpokladu, že je společnost v této souvislosti nečinná. Před samotným podáním akcionářské žaloby musí ovšem o svém záměru písemně informovat dozorčí radu společnosti, a teprve v případě, že ani tato bez zbytečného odkladu nekoná, může právo na náhradu újmy podat akcionář sám. Akcionářskou žalobu podává akcionář jakožto zákonný zástupce společnosti, přičemž žalovaný akcionář není oprávněn s akcionářskou žalobou nijak disponovat, i když je jinak oprávněn jednat za společnost. Z judikatury Nejvyššího soudu lze poté dovodit, že pokud akcionář podá za společnost akcionářskou žalobu, má společnost povinnost uhradit příslušný soudní poplatek a v případě, že by soudní poplatek uhradil sám akcionář, má vůči společnosti nárok na vydání bezdůvodného obohacení, a to bez ohledu na případný neúspěch v řízení o akcionářské žalobě. Limitem jsou ovšem dobré mravy či zásady poctivého obchodního styku, v takových případech není možné právu akcionáře na náhradu nákladů poskytnout právní ochranu.

Oprávnění k podání žaloby na náhradu reflexní újmy, tj. újmy, která se projeví snížením hodnoty akcií akcionáře společnosti, svědčí naopak každému akcionáři, bez ohledu na výši jeho účasti ve společnosti. Na rozdíl od akcionářské žaloby, kterou kvalifikovaný akcionář podává za společnost jako její zákonný zástupce a domáhá se náhrady celé vzniklé újmy, akcionář se ve vztahu k reflexní újmě domáhá náhrady svým jménem, sám za sebe, a to pouze náhrady újmy vzniklé na jeho účasti (akciích) ve společnosti. Dovojuje se přitom, že žalobu na náhradu reflexní újmy může akcionář podat pouze tehdy, pokud se vzniklé újmy nedomáhá sama společnost, ať už přímo, nebo prostřednictvím akcionářské žaloby. Zatímco se v režimu obchodního zákoníku Nejvyšší soud a dokonce i Ústavní soud opakovaně vyslovily pro to, že akcionáři právo domáhat se vůči členu představenstva reflexní újmy neschválně, občanský zákoník tuto možnost připouští, i když spíše než by upravoval její vymezení, se zaměřuje na procesní pravidla ohledně její náhrady. Z důvodové zprávy jsem vyčetla, že úmyslem zákonodárce bylo, aby v případě, kdy právo na náhradu újmy z titulu reflexní újmy uplatní pouze některý z akcionářů, měl soud pravomoc uložit k žalobě akcionáře povinnost členu představenstva nahradit celou způsobenou újmu přímo společnosti, protože takovou náhradou se vyrovná i akcionářova (žalobcova) ztráta. Po analýze příslušných ustanovení jsem nicméně došla k závěru, že z procesního hlediska je celá

úprava náhrady reflexní újmy velmi problematická, ba dokonce lze říci, že prakticky nerealizovatelná.

Ve vztahu k povinnosti péče řádného hospodáře rozlišuje anglické právo povinnost řádné péče (*duty of reasonable care, skill and diligence*) nezávisle na fiduciárních povinnostech (*fiduciary duties*), jejichž obsahem je povinnost loajality. Důvodem je historický vývoj obou těchto povinností, zatímco povinnost řádné péče má svůj původ v *common law*, fiduciární povinnosti byly rozvinuté právem *equity*. Povinnost řádné péče je postavena na objektivně subjektivním standardu, přičemž jeho kodifikaci předcházela více než jedno století dlouhá rozhodovací praxe anglických soudů. Zpočátku se prosazoval toliko subjektivní standard, od statutárních ředitelů se neočekávala vysoká míra profesionality ani zapojení do života společnosti, spíše než pro své znalosti a schopnosti byli do svých funkcí voleni pro příslušnost k určité společenské skupině, vážnosti a důvěryhodnosti společnosti tak přispívali především svým šlechtickým titulem. Postupem času se v jednotlivých rozhodnutích začala prosazovat i určitá míra objektivity, přičemž s tím, že standard povinné péče není čistě subjektivní, se můžeme bezpochyby setkat až na počátku 90. let 20. století. Lze tedy shrnout, že řádná péče statutárního ředitele je posuzována na základě péče, kterou by vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba s obecnými znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi, které mohou být rozumně očekávány od osoby v postavení statutárního ředitele a zároveň subjektivně podle toho, jakými obecnými znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi tento statutární ředitel disponuje, přičemž tyto subjektivní charakteristiky nemohou objektivní standard snížit. Výše uvedené judikatorní závěry byly poté reflektovány v rámci rekodifikace anglického práva obchodních společností; konkrétně v ustanovení § 174 zákona o obchodních společnostech.

Zatímco tedy zákon o obchodních společnostech jednoznačně upravuje požadovaný standard řádné péče, určení obsahu povinnosti jednat s řádnou péčí nadále zůstává výlučně úkolem judikatury. Z relevantních rozhodnutí lze dovodit, že statutární ředitelé jsou povinni, kolektivně i každý individuálně, soustavně získávat a udržovat si dostatečné znalosti a porozumění ohledně podnikatelských aktivit společnosti, a to takovým způsobem, který jim umožní vykonávat jejich funkci. Jsou dále oprávněni delegovat výkon některých činností na podřízené osoby a v rozumné míře důvěřovat jejich schopnostem a poctivosti. Na druhou stranu ovšem platí, že tato možnost

delegace je nezbujuje povinnosti dohledu na výkon delegovaných funkcí, přičemž rozsah této povinnosti bude vždy záležet na okolnostech daného případu, včetně postavení konkrétních osob v rámci řízení společnosti. Statutární ředitelé nemusí být odborníky ve všech oblastech týkajících se správy a řízení společnosti, pokud však takovými odbornými znalostmi či zkušenostmi oplývají, mají povinnost je využít. Nadto musí být schopni rozumět základním otázkám správy a řízení společnosti a aktivně se o činnost a o podnikání společnosti zajímat. Statutární ředitelé jsou dále povinni vykonávat svou funkci aktivně. Neznamená to ovšem, že by se museli nutně účastnit všech záležitostí společnosti, při stanovení nezbytné míry zapojení se vždy přihlédne k poměrům konkrétní společnosti a k postavení statutárního ředitele v rámci společnosti, zejména v návaznosti na její velikost a předmět jejího podnikání. V této souvislosti je nezbytné zmínit, že odpovědnosti se statutární ředitelé nezbuví odkazem na čistě formální charakter své funkce, ať už z důvodu rodinného charakteru společnosti nebo zastávání pozice tzv. „*nominee*“ statutárního ředitele či skutečností, že za výkon své funkce nepobírali žádnou odměnu nebo jim nebyla v rámci řízení společnosti svěřena role v procesu rozhodování.

Ekvivalentem povinnosti loajality jsou v anglické právní úpravě tzv. fiduciární povinnosti (*fiduciary duties*), jejichž předmětem je především loajalita a poctivost. Vzhledem ke svému více než dvoustletému vývoji jsou jednotlivé povinnosti, které k nim náleží, velice dobře propracovány, a dovolím si tvrdit, že opravdu vyčerpávajícím způsobem chrání nejlepší zájmy společnosti. V tomto ohledu by mohly být velice dobrou inspirací pro českou právní doktrínu. Jednotlivé povinnosti byly nakonec kodifikovány v ustanoveních § 171 až 173 zákona o obchodních společnostech a dále také v ustanoveních § 175 až 177 zákona o obchodních společnostech; konkrétně se jedná o povinnost jednat v rámci svých pravomocí (*duty to act within powers*), povinnost podporovat úspěch společnosti (*duty to promote the success of the company*), povinnost řídit se nezávislým úsudkem (*duty to exercise independent judgment*), povinnost vyhnout se konfliktu zájmů (*duty to avoid conflicts of interest*), povinnost nepřijímat výhody od třetích osob (*duty not to accept benefits from third parties*) a v neposlední řadě rovněž povinnost oznámit vlastní zájem v plánované transakci či dohodě společnosti (*duty to declare interest in proposed transaction or arrangement*).

Statutární ředitelé jsou povinni mj. jednat v dobré víře v obhajitelném zájmu společnosti, a to podle sebe, nikoliv podle toho, co by soud mohl považovat za zájem společnosti, a zároveň nesmí sledovat jiný, postranní zájem. Nadto musí jednat v rámci svých pravomocí, tj. v souladu se stanovami společnosti. Výše uvedené požadavky jsou zakotveny v ustanovení § 171 a § 172 zákona o obchodních společnostech; ustanovení § 171 zákona o obchodních společnostech obsahuje tzv. doktrínu obhajitelného zájmu (*proper purpose doctrine*) jako *ultima ratio*, jež ukládá statutárním ředitelům kritérium, podle kterého soudy přezkoumávají jejich rozhodnutí, povinnost jednat v dobré víře byla do ustanovení § 172 zákona o obchodních společnostech modifikována na povinnost prosazovat úspěch společnosti. Zatímco při posuzování obhajitelného zájmu společnosti soudy uplatňují objektivní přístup, tj. zkoumají, zda bylo oprávnění k přijetí daného rozhodnutí uděleno statutárním řediteli stanovami společnosti, v rámci posuzování, zda statutární ředitel jednal v dobré víře, je nutné postupovat ve světle subjektivního testu. Soudy se tak mají namísto objektivního posuzování, zda bylo konkrétní jednání statutárních ředitelů v zájmu společnosti, zaměřovat na jejich vnitřní přesvědčení při přijímání rozhodnutí a jejich víru v to, že v konkrétním případě jednají v zájmu společnosti. Výjimku však tvoří extrémní případy, kdy by statutární ředitel způsobil svým jednáním společnosti významnou újmu; zde by bylo objektivní posuzování jednání statutárního ředitele namístě.

Zabývala jsem se rovněž otázkou, k jakým zájmům a hlediskům má statutární ředitel v rámci svého loajálního jednání přihlížet. V této souvislosti bych ráda vyzdvihla doktrínu *enlightened shareholder value*, v rámci které má statutární ředitel klást důraz nejenom na maximalizaci růstu společnosti a jejího zisku, ale také zohlednit pravděpodobné důsledky svého rozhodnutí v dlouhodobém časovém horizontu, přihlížet k zájmům zaměstnanců společnosti, budování vztahů s obchodními partnery, dopadům na komunitu a životní prostředí, pověst společnosti či jednat spravedlivě s jednotlivými akcionáři společnosti. Statutární ředitel by se tedy měl v rámci svého jednání především soustředit na dlouhodobý růst a stabilitu společnosti, takže ne každé jeho rozhodnutí musí vždy vést ke zvyšování hodnoty společnosti. Věřím, že by se tato doktrína mohla uplatnit a obstát i v českém právním prostředí.

Zákon o obchodních společnostech neobsahuje, na rozdíl od jiných právních řádů, právní úpravu pravidla podnikatelského úsudku a namísto toho aplikuje systém

spočívající v odmítavém přístupu soudů k přezkoumávání rozhodnutí členů statutárních orgánů společností. Anglické soudy totiž tradičně nepřezkoumávají rozhodnutí statutárních ředitelů učiněná v dobré víře a neposuzují je se zpětnou znalostí výsledku, přičemž kritéria a přístup anglických soudů se v zásadě neodlišují od kritérií aplikace pravidla podnikatelského úsudku, avšak s tím rozdílem, že nejsou výslovně uvedena v žádném právním předpise. S přihlédnutím k více než 200 let trvajícimu vývoji se zdá, že statutární ředitelé jsou zde chráněni v zásadě stejně jako v zemích, kde bylo pravidlo podnikatelského úsudku kodifikováno.

Provedla jsem rovněž srovnání české a anglické právní úpravy a jsem přesvědčena, že český institut péče řádného hospodáře se v zásadě shoduje s povinnostmi, které na statutární ředitele uvaluje anglické právo. Došla jsem k závěru, že obě právní úpravy ukládají členům představenstva, resp. statutárním ředitelům určitou povinnost péče, která v sobě zahrnuje požadavky na řádný, poctivý a informovaný výkon funkce v souladu s právními předpisy. Zatímco však český institut péče řádného hospodáře v sobě zahrnuje jak pečlivost, tak loajalitu, v anglické právní úpravě je loajalita upravena samostatně, jako součást fiduciárních povinností. Dále jsem uzavřela, že oba právní řády uplatňují objektivní standard péče řádného hospodáře se subjektivními prvky. Zatímco však v anglické právní úpravě je tento standard výslovně kodifikován, v českém právním prostředí jej dovozuje právní doktrína a judikatura.

Oba právní řády se rovněž shodují v tom, že výkon funkce člena představenstva a statutárního ředitele nelze považovat za výkon funkce, který by vyžadoval profesionální znalosti. Zatímco se však česká judikatura soustředí na to, že člen představenstva musí rozpoznat, že v určité oblasti již nemá dostatečné znalosti a schopnosti pro to, aby svou funkci mohl řádně vykonávat a zajistil pro výkon této oblasti odborníka, který těmito znalostmi a schopnostmi oplývá a kterého bude kontrolovat, anglická judikatura je ve vztahu ke statutárnímu řediteli přísnější. Statutární ředitel, který nemá dostatečné znalosti a schopnosti v určité oblasti, by měl být schopen této oblasti pod odborným vedením porozumět, být schopen se v ní účastnit kvalifikované debaty a kriticky o ní uvažovat.

Jak české, tak anglické právo umožňuje delegaci části působnosti člena představenstva, resp. statutárního ředitele na třetí osoby. Podmínkou ovšem je, že tyto pověřené osoby musí vybrat řádně a výkon jejich činnosti pravidelně kontrolovat.

Obdobný je rovněž přístup k otázce osobního výkonu funkce člena představenstva; výkon funkce má osobní povahu a zastoupit by se člen představenstva, resp. statutární ředitel měl nechat v zásadě pouze v mimořádných případech.

Rozdíly mezi oběma právními řády naopak panují ve vztahu k pravidlu podnikatelského úsudku. Zatímco v českém právním řádu je toto pravidlo výslovně kodifikováno, v anglické právní úpravě je jeho aplikace ponechána na judikatuře – jak již bylo uvedeno výše, uplatní se zde totiž pravidlo, podle kterého anglické soudy nepřezkoumávají rozhodnutí statutárních ředitelů učiněná v dobré víře a neposuzují je se zpětnou znalostí důsledku. Rozdílný je rovněž režim odpovědnosti za porušení povinnosti péče řádného hospodáře. Zatímco podle české právní úpravy se jedná o objektivní odpovědnost s možností liberace, anglická právní úprava rozlišuje dvojitý režim odpovědnosti statutárních ředitelů za újmu. V případě porušení povinnosti řádné péče (*duty of care, skill and diligence*) jde o subjektivní odpovědnost, kdy se zkoumá zavinění škůdce; v případě porušení fiduciární povinnosti (*fiduciary duties*) jde o objektivní odpovědnost, často bez možnosti liberace.

SEZNAM ZKRATEK

ABGB, obecný zákoník občanský	Zákon č. 946/1811 Sb. Zák. soud., obecný zákoník občanský
AHGB, všeobecný obchodní zákoník	Zákon č. 1/1863 ř. z., všeobecný obchodní zákoník
Anglický insolvenční zákon	Insolvency Act 1986
Hospodářský zákoník	Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník
InsZ, insolvenční zákon	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
Nářízení ministerstev vnitra, financí, obchodu, práv a orby	Nářízení ministerstev vnitra, financí, obchodu, práv a orby ze dne 20.9.1899, č. 175/1899 ř. z.
NOZ, občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObčZ, starý občanský zákoník	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
ObchZ, obchodní zákoník	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
Sbírka	Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR
Socialistický občanský zákoník	Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
Zákon o akciových bankách	Zákon č. 239/1924 Sb. z. a n. o vkladních knížkách (listech), akciových bankách a o revisi bankovních ústavů
Zákon o akciových společnostech	Zákon č. 243/1949 Sb., o akciových společnostech
Zákon o obchodních společnostech	Companies Act 2006
Zákon o vkladních knížkách (listech), akciových bankách a o revisi bankovních ústavů	Zákon o vkladních knížkách (listech), akciových bankách a o revisi bankovních ústavů, zákon č. 239/1924 Sb. z. a n.
ZOK, zákon o obchodních	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních

korporacích

společnostech a družstvech (zákon
o obchodních korporacích), ve znění
pozdějších předpisů

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

UČEBNICE A MONOGRAFIE

- ANDERS, B., HARTMANN, A., ROUČEK, F. A SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 5 (§§ 1090 až 1341)*. Repr. pův. vyd. z r. 1937. Praha: Codex Bohemia, 1998. Komentáře velkých zákonů československých. ISBN 80-85963-90-6.
- BERAN, K., ČECH, P., DVOŘÁK, B. a kol. *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekonstrukci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7598-043-4.
- BEZOUŠKA, P., PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny*. Olomouc: Anag, 2013. ISBN 978-80-7263-819-2.
- ČECH, P., ŠUK, P. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. 1. vydání. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová - BOVA POLYGON, 2016. ISBN 978-80-7273-177-0.
- ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost*. Praha: ASPI, a. s., 2006. ISBN 80-7357-164-1.
- ČERNÁ, S., ČECH, P., ed. *Pocta Ivaně Štenglové k sedmdesátým narozeninám: právo společností – ohlédnutí za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-262-5.
- ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2015. ISBN 978-80-7478-735-5.
- ČERNÁ S., ed. *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám: aktuální otázky soukromého práva na počátku nového tisíciletí*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. ISBN 978-80-7357-370-6.
- ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kolektiv. *Obchodní právo – podnikatel, podnikání a závazky s účastí podnikatele*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-333-4.

- ČERNÁ, S., PLÍVA, S. a kol. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. ISBN 978-80-87146-76-7.
- DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník: komentář. Díl III, § 176 - § 220zb*. Praha: Polygon, 2002. ISBN 80-7273-071-1.
- DĚDIČ, J. *Komentář k Obchodnímu zákoníku. 4. díl*. Praha: Polygon, 2002. ISBN 80-7273-071-1.
- DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., KRŽIŽ, R., ČECH, P. *Akciové společnosti. 7., přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-587-2.
- DĚDIČ, J., KUNEŠOVÁ – SKÁLOVÁ, J. *Společnost s ručením omezeným: z právního a účetního pohledu*. Praha: Polygon, 1999. ISBN 80-7273-000-2.
- DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. 2., aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3.
- ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-205-9.
- GERLOCH, A. *Teorie práva. 7. vydání*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-652-1.
- GERLOCH, A., BERAN, K. a kol. *Funkce a místo právní odpovědnosti v recentním právním řádu*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-058-1.
- HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. a kol. *Insolvenční zákon. 3. vydání*. Praha: 2018. ISBN 978-80-7400-691-3.
- HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma*. Praha: Auditorium, 2010. ISBN 978-80-87284-11-7.
- HAVEL, B. *Výkon funkce člena statutárního orgánu, včetně smlouvy o výkonu funkce v prolnutí ZOK a ObčZ*. In ZOUFALÝ, V., ed. *Sborník XXII. Karlovarské právnícké dny*. Karlovy Vary: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-029-1.
- HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník. VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 - 3014). Komentář. 1. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8.
- HURYCHOVÁ, K., BORSÍK, D., ed. *Corporate Governance*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-654-9.

- JAKUBEC, I., JINDRA, Z. *Hospodářský vzestup českých zemí od poloviny 18. století do konce monarchie*, 1. vydání. Praha: Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-2945-2.
- JANEČEK, V. *Kritika právní odpovědnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-812-4.
- KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vydání. Praha. C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1.
- KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-578-1.
- KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1.
- KRÍŽ, R. *Dozorčí rada a představenstvo a.s. v praxi a teorii*. Praha: Codex Bohemia, 1999. ISBN 80-85963-48-5.
- LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-537-5.
- LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-537-5.
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9.
- MANCELOVÁ, S. *Loajalita a péče řádného hospodáře v akciové společnosti*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-584-8.
- MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady 2015/848 a prováděcími předpisy*. 3. vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-257-8.
- MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-73-1.
- MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-87576-73-1.

- NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L. *Odpovědnost členů statutárních orgánů právnických osob*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-039-7.
- PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. Ediční řada Výzkum, Sv. č. 1. ISBN 978-80-210-4386-2.
- POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. ISBN 978-80-7357-491-8.
- POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. ISBN 978-80-7357-491-8.
- ROZEHNAL, A. *Náhrada reflexní škody společníků korporací*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-637-8.
- STLOUKALOVÁ, K. (ed). *Soudobé reflexe římského práva: římské právo v moderních kodifikacích*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-87975-29-9.
- SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. *Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-445-2.
- SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-753-8.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1 až 654)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-370-8.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. A KOL. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (§ 2521 až 3081)*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014.
- ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-354-7.
- ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-540-4.
- ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-480-3.

- ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., TOMSA, M. a kol. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-314-8.
- ŠTENGLOVÁ, I. *Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností*. In ZOUFALÝ, V., ed. *Sborník XXII. Karlovarské právnícké dny*. Karlovy Vary: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-029-1.
- ŠTENGLOVÁ, I. *K některým způsobům ukončení výkonu funkce člena voleného orgánu obchodní korporace*. In ZOUFALÝ, V., ed. *Sborník XXIII. Karlovarské právnícké dny*. Karlovy Vary: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-078-9.
- ŠTENGLOVÁ, I. *Zákonné ručení člena orgánu kapitálové obchodní společnosti za její dluhy*. In ZOUFALÝ, V., ed. *Sborník XXVI. Karlovarské právnícké dny*. Karlovy Vary: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-289-9.
- TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-483-4.
- VÍTEK, J. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-862-6.
- VOJÁČEK, L., SCHELLE, K. A TAUCHEN, J. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6006-7.
- VRBA, M., ed. *Odpovědnost a ručení v právu obchodních společností*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. ISBN 978-80-87146-78-1.

Zahraniční učebnice a monografie

- BERGER, A. *Encyclopedic Dictionary of Roman Law*. Philadelphia: American Philosophical Society, 1991, c1953.
- DAVIES, P. L., WORTHINGTON, S., MICHELER, E. *Gower and Davies' Principles of Modern Company Law*. Eight edition. London: Sweet & Maxwell, 2008.
- FRENCH, D., MAYSON, S. W., RYAN, C. L. *Mayson, French & Ryan on company law*. 33rd edition, 2016-2017. Oxford: Oxford University Law, 2016.
- HANNIGAN, B. *Company Law*. 4. vydání, Oxford: Oxford University Press, 2016.

- HENSSLER, M., STROHN, L. a kol. *Gesellschaftsrecht*. 3. vyd. München: C. H. Beck, 2016.
- MICHALSKI, L. a kol. *Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz)*. 2. vyd. C. H. Beck, 2010.

PERIODIKA

- BALÝOVÁ, L. *Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekodifikace*. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 7–8.
- BEJČEK, J. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17.
- BORSÍK, D. *Péče řádného hospodáře a pravidlo podnikatelského úsudku bez legend*. *Obchodněprávní revue*, 2015, č. 7–8.
- BROULÍK, J. *Pravidlo podnikatelského úsudku a riziko*. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 6.
- ČECH, P. *Péče řádného hospodáře*. *Auditor*, 2018, č. 6.
- ČECH, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. *Právní rádce*, 2007, č. 3.
- ČECH, P. *K náhradě újmy způsobené porušením péče řádného hospodáře po rekodifikaci*. *Pojistné rozpravy*, 2013, č. 31.
- ČERNÁ, S., ČECH, P. *Kde jsou hranice obchodního vedení?* *Právní fórum*, 2008, č. 11.
- ČERNÁ, S. *O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy*. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2.
- ČERNÁ, S. *Jaké standardy platí pro koncernové pokyny? A lze koncernového prospěchu dosáhnout porušením zákona či smlouvy?* *Obchodní právo*, 2018, č. 4.
- Dědič, J. *Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník*. *Právní rozhledy*, 2014, č. 15-16.
- ELIÁŠ, K. *K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností*. *Právník*, 1999, č. 4.
- HÁMORSKÁ, A. *Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci*. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 9.
- HAVEL, B. *Quo vadis obchodní vedení*. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 3.

- HAVEL, B. *Synergie péče řádného hospodáře a pravidlo podnikatelského úsudku*. Právní rozhledy, 2007, č. 11.
- HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekonstrukci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona*. Obchodněprávní revue, 2009, č. 1.
- HAVEL, B. *Konflikt zájmů při správě obchodních korporací (vztah § 437 odst. 2 o. z. a § 54 a násl. z. o. k.)*. Právní rozhledy, 2015, č. 8.
- HAVEL, B. *O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva*. Obchodněprávní revue, 2013, č. 1.
- HAVEL, B. *A ještě k tzv. absolutoriu a také k přenosu obchodního vedení na správní radu*. Obchodněprávní revue, 2013, č. 6.
- HICKS, A. *Directors' liability for management errors*. Law Quarterly Review, 1994, č. 110.
- HOUDEK, Z. *Nad charakterem porušení fiduciárních povinností člena voleného orgánu*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2016, č. 4.
- JOSKOVÁ, L. *Rozdělení působnosti v rámci kolektivního orgánu a jeho dopad na odpovědnost*. Bulletin advokacie, 2014, č. 7.
- JOSKOVÁ, L. *Odstoupení z funkce v nevhodnou dobu*. Rekonstrukce & Praxe, ročník 2015, č. 7-8.
- JOSKOVÁ, L. *Je rozdíl mezi povinností loajality a povinností postupovat s péčí řádného hospodáře?* Obchodněprávní revue, 2019, č. 11-12.
- JURÁŠ, M. *Zastoupení právnické osoby v civilním právu – aktuální problémy*. Právní rozhledy, 2014, č. 12.
- KOŽIAK, J. *Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách)*. Obchodněprávní revue, 2012, č. 4.
- KRTOUŠOVÁ, L. *Péče řádného hospodáře: odpovídá britskému konceptu duty of care, skill and diligence?* Obchodněprávní revue, 2013, č. 10.
- NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L. *Následky konfliktu zájmů člena statutárního orgánu právnické osoby jako zástupce a právnické osoby jako zastoupeného*. Právní rozhledy, 2016, č. 17.

- PIHERA, V. *Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností.* Obchodněprávní revue, 2012, č. 5.
- PIHERA, V. *Znovu k absolutoriu.* Obchodněprávní revue, 2013, č. 3.
- PIHERA, V., HAVEL, B. *Povaha funkce a odpovědnost členů orgánů obchodních společností jako východisko racionálního corporate governance.* Právní rozhledy, 2019, č. 23-24.
- POHL, T. *Odpovědnost za škodu podle insolvenčního zákona.* Bulletin advokacie, 2010, č. 7.
- PRAŽÁK, P. *Má institut právní odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku jasnou koncepci?* Právní rozhledy, 2012, č. 3.
- RECHBERGER, T. *K odpovědnosti správce konkursní podstaty v zákoně o konkursu a vyrovnání se zvláštním přihlédnutím k pojmu náležitá a odborná péče v civilním právu.* Právní rozhledy, 2008, č. 3.
- STRÍŽOVÁ, V. *Povinnost jednatelů podat (včas) insolvenční návrh a odpovědnost za její porušení.* Konkursní noviny, 2016, č. 12.
- ŽIŽLAVSKÝ, M. *Odpovědnost manažerů za opožděné podání insolvenčního návrhu po 1. lednu 2012.* Bulletin advokacie, 2011, č. 11.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- Důvodová zpráva k občanskému zákoníku. Dostupná z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/zakony-a-stanoviska/texty-zakonu>
- Sněmovní tisk 207/0, část č. 1/10, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, VIII. volební období, 2018. Dostupný z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>.
- Law Commission and Scottish Law Commission, *Company Directors: Regulating Conflicts of Interests and Formulating a Statement of Duties* (Law Com. No. 261), London: Stationery Office, 1999. Dostupné z: <http://www.lawcom.gov.uk/project/company-directors-regulating-conflicts-of-interest-and-formulating-a-statement-of-duties/>

- Judikatura německého Spolkového soudního dvora. Dostupná z:
<http://www.bundesgerichtshof.de>

SEZNAM POUŽITÉ JUDIKATURY

ÚSTAVNÍ SOUD ČR

- Nález Ústavního soudu ze dne 4.5.2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04.
- Nález Ústavního soudu ze dne 19.3.2008, sp. zn. II. ÚS 2221/07.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 4.10.2016, sp. zn. II.ÚS 1335/17.

NEJVYŠŠÍ SOUD ČR

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13.10.1925, sp. zn. Rv I 1040/25, Vážný 5362/1925 Sb. R. Ci.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 26.11.1925, sp. zn. Rv I 1741/25, Vážný 5499/1925 Sb. R. Ci.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 16.6.1937, sp. zn. Rv I 94/36, Vážný 16201/1937 Sb. R. Ci.
- Stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18.11.1970, Cpj 87/70, R 55/1971 civ.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.11.1999, sp. zn. 29 Cdo 1162/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 9, ročník 2000, pod číslem 103.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1.6.2000, sp. zn. 32 Cdo 500/2000, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročníku 2000, pod číslem 128.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.4.2002, sp. zn. 33 Odo 477/2001.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.3.2003, sp. zn. 29 Odo 871/2002.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.2.2003, sp. zn. 25 Cdo 986/2001; 25 Cdo 987/2001 publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 14/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.5.2003, sp. zn. 21 Cdo 138/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.3.2004, sp. zn. 25 Cdo 142/2004.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.8.2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.3.2005, sp. zn. 8 Tdo 124/2005, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 18/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.4.2005, sp. zn. 29 Odo 540/2004.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9.6.2005, sp. zn. 29 Odo 563/2003 uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 18/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.6.2005, sp. zn. 29 Odo 442/2004.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5.10.2005, sp. zn. 5 Tdo 1208/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.11.2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.12.2005, sp. zn. 29 Odo 149/2005, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 61/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.3.2006, sp. zn. 8 Tdo 222/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5.4.2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.8.2006, sp. zn. 8 Tdo 940/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.10.2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.11.2006, sp. zn. 29 Odo 70/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.2.2007, sp. zn. 6 Tdo 168/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.2.2007, sp. zn. 29 Odo 1108/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.4.2007, sp. zn. 29 Odo 757/2005, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročníku 2007, pod číslem 135.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.9.2007, sp. zn. 29 Odo 1220/2005, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 33/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2007, sp. zn. 11 Tdo 619/2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.3.2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6.5.2008, sp. zn. 29 Odo 1773/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21.5.2008, sp. zn. 29 Odo 1118/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.7.2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 6, ročník 2009, pod číslem 83.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.8.2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.10.2008, sp. zn. 5 Tdo 1218/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.10.2008 sp. zn. 5 Tdo 1127/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.2.2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.3.2009, sp. zn. 5 Tdo 166/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.6.2009, sp. zn. 29 Cdo 3180/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.6.2009, sp. zn. 29 Cdo 2964/2008, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2010, pod číslem 55.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.6.2009, sp. zn. 29 Cdo 3663/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2.9.2009, sp. zn. 29 Cdo 3526/2007, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 82/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.10.2009, sp. zn. 29 Cdo 3775/2008.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.3.2010, sp. zn. 30 Cdo 3266/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.8.2010, sp. zn. 30 Cdo 479/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.3.2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročník 2011, pod číslem 158.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.4.2011, sp. zn. 29 Cdo 2287/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.1.2012, sp. zn. 29 Cdo 134/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.4.2012, sp. zn. 29 Cdo 3223/2010, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 3, ročníku 2013, pod číslem 34.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.6.2012, sp. zn. 29 Cdo 3542/2011.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.6.2012, sp. zn. 29 Cdo 1356/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.11.2012, sp. zn. 23 Cdo 2416/2012.
- Usnesení Nejvyššího soud ze dne 30.1.2013, sp. zn. 29 Cdo 5/2012.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2013, sp. zn. 29 Cdo 1606/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2013, sp. zn. 29 Cdo 2363/2011, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 75/2013.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2013, sp. zn. 29 Cdo 2363/2011, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 75/2013.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.8.2013, sp. zn. 29 Cdo 2869/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.11.2013, sp. zn. 29 Cdo 663/2013.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.12.2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.12.2013, sp. zn. 29 Cdo 935/2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21.1.2014, sp. zn. 21 Cdo 632/2013.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.3.2014, sp. zn. 29 Cdo 3915/2012.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.6.2014, sp. zn. 29 Cdo 957/2014.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.6.2014, sp. zn. 29 Cdo 2735/2012, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 103/2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.7.2014, sp. zn. 29 Cdo 1839/2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.8.2014, sp. zn. 29 Cdo 1800/2014.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.8.2014, sp. zn. 23 Cdo 4106/2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.9.2014, sp. zn. 29 Cdo 3677/2012.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.9.2014, sp. zn. 29 Cdo 662/2013.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.3.2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.5.2015, sp. zn. 29 Cdo 3212/2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.5.2015, sp. zn. 29 Cdo 5330/2014.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2015, sp. zn. 29 Cdo 4245/2014, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročníku 2016, pod číslem 113.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2015, sp. zn. 29 Cdo 3860/2015.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2015, sp. zn. 29 Cdo 250/2015.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.12.2015, sp. zn. 29 Cdo 4269/2014, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 11/2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.3.2016, sp. zn. 29 Cdo 174/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.4.2016, sp. zn. 29 Cdo 5069/2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.4.2016, sp. zn. 23 Cdo 862/2016.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.6.2016, sp. zn. 29 Cdo 1212/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.7.2016, sp. zn. 29 Cdo 2356/2016.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2016, sp. zn. 29 Cdo 5036/2015, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 131/2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.11.2016, sp. zn. 29 Cdo 3122/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.12.2016, sp. zn. 29 Cdo 3235/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.12.2016, sp. zn. 29 Cdo 2738/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.1.2017, sp. zn. 29 Cdo 3914/2015.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2017, sp. zn. 30 Cdo 2734/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.3.2017, sp. zn. 29 Cdo 4095/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.3.2017, sp. zn. 29 Cdo 6035/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.4.2017, sp. zn. 29 Cdo 736/2016.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.6.2017, sp. zn. 29 Cdo 5291/2015.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.8.2017, sp. zn. 29 Cdo 4590/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.8.2017, sp. zn. 29 Cdo 5279/2016.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.9.2017, sp. zn. 29 Cdo 5944/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.10.2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 10/2019.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.5.2018, sp. zn. 27 Cdo 1532/2017, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 102/2019.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 88/2019.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.7.2018, sp. zn. 29 Cdo 3770/2016.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.2.2018, sp. zn. 29 Cdo 2791/2016.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.12.2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2019, sp. zn. 27 Cdo 2724/2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.3.2019, sp. zn. 27 Cdo 2265/2017.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.4.2019, sp. zn. 27 Cdo 2695/2018.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.7.2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.9.2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 24/2020.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.9.2019, sp. zn. 27 Cdo 844/2018.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.9.2019, sp. zn. 27 Cdo 90/2019.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.10.2019, sp. zn. 27 Cdo 5003/2017.

NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD ČR

- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18.3.2005, sp. zn. 4 Afs 24/2003.

VRCHNÍ SOUD V PRAZE

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4.9.2014, sp. zn. MSPH 76 INS 17598/2013, 4 VSPH 1725/2014-B-31.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4.8.2015, sp. zn. 14 Cmo 184/2014.

VRCHNÍ SOUD V OLOMOUCI

- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30.6.2014, sp. zn. KSOS 22 INS 29918/2012, 1 VSOL 114/2014-B-28.

ANGLICKÁ JUDIKATURA

- Bristol & West Building Society v Mothew [1998], Ch 1.
- Carlen v Drury (1812) 35 ER 61.
- Darvall v North Sydney Brick (1989) 15 ACLR 230.
- Devlin v Slough Estates Ltd. [1983] B.C.L.C. 497.
- Extrasure Travel Insurance Ltd v Scattergood [2003] 1 BCLC 598.
- Hawkes v Cuddy [2009] EWCA Civ 291, Ultraframe (UK) Ltd v Fielding [2005] EWHC 1638.
- Hogg v Cramphorn Ltd (1967) Ch 254.
- Hoole v Great Western Railway Company (1867) 3 Ch. App. 262.

- Howard Smith v Ampol Petroleum [1974] A.C. 821.
- Hutton v West Cork Railway Co (1883) 23 Ch D 654.
- Charterbridge Corp. Ltd v Lloyds Bank Ltd [1970] Ch 62.
- Item Software (UK) Ltd v Fassihi [2004] EWCA Civ 1244.
- J J Harrison (Properties) Ltd v Harrison [2001] EWCA Civ 1467, [2002] 1 BCLC 162.
- Kohn v Meehan (2003) LTL 4/6/2003.
- Lord v The Governor and Company of Copper Miners (1848) 41 ER 1129.
- MacDougall v Gardiner (1875) 1 Ch. D. 13 (CA).
- Multinational Gas and Petrochemical Co v Multinational Gas and Petrochemical Services Ltd [1983] Ch 258.
- Mutual Life Insurance Co. of New York v The Rank Organisation Ltd. [1985] BCLC 1.
- Norman v Theodore Goddard (1992) BCC 14.
- Peskin v Anderson [2000] EWCA Civ 326.
- Re Barings plc (No. 5) Secretary of State for Trade and Industry v Baker (No. 5) [1999] 1 B.C.L.C.
- Re Brazilian Rubber Plantations & Estates Ltd [1911] 1 Ch 425.
- Re Brian D Pierson (Contractors) Ltd [1999] BCC 26.
- Re Cardiff Savings Bank, Murquis of Bute's Case [1892] 2 Ch 100.
- Re City Equitable Fire Insurance Co. Ltd. (1925) Ch 407.
- Re Continental Assurance Co of London plc (2007) 2 BCLC 287.
- Re D'Jan of London Ltd (1994) BCC 646.
- Re Denham & Co (1883) 25 Ch D 752.
- Re Galeforce Pleating Co Ltd, Re [1999] 2 B.C.L.C. 704.
- Re Park House Properties Ltd (1997) 2 BCLC 530.
- Re Queens Moat Houses plc, Secretary of State for Trade and Industry v Bairstow (No 2) (2005) 1 BCLC 136.
- Re Smith and Fawcett Ltd (1942) CH. 304.
- Re Westmid Packing Services Ltd, Secretary of State for Trade and Industry v Griffiths (1998) 2 BCLC 646.

- Re Westminster Property Management Ltd, Official Receiver v Stern (No 2) (2001) BCC 305.
- Re Wincham Shipbuilding Boiler and Salt Co. (1878) 9 Ch. D 322.
- Regal (Hastings) Ltd v Gulliver [1942] UKHL 1. Bairstow v Queens Moat Houses Plc [2001] EWCA Civ 712.
- Regentcrest plc v Cohen (2001) 2 BCLC 80.
- Turquand v Marshall (1869) 4 Ch. App. 376.
- Ultraframe (UK) Ltd v Fielding [2005] EWHC 1638.
- Western Finance Co Ltd v Tasker Enterprises [1979] 106 DLR (3d) 81.

JUDIKATURA SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH

- Dodge vs. Ford Motor Company, 204 Mich. 459, 170 N.W. 668 (Mich. 1919).

NĚMECKÁ JUDIKATURA

- Usnesení německého Spolkového soudního dvora ze dne 14.7.2008, sp. zn. II ZR 202/07, odst. 11.
- Rozsudek německého Spolkového soudního dvora ze dne 18.6.2013, sp. zn. II ZR 86/11, odst. 30.

SEZNAM POUŽITÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

ČESKÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY

- Zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský.
- Zákon č. 1/1863 ř. z., všeobecný obchodní zákoník.
- Nařízení ministerstev vnitra, financí, obchodu, práv a orby ze dne 20.9.1899, č. 175/1899 ř. z.
- Zákon o vkladních knížkách (listech), akciových bankách a o revisi bankovních ústavů, zákon č. 239/1924 Sb. z. a n.
- Zákon č. 243/1949 Sb., o akciových společnostech.
- Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník.
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

ANGLICKÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY

- Companies Act 2006, ve znění pozdějších předpisů.
- Insolvency Act 1986, ve znění pozdějších předpisů.

ABSTRAKT

Předkládaná práce „Péče řádného hospodáře člena představenstva a náhrada újmy za její porušení“ se zaměřuje na jedno ze stěžejních témat práva obchodních korporací, a sice na povinnost člena představenstva jednat s péčí řádného hospodáře a dále také na vybraný důsledek jejího porušení – náhradu újmy. Cílem práce je především popis a analýza institutu péče řádného hospodáře, pravidla podnikatelského úsudku a odpovědnosti za újmu v případě porušení péče řádného hospodáře, včetně jejich historického vývoje. Důraz je také kladen na podobu a standard péče řádného hospodáře ve vybraných oblastech, které v životě obchodní korporace hrají důležitou roli, a to zejména s ohledem na stěžejní otázky, které v těchto oblastech vyvstávají. V této souvislosti je v této práci pro ilustraci vyložena nejenom současná judikatura a právní doktrína, ale i dřívější judikatorní závěry a závěry odborné veřejnosti, které se uplatní i v současném právním prostředí. V neposlední řadě se tato práce věnuje i právní úpravě péče řádného hospodáře a pravidla podnikatelského úsudku v anglické právní úpravě, kdy prostor je věnován nejenom obecnému výkladu jednotlivých institutů, ale rovněž závěrům judikatury a srovnání s českou právní úpravou.

Práce je rozdělena do pěti kapitol. Úvodní kapitola představuje historický původ péče řádného hospodáře, přičemž se zaměřuje jak na rozbor římskoprávního přístupu k povinnosti jednat s péčí starostlivého otce rodiny, tak na rakouské prvopočátky péče řádného hospodáře a rozbor příslušné československé a konečně i české právní úpravy. Obsahem druhé kapitoly je potom analýza pojmu a jednotlivých součástí péče řádného hospodáře, jakož i standardu péče řádného hospodáře ve vybraných oblastech života obchodní korporace. Důraz je rovněž kladen na výklad judikatury a právní doktríny, protože i když je základní rámeček povinnosti péče řádného hospodáře vymezen v zákoně, jsou to právě judikatura a právní doktrína, které jej obsahově blíže vymezují a stanoví mantinely, co je ještě v souladu s péčí řádného hospodáře a co už nikoliv. Třetí kapitola se potom zaměřuje na výklad pojmu pravidla podnikatelského úsudku a na předpoklady jeho aplikace, včetně analýzy nejvýznamnějších judikátů v souvislosti s aplikací pravidla podnikatelského úsudku a naplnění požadavku péče řádného hospodáře. Čtvrtá kapitola se zabývá vybranými důsledky porušení povinnosti péče řádného hospodáře ze strany člena představenstva společnosti. Věnuje se jednak pojmovému vymezení

odpovědnosti, její funkci, právnímu režimu a předpoklady jejího vzniku, tak specifickým důkazního břemene v řízení, ve kterém je posuzováno, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, povinnosti člena představenstva k náhradě újmy, jakožto základního právního následku porušení povinnosti péče řádného hospodáře a konečně také podmínkám, za jakých se může namísto společnosti domáhat náhrady újmy akcionář společnosti, a to prostřednictvím akcionářské žaloby a žaloby na náhradu reflexní újmy. Obsahem pátá kapitoly je potom výklad institutu péče řádného hospodáře v anglické právní úpravě, kdy jsou jednotlivé instituty rozebrány v historických souvislostech a s ohledem na právní úpravu v anglickém zákoně o obchodních společnostech, a konečně také srovnány s českou právní úpravou.

ABSTRACT

The presented thesis “Duty to act with due managerial care of the member of the board of directors and liability for damages in case of its breach” focuses on one of the key topics of corporate law, namely the duty of a member of the board of directors to act with due managerial care and the selected consequence of its violation - damages. The aim of this thesis is mainly a description and analysis of the institute of due managerial care, the rules of business judgment and liability for damages in the event of its breach, including the respective historical development. Emphasis is also placed on the form and standard of due managerial care in selected areas that play an important role in the life of a business corporation, especially with regard to the key issues that arise in these areas. In this context, not only the current case law and legal doctrine are explained in this work for illustration, but also previous judicial conclusions and conclusions of the professional public, which will be applied in the current legal environment. Last but not least, this work also deals with the legal regulation of due managerial care and the business judgment rule in English law, where the space is devoted not only to the general interpretation of individual institutes, but also to the conclusions of case law and the comparison with Czech law.

The thesis is divided into five chapters. The introductory chapter presents the historical origins of due managerial care, focusing on both the analysis of the Roman law approach to the obligation to act with the care of the caring father of the family and the Austrian beginnings of due managerial care and the analysis of the relevant Czechoslovak and finally Czech legislation. The content of the second chapter is then the analysis of the concept and individual components of the due managerial care, as well as the standard of care of a diligent manager in selected areas of life of a business corporation. Emphasis is also placed on the interpretation of case law and legal doctrine, because even though the basic framework of the duty of due managerial care is defined in law, it is precisely case law and legal doctrine that define it in more detail and set the boundaries, what is still in line with due diligence care and what is in the contrary. The third chapter then focuses on the interpretation of the concept of the business judgment rule and the assumptions of its application, including the analysis of the most important case law in connection with the application of

the business judgment rule and meeting the requirement to act with due managerial care. The fourth chapter deals with selected consequences of the breach of the duty of due managerial care by a member of the company's board of directors. It focuses on the conceptual definition of a liability, its function, legal regime and assumptions of its origin, as well as the specifics of the burden of proof in proceedings assessing whether a member of the board of directors acted with due managerial care, on the board of directors' member obligation to compensate for damage caused by the violations of the duty of due managerial care and, finally, on the conditions under which the company's shareholder may claim damages instead of the company, through a shareholder action and an action for damages. The content of the fifth chapter then includes the interpretation of the institute of due managerial care in the English legislation, where the individual institutes are analysed in historical contexts and with regard to the legislation in the English Companies Act, and finally compared with Czech legislation.

KLÍČOVÁ SLOVA (KEY WORDS)

- Péče řádného hospodáře
- Odpovědnost za újmu
- Povinnosti členů představenstva

- Duty to act with due managerial care
- Liability for damages
- Duties of members of board of directors

NÁZEV PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE

- Duty to act with due managerial care of the member of the board of directors and liability for damages in case of its breach